

**ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ
ԿԱՐԻՔԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ
ԳՈՐԾԸՆԹԱՑ ԵՎ ԳՈՐԾԻՔԱԿԱԶՄ
3-5 տարիքային խումբ**

Սույն ուղեցույցը ստեղծվել է ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ի աջակցությամբ: Ներկայացված տեսակետները պատկանում են հեղինակներին, և պարտադիր չէ, որ արտահայտեն ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ի տեսակետները և քաղաքականությունը: ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ն աշխատում է, որպեսզի Հայաստանում յուրաքանչյուր երեխա լինի սիրված, սնված և խնամված: Հիմնվելով ավելի քան 75 տարվա միջազգային փորձի և Հայաստանի երեխաների համար 30 տարվա հաջողությունների վրա՝ ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ը պարտավորություն է ստանձնում բարելավելու ամենախոցելի՝ աղքատության և մեկուսացման մեջ ապրող երեխաների կյանքը:

Ստեղծման պահից ի վեր ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ն ամբողջությամբ ֆինանսավորվում է անհատների, մասնավոր հատվածի, հիմնադրամների և կառավարությունների կամավոր նվիրատվություններով:

Հայաստանում ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ի գործունեությանը ծանոթանալու համար այցելեք www.unicef.am և www.babycef.am կայքերը:

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿԱՐԻՔԻ
ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑ ԵՎ ԳՈՐԾԻՔԱԿԱԶՄ
3-5 տարիքային խումբ

ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՎԱՆ 2024

ՀՏԴ

ԳՄԴ

Սվաջյան Ա. Հ., Ադամյան Հ. Ա., Մարգարյան Լ. Հ., Գարեգինյան Ա. Ա., Մուրադյան Ռ. Մ., Գրիգորյան Օ. Կ.: «Կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատման գործընթաց և գործիքակազմ, 3-5 տարիքային խումբ» մեթոդական ուղեցույց. - Երևան: Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոն, 2024. - 176 էջ:

Սույն ուղեցույցը մշակվել է ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ի աջակցությամբ՝ Օքսֆորդ Փոլիսի Մենեջմենթ ինստիտուտի միջազգային փորձագետներ Անդրեաս Կարիստինոսի, Սոֆիա Կուկուվինուի և Ստատիշ Տրիանտաֆիլուի փորձագիտական խմբի կողմից իրականացվող «Հատուկ կրթության և զարգացման կարիքների գնահատման վերանայում» ծրագրի շրջանակներում՝ Ռուսաստանի Դաշնության ֆինանսական աջակցությամբ:

Ձեռնարկը երաշխավորվել է ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի 09.02.2024 թվականի 196-Ա/2 հրամանով՝ որպես ուսումնական նյութ:

Ձեռնարկը հրատարակության է երաշխավորվել Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի հատուկ և ներառական կրթության ֆակուլտետի խորհրդի կողմից:

Հեղինակներ՝

Արաքսիա Հովհաննեսի Սվաջյան

Հայկուհի Արտաշեսի Ադամյան

Լիանա Հովհաննեսի Մարգարյան

Անի Արմենի Գարեգինյան

Ռուզաննա Մովսեսի Մուրադյան

Օֆելյա Կարենի Գրիգորյան

Մասնագիտական խմբագիր՝ մ.գ.թ., դոցենտ Արաքսիա Հովհաննեսի Սվաջյան

Գրախոսներ՝

Մարիաննա Ռուբենի Հարությունյան

Սիրանուշ Գևորգի Կարապետյան

Խմբագիր՝ Հայկանուշ Անատոլի Սարգսյան

Համակարգչային ձևավորում՝ Դավիթ Գեղամի Խուդավերդյան

Հեղինե Լյովայի Դավթյան

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Երախտիքի խոսք	5
Հասկացությունների բառարան	6
Նախաբան	8
Կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատում	9
Գնահատման նպատակն ու խնդիրները	9
Գնահատման գործընթացի մասնակիցները	9
Գնահատման գործիքակազմ	10
Գնահատման գործընթաց	12
Հավելվածներ	20
Տեղեկագրեր	21
Առաջադրանքներ	29
Աշխատանքային տետր	136
Խթանիչ նյութեր	139
Նկար - քարտեր	139
Խաղեր և պարագաներ	148
Գնահատման չափանիշներ	151
Գրականություն	175

«Կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատման գործընթաց և գործիքակազմ» մեթոդական ուղեցույցը մշակվել է ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ի և Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոնի համագործակցությամբ իրականացվող «Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայության համակարգի կատարելագործում» ծրագրի շրջանակներում:

Ցանկանում ենք շնորհակալություն հայտնել Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոնի և տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոնների մասնագետներին կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատման գործիքակազմի մշակման և դրա տեղայնացման աշխատանքներում ունեցած նշանակալի ներդրման համար:

Կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմաններ՝ յուրաքանչյուր երեխայի նախադպրոցական կրթական ծրագրի յուրացմանը նպատակաուղղված զարգացման և ուսուցման մեթոդների, անհատական ուսուցման, տեխնիկական միջոցների, այդ թվում՝ աջակցող տեխնոլոգիաների, միջավայրի, ինչպես նաև մանկավարժահոգեբանական, սոցիալական և այլ ծառայությունների ամբողջություն:

Կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխա՝ խոսքի և լեզվի, հաղորդակցման, լսողության, տեսողության, ինտելեկտուալ (մտավոր), հուզական, վարքի, շարժունակության և այլ խնդիրներով պայմանավորված՝ ուսումնադաստիարակչական գործընթացի հետ կապված դժվարություններ ունեցող, ինչպես նաև բացառիկ ընդունակություններ ունեցող (օժտված) սան, որին նախադպրոցական կրթական հիմնական ծրագրերը յուրացնելու համար անհրաժեշտ են կրթության առանձնահատուկ պայմաններ, ներառյալ՝ խելամիտ հարմարեցումներ:

Բացառիկ ընդունակություններ ունեցող (օժտված) սան՝ կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխա, որի ինտելեկտուալ, ստեղծագործական, սոցիալական և ֆիզիկական ներուժը կամ դրանցից մի քանիսը ակնհայտորեն միջինից բարձր են, որի հետևանքով երեխան իր ներուժը լիարժեք զարգացնելու համար անհրաժեշտ խելամիտ հարմարեցումների (ծառայությունների, գործողությունների, միջոցների) կարիք ունի:

Երեխայի կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատում՝ երեխայի նախադպրոցական կրթական ծրագրերին մասնակցության դիտարկում, երեխայի զարգացման հնարավորությունների բացահայտում, կրթության և զարգացման համար անհրաժեշտ առանձնահատուկ պայմանների սահմանում:

Ներառական կրթություն՝ յուրաքանչյուր երեխայի համար, այդ թվում՝ կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող, զարգացման առանձնահատկություններին համապատասխան, անհրաժեշտ պայմանների և հարմարեցված միջավայրի ապահովման միջոցով կրթական գործընթացին առավելագույն մասնակցության և հանրակրթության պետական չափորոշիչով սահմանված արդյունքի ապահովում:

Մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոն՝ երեխայի կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքը գնահատող, ուսումնադաստիարակչական գործընթացներին աջակցող մանկավարժահոգեբանական և այլ օժանդակող ծառայություններ մատուցող կազմակերպություն:

Մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայություններ՝ ուսումնամեթոդական, հոգեբանական և մանկավարժական աջակցություն, որը ցուցաբերվում է երեխային, նրա ծնողին կամ օրինական ներկայացուցչին և մանկավարժական աշխատողներին:

Անհատական ուսուցման և զարգացման պլան՝ երեխայի կարիքի և առանձնահատկությունների հիման վրա կազմված փաստաթուղթ, որը սահմանում է երեխայի զարգացման,

ուսուցման և դաստիարակության տարեկան նպատակները, խնդիրները և դրանց հասնելու գործողությունները (կարիքի դեպքում՝ նաև աջակցող ծառայությունները) և ժամկետները՝ երեխայի համար հասանելի դարձնելու համար նախադպրոցական կրթության պետական չափորոշիչի և կրթական ծրագրերի սահմանված վերջնարդյունքները:

Աջակցող միջոցներ՝ ցանկացած ապրանք, գործիք, սարք կամ տեխնոլոգիա, որը հարմարեցված կամ հատուկ կերպով նախագծված է հաշմանդամություն ունեցող անձի ֆունկցիոնալությունը բարելավելու համար: «Աջակցող միջոցներ» եզրույթը չի ներառում բժշկական սարքավորումները, որոնք բժշկական միջամտությամբ փոխապատվաստված են կամ փոխարինողն են որևէ սարքի:

Խելամիտ հարմարեցում՝ անհրաժեշտ և համապատասխան փոփոխությունների և հարմարեցումների (շտկումների) կատարում, որոնք չեն առաջացնում անհամաչափ կամ անհարկի բեռ և ուղղված են հաշմանդամություն ունեցող անձի՝ մարդու իրավունքներից և հիմնական ազատություններից մյուսների հետ հավասար հիմունքներով օգտվելուն:

Գնահատող խումբ՝ երեխայի կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատում իրականացնող մանկավարժական աշխատողների խումբ:

Հասարակության կայուն և շարունակական զարգացման կարևոր նախապայմաններից մեկը հումանիստական սկզբունքների, համամարդկային արժեքների և մատչելիության չափանիշների հիման վրա իրականացվող որակյալ կրթության ապահովումն է յուրաքանչյուրի համար: Անհերքելի է, որ հասարակությունը բազմազան է, և որ յուրաքանչյուր անհատ առանձնահատուկ է: Կրթության գործընթացի արդյունավետ կազմակերպման և իրականացման համար անհրաժեշտ է բավարարել երեխաների բազմազան կարիքները՝ դրանով իսկ նպաստելով կրթության գործընթացում նրանց ակտիվ մասնակցությանն ու ներգրավվածության ընդլայնմանը:

Այս համատեքստում կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատումը (այսուհետ՝ գնահատում) կարևոր գործընթաց է, որի ժամանակ դիտարկվում է երեխայի մասնակցությունը կրթական ծրագրերին, բացահայտվում են նրա զարգացման հնարավորությունները, սահմանվում են կրթության առանձնահատուկ անհրաժեշտ պայմաններն ու խելամիտ հարմարեցումները:

Սույն ուղեցույցը ստեղծվել է գնահատման գործընթացի սահուն և արդյունավետ իրականացումն ապահովելու նպատակով: Այն նախատեսված է բոլոր նրանց համար, ովքեր աշխատում են տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոններում: Ձեռնարկը հատկապես մեծ կիրառում կունենա երեխաների գնահատման գործընթացում ներգրավված մասնագետների շրջանում՝ հատուկ մանկավարժներ, սոցիալական մանկավարժ, հոգեբան:

«Նախադպրոցական կրթության մասին» և «Հանրակրթության մասին» օրենքների համաձայն առանձնացվել են կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատման 8 տեսակի գործիքներ (խոսքի և լեզվի, հաղորդակցման, լսողության, տեսողության, ինտելեկտի (մտավոր), հուզական, վարքի, շարժունակության) ըստ 5 տարիքային խմբերի, ընդհանուր առմամբ՝ 40 փաթեթ: Գնահատման գործիքները ներառում են առաջադրանքներ, աշխատանքային տետրեր, խթանիչ նյութեր 3-5, 6-10, 11-14, 15-18, 19 և բարձր տարիքային խմբերի համար:

Սույն ուղեցույցը հնարավորություն է տալիս առավել մանրամասն ծանոթանալ 3-5 տարիքային խմբի երեխաների գնահատման ընթացակարգին, կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատման գործիքակազմին և դրա կիրառման մեթոդաբանությանը:

Ուղեցույցի «Հավելվածներ» բաժնում ներկայացված է 3-5 տարիքային խմբի գնահատման ընթացքում կիրառվող գործիքակազմն իր բոլոր բաղադրիչներով՝ գնահատման տեղեկագրեր, գործիքներ (առաջադրանքներ, աշխատանքային տետրեր, խթանիչ նյութեր), չափանիշներ:

Գնահատման նպատակն ու խնդիրները

Երեխայի գնահատումն իրականացվում է նախադպրոցական կրթական (հիմնական) ծրագրերը յուրացնելու համար անհրաժեշտ կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանները, ներառյալ՝ խելամիտ հարմարեցումները սահմանելու նպատակով:

Գնահատման հիմնական խնդիրն է խթանել կրթության և զարգացման մատչելիության, ներառականության, որակի ու արդյունավետության ապահովումը, սահմանել երեխայի համար անհրաժեշտ խելամիտ հարմարեցումները, աջակցության ծառայությունները, ինչպես նաև առաջարկել հարմարավետ և մատչելի միջավայրային պայմաններ:

Գնահատման գործընթացի մասնակիցները

- Երեխա
- Ծնող
- Մանկավարժ
- Գնահատող խումբ (հատուկ մանկավարժներ, սոցիալական մանկավարժ, հոգեբան)
- Տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոնի տնօրենի տեղակալ
- Նախադպրոցական ուսումնական հաստատության մեթոդիստ/ուսումնական գծով տնօրենի տեղակալ

Գնահատումը համագործակցային գործընթաց է, որին ներգրավվում են ինչպես տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոնի մասնագետները և մանկավարժները, այնպես էլ երեխան, նրա ծնողը, տվյալ խմբի դաստիարակը, դայակը և մանկավարժական այլ աշխատողներ սանի նախադպրոցական կրթության վայր հանդիսացող ուսումնական հաստատությունից:

Երեխայի և նրա ծնողի մասնակցությունը գնահատման գործընթացին կարևորվում է նրանով, որ վերջիններս կարող են արժեքավոր տեղեկատվություն տրամադրել նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունից դուրս երեխայի հետաքրքրությունների, նախասիրությունների, ուժեղ կողմերի կամ դժվարությունների մասին:

Դաստիարակների ներգրավվածությունը նշված գործընթացում կարևորվում է, քանի որ նրանք կարող են հստակ նշել երեխայի ուսումնառության ընթացքում արձանագրված կայուն դժվարությունների, նրա կարողությունների, հմտությունների, ուսումնական գործընթացին խոչընդոտող և խթանող պայմանների մասին: Այս ամենը հնարավորություն

է տալիս լինել առավել օբյեկտիվ և հստակ սահմանել կրթության և զարգացման առանձնահատուկ այն պայմանները, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ երեխային:

Տվյալ երեխայի կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքը գնահատող մանկավարժական աշխատողների խմբում ընդգրկվում են տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոնի առնվազն երկու մանկավարժ (հատուկ մանկավարժ և սոցիալական մանկավարժ) և մեկ հոգեբան: Ըստ անհրաժեշտության՝ գնահատող խմբում կարող են ներգրավվել նաև այլ մանկավարժներ և մասնագետներ: Գնահատող խումբը ձևավորվում է տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոնի տնօրենի հրամանով¹:

Գնահատման գործընթացին ներգրավված է նաև տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոնի տնօրենի տեղակալը, ով ղեկավարում է և պատասխանատու է ողջ գործընթացի սահուն և օբյեկտիվ իրականացման համար: Նախադպրոցական ուսումնական հաստատության մեթոդիստը պատասխանատու է սանի գնահատման գործընթացի կազմակերպման և համակարգման համար:

Գնահատման գործիքակազմ

- Գնահատման տեղեկագիր
- Գնահատման գործիքներ՝
 - առաջադրանքներ
 - աշխատանքային տետրեր
 - խթանիչ նյութեր
- Գնահատման չափանիշներ

Գնահատման տեղեկագիր

Գնահատման տեղեկագրերը (Հավելված 1) գործիքակազմի բաղկացուցիչ մաս են, որտեղ ներառված են երեխաների տվյալ տարիքային խմբի համար վճռորոշ և նրանց զարգացման առանձնահատկություններին համապատասխան ընտրված գործունեության 25 տեսակ, որոնք արտահայտված են նաև Ֆունկցիոնալության, հաշմանդամության և առողջության միջազգային դասակարգման ծածկագրերով:

Գնահատման գործիքներ

«Նախադպրոցական կրթության մասին» օրենքի համաձայն առանձնացվել են կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատման 8 տեսակի **գործիքներ** (խոսքի և լեզվի, հաղորդակցման, լսողության, տեսողության, ինտելեկտի (մտավոր), հուզական, վարքի, շարժունակության): Գնահատման գործիքները

¹ «ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի 2022 թվականի սեպտեմբերի 7-ի N 34-Ն հրամանում փոփոխություն կատարելու մասին» ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի N 150-Ն հրամանի հավելված

ներառում են առաջադրանքներ, աշխատանքային տետրեր, խթանիչ նյութեր 3-5 տարիքային խմբի համար:

- **Առաջադրանքների** յուրաքանչյուր փաթեթ կազմվել է՝ հաշվի առնելով երեխաների տարիքային զարգացման առանձնահատկությունները, ինչը հնարավորություն է տալիս օբյեկտիվորեն գնահատել նրանց կարողություններն ու հմտությունները (Հավելված 2): Հարցաշարի կիրառման արդյունքում հավաքագրված տեղեկատվությունը, ինչպես նաև տվյալ կարողության և հմտության ոլորտի համար սահմանված ընդհանրական միավորը նշվում է համապատասխան տեղեկագրում:
- Գործիքակազմում ներառված **աշխատանքային տետրերը** կազմված են հարցաշարերում ընդգրկված հարցերի և առաջադրանքների հիման վրա (Հավելված 3): Յուրաքանչյուր տարիքային խմբի աշխատանքային տետրում ներառված են տվյալ տարիքային խմբի բոլոր 8 տեսակի հարցաշարերի առաջադրանքները: Աշխատանքային տետրում բոլոր առաջադրանքները համարակալված և խմբավորված են ըստ ծածկագրերի: Տեսողության խնդիրներ ունեցող երեխաների համար աշխատանքային տետրերն, ըստ անհրաժեշտության, կարելի է տպագրել ավելի մեծ տառաչափով՝ ապահովելով նյութի հասանելիությունն ու մատչելիությունը:
- Գործիքակազմի բաղկացուցիչ մաս են կազմում **խթանիչ նյութերը** (դիդակտիկ նյութեր, խաղեր, նկարներ և այլն), որոնք անհրաժեշտ են որոշ առաջադրանքների կատարման համար (Հավելված 4): Հարցաշարերում կոնկրետ առաջադրանքների համար անհրաժեշտ խթանիչ նյութերի վերաբերյալ նշումն արված է համապատասխան սյունակում:

Գնահատման չափանիշներ

Երեխաների 3-5 տարիքային խմբի համար վճռորոշ հանդիսացող և տեղեկագրում ներառված գործունեության տեսակները գնահատելու, դրանց համար հստակ միավոր սահմանելու և արդյունքում երեխային անհրաժեշտ կրթության և զարգացման կազմակերպման մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների տրամադրման աստիճանը սահմանելու համար կիրառվում են գնահատման չափանիշներ (Հավելված 5), որոնք տրված են 0-4 միավորային սանդղակով²:

² Գնահատման չափանիշների միավորային սանդղակի նկարագրությունն առավել մանրամասն ներկայացված է ուղեցույցի «Գործիքի կիրառում և առաջադրանքների գնահատում» ենթավերնագրում:

Գնահատման գործընթաց

- սանի կրթական ծրագրերին մասնակցության դիտարկում
- սանի զարգացման հնարավորությունների բացահայտում և գնահատում
- կրթության և զարգացման առանձնահատուկ անհրաժեշտ պայմանների սահմանում

Երեխան կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատման ներկայացվում է այն ժամանակ, երբ նրա մոտ նկատվում են ուսումնառության և զարգացման հետ կապված կայուն դժվարություններ, որոնք խանգարում են իր կարողությունների չափով մասնակցություն ունենալ ուսումնադաստիարակչական գործընթացում: Նման դժվարությունները բացահայտվում են ուսումնական հաստատության մանկավարժահոգեբանական աջակցության խմբի կողմից, որի կազմում կարող են ընդգրկված լինել տվյալ խմբի դաստիարակը, դաստիարակի օգնականը, երաժշտության դաստիարակը, ֆիզիոհանգիչը, մեթոդիստը, մանկավարժական այլ աշխատողներ և բուժքույրը: Նշված մասնագետների կողմից ուսումնական գործընթացում իրականացվող շարունակական դիտարկումների և գնահատումների արդյունքում հավաքագրված տեղեկատվության վերլուծության արդյունքում որոշում է կայացվում երեխային ներկայացնել կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատման: Հարկ է նշել, որ ուսումնական հաստատության մանկավարժահոգեբանական աջակցության խմբի կողմից հավաքագրված տեղեկատվությունն արձանագրվում է ըստ ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի հրամանով հաստատված ձևաթղթի³:

Սանի՝ կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատումն իրականացվում է երեք փուլով:

Փուլ 1. Սանի՝ կրթական ծրագրերին մասնակցության դիտարկում

Երեխայի մասին օբյեկտիվ տեղեկատվություն հնարավոր է հավաքագրել տարբեր միջավայրերում դիտարկումների, դաստիարակների, դայակների, ծնողների և երեխային քաջատեղյակ այլ անձանց հետ զրույցների, ինչպես նաև երեխայի աշխատանքների ուսումնասիրության արդյունքում:

Գնահատման գործընթացի շրջանակում կրթական ծրագրերին երեխայի մասնակցության դիտարկումն ու նրա զարգացման հնարավորությունների բացահայտումն իրականացվում է գնահատող խմբի կողմից: Դիտարկման գործընթացն իրականացվում է երեխայի ուսումնական հաստատությունում՝ պարապմունքների, դադարների, տարատեսակ միջոցառումների և խաղերի ընթացքում: Դիտարկման փուլի համար հստակ ժամանակահատված սահմանված չէ: Հաշվի առնելով երեխայի

³ «ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի 2022 թվականի սեպտեմբերի 7-ի N 34-Ն հրամանում փոփոխություն կատարելու մասին» ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի N 150-Ն հրամանի հավելված՝ Ձև 9:

կարողությունները, դժվարությունները և զարգացման առանձնահատկությունները՝ գնահատող խումբն ինքն է որոշում, թե որքան ժամանակ է տևելու դիտարկման փուլը:

Գնահատման գործընթացի այս փուլն առավել քան կարևոր է, քանի որ այս ընթացքում հավաքագրված տեղեկատվության հիման վրա գնահատող խումբը գործիքակազմից ընտրում է այն հարցաշարերը, որոնցով շարունակելու է աշխատանքը: Այդ իսկ պատճառով դիտարկման ընթացքում անհրաժեշտ է ուշադրություն դարձնել երեխայի գիտելիքներին, տեսողության և լսողության զգայարանների նպատակային կիրառմանը, հաղորդակցման հմտություններին, հուզականային և վարքային դրսևորումներին, սոցիալական ներառմանը, շարժունակությանը և առողջական վիճակին:

Ինչպես արդեն նշվել էր նախորդիվ, երեխայի գնահատման արդյունքում առավել օբյեկտիվ միավորներ ստանալու և նրա կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքն ու անհրաժեշտ մանկավարժահոգեբանական ծառայությունները հստակ սահմանելու նպատակով գնահատող խումբը տեղեկատվություն է հավաքագրում նաև երեխայի ծնողներից և մանկավարժներից: Վերջիններիս հետ զրույցի ընթացքում կարևոր է, որ հարցերը ձևակերպվեն հստակ, ինչը կօգնի ստանալ երեխային բնութագրող առավել ճշգրիտ տեղեկատվություն:

Երեխայի ուսումնառության արդյունքների վերաբերյալ ամփոփ նկարագիրը, որը ուսումնական հաստատության դիմումի, ծնողի ստորագրած համաձայնագրի⁴ և մի շարք այլ փաստաթղթերի հետ միասին ներկայացվում է տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոն, պետք է մանրամասն ուսումնասիրվի գնահատող խմբի կողմից: Դաստիարակներն այս ձևաթղթում ամփոփ ներկայացնում են սանի ուսումնառության և զարգացման ընթացքում արձանագրված կայուն դժվարությունների կամ դրսևորված բացառիկ ընդունակությունների, ինչպես նաև նրա գիտելիքների, հմտությունների և կարողությունների գնահատման ընթացքում հավաքագրված տեղեկատվության ամփոփ նկարագրությունը: Հարկ է նշել, որ այս նկարագրության մեջ առկա տեղեկատվությունը ևս կարող է կարևոր և վճռորոշ դեր ունենալ կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների և խելամիտ հարմարեցումների սահմանման ժամանակ:

ԿԱՐԵՎՈՐ

Նախադպրոցական կրթական (հիմնական) ծրագրերին սանի մասնակցության դիտարկման, ծնողների, մանկավարժների և երեխային քաջատեղյակ այլ անձանց հետ զրույցների, ինչպես նաև նրա աշխատանքային տեսքերի ուսումնասիրության արդյունքում հավաքագրված տեղեկատվությունը պետք է լինի բազմակողմանի և օբյեկտիվ, որպեսզի հաջորդիվ ընտրվեն տեղեկագրեր, որոնք առավելագույնս կբխեն երեխայի կարիքներից:

⁴ «ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի 2022 թվականի սեպտեմբերի 7-ի N 34-Ն հրամանում փոփոխություն կատարելու մասին» ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի N 150-Ն հրամանի հավելված՝ Ձև 4, Ձև 5, Ձև 6

Փուլ 2. Սանի զարգացման հնարավորությունների բացահայտում և գնահատում

▪ *Գործիքակազմի ընտրություն*

Գնահատման գործընթացի երկրորդ փուլը սկսվում է տեղեկագրերի և համապատասխան գործիքների ընտրությամբ, որի համար հիմք է հանդիսանում գնահատման առաջին փուլում իրականացված դիտարկման արդյունքում հավաքագրված տեղեկատվությունը: Գնահատման գործընթացում կիրառվող տեղեկագրերի ընտրությունն իրականացվում է՝ հաշվի առնելով երեխայի տարիքը և զարգացման առանձնահատկությունները: Օրինակ՝ եթե երեխան միաժամանակ ունի շարժունակության, ինտելեկտի (մտավոր) և լսողության հետ կապված խնդիրներ, ապա նրա գնահատումն իրականացվում է ըստ 3 տեղեկագրերի և դրանց համապատասխան գործիքների:

▪ *Գործիքի կիրառում և առաջադրանքների գնահատում*

Տեղեկագրերի ընտրությունից հետո սկսվում է համապատասխան գործիքների կիրառումը: Հարկ է նշել, որ հարցերը և առաջադրանքները երեխային կարող է ուղղել գնահատող խմբի անդամներից որևէ մեկը՝ այն մասնագետը, ով պատասխանատու է տվյալ ոլորտի գնահատման համար, կամ նա, ով ավելի արդյունավետ առաջնային կոնտակտ է հաստատել երեխայի հետ և վստահության է արժանացել վերջինիս կողմից: Գործիքներում առկա հարցերը գնահատող մասնագետներն ըստ անհրաժեշտության կարող են ուղղվել ոչ միայն երեխային, այլ նաև ծնողին կամ երեխային քաջատեղյակ այլ անձի:

Հարկ է նշել, որ գործիքներում ներառված առաջադրանքներն ունեն կիրառման որոշակի առանձնահատկություններ.

- Գործիքներում ներառված առաջադրանքները կիրառելի են տվյալ տարիքային խմբի բոլոր երեխաների համար, սակայն որոշ առաջադրանքներ տրված են ըստ կոնկրետ տարիքի և ունեն համապատասխան նշում, օրինակ՝ 3-5 տարիքային խմբի համար նախատեսված գործիքում նույն ծածկագրի համար կան առաջադրանքներ՝ նախատեսված միայն 3 տարեկան երեխաների և առաջադրանքներ՝ միայն 4-5 տարեկան երեխաների համար:
- Գործիքներում որոշ առաջադրանքներ տրված են այլընտրանքային «ա» և «բ» տարբերակներով, որոնք գնահատում են միևնույն կարողությունն ու հմտությունը: Նման դեպքերում կիրառվում է առաջադրանքի կա՛մ «ա», կա՛մ «բ» տարբերակը՝ հաշվի առնելով երեխայի զարգացման առանձնահատկությունները:
- Արձանագրություններում կան առաջադրանքներ, որոնք աստղանշված են մեկ (*) կամ երկու աստղանիշով (**): Մեկ աստղանիշով առաջադրանքները պահանջում են այլընտրանքային լուծումներ և մոտեցումներ, որոնք տրված են տվյալ առաջադրանքների հետ: Բոլոր այն դեպքերում, երբ հարցաշարում ներկայացված այլընտրանքային լուծումները բավարար չեն լինի կամ չեն բխի երեխայի կարողություններից ու հնարավորություններից, ապա անհրաժեշտություն կառաջանա, որպեսզի գնահատող խումբը գտնի բոլորովին այլ

այլընտրանքային լուծումներ, որոնք կօգնեն երեխային առաջադրանքի կատարման ընթացքում և կբացահայտեն նրա կարողություններն ու դժվարությունները տվյալ ոլորտում: Հարկ է նշել, որ վերը նշված մոտեցումը կիրառելի է նաև այն դեպքերում, երբ այլընտրանքային լուծումների և մոտեցումների կարիք առաջացել է աստղանիշ չունեցող հարցերի և առաջադրանքների կիրառման ժամանակ:

Այն առաջադրանքները, որոնք նշված են երկու աստղանիշով, կարելի է բաց թողնել, եթե երեխայի զարգացման առանձնահատկություններով պայմանավորված՝ անհնար է դրանց կատարումը:

Գործիքներում ներառված յուրաքանչյուր առաջադրանք գնահատվում է 0-4 միավորով (աղյուսակ 1): Կան առաջադրանքներ, որոնք բաղկացած են մի քանի մասից, որոնցից յուրաքանչյուրը ևս գնահատվում է 0-4 միավորով, և դրանց դուրս բերված թվաբանական միջինն էլ համարվում է տվյալ առաջադրանքի վերջնական միավորը:

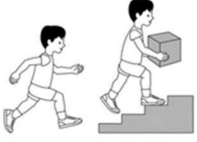
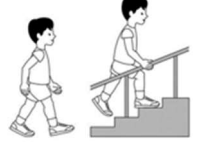
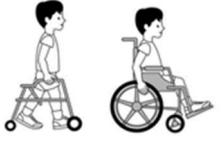

Յուրաքանչյուր առաջադրանքի կամ հարցի պատասխան պետք է գնահատել օբյեկտիվորեն, քանի որ դրա հիման վրա սահմանվում է երեխայի կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքը և նրան տրամադրվող կրթության և զարգացման կազմակերպման մանկավարժահոգեբանական ծառայությունների աստիճանը:

Գործիքի կիրառման և երեխայի դիտարկման արդյունքում հավաքագրված տեղեկատվությունն ամփոփվում է համապատասխան ծածկագրերում՝ բնութագրելով երեխայի կարողությունները, դժվարությունները, ինչպես նաև աջակցության արդյունավետ տարբերակներն ու երեխայի զարգացման հնարավորությունները: Յուրաքանչյուր ծածկագրի հարցերի և առաջադրանքների համար սահմանված միավորների թվաբանական միջինը դիտվում է որպես որակիչ տվյալ ծածկագրի համար:

ԿԱՐԵՎՈՐ

Երեխայի կարողությունները կամ հմտությունները հստակ նկարագրելու և տեղեկագրերում դրանց համար օբյեկտիվ միավորներ և որակիչներ սահմանելու համար կարևոր է ոչ միայն հարցաշարերի կիրառման, այլև երեխայի դիտարկման, ծնողների և մանկավարժների հետ զրույցի արդյունքում հավաքագրված տեղեկատվությունը:

Աղյուսակ 1. Առաջադրանքների համար սահմանված միավորների բնութագրիչներ⁵

Միավոր	Նկարագիր	Հանդիպման հաճախականությունը՝ %-ով	Նկար
0	Խնդիր չկա (չկա, բացակայում է, աննշան է) Գործողությունը կատարում է առանց դժվարության:	0-4 %	
1	Թեթև աստիճանի խնդիր Գործողությունը կատարում է ինքնուրույն, բայց՝ դժվարությամբ:	5-24 %	
2	Միջին աստիճանի խնդիր Գործողությունը կատարում է որոշակի աջակցությամբ՝ հարմարեցված սարքեր, տեխնոլոգիաներ, այլ անձի մասնակի աջակցությամբ:	25-49 %	
3	Ծանր աստիճանի խնդիր Գործողությունը կատարում է միայն աջակցությամբ՝ հարմարեցված սարքեր, տեխնոլոգիաներ, այլ անձի մշտական աջակցությամբ:	50-95 %	
4	Խորը խնդիր Գործողությունը կատարել ընդհանրապես չի կարողանում կամ ընդհանրապես չի մասնակցում գործողության կատարմանը անգամ օգնության պարագայում:	96-100 %	

▪ **Կատարողականության և կարողունակության որակիչներ**

Գնահատման գործիքակազմում ընդգրկված են գործունեության և մասնակցության 9 ոլորտ՝

1. սովորել և գիտելիքը կիրառել,
2. ընդհանուր առաջադրանքներ և պահանջներ,
3. հաղորդակցություն,
4. շարժունակություն,
5. ինքնասպասարկում,
6. կենցաղ,
7. միջանձնային շփում և հարաբերություններ,
8. կյանքի հիմնական բնագավառներ,
9. համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանք:

⁵ Աղյուսակում նկարների օրինակը տրված է «Տեղաշարժման» ծածկագրի համար:

Յուրաքանչյուր ոլորտ ընդգրկում է ենթաոլորտներ, որոնք հնարավորություն են տալիս ավելի մանրամասն գնահատում իրականացնել տվյալ ոլորտում: Գործունեության և մասնակցության ծածկագրերը պահանջում են կատարողականության և կարողունակության որակիչների սահմանում, որտեղ.

- **կադարողականության որակիչը** ցույց է տալիս, թե ինչպես է երեխան կատարում առաջադրանքները, գործողությունները և որքան մասնակցային է կոնկրետ միջավայրում:
- **կարողունակության որակիչը** նկարագրում է որևէ առաջադրանք կամ գործողություն կատարելու երեխայի ունակությունը հարմարեցված միջավայրում⁶: Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատման ժամանակ այս որակիչը ցույց է տալիս երեխաների ֆունկցիոնալության հավանական ամենաբարձր մակարդակը, որին նա կարող է հասնել տվյալ գործունեության մեջ՝ կրտսեր և միջին տարիքային խմբերի երեխաների դեպքում՝ միջին խմբի ավարտին, իսկ ավագ խմբի երեխաների դեպքում՝ ավագ խմբի ավարտին:

Գնահատող խումբը միջավայրային գործոններ սահմանելիս պետք է հստակ տեղեկություն ունենա այն մասին, թե որքանով են տվյալ միջավայրային հարմարեցումները առկա և հասանելի գնահատվողի համար: Պետք է նաև հաշվի առնել, որ միջավայրային գործոնի առկայությունը կամ բացակայությունը ևս կարող է որպես խոչընդոտ դիտարկվել (օրինակ՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց նկատմամբ բացասական վերաբերմունքը, ծնողի գերխնամքը կամ անհրաժեշտ ծառայության բացակայությունը):

Փուլ 3. Կրթության և զարգացման առանձնահատուկ անհրաժեշտ պայմանների սահմանում

ԿԱՐԵՎՈՐ

Գնահատման պատասխանատուն համարվում է Գնահատող խումբը, հետևաբար խմբի անդամները համատեղ են իրականացնում գնահատման ողջ գործընթացը՝ կազմելով երեխայի կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքի վերաբերյալ եզրակացությունը⁷ և արձանագրությունը⁸, որտեղ սահմանվում են երեխայի կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքը, նրա կրթության արդյունավետ կազմակերպման համար անհրաժեշտ հարմարեցումները և մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների աստիճանը:

⁶ Հարմարեցված միջավայրը կարող է լինել. ա) փաստացի միջավայր, որն ընդհանուր առմամբ օգտագործվում է թեստային պայմաններում կարողությունը գնահատելու համար. բ) եթե դա հնարավոր չէ, ապա պայմանական միջավայր, որը կարող է ընկալվել որպես նույնատիպ ազդեցություն ունեցող: Հարմարեցված միջավայրի մեջ կարող են դիտարկվել հարմարեցված ֆիզիկական և ուսումնական միջավայրերը, աջակցող ծառայությունները, սարքերը, տեխնոլոգիաները:

⁷ «ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի 2022 թվականի սեպտեմբերի 7-ի N 34-Ն հրամանում փոփոխություն կատարելու մասին» ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի N 150-Ն հրամանի հավելված՝ Ձև 2

⁸ «ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի 2022 թվականի սեպտեմբերի 7-ի N 34-Ն հրամանում փոփոխություն կատարելու մասին» ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի N 150-Ն հրամանի հավելված՝ Ձև 3

Երեխայի գործունեության, մասնակցության, նրա կրթության և զարգացման գործընթացին նպաստող կամ խոչընդոտող գործոնների բացահայտումից և գնահատումից հետո ստացված տվյալները մուտքագրվում են Կրթության կառավարման տեղեկատվական համակարգի Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների տվյալների միասնական բազայում տեղակայված համապատասխան տեղեկագրում: Կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների տվյալների միասնական բազան ինքնաշխատ եղանակով՝ հիմնվելով տեղեկագրում մուտքագրված որակիչների վրա, նախապես սահմանված և հաստատված բանաձևի հիման վրա սահմանում է երեխայի կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքը և մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների աստիճանը:

$$\text{Բանաձև՝ } \frac{\text{միավորների ընդհանուր գումար}}{\text{առավելագույն միավոր}} =$$

Յուրաքանչյուր տեղեկագիր ունի առավելագույնը 25 ծածկագիր, որոնցից յուրաքանչյուրը գնահատվում է առավելագույնը 4 միավորով: Ըստ վերը նշված բանաձևի՝ տեղեկագրում ներառված 25 ծածկագրերի գնահատման արդյունքում ստացված միավորների ընդհանուր գումարը բաժանվում է առավելագույն միավորին, որը հավասար է 100-ի (Աղյուսակ 2):

Աղյուսակ 2. Առավելագույն միավորները՝ ըստ տեղեկագրերի

Տեղեկագիր	Ծածկագրերի թիվը	Առավելագույն որակիչ	Առավելագույն միավոր
Ինտելեկտի (մտավոր)	25	×4	100
Շարժունակության	25	×4	100
Լսողության	25	×4	100
Տեսողության	25	×4	100
Խոսքի և լեզվի	25	×4	100
Հաղորդակցման	25	×4	100
Հույզի	25	×4	100
Վարքի	25	×4	100

Արդյունքում ստացված միավորը, որը տեղակայվում է 0-1 միջակայքում, ցույց է տալիս կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիքը և մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների անհրաժեշտ աստիճանը:

Բոլոր այն դեպքերում, երբ համակարգի կողմից դուրս բերվող միավորը 0-0,04 -ի միջակայքում է, կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների և մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների կարիք չի սահմանվում:

Գնահատման արդյունքում մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների կարիքի 1-ին աստիճանը սահմանվում է միավորների 0,05-0,24, 2-րդ աստիճանը՝ 0,25-0,49, 3-րդ աստիճանը՝ 0,5-0,74, 4-րդ աստիճանը՝ 0,75 միավորային միջակայքում (Աղյուսակ 3):

Աղյուսակ 3. Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքի և մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների աստիճանի սահմանման միջակայք

Մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայության աստիճանը	Միավորային միջակայքը
Աջակցության կարիք չունի	0–0,04
1-ին աստիճանի աջակցություն	0,05–0,24
2-րդ աստիճանի աջակցություն	0,25–0,49
3-րդ աստիճանի աջակցություն	0,5–0,74
4-րդ աստիճանի աջակցություն	0,75–1

Հաշվի առնելով, որ գնահատման ժամանակ հավաքագրված տեղեկատվությունը և գնահատման եզրակացությունը հիմք են հանդիսանում երեխայի կրթության կազմակերպման, հարմարեցումների ապահովման և մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների տրամադրման համար, անհրաժեշտ է խիստ պատասխանատու կերպով մոտենալ գնահատման գործընթացին և դրա արդյունքում կայացված որոշումներին, ներկայացված եզրակացությանն ու առաջարկություններին:

ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ

ՏԵՂԵԿԱԳՐԵՐ

Խոսքի և լեզվի արձանագրություն

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր		Կատարողականության որակիչ	Կարողունականության որակիչ
d1.	Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը		
d110	Դիտելը (նայելը)		
d115	Լսելը		
d120	Այլ զգայարանների նպատակային օգտագործումը		
d133	Լեզու սովորելը		
d135	Կրկնելու միջոցով սովորելը		
d137	Հասկացություններ սովորելը		
d140	Կարդալ սովորելը		
d145	Գրել սովորելը		
d160	Ուշադրությունը կենտրոնացնելը		
d163	Մտածելը		
d2.	Ընդհանուր առաջադրանքները և պահանջները		
d240	Սթրեսը և այլ տեսակի հոգեբանական լարվածությունը կառավարելը		
d3.	Հաղորդակցությունը		
d310	Հաղորդակցվելիս բանավոր հաղորդագրությունները նկատելը		
d315	Հաղորդակցվելիս ոչ բանավոր հաղորդագրությունները նկատելը		
d330	Խոսելը		
d335	Ոչ վերբալ հաղորդագրություններ կազմելը		
d350	Զրույցը		
d4.	Շարժունակությունը		
d440	Դաստակի նուրբ շարժումներ կատարելը		
d460	Տարբեր վայրերում տեղաշարժվելը		
d5.	Ինքնասպասարկումը		
d510	Լվացվելը		
d540	Հագնվելը		
d550	Ուտելը		
d560	Խմելը		
d6	Կենցաղը		
d7.	Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները		
d710	Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերությունները		
d8.	Կյանքի հիմնական բնագավառները		
d815	Նախադպրոցական կրթությունը		
d880	Խաղերի մեջ ներգրավվելը		
d9.	Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը		

Հաղորդակցման արձանագրություն

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր		Կատարողականության որակիչ	Կարողունակության որակիչ
d1.	Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը		
d110	Դիտելը (նայելը)		
d115	Լսելը		
d120	Այլ զգայարանների նպատակային օգտագործումը		
d130	Ընդօրինակելը		
d137	Հասկացություններ սովորելը		
d160	Ուշադրությունը կենտրոնացնելը		
d163	Մտածելը		
d175	Խնդիրներ լուծելը		
d2.	Ընդհանուր առաջադրանքները և պահանջները		
d240	Սթրեսը և այլ տեսակի հոգեբանական լարվածությունը կառավարելը		
d2500	Նորություն ընդունելը		
d2501	Պահանջներին արձագանքելը		
d2502	Անձանց դիմելը կամ իրավիճակներում մոտեցում դրսևորելը		
d2503	Կանխատեսելի կերպով գործելը		
d3.	Հաղորդակցությունը		
d315	Հաղորդակցվելիս ոչ բանավոր հաղորդագրություններ ընկալելը		
d330	Խոսելը		
d350	Զրույցը		
d4.	Շարժունակությունը		
d440	Դաստակի նուրբ շարժումներ կատարելը		
d460	Տարբեր վայրերում տեղաշարժվելը		
d5.	Ինքնասպասարկումը		
d510	Լվացվելը		
d540	Հագնվելը		
d550	Ուտելը		
d6.	Կենցաղը		
d7.	Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները		
d710	Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերությունները		
d7202	Շփման շրջանակում վարքագիծը կարգավորելը		
d8.	Կյանքի հիմնական բնագավառները		
d815	Նախադարձական կրթությունը		
d9.	Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը		
d9200	Խաղերը		

Լսողության արձանագրություն

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր		Կատարողականության որակիչ	Կարողունակության որակիչ
d1.	Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը		
d110	Դիտելը (նայելը)		
d115	Լսելը		
d131	Առարկաների հետ գործողություններ կատարելու միջոցով սովորելը		
d132	Տեղեկություններ հավաքելը		
d133	Լեզու սովորելը		
d137	Հասկացություններ սովորելը		
d140	Կարդալ սովորելը		
d145	Գրել սովորելը		
d150	Հաշվել սովորելը		
d160	Ուշադրությունը կենտրոնացնելը		
d163	Մտածելը		
d2.	Ընդհանուր առաջադրանքները և պահանջները		
d210	Առանձին առաջադրանքներ կատարելը		
d250	Սեփական վարքագիծը կառավարելը		
d3.	Հաղորդակցությունը		
d310	Հաղորդակցվելիս բանավոր հաղորդագրություններ ընկալելը		
d315	Հաղորդակցվելիս ոչ վերբալ հաղորդագրություններ ընկալելը		
d330	Խոսելը		
d335	Ոչ վերբալ հաղորդագրություններ կազմելը		
d360	Հաղորդակցության սարքեր և մեթոդներ օգտագործելը		
d4.	Շարժունակությունը		
d440	Դաստակի նուրբ շարժումներ կատարելը		
d5.	Ինքնասպասարկումը		
d510	Լվացվելը		
d540	Հագնվելը		
d550	Ուտելը		
d6.	Կենցաղը		
d7.	Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները		
d710	Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերությունները		
d8.	Կյանքի հիմնական բնագավառները		
d815	Նախադպրոցական կրթությունը		
d880	Իսադերի մեջ ներգրավվելը		
d9.	Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը		

Տեսողության արձանագրություն

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր		Կատարողականության որակիչ	Կարողունակության որակիչ
d1.	Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը		
d110	Դիտելը (նայելը)		
d115	Լսելը		
d120	Այլ զգայարանների նպատակային օգտագործումը		
d130	Ընթրիհնակելը		
d131	Առարկաների հետ գործողություններ կատարելու միջոցով սովորելը		
d133	Լեզու սովորելը		
d137	Հասկացություններ սովորելը		
d140	Կարդալ սովորելը		
d145	Գրել սովորելը		
d150	Հաշվել սովորելը		
d155	Հմտություններ ձեռք բերելը		
d160	Ուշադրությունը կենտրոնացնելը		
d163	Մտածելը		
d175	Խնդիրներ լուծելը		
d2.	Ընդհանուր առաջադրանքները և պահանջները		
d210	Առանձին առաջադրանքներ կատարելը		
d250	Սեփական վարքագիծը կառավարելը		
d3.	Հաղորդակցությունը		
d330	Խոսելը		
d350	Զրույցը		
d4.	Շարժունակությունը		
d440	Դաստակի նուրբ շարժումներ կատարելը		
d460	Տարբեր վայրերում տեղաշարժվելը		
d5.	Ինքնասպասարկումը		
d510	Լվացվելը		
d540	Հագնվել		
d6.	Կենցաղը		
d7.	Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները		
d710	Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերությունները		
d8.	Կյանքի հիմնական բնագավառները		
d815	Նախադպրոցական կրթությունը		
d880	Խաղերի մեջ ներգրավվելը		
d9.	Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը		

Ինտելեկտի (մտավոր) արձանագրություն

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր		Կատարողականության որակիչ	Կարողունակության որակիչ
d1.	Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը		
d110	Դիտելը (նայելը)		
d115	Լսելը		
d120	Այլ զգայարանների նպատակային օգտագործումը		
d130	Ընդօրինակելը		
d133	Լեզու սովորելը		
d137	Հասկացություններ սովորելը		
d140	Կարողալ սովորելը		
d145	Գրել սովորելը		
d150	Հաշվել սովորելը		
d160	Ուշադրությունը կենտրոնացնելը		
d163	Մտածելը		
d175	Ինդիկներ լուծելը		
d2.	Ընդհանուր առաջադրանքները և պահանջները		
d210	Առանձին առաջադրանքներ կատարելը		
d250	Սեփական վարքագիծը կառավարելը		
d3.	Հաղորդակցությունը		
d310	Հաղորդակցվելիս բանավոր հաղորդագրությունները նկատելը		
d330	Խոսելը		
d4.	Շարժունակությունը		
d440	Դաստակի նուրբ շարժումներ կատարելը		
d460	Տարբեր վայրերում տեղաշարժվելը		
d5.	Ինքնասպասարկումը		
d510	Լվացվելը		
d540	Հագնվելը		
d550	Ուտելը		
d560	Խմելը		
d6.	Կենցաղը		
d7.	Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները		
d710	Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերությունները		
d8.	Կյանքի հիմնական բնագավառները		
d815	Նախադպրոցական կրթությունը		
d880	Խաղերի մեջ ներգրավվելը		
d9.	Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը		

Հուզական արձանագրություն

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր		Կատարողականության որակիչ	Կարողունակության որակիչ
d1.	Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը		
d110	Դիտելը (նայելը)		
d115	Լսելը		
d130	Ընդօրինակելը		
d137	Հասկացություններ սովորելը		
d140	Կարդալ սովորելը		
d145	Գրել սովորելը		
d150	Հաշվել սովորելը		
d160	Ուշադրությունը կենտրոնացնելը		
d163	Մտածել		
d175	Խնդիրներ լուծելը		
d177	Որոշումներ կայացնելը		
d2.	Ընդհանուր առաջադրանքները և պահանջները		
d210	Առանձին առաջադրանքներ կատարելը		
d2300	Առօրյա կյանքում առաջնորդվելը		
d240	Սթրեսը և այլ տեսակի հոգեբանական լարվածությունը կառավարելը		
d2502	Անձանց դիմելը կամ իրավիճակներում մոտեցում դրսևորելը		
d3.	Հաղորդակցությունը		
d330	Խոսելը		
d350	Զրույցը		
d4.	Շարժունակությունը		
d5.	Ինքնասպասարկումը		
d510	Լվացվելը		
d540	Հագնվելը		
d550	Ուտելը		
d560	Խմելը		
d6.	Կենցաղը		
d7.	Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները		
d710	Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերությունները		
d760	Ընտանեկան հարաբերությունները		
d8.	Կյանքի հիմնական բնագավառները		
d815	Նախադարձական կրթությունը		
d880	Խաղերի մեջ ներգրավվելը		
d9.	Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը		

Վարքի արձանագրություն

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր		Կատարողականության որակիչ	Կարողունակության որակիչ
d1.	Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը		
d110	Դիտելը (նայելը)		
d115	Լսելը		
d130	Ընդօրինակելը		
d137	Հասկացություններ սովորելը		
d140	Կարդալ սովորելը		
d145	Գրել սովորելը		
d150	Հաշվել սովորելը		
d160	Ուշադրությունը կենտրոնացնելը		
d163	Մտածել		
d175	Խնդիրներ լուծելը		
d177	Որոշումներ կայացնելը		
d2.	Ընդհանուր առաջադրանքները և պահանջները		
d210	Առանձին առաջադրանքներ կատարելը		
d2300	Առօրյա կյանքում առաջնորդվելը		
d240	Սթրեսը և այլ տեսակի հոգեբանական լարվածությունը կառավարելը		
d2501	Պահանջներին արձագանքելը		
d2502	Անձանց դիմելը կամ իրավիճակներում մոտեցում դրսևորելը		
d2503	Կանխատեսելի կերպով գործելը		
d3.	Հաղորդակցությունը		
d330	Խոսելը		
d350	Զրույցը		
d4.	Շարժունակությունը		
d5.	Ինքնասպասարկումը		
d540	Հագնվելը		
d550	Ուտելը		
d6.	Կենցաղը		
d7.	Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները		
d710	Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերությունները		
d760	Ընտանեկան հարաբերությունները		
d8.	Կյանքի հիմնական բնագավառները		
d815	Նախադպրոցական կրթությունը		
d9.	Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը		
d9200	Խաղերը		

Շարժունակության արձանագրություն

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր		Կատարողականության որակիչ	Կարողունակության որակիչ
d1.	Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը		
d110	Դիտելը (նայելը)		
d115	Լսելը		
d131	Առարկաների հետ գործողություններ կատարելու միջոցով սովորելը		
d133	Լեզու սովորելը		
d135	Կրկնելու միջոցով սովորելը		
d137	Հասկացություններ սովորելը		
d160	Ուշադրությունը կենտրոնացնելը		
d163	Մտածելը		
d2.	Ընդհանուր առաջադրանքները և պահանջները		
d210	Առանձին առաջադրանքներ կատարելը		
d3.	Հաղորդակցությունը		
d310	Հաղորդակցվելիս բանավոր հաղորդագրությունները նկատելը		
d330	Խոսելը		
d4.	Շարժունակությունը		
d410	Մարմնի հիմնական դիրքը փոխելը		
d420	Տեղափոխվելը		
d430	Առարկաներ բարձրացնելը և տանելը		
d440	Դաստակի նուրբ շարժումներ կատարելը		
d445	Դաստակը և բազուկն օգտագործելը		
d450	Քայլելը		
d460	Տարբեր վայրերում տեղաշարժվելը		
d5.	Ինքնասպասարկումը		
d510	Լվացվելը		
d540	Հագնվելը		
d550	Ուտելը		
d560	Խմելը		
d6.	Կենցաղը		
d7.	Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները		
d710	Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերությունները		
d8.	Կյանքի հիմնական բնագավառները		
d815	Նախադպրոցական կրթությունը		
d880	Խաղերի մեջ ներգրավվելը		
d9.	Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը		

ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐ

Խոսքի և լեզվի արձանագրություն

Հարցեր, որոնց դիմաց դրված է մեկ աստղանիշ (*)՝ խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների դեպքում հնարավորություն տալ կարդալու, ճիշտ տարբերակը մատնանշելու կամ գրավոր տարբերակով պատասխանելու:

Հարցեր, որոնց դիմաց դրված է երկու աստղանիշ (**)*՝ կիրառելի չեն խոսքով չհաղորդակցվող երեխայի համար:

Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար որպես այլընտրանք կիրառել (բ) տարբերակը:

Հարցեր, որոնց դիմաց չկա նշված որևէ տարիքային խումբ՝ կիրառելի են 3-5 տարեկան բոլոր երեխաների համար:

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր	Հարցեր	Անհրաժեշտ նյութեր
d1. Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը		
<p>d110</p> <p>Դիտելը (նայելը)</p> <p><i>(Տեսողական ազդակներ ընկալելու նպատակով տեսողության զգայարանը մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ առարկային հեղուկները, մարդկանց դիտելը, սպորտային իրադարձություն, որևէ անձի կամ խաղացող երեխաներին նայելը):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> <li data-bbox="304 810 1794 890">1. Խմբավորի՞ր միևնույն գույները: <li data-bbox="304 890 1794 1145">2. Ի՞նչ կա սենյակում (խնդրել երեխային ցույց տալ սենյակի տարբեր հատվածներում գտնվող կահույքը և առարկաները, դիտարկել, թե երեխան ինչպես է ուսումնասիրում միջավայրը. արդյո՞ք կարողանում է տեսնել տեսադաշտում գտնվող առարկաները անկախ չափերից, հեռավորությունից, դասավորությունից, թե՞ ֆիքսում է միայն վառ գունավորմամբ և լուսարձակող առարկաները, առավել մոտ գտնվող և մեծ առարկաները): <li data-bbox="304 1145 1794 1225">3. Հետևի՞ր շարժվող առարկային (շարժել քուրջ տարբեր ուղղություններով՝ վերև, ներքև, աջ, ձախ): <li data-bbox="304 1225 1794 1326">4. (*) Երեխային առաջարկել նկար և հետևել, թե ասքերից ինչ հեռավորության վրա է պահում (արդյունքը կլինի բարձր, եթե երեխան նկարը պահում է 25-30 սմ հեռավորության վրա և չի անտեսում դրանում 	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ քուրջ</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 1</p>

		պատկերված մանր առարկաները, խոսքով չհաղորդակցվող երեխան մատնանշում է պահանջված պատկերը):	
d115	Լսելը <i>(Լսողական ազդակներ ընկալելու նպատակով խողոջան զգայարանը մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ ուղիտ, մարդու ձայն, երաժշտություն, դասախոսություն կամ պատմվածք ունկնդրելը):</i>	1. (*) Լսի՛ր և կրկնի՛ր հնչեցրած բառերը՝ մատիտ, աղջիկ, խոզ, սեղան, նապաստակ (բառերն արտասանել 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից, բառերն արտասանել 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 2
		2. (*) Լսի՛ր և կրկնի՛ր հնչեցված բառերը՝ կատու, շուն, տուն, մեքենա, կով (բառերն արտասանել շուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից, բառերն արտասանել շուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 3
		3. Լսի՛ր բնածայնությունները և ցույց տուր համապատասխան նկարը (խոզ, կատու, շուն, մեքենա, ջուր):	Խթանիչ նյութ՝ «Ազարակի բնակիչներ» (աուդիոգիրք), նկար 2, 3
		4. (*) Միացնել ձայնագրություն (6 մետր հեռավորությունից), որտեղ աղջիկն ասում է. «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է: Անտառի բոլոր կենդանիները եկել են նրան հյուր, ...», իսկ տղան շարունակում է. «... և նվեր են բերել մի մեծ կարմիր հեծանիվ»: Հարց երեխային՝ ո՞ւմ ծննդյան օրն է, ի՞նչ նվեր էին բերել: (3 տարեկան երեխաների համար՝ «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է, նրան նվեր էին բերել կարմիր հեծանիվ»): Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար ունենալ նապաստակի և կարմիր հեծանվի նկարներ:	Խթանիչ նյութ՝ ձայնագրիչ, նկար 4, 2
		5. Լսի՛ր և ծա՛վի տուր՝ ինչպես ես: 4 տարեկան երեխաների համար՝ 4 ծափ (● - ● ● ●), 5 տարեկան երեխաների համար՝ 5 ծափ (● ● - ● ● ●):	
d120	Այլ զգայարանների նպատակային օգտագործումը	1. Արդյո՞ք երեխան ցուցաբերում է չափից ավելի հետաքրքրություն կամ հակառակը՝ խուսափում է որոշակի հոտերից, համերից, սննդամթերքից, նյութերից կամ գործվածքներից:	

	<p><i>(Ազդակներ ընկալելու նպատակով օրգանիզմի այլ հիմնական զգայարանները մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես օրինակ՝ մակերևույթի կազմվածքը (տեքստուրան) շոշափելը և շոշափելով զգալը, քաղցրավենիքի համը փորձելը կամ ծաղիկների հոտն առնելը):</i></p>	<p>2. Արդյո՞ք երեխան նպատակային է օգտագործում հոտառության զգայարանը (հոտ է քաշում ծաղկից, օժանելիքից, սննդից) կամ հակառակը՝ խաղալիքներից, լեզոյի մասնիկներից և այլն:</p> <p>3. Արդյո՞ք երեխան նպատակային է օգտագործում համի զգայարանը (տարբերակում է համերը և զգացողությունները՝ թթու, քաղցր, տաք, սառը) կամ հակառակը՝ փորձում է ուտել ոչ ուտելի նյութեր (հող, ավազ, թուղթ, պոլիէթիլեն) և չի տարբերակում համերն ու զգացողությունները (տաք, սառը):</p> <p>4. Արդյո՞ք երեխան չափազանց սուր է արձագանքում ցավին կամ բուլդոլիին անտարբեր է նրա նկատմամբ:</p>	
		<p>5. (*) Փակի՛ր աչքերդ և ասա, թե ինչ առարկա է ձեռքումդ (երեխայի առջև դնել մատիտ, ռետին, վրձին, գնդակ, գդալ: Երեխան պետք է փակի աչքերը և շոշափելով գուշակի, թե ինչ իր է ձեռքում, և ինչպես են դա օգտագործում, խոսքով չհաղորդակցվող երեխան պատասխանում է նկար-քարտերի միջոցով):</p>	<p>Խթանիչ նյութ</p>
<p>d133</p>	<p>Լեզու սովորելը</p> <p><i>(Անձանց, առարկաները, իրադարձությունները և զգացմունքները բառերի, խորհրդանիշների, բառակապակցությունների և նախադասությունների միջոցով ներկայացնելու հմտությունը զարգացնելը):</i></p>	<p>Նկարագրի՛ր՝ ինչ է եղել նկարում (երեխան պետք է նկարագրի անձանց, իրադարձությունները, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար և կարող են նշել միայն անձանց, առարկաները):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 7</p>
		<p>(*) Նկարագրի՛ր՝ ինչ է զգում (երեխան պետք է նկարագրի զգացմունքները, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան ցույց է տալիս նկար-քարտերի միջոցով):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 7, 5</p>
		<p>Նկարագրի՛ր առարկաները (երեխան պետք է նկարագրի առարկայի հատկանիշները, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 8</p>
		<p>Նկարագրի՛ր գործողությունը (երեխան պետք է խոսքի կամ խորհրդանիշների միջոցով նկարագրի գործողությունը, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 9</p>
<p>d135</p>	<p>Կրկնելու միջոցով սովորելը</p> <p><i>(Իրադարձությունների կամ խորհրդանիշների հաջորդականությունը կրկնելը՝ որպես սովորելու հիմնական բաղադրիչ, ինչպես, օրինակ՝ ժեստերի</i></p>	<p>1. ա) Ի՞նչ բանաստեղծություն կամ երգ գիտես: բ) Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաներին առաջարկել ցույց տալ պարային շարժումներ:</p> <p>2. Արդյո՞ք երեխան հեշտությամբ է յուրացնում ուսուցանվող նյութը, վարքը, շարժումները (թվեր, ոտանավորներ, պարային շարժումներ, գործողութ-</p>	

	<p><i>միջոցով կամ առանց ժեստերի փասնյակներով հաշվելու կամ բանաստեղծություն արտասանելու մեջ վարժվելը՝ ներառյալ գործողության կամ վարքագծի հետագա նմանակումը):</i></p>	<p>յուններ, օրինակ՝ տանը կրկնում է դաստիարակի կամ որևէ մեծահասակի, երեխայի վարքը):</p>	
<p>d137</p>	<p>Հասկացություններ սովորելը <i>(Իրերի, անձանց կամ իրադարձությունների առանձնահատկություններին առնչվող հիմնական կամ բարդ հասկացություններ ըմբռնելու և գործածելու հմտությունը զարգացնելը):</i></p>	<p>3. Երեխային առաջարկել ցույց տալ «լավ», «վատ» և «ավարտ» նշանակող ժեստեր (անհրաժեշտության դեպքում բացատրել դրանց նշանակությունը, ապա խնդրել երեխային ցույց տալ համապատասխան ժեստը):</p> <p>1. (**) Ի՞նչ է քո անունը, ազգանունը, քանի՞ տարեկան ես դու, ո՞ւմ հետ ես դու ապրում (ովքե՞ր են քո ընտանիքի անդամները), որտե՞ղ ես դու ապրում (նշում է բնակավայրը, հասցեն): 3 տարեկան երեխաները կարող են պատասխանել 2-3 հարցի:</p> <p>2. 3 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ ուտելի և ոչ ուտելի առարկաների պատկերները: 4-5 տարեկաններ՝ Տրված քարտերից առանձնացրո՛ւ մրգերը և բանջարեղենը:</p> <p>3. (*) Ասա՛, թե ինչ եղանակ է պատկերված յուրաքանչյուր քարտում (երեխայի առջև դնել տարվա եղանակները պատկերող բոլոր 4 քարտերը, 3 տարեկան երեխաներին առաջարկել 2 քարտ՝ գիշեր, ցերեկ (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան մատնանշում է պահանջված քարտը):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 10</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 11</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Գտիր սովերը»</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 12.1, 12.2</p>
<p>d140</p>	<p>Կարդալ սովորելը <i>(Գրավոր նյութերը (այդ թվում՝ Բրայլի այբուբեն և այլ խորհրդանիշներ) սահուն և անսխալ կարդալու հմտությունը զարգացնելը, ինչպես օրինակ՝ նիշեր և այբուբեններ ճանաչելը, գրված բառերը ճիշտ արտասանելը և բառեր ու բառակապակցություններ հասկանալը):</i></p>	<p>1. 3 տարեկաններ՝ Վերցրո՛ւ պատկերազարդ գիրքը և թերթիք (ուշադրություն դարձնել՝ ինչպես է երեխան գիրքը պահում):</p> <p>2. 3 տարեկաններ՝ Արդյո՞ք երեխան գիտի, որ գիրքը կարդալու համար է, ձևացնում է, որ կարդում է, նայում է նկարներին, տալիս է հարցեր:</p> <p>3. 4-5 տարեկաններ՝ Յո՛ւրից տուր՝ որտեղից պետք է սկսել կարդալ պատմվածքը (հետևում է բնագրին ձախից աջ, վերևից ներքև):</p> <p>4. 4-5 տարեկաններ՝ Այս քարտերից առանձնացրո՛ւ տառերը (երեխայի առջև դնել երկու թիվ, մեկ թվաբանական նշան, երեք տառ պատկերող քարտեր):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ գիրք</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ գիրք</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե գրատախտակ հայերեն տառերով</p>

		5. 4-5 տարեկաններ՝ Ո՞ր սլաքն է ցույց տալիս վերև, ներքև:	Խթանիչ նյութ՝ նկար 13
d145	Գրել սովորելը <i>(Ձայներ, բառեր կամ բառակապակցություններ ներկայացնող խորհրդանիշներ (այդ թվում՝ Բրայլի այբուբեն կամ այլ խորհրդանիշներ) արտաբերելու հմտությունը զարգացնելը, ինչպես օրինակ՝ ուղղագրության և քերականական կանոններին հետևելը):</i>	1. Նկարի՛ր գնդակ կամ արև:	
		2. Արդյո՞ք երեխան կիրառում է մատիտը կամ գրիչը, գրելիս ձեռքով պահո՞ւմ է թուղթը, ձևացնո՞ւմ է, որ գրում է:	
		3. Անցի՛ր կետագծերի վրայով: 3 տարեկաններ՝ 1.1, 4-5 տարեկաններ՝ 1.2	Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 1.1, 1.2
		4. 3 տարեկաններ՝ Նկարի՛ր գիծ տնակի ներսում և դրանից դուրս: 4-5 տարեկաններ՝ Նկարի՛ր շրջան տրված գծից դեպի վեր, դեպի ներքև, գծի սկզբում, գծի վերջում:	Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 2
d160	Ուշադրությունը կենտրոնացնելը <i>(Կոնկրետ ազդանշանի վրա մտադրված կերպով կենտրոնանալը, ինչպես, օրինակ՝ ուշադրությունը շեղող աղմուկի վրա չկենտրոնացնելը):</i>	1. Օգնի՛ր գտնել ճիշտ ճանապարհը: 3 տարեկաններ՝ նկար 14.1, 4-5 տարեկաններ՝ նկար 14.2:	Խթանիչ նյութ՝ նկար 14.1, 14.2
		2. ա) Կրկնի՛ր թվերն այն հերթականությամբ, ինչպես լսեցիր՝ 2, 3, 5, 7, 9: Այժմ լսի՛ր և կրկնի՛ր հակառակ հերթականությամբ՝ 9, 7, 5, 3, 2: (3 տարեկանների համար հնչեցնել երեք թիվ): բ) Դասավորի՛ր նկարներն այնպես, ինչպես ցուցադրված է (խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար: Դասավորել 5 առարկայական նկար, թույլ տալ երեխային մտապահել յուրաքանչյուրի համար 2 վայրկյան, այնուհետև խառնել, 3 տարեկանների համար առաջարկել 3 նկար):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 8
		3. Իսաղում ենք գիշեր-ցերեկ:	
		4. Գտի՛ր նկարում 2 պատկերներ, որոնք ամեն ինչով նույնն են:	Խթանիչ նյութ՝ նկար 15

d163 Մտածելը <i>(Մտքեր, գաղափարներ և պատկերներ ձևակերպելը՝ նպատակաուղղված կամ ոչ նպատակաուղղված կերպով, ինքնուրույն կամ այլոց հետ միասին, մտածելուն առնչվող գործողությունների հետ կապված՝ ինչպես օրինակ՝ միտք արտահայտելը, ձևանալը, բառախաղը, մտացածին բան ստեղծելը, թերթեմ ապացուցելը, մտքերով խաղալը, մտազրոհը, մտասուզվելը (մեղիտացիա), մտորելը, խորհրդածելը կամ խորհելը):</i>	1. Ո՞ր պատկերին է նման գնդակը (փայտե երկրաչափական պատկերներից սեղանին դնել 1 եռանկյուն, 1 քառակուսի, 1 շրջան):	Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ
	2. Ցո՛ւյց տուր՝ ով ինչ է ուտում:	Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ «Ո՞վ ի՞նչ է ուտում»
	3. Ընտրի՛ր տրված 5 տարբեր երկրաչափական պատկերներից 3-ը և տեղադրի՛ր թղթի վրա (երեխայի առջև դնել մեծ ու փոքր քառակուսի, մեծ ու միջին շրջան և 1 միջին եռանկյունի):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 16
	4. (*) Կեսօրին լույս է, իսկ գիշե՛րը...: Ե՞րբ ենք ասում «բարի լույս»: Տարվա ո՞ր եղանակին է Նոր տարին: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաներին առաջարկել նկար-քարտեր:	Խթանիչ նյութ՝ նկար 12.1
	5. Խաղ «Խելացի եռյակ» (3 տարեկանները կարող են համադրել միայն գույները):	Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Խելացի եռյակ»
	6. (*) Շարունակի՛ր նախադասության միտքը (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան պատասխանում է նկար-քարտերի կամ ժեստերի միջոցով). «Գնա՛ հեքիաթի գիրքը բեր, որ (ի՞նչ անենք)...» «Գնա՛ խաղալիքներդ բեր, որ ...» «Կոշիկներդ հագի՛ր, որ ...»	Խթանիչ նյութ՝ նկար 17

d2. Ընդհանուր առաջադրանքները և պահանջները

d240 Սթրեսը և այլ տեսակի հոգեբանական լարվածությունը կառավարելը <i>(Պարզ կամ բարդ և համակարգված գործողություններ կատարելն այնպիսի հոգեբանական լարվածություն կառավարելու և վերահսկելու համար, որը պահանջվում է զգալի պարտականությունների, սթրեսային ու ճգնաժամային իրավիճակների և ուշադրությունը շեղելու հետ կապված առաջադրանքներ կատարելիս, ինչպես օրինակ՝ քննություններ հանձնելը,</i>	1. Երեխային տրվում է առաջադրանք՝ աթոռին նստած մնալով վերցնել սեղանի ծայրին տեղադրված իրը (առաջադրանքի կատարումը պետք է ի սկզբանե անհնար լինի՝ իրը դրվում է այնպիսի հեռավորության վրա, որ այն անհնար է վերցնել առանց կանգնելու):	Խթանիչ նյութերից որևէ առարկա
	2. Արդյո՞ք երեխան կարողանում է հարմարվել փոփոխություններին (միջավայր, իրավիճակ). 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք	

	<p><i>ծանրաբեռնված երթևեկության մեջ փոխադրամիջոց վարելը, հագնվելը, երբ ծնողները շտապեցնում են, առաջադրանքը որոշակի ժամկետում ավարտելը կամ երեխաների մեծ խմբի մասին հոգ փանելը՝ ներառյալ պարտականություններ կատարելը, սթրեսը և ճգնաժամը կառավարելը):</i></p>	<p>3. Արդյո՞ք երեխան կարողանում է դիտողությունների առկայության դեպքում նորից կենտրոնացնել ուշադրությունը և շարունակել ու ավարտին հասցնել սկսած գործողությունը կամ գործունեությունը.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	
		<p>4. Արդյո՞ք երեխան որևէ անհաջողությունից հետո պատրաստ է կրկին կատարել տվյալ գործողությունը.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	
d3. Հաղորդակցությունը			
<p>d310</p>	<p>Հաղորդակցվելիս բանավոր հաղորդագրություններ ընկալելը</p> <p><i>(Բանավոր հաղորդագրությունների բառացի և ենթադրվող իմաստները ընկալելը, ինչպես, օրինակ՝ հասկանալը, որ հայտարարությունը փաստ է հաստատում կամ այն պարկերավոր արտահայտություն է, ինչպես օրինակ՝ բանավոր հաղորդագրություններին արձագանքելը և դրանք ընկալելը):</i></p>	<p>1. Հետևել երեխայի խոսքի ընկալմանը գնահատման ողջ ընթացքում (տե՛ս d137 հարց 1-ի արդյունքները):</p> <p>2. 3 տարեկաններ՝ (*) Ինչի՞ համար է մատիտը, ակնոցը, անձրևանոցը, անձեռոցիկը (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է պատասխանել ժեստերի միջոցով):</p> <p>4-5 տարեկաններ՝ Ցույց տուր գրիչը մատիտով: Ցո՛ւյց տուր մատիտը գրիչով (սեղանին դնել 1 գրիչ և 1 մատիտ):</p>	
<p>d315</p>	<p>Հաղորդակցվելիս ոչ վերբալ հաղորդագրություններ ընկալելը</p> <p><i>(Ժեստերի, խորհրդանշանների և նկարների միջոցով փոխանցվող</i></p>	<p>1. Ընկալո՞ւմ է բնական ժեստերը (գնա, արի, ցտեսություն, բարև, խմել, ուտել, քնել, փչել և այլն):</p> <p>2. Ցո՛ւյց տուր՝ ով է ուրախ, տխուր, բարկացած, վախեցած (ուշադրություն դարձնել՝ արդյո՞ք երեխան ընկալում է հույզերն ըստ քարտերի՝ զայրույթ, ուրախություն, տխրություն, վախ):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 5</p>

	<p>հաղորդագրությունների բառացի և ենթադրվող իմաստներն ըմբռնելը, ինչպես, օրինակ՝ երեխան հոգնած է, երբ փորորում է աչքերը, կամ փագնապի զանգը նշանակում է, որ հրդեհ է բռնկվել՝ ներառյալ հաղորդակցվելիս ժեստերի լեզուն, ընդհանուր նշանները, խորհրդանշանները, նկարները և լուսանկարներն ընկալելը):</p>	<p>3. (*) Նայի՛ր նկարին և ասա, թե ովքեր են պատկերված նկարում և ինչ են անում (4-5 տարեկանների համար բարձր ցուցանիշ է համարվում, երբ երեխան պատասխանում է 4 և ավելի իմաստալից նախադասությամբ, 3 տարեկան երեխան կարող է նշել անձանց, առարկաներ և գործողություն, խոսքով չհաղորդակցվող երեխան ցույց է տալիս պահանջված պատկերը և գործողությունները):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 1</p>
<p>d330</p>	<p>Խոսելը <i>(Բառացի և ենթադրվող իմաստ ունեցող՝ բանավոր հաղորդագրությունների մաս կազմող բառեր, բառակապակցություններ և առավել երկար պարբերություններ կազմելը և արտաբերելը, ինչպես օրինակ՝ բանավոր խոսքի միջոցով փաստ ներկայացնելը կամ պատմություն պատմելը):</i></p>	<p>1. Հետևել երեխայի խոսքին, հնչյունների արտաբերմանը գնահատման ողջ ընթացքում:</p> <p>2. Լսի՛ր և կրկնի՛ր հետևյալ բառերը՝ դաս, տաս, թաս, կար, գառ, քար, ծառ, սար, գառ, գայլ, ձուկ, ճառ, չար, ցուլ, ջուր, շուն, ժանգ, բադ, պատ, փիղ, խաղ:</p> <p>3. Երեխան կարողանում է հստակ և սահուն արտաբերել նախադասություններ. 3 տարեկաններ՝ Շունը հաչում է: Կատուն մլավում է: 4-5 տարեկաններ՝ Փուչիկը կարմիր գույնի է: Ես բակում շատ ընկերներ ունեմ:</p>	
<p>d335</p>	<p>Ոչ վերբալ հաղորդագրություններ կազմելը <i>(Հաղորդագրություն փոխանցելու նպատակով ժեստեր, խորհրդանշաններ և նկարներ օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ գլուխը թափահարելը՝ ի նշան անհամաձայնության, նկար կամ դիագրամ նկարելը որևէ փաստ կամ բարդ միտք փոխանցելու համար՝ ներառյալ ժեստերի լեզու, նշաններ, խորհրդանշաններ, նկարներ և լուսանկարներ օգտագործելը):</i></p>	<p>1. Ցո՛ւյց տուր՝ քանի տարեկան ես: Ցո՛ւյց տուր՝ ինչպես կանես, երբ համեղ բան ուտես: Ցո՛ւյց տուր՝ ինչպես կանես, եթե ինչ-որ բան չցանկանաս:</p> <p>2. Նայի՛ր նկարների շարքին և ցո՛ւյց տուր համապատասխան նկարը, երբ ուզում ես խմել, ուտել, քնել, ճոճվել, ցատկել, նկարել, հեռուստացույց դիտել:</p> <p>3. Արդյո՞ք հասկացնում է իր ցանկություններն ու պահանջմունքները, օրինակ՝ հագուստը փոխելը, պետքարան գնալը, ցավի առկայությունը:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 22</p>
<p>d350</p>	<p>Զրույցը</p>	<p>1. Հետևել՝ ինչպես է երեխան սկսում, շարունակում և ավարտում զրույցն իրեն ծանոթ մարդկանց հետ:</p>	

	<p>(Մտքերի գաղափարների փոխանակումը սկսելը, շարունակելը և ավարտելը՝ բանավոր, գրավոր խոսքի, ժեստերի լեզվի կամ լեզվական այլ միջոցների օգնությամբ՝ ծանոթ կամ անծանոթ մեկ կամ մի քանի անձանց հետ՝ ֆորմալ կամ ոչ ֆորմալ իրավիճակներում: ներառյալ զրույցը սկսելը, շարունակելը և ավարտելը, մեկ կամ ավելի մարդկանց հետ զրույցելը):</p>	<p>2. Հետևել՝ ինչպես է երեխան սկսում, շարունակում և ավարտում զրույցն իրեն անծանոթ մարդկանց հետ:</p>	
		<p>3. Կարողանո՞ւմ է երեխան երկխոսության մեջ մտել (հարց ու պատասխանի միջոցով զրույցել ծանոթ հեքիաթի կամ մուլտֆիլմի շուրջ):</p>	
		<p>4. Զրույցել սեփական փորձառության մասին նկարի հիման վրա:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 23</p>
d4. Շարժունակությունը			
<p>d440</p>	<p>Դաստակի նուրբ շարժումներ կատարելը</p> <p>(Առարկաները բանեցնելուն առնչվող համակարգված գործողություններ կատարելը, առարկաները վերցնելը, բանեցնելը և բաց թողնելը ձեռքի, մատների կամ մեծ մատի օգնությամբ, ինչպես օրինակ՝ սեղանից մեքենադարձներ վերցնելը կամ բռնակը պտտեցնելը՝ ներառյալ վերցնելը, բռնելը, բանեցնելը և բաց թողնելը):</p>	<p>1. 4-5 տարեկաններ՝ Ծեփամածիկով ստացի՛ր 1 մեծ և 1 փոքր գնդակ: Կառուցի՛ր աշտարակ:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ ծեփամածիկ, փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով</p>
		<p>2. Վերցրո՞ւ փոքր առարկաներն ու դասավորի՛ր (խաղ՝ մոզափկա):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ մոզափկա</p>
		<p>3. Թերթի՛ր գրքի էջերը (տե՛ս d 140, հարց 1-ի արդյունքները):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ գիրք</p>
		<p>4. Բաժանի՛ր թուղթը 2 մասի (տալ մանկական մկրատ): 3 տարեկան երեխան կարող է կատարել մկրատով կտրելու փորձեր:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ մկրատ, թուղթ</p>
		<p>5. Անցկացրո՞ւ 5 երկրաչափական մարմիններն այնպես, որ բոլորը մնան քուղի վրա (3 տարեկանները կարող են անցկացնել 2-3 երկրաչափական մարմիններ):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ քուղ, փայտե փազլ</p>
		<p>6. Եզրագծի՛ր շրջանը (3 տարեկաններ՝ կարող են չպահպանել սահմանները, 4-5 տարեկաններ՝ ուշադրություն դարձնել՝ ինչպես է երեխան բռնում գրիչը կամ մատիտը, տես d145, հարց 2 –ի արդյունքները):</p>	<p>Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 5</p>
<p>d460</p>	<p>Տարբեր վայրերում տեղաշարժվելը</p>	<p>1. Հետևել երեխայի քայլելուն գնահատման ողջ ընթացքում:</p>	

	<p>(Տարբեր վայրերում կամ իրավիճակներում քայլերը և տեղաշարժվելը, ինչպես օրինակ՝ տան սենյակների միջև, շենքի ներսում կամ քաղաքի փողոցում քայլելը՝ ներառյալ տանը տեղաշարժվելը, տանը սողալը և բարձրանալը, տնից բացի այլ շինություններում, տնից և այլ շինություններից դուրս գտնվող տարածքում քայլելը կամ տեղաշարժվելը):</p>	<p>2. Կարողանո՞ւմ է երեխան մագլցել խաղային կառույցների կամ կահույքի վրա, սողալ:</p>	
		<p>3. Բարձրացի՞ր և իջի՞ր 3 - 5 աստիճան (բազրիքից բռնելով):</p>	
<p>d5. Ինքնասպասարկումը</p>			
<p>d510</p>	<p>Լվացվելը <i>(Սեփական մարմինը ամբողջությամբ կամ դրա մասերը լվանալը և չորացնելը ջրի և համապատասխան լվացող և չորացնող նյութերի կամ մեթոդների օգնությամբ, ինչպես, օրինակ՝ լոգանք, ցնցուղ ընդունելը, ձեռքերը և ոտնաթաթերը, երեսը և մազերը լվանալը և սրբիչով չորացնելը՝ ներառյալ մարմնի մասերը, ամբողջ մարմինը լվանալը և չորացնելը՝ բացառությամբ մարմնի մասերը խնամելու (d520), բնական կարիքները հոգալու (d530)):</i></p>	<p>1. Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն լվանալ և չորացնել ձեռքերը, դեմքը՝ օգտագործելով օճառ և սրբիչ:</p>	
<p>d540</p>	<p>Հագնվելը <i>(Հագուստը և կոշիկները հագնելուն և հանելուն ուղղված համակարգված գործողություններ և առաջադրանքներ հերթականությամբ կատարելը և կլիմայական ու սոցիալական պայմաններին հետևելը, ինչպես, օրինակ՝ շապիկներ, կիսաշրջագեստներ, բլուզներ, վարտիքներ, ներքնագեստ, սարիներ, կիմոնոներ, զուգագուլպաներ, գլխարկներ, ձեռնոցներ,</i></p>	<p>2. 3 տարեկաններ՝ Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել և հանել հագուստի որոշ մասը: 4-5 տարեկաններ՝ Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն հագնել և հանել հագուստը:</p> <p>3. Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել գլխարկը և բաճկոնը դուրս գնալիս (3 տարեկանների համար): Կարողանո՞ւմ է երեխան կոճկել և արձակել շոթաներ, կոճակներ, որոշ ճարմանդներ (4-5 տարեկան երեխաների համար):</p>	

	<p>վերարկուններ, կոշիկներ և գուլպաներ, երկարաճիպք կոշիկներ, հողաթափեր և փնային մաշիկներ հագնելը, հարմարեցնելը և հանելը՝ ներառյալ հագուստ և կոշիկներ ու գուլպաներ հագնելը և հանելը, համապատասխան հագուստ ընտրելը):</p>	<p>4. Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել կոշիկները և կոճկել դրանց կաչուն կապիչները (3-4 տարեկան երեխաների համար): Կարողանո՞ւմ է երեխան կապել կոշիկների քուղերը (5 տարեկան երեխաների համար):</p>	
<p>d550</p>	<p>Ուտելը <i>(Սնունդ ստանալու կարիքն զգալը և մատուցված սննդամթերքը ուտելուն ուղղված համակարգված առաջադրանքներ և գործողություններ կատարելը, այն բերանին մոտեցնելը և այն փվյալ մշակույթում ընդունելի եղանակով ուտելը, սննդամթերքը մասերի բաժանելը կամ կտրելը, շեր և թիթեղամաններ բացելը, սեղանի սպասք օգտագործելը, արագ սնվելը, ճաշկերույթի կամ ճաշի մասնակցելը բացառությամբ խմելու (d560)):</i></p>	<p>1. Կարողանո՞ւմ է երեխան ուտելու գործընթացը համապատասխան կերպով իրականացնել՝ սննդամթերքը մասերի բաժանելով (3 տարեկանների դեպքում՝ ուտում է մասերի բաժանած սնունդը թափփելով): 2. Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն և ճիշտ օգտվել սպասքի տեսակներից՝ գդալ, պատառաքաղ, բաժակ, դանակ (3 տարեկանների դեպքում՝ օգտվել սպասքի միայն որոշ տեսակներից): 3. Կարողանո՞ւմ է երեխան ուտելու կարիքի մասին հասկացնել:</p>	
<p>d560</p>	<p>խմելը <i>(խմելու կարիքն զգալը և ըմպելիքով փարան վերցնելը, այն բերանին մոտեցնելը և ըմպելիքը փվյալ մշակույթում ընդունելի եղանակով խմելը, խմելու համար նախատեսված հեղուկներ խառնելը, մերթ-մերթ խառնելը և լցնելը, շեր և թիթեղամաններ բացելը, ձողիկով խմելը կամ հոսող ջուր խմելը, ինչպես օրինակ՝ ծորակից կամ աղբյուրից, կործք ուտելը: բացառությամբ ուտելու (d550)):</i></p>	<p>1. Կարողանո՞ւմ է երեխան խմել բաժակից՝ առանց հեղուկը թափելու: 2. Կարողանո՞ւմ է երեխան հեղուկը նեղ տարայից ինքնուրույն լցնել լայն տարայի մեջ մի փոքր թափելով (3 տարեկանների համար): Կարողանո՞ւմ է երեխան հեղուկը նեղ տարայից ինքնուրույն լցնել լայն տարայի մեջ առանց թափելու (4-5 տարեկանների համար): 3. Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն խմել հոսող ջրից (ցայտաղբյուր, աղբյուր, ծորակ): 4. Կարողանո՞ւմ է երեխան շից ծծակով և/կամ ձողիկով ինքնուրույն հեղուկ խմել:</p>	

d6. Կենցաղը

d7. Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները

<p>d710</p>	<p>Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերություններ</p> <p><i>(Մարդկանց հետ փոխազդելը փվյալ իրավիճակում և հասարակության համար ընդունելի եղանակով, ինչպես օրինակ՝ համապատասխան դեպքերում հոգատարություն և հարգանք ցուցաբերելը կամ այլ անձանց զգացմունքներին արձագանքելը՝ ներառյալ հարաբերություններում հարգանք, ջերմություն, երախտագիտություն և հանդուրժողականություն ցույց տալը, հարաբերություններում քննադատությանը և սոցիալական ազդակներին արձագանքելը, և հարաբերություններում համապատասխան ֆիզիկական կոնտակտ ունենալը):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. (*) Տես՝ երեխան ընկել ու լաց է լինում, ի՞նչ կատես նրան: (3 տարեկանների համար: Որևէ տիկնիկի կամ փափուկ խաղալիքի օգնությամբ կարող ենք խաղարկել իրավիճակ. տիկնիկը լաց է լինում, ի՞նչ անենք: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կատարում է իրավիճակին համապատասխան գործողություններ՝ օրորում է, շոյում է, մաքրում է աչքերը և այլն): 2. Նկատողության և սահմանափակումների դեպքում երեխան դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (ենթարկվում է նկատողությանը, ընդունում է նկատողությունը, փորձում է հիմնավորել իր տեսակետը, ցուցաբերում է հասարակության համար ընդունելի արձագանք). <ol style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 3. Եթե երեխան ցանկանում է մի իր կամ խաղալիք, որով այդ պահին խաղում է մեկ այլ երեխա, դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (սպասում է իր հերթին, խնդրում է խաղալիքը տալ իրեն, մեծահասակին է դիմում խնդրին լուծում տալու ակնկալիքով). <ol style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 4. Օգնություն կամ նվեր ստանալու դեպքում երեխան փորձում է իր երախտագիտությունը ցուցաբերել խոսքով կամ ժեստով (կարելի է երեխային տալ կոնֆետ՝ դիտարկելով նրա արձագանքը): 	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 24, տիկնիկ կամ փափուկ խաղալիք</p>
--------------------	--	--	---

d8. Կյանքի հիմնական բնագավառները			
d815	Նախադպրոցական կրթություն <i>(Տանը կամ համայնքում իրականացվող՝ համակարգված այնպիսի ուսուցման սկզբնական մակարդակում սովորելը, որի հիմնական նպատակն է երեխային ծանոթացնել դպրոցի նման մի միջավայրի հետ և երեխային նախապատրաստել պարտադիր կրթությանը, ինչպես օրինակ՝ մանկապարտեզում կամ նման միջավայրում դպրոցի համար նախապատրաստվելիս (օրինակ՝ փանը կամ համայնքային այնպիսի միջավայրում, որի նպատակն է ֆորմալ կրթության համար առողջությունը ամրապնդելը և իմացական, շարժողական (մոտորային), լեզվական և սոցիալական զարգացման և պատրաստվածության հմտությունները զարգացնելը):</i>	1. Արդյո՞ք մասնակցություն և ներգրավվածություն է ցուցաբերում իր տարիքին համապատասխան առաջադրանքների կատարման, խաղեր խաղալու, միջոցառումներին մասնակցելու ժամանակ և այլն. 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 0 երբեք	
		2. Կարողանո՞ւմ է համագործակցել այլ երեխաների (մանկավարժների) հետ. 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք	
		3. Արդյո՞ք երեխայի զարգացման մակարդակը համապատասխանում է նրա տարիքային զարգացման չափանիշներին:	
		4. Կարողանո՞ւմ է երեխան պատշաճ կերպով կատարել հանձնարարված հրահանգները կամ առաջադրանքները:	
d880	Խաղերի մեջ ներգրավվելը <i>(Առարկաներով, խաղալիքներով, նյութերով կամ խաղերով նպատակաուղղված, հետևողական կերպով զբաղվելը՝ ինքնուրույն կամ այլ անձանց հետ միասին):</i>	1. Հետևել երեխայի ինքնուրույն խաղին գնահատման ողջ ընթացքում:	
		2. Հետևել երեխայի համատեղ խաղին գնահատման ողջ ընթացքում:	
d9. Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը			

Հաղորդակցության արձանագրություն

Հարցեր, որոնց դիմաց դրված է մեկ աստղանիշ (*)՝ խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների դեպքում հնարավորություն տալ կարդալու, ճիշտ տարբերակը մատնանշելու կամ գրավոր տարբերակով պատասխանելու:

Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար որպես այլընտրանք կիրառել (բ) տարբերակը:

Հարցեր, որոնց դիմաց չկա նշված որևէ տարիքային խումբ՝ կիրառելի են 3-5 տարեկան բոլոր երեխաների համար:

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր		Հարցեր	Անհրաժեշտ նյութեր
d1. Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը			
d110	Դիտելը (նայելը) <i>(Տեսողական ազդակներ ընկալելու նպատակով տեսողության զգայարանը մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ առարկային հեմելելը, մարդկանց դիտելը, սպորտային իրադարձություն, որևէ անձի կամ խաղացող երեխաներին նայելը):</i>	1. Խմբավորի՛ր միևնույն գույները:	Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ
		2. Ի՞նչ կա սենյակում (խնդրել երեխային ցույց տալ սենյակի տարբեր հատվածներում գտնվող կահույքը և առարկաները, դիտարկել, թե երեխան ինչպես է ուսումնասիրում միջավայրը, արդյո՞ք կարողանում է տեսնել տեսադաշտում գտնվող առարկաները անկախ չափերից, հեռավորությունից, դասավորությունից, թե՞ ֆիքսում է միայն վառ գունավորմամբ և լուսարձակող կամ առավել մոտ գտնվող և մեծ առարկաները):	
		3. Հետևի՛ր շարժվող առարկային (շարժել քուղը տարբեր ուղղություններով՝ վերև, ներքև, աջ, ձախ):	Խթանիչ նյութ՝ քուղ
		4. (*)Երեխային առաջարկել նկար և հետևել, թե աչքերից ինչ հեռավորության վրա է պահում (արդյունքը կլինի բարձր, եթե երեխան նկարը պահում է 25-30 սմ հեռավորության վրա և չի անտեսում դրանում պատկերված մանր առարկաները, խոսքով չհաղորդակցվող երեխան մատնանշում է պահանջված պատկերը):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 1
d115	Լսելը	1. (*) Լսի՛ր և կրկնի՛ր հնչեցրած բառերը՝ մատիտ, աղջիկ, խոզ, սեղան, նապաստակ (բառերն արտասանել 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից, բառերն արտասանել 6 մետր հեռավո-	Խթանիչ նյութ՝ նկար 2

	<p><i>(Լսողական ազդակները ընկալելու նպատակով խողովոջան զգայարանը մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ ուղիղ, մարդու ծայն, երաժշտություն, դասախոսություն կամ պարմվածք ունկնդրելը):</i></p>	<p>րությունից, երեխայի մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը):</p> <p>2. (*) Լսի՛ր և կրկնի՛ր հնչեցված բառերը՝ կատու, շուն, տուն, մեքենա, կով (բառերն արտասանել 22ուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից, բառերն արտասանել 22ուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը):</p> <p>3. Լսի՛ր բնածայները և ցույց տուր համապատասխան նկարը (խոզ, կատու, շուն, մեքենա, ջուր):</p> <p>4. (*) Միացնել ձայնագրություն (6 մետր հեռավորությունից), որտեղ աղջիկն ասում է. «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է: Անտառի բոլոր կենդանիները եկել են նրան հյուր, ...», իսկ տղան շարունակում է. «... և նվեր են բերել մի մեծ կարմիր հեծանիվ»: Հարց երեխային՝ ո՞ւմ ծննդյան օրն է, ի՞նչ նվեր էին բերել: (3 տարեկանների համար՝ «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է, նրան նվեր էին բերել կարմիր հեծանիվ»): Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար ունենալ նապաստակի և կարմիր հեծանիվի նկարներ:</p> <p>5. «Լսի՛ր և ծա՛փ տուր, ինչպես ես» 4 տարեկանների համար՝ 4 ծափ (● - ● ● ●), 5 տարեկանների համար՝ 5 ծափ (● ● - ● ● ●):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 3</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ «Ագարակի բնակիչներ» (աուդիոգիրք), նկար 2, 3</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ ձայնագրիչ, նկար 4, 2</p>
<p>d120</p>	<p>Այլ զգայարանների նպատակային օգտագործումը</p> <p><i>(Ազդակները ընկալելու նպատակով օրգանիզմի այլ հիմնական զգայարանները մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես օրինակ՝ մակերևույթի կազմվածքը (տեքստուրան) շոշափելը և շոշափելով զգալը, քաղցրավենիքի համը փորձելը կամ ծաղիկների հոտն առնելը):</i></p>	<p>1. Արդյո՞ք երեխան ցուցաբերում է չափից ավելի հետաքրքրություն կամ հակառակը՝ խուսափում է որոշակի հոտերից, համերից, սննդամթերքից, նյութերից կամ գործվածքներից:</p> <p>2. Արդյո՞ք երեխան նպատակային է օգտագործում հոտառության զգայարանը (հոտ է քաշում ծաղկից, օձանելիքից, սննդից) կամ հակառակը՝ խաղալիքներից, լեգոյի մասնիկներից և այլն:</p> <p>3. Արդյո՞ք երեխան նպատակային է օգտագործում համի զգայարանը (տարբերակում է համերը և զգացողությունները՝ թթու, քաղցր, տաք, սառը) կամ հակառակը՝ փորձում է ուտել ոչ ուտելի նյութեր (հող, ավազ,</p>	

		թուղթ, պոլիէթիլեն) և չի տարբերակում համերն ու զգացողությունները (տաք, սառը):	
		4. Արդյո՞ք երեխան չափազանց սուր է արձագանքում ցավին կամ բոլորովին անտարբեր է նրա նկատմամբ:	
		5. (*) Փակի՞ր աչքերդ և ասա, թե ինչ առարկա է ձեռքումդ (երեխայի առջև դնել մատիտ, ռետին, վրձին, գնդակ, գդալ: Երեխան պետք է փակի աչքերը և շոշափելով գուշակի, թե ինչ իր է իր ձեռքում, և ինչպես են դա օգտագործում, խոսքով չհաղորդակցվող երեխան պատասխանում է նկար-քարտերի միջոցով):	Խթանիչ նյութերից որևէ առարկա
d130	Ընդօրինակելը <i>(Նմանակելը կամ դիմախաղը որպես սովորելու հիմնական բաղադրիչ, ինչպես, օրինակ՝ ընդօրինակելը, դեմքի արտահայտությունը, ժեստը, ձայնը կամ այբուբենի տառերը կրկնօրինակելը՝ ներառյալ գործողությունը կամ վարքագիծն անմիջապես նմանակելը):</i>	1. Կրկնօրինակի՞ր ցուցադրված շարժումները (երեխան ընդօրինակում է մասնագետի շարժումները):	
		2. Կրկնօրինակի՞ր համապատասխան հույզը (երեխան ընդօրինակում է ցուցադրված 3 տարբեր հույզ):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 5, հույզեր պատկերող քարտեր
		3. Կրկնօրինակի՞ր բնաձայները (շուն, կատու, խոզ, կով):	Խթանիչ նյութ՝ «Ազարակի բնակիչներ» (աուդիոգիրք)
d137	Հասկացություններ սովորելը <i>(Իրերի, անձանց կամ իրադարձությունների առանձնահատկություններին առնչվող հիմնական կամ բարդ հասկացություններ ըմբռնելու և գործածելու հմտությունը զարգացնելը):</i>	1. Ի՞նչ է քո անունը, ազգանունը, քանի՞ տարեկան ես, ո՞ւմ հետ ես ապրում (ովքե՞ր են քո ընտանիքի անդամները), որտե՞ղ ես ապրում (նշում է բնակավայրը, հասցեն): 3 տարեկանները կարող են պատասխանել 2-3 հարցի:	
		2. 3 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՞ւ մեծ և փոքր առարկաները (երեխային առաջարկել 2 մեծ և 2 փոքր պատկերներ) 4-5 տարեկաններ՝ Խմբավորի՞ր առարկաներն ըստ ձևի, չափի (առաջարկել 3 մեծ, 3 փոքր երկրաչափական պատկեր):	Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ
		3. 3 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՞ւ ուտելի և ոչ ուտելի առարկաների նկարները: 4-5 տարեկաններ՝ Տրված քարտերից առանձնացրո՞ւ մրգերը և բանջարեղենը:	Խթանիչ նյութ՝ նկար 11 Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Գտիր սովերը»

		4. (*) Ասա՛, թե՛ ինչ եղանակ է պատկերված յուրաքանչյուր քարտում (երեխայի առջև դնել տարվա եղանակները պատկերող բոլոր 4 քարտերը, 3 տարեկաններին առաջարկել 2 քարտ՝ գիշեր, ցերեկ (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան մատնանշում է պահանջված քարտը):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 12.1, 12.2
d160	Ուշադրությունը կենտրոնացնելը <i>(Կոնկրետ ազդանշանի վրա մտադրված կերպով կենտրոնանալը, ինչպես օրինակ՝ ուշադրությունը շեղող աղմուկի վրա չկենտրոնացնելը):</i>	1. Օգնի՛ր գտնել ճիշտ ճանապարհը: 3 տարեկանների համար՝ նկար 14.1, 4-5 տարեկանների համար՝ նկար 14.2:	Խթանիչ նյութ՝ նկար 14.1, 14.2
		2. ա) Կրկնի՛ր թվերն այն հերթականությամբ, ինչպես լսեցիր՝ 2, 3, 5, 7, 9: Այժմ լսի՛ր և կրկնի՛ր հակառակ հերթականությամբ՝ 9, 7, 5, 3, 2: (3 տարեկանների համար հնչեցնել երեք թիվ): բ) Դասավորի՛ր նկարներն այնպես, ինչպես ցուցադրված է (խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար: Դասավորել 5 առարկայական նկար, թույլ տալ երեխային մտապահել յուրաքանչյուրի համար 2 վայրկյան, այնուհետև խառնել, 3 տարեկանների համար առաջարկել 3 նկար):	
		3. (*) Դասավորի՛ր նկարներն այնպես, ինչպես ցուցադրված է (խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար: Դասավորել 5 առարկայական նկար, թույլ տալ երեխային մտապահել յուրաքանչյուրի համար 2 վայրկյան, այնուհետև խառնել, 3 տարեկանների համար առաջարկել 3 նկար):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 8
		4. Խաղում ենք գիշեր-ցերեկ:	
		5. Գտի՛ր նկարում 2 պատկերներ, որոնք ամեն ինչով նույնն են:	Խթանիչ նյութ՝ նկար 15
d163	Մտածելը <i>(Մտքեր, գաղափարներ և պատկերներ ձևակերպելը՝ նպատակաուղղված կամ ոչ նպատակաուղղված կերպով, ինքնուրույն</i>	1. Ո՞ր պատկերին է նման գնդակը (փայտե երկրաչափական պատկերներից սեղանին դնել 1 եռանկյուն, 1 քառակուսի, 1 շրջան):	Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ
		2. Յո՛ւյց տուր ով ինչ է ուտում:	Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ «Ո՞վ ի՞նչ է ուտում»

	<p><i>կամ այլոց հետ միասին, մտածելուն առնչվող գործողությունների հետ կապված՝ ինչպես օրինակ՝ միտք արտահայտելը, ձևանալը, բառախաղը, մտացածին բան ստեղծելը, թերեմա ապացուցելը, մտքերով խաղալը, մտազրոհը, մտասուզվելը (մեղիտացիա), մտորելը, խորհրդածելը կամ խորհելը):</i></p>	<p>3. Ընտրի՛ր տրված 5 տարբեր երկրաչափական պատկերներից 3-ը և տեղադրի՛ր թղթի վրա (երեխայի առջև դնել մեծ ու փոքր քառակուսի, մեծ ու միջին շրջան և 1 միջին եռանկյունի):</p> <p>1. (*) Կեսօրին լույս է, իսկ գիշե՞րը...: Ե՞րբ ենք ասում «բարի լույս»: Տարվա ո՞ր եղանակին է Նոր տարին: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաներին առաջարկել նկար-քարտեր</p> <p>2. Խաղ «Խելացի եռյակ» (3 տարեկանները կարող են համադրել միայն գույները):</p> <p>3. (*) Շարունակի՛ր նախադասության միտքը (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան պատասխանում է նկար-քարտերի կամ ժեստերի միջոցով). «Գնա՛ հեքիաթի գիրքը բեր, որ (ի՞նչ անենք)...» «Գնա՛ խաղալիքներիդ բեր, որ ...» «Կոշիկներդ հագի՛ր, որ ...»</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 16</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 12.1</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Խելացի եռյակ»</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 17</p>
<p>d175</p>	<p>Խնդիրներ լուծելը</p> <p><i>(Հարցադրումների կամ իրավիճակների համար լուծումներ գտնելը՝ հարցերի էությունը որոշելու և վերլուծելու, տարբերակներ և լուծումներ կազմելու, լուծումների հնարավոր արդյունքները գնահատելու և ընտրված լուծումը կատարելու միջոցով, ինչպես օրինակ՝ երկու մարդկանց միջև վեճ լուծելիս՝ ներառյալ պարզ և բարդ խնդիրներ լուծելու հմտությունները՝ բացառությամբ մտածելու (d163), որոշումներ կայացնելու (d177)):</i></p>	<p>1. (*) Ի՞նչ կանես, եթե</p> <ul style="list-style-type: none"> • խաղալիս գնդակը ծակվի • նկարելիս մատիտը կոտրվի <p>(խոսքով չհաղորդակցվող երեխային առաջարկել նկարել՝ տրամադրելով մատիտ, որը սրած չէ և հնարավոր չէ նկարել, զուգահեռ սեղանին դնել առարկաներ, որոնց մեջ կա նաև սրիչ):</p> <p>2. Արի՛ միասին նկարենք, բայց ես թուղթ չունեմ, ի՞նչ անել (երեխայի առջև դնել թուղթ, մկրատ, մատիտներ):</p> <p>3. (*) Նայի՛ր նկարին. ինչպե՞ս կվարվես տվյալ իրավիճակում (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է պատասխանել ժեստերի միջոցով):</p> <ol style="list-style-type: none"> 0 անմիջապես տալիս է իրավիճակին համապատասխան ընդունելի պատասխան, 1 պահանջվում է հարցի կրկնություն և հավելյալ ժամանակ, 2 տրվում են հուշող, ուղղորդող հարցեր, 3 մանրամասն տրվում է իրավիճակի նկարագիր և պատասխանի տարբերակներ, 4 չի կարողանում պատասխանել 	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 18</p>

d2. Ընդհանուր առաջադրանքները և պահանջները

<p>d240</p>	<p>Սթրեսը և այլ տեսակի հոգեբանական լարվածությունը կառավարելը</p> <p><i>(Պարզ կամ բարդ և համակարգված գործողություններ կատարելն այնպիսի հոգեբանական լարվածություն կառավարելու և վերահսկելու համար, որը պահանջվում է զգալի պարտականությունների, սթրեսային ու ճգնաժամային իրավիճակների և ուշադրությունը շեղելու հետ կապված առաջադրանքներ կատարելիս, ինչպես օրինակ՝ քննություններ հանձնելը, ծանրաբեռնված երթևեկության մեջ փոխադրամիջոց վարելը, հագնվելը, երբ ծնողները շտապեցնում են, առաջադրանքը որոշակի ժամկետում ավարտելը կամ երեխաների մեծ խմբի մասին հոգ տանելը՝ ներառյալ պարտականություններ կատարելը, սթրեսը և ճգնաժամը կառավարելը):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Երեխային տրվում է առաջադրանք՝ աթոռին նստած մնալով վերցնել սեղանի ծայրին տեղադրված իրը (առաջադրանքի կատարումը պետք է ի սկզբանե անհնար լինի. իրը դրվում է այնպիսի հեռավորության վրա, որ այն անհնար է վերցնել առանց կանգնելու): 2. Արդյո՞ք երեխան կարողանում է հարմարվել փոփոխություններին (միջավայր, իրավիճակ). <ul style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 3. Արդյո՞ք երեխան կարողանում է դիտողությունների առկայության դեպքում նորից կենտրոնացնել ուշադրությունը և շարունակել ու ավարտին հասցնել սկսած գործողությունը կամ գործունեությունը. <ul style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 4. Արդյո՞ք երեխան որևէ անհաջողությունից հետո պատրաստ է կրկին կատարել տվյալ գործողությունը. <ul style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 	<p>Խթանիչ նյութերից որևէ առարկա</p>
<p>d2500</p>	<p>Նորություն ընդունելը</p> <p><i>(Վարքագիծը և հույզերի արտահայտումը կառավարելը՝ նոր առարկաների</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Հետևել երեխայի արձագանքին (երեխայից աննկատ կրել կենդանու կերպարով դիմակ կամ ծաղրածուի քիթ). <ul style="list-style-type: none"> 0 երեխան դրսևորում է դրական հուզական և վարքային արձագանք 	<p>Խթանիչ նյութ՝ դիմակ</p>

	<p><i>հայտնվելուն կամ իրավիճակների առաջանալուն համապատասխան դրական արձագանք դրսևորելիս):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1 երեխայի մոտ որոշակի լարվածություն է նկատվում, որն արագ անցնում է 2 երեխայի մոտ հուզական լարվածություն է նկատվում, սակայն նկատելի է, որ փորձում է կառավարել դրանք 3 երեխան հուզվում է, փակում է աչքերը, որ չնայի 4 երեխան բացասական հուզական և վարքային արձագանք է դրսևորում կամ որևէ կերպ չի արձագանքում (բղավում է, փորձում է քաշել և հանել դիմակը): 	
		<ol style="list-style-type: none"> 2. Արդյո՞ք երեխան կառավարում է սեփական վարքագիծն ու հույզերը, եթե հայտնվում է նոր միջավայրում (անձանոթ մարդիկ, տեղանք). <ol style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 	
<p>d2501</p>	<p>Պահանջներին արձագանքելը <i>(Վարքագիծը և հույզերի արտահայտումը համապատասխանաբար կառավարելը իրական կամ ընկալվող սպասելիքներին կամ պահանջներին արձագանքելիս):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Արդյո՞ք երեխան ենթարկվում է պահանջներին, օրինակ՝ հավաքում է իրերը խաղալուց հետո. <ol style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 	
		<ol style="list-style-type: none"> 2. Տես՝ տիկնիկը (կարող է լինել փափուկ խաղալիք) լացում է, ի՞նչ անենք (խաղարկվում է իրավիճակ, որտեղ երեխան պետք է իրավիճակին համապատասխան հուզական և վարքային արձագանք ցուցաբերի): 	<p>Խթանիչ նյութ՝ տիկնիկ</p>
		<ol style="list-style-type: none"> 3. Կանգնի՞ր այժմի մոտ և մի շարժվիր, որպեսզի ստանաս մրցանակ (30 վայրկյան, հետևել՝ ինչպես է երեխան ենթարկվում պահանջին): 	
<p>d2502</p>	<p>Անձանց դիմելը կամ իրավիճակներում մոտեցում դրսևորելը <i>(Վարքագիծը և հույզերի արտահայտումը կառավարելը՝ անձանց հետ համապատասխան շփումը սկսելու կամ որևէ</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Բացի՞ր տարան (երեխային առաջարկվում է բացել նախապես ամուր փակված տարան կամ շիշը): Հետևե՛լ երեխայի հետագա գործողություններին. արդյո՞ք դիմում է օգնության կամ ընդունում է օգնության առաջարկը: 	<p>Խթանիչ նյութ՝ շիշ</p>
		<ol style="list-style-type: none"> 2. Արդյո՞ք երեխան կառավարում է սեփական վարքագիծը և հույզերի արտահայտումն իր համար անցանկալի իրավիճակում հայտնվելիս. 	

	<p><i>իրավիճակներում մոտեցում դրսևորելու ժամանակ):</i></p>	<p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>3. Արդյո՞ք երեխան որևէ հարցի դեպքում դիմում է (գնահատման միավորներ՝ միշտ-0, հաճախ-1, երբեմն-2, հազվադեպ-3, երբեք-4).</p> <ul style="list-style-type: none"> • իրեն ծանոթ անձանց • անծանոթներին <p>4. Արդյո՞ք երեխան խաղահրապարակում կամ այլ միջավայրում երեխաների հետ շփման նպատակով դրսևորում է նախաձեռնողականություն.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	
<p>d2503</p>	<p>Կանխատեսելի կերպով գործելը <i>(Վարքագիծը և հույզերի արտահայտումը կառավարելը՝ պահանջներին կամ սպասելիքներին արձագանքող հեղուղական ջանքերի տեսքով):</i></p>	<p>1. Արդյո՞ք երեխան գիտակցում է, հասկանում է, կանխատեսում է իր արարքների հետևանքները, օրինակ՝ երբ փչացնում, ջարդում է սեփական կամ ուրիշի իրերը, խաղալիքները.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>2. Արդյո՞ք երեխան համապատասխան վարքային և հուզական արձագանք է դրսևորում նկատողությանը.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	

		3. Տես՝ տիկնիկը (կարող է լինել փափուկ խաղալիք) լացում է, ի՞նչ անենք (խաղարկվում է իրավիճակ, որտեղ երեխան պետք է իրավիճակին համապատասխան հուզական և վարքային արձագանք ցուցաբերի, տե՛ս d2501, հարց 2-ի, d710, հարց 1-ի արդյունքները):	Խթանիչ նյութ՝ տիկնիկ
d3. Հաղորդակցությունը			
d315	Հաղորդակցվելիս ոչ վերբալ հաղորդագրություններ ընկալելը <i>(Ժեստերի, խորհրդանշանների և նկարների միջոցով փոխանցվող հաղորդագրությունների բառացի և ենթադրվող իմաստներն ըմբռնելը, ինչպես օրինակ՝ երեխան հոգնած է, երբ փրորում է աչքերը, կամ փազնապի զանգը նշանակում է, որ հրդեհ է բռնկվել՝ ներառյալ հաղորդակցվելիս ժեստերի լեզուն, ընդհանուր նշանները, խորհրդանշանները, նկարները և լուսանկարներն ընկալելը):</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ընկալում է բնական ժեստերը (գնա, արի, ցտեսություն, բարև, խմել, ուտել, քնել, փչել և այլն): 2. Յո՛ւյց տուր՝ ով է ուրախ, տխուր, բարկացած, վախեցած (ուշադրություն դարձնել՝ արդյո՞ք երեխան ընկալում է հույզերն ըստ քարտերի՝ զայրույթ, ուրախություն, տխրություն, վախ): 3. (*) Նայի՛ր նկարին և ասա՛, թե ովքեր են պատկերված նկարում և ինչ են անում (4-5 տարեկանների համար բարձր ցուցանիշ է համարվում, երբ երեխան պատասխանում է 4 և ավելի իմաստալից նախադասությամբ, 3 տարեկան երեխան կարող է նշել անձանց, առարկաներ և գործողություններ: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխան բացատրում է ժեստերի միջոցով): 	Խթանիչ նյութ՝ նկար 5
d330	Խոսելը <i>(Բառացի և ենթադրվող իմաստ ունեցող՝ բանավոր հաղորդագրությունների մաս կազմող բառեր, բառակապակցություններ և առավել երկար պարբերություններ կազմելը և արտաբերելը, ինչպես օրինակ՝ բանավոր խոսքի միջոցով փաստ ներկայացնելը կամ պարմություն պարմելը):</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Հետևել երեխայի խոսքին, հնչյունների արտաբերմանը գնահատման ողջ ընթացքում: 2. Լսի՛ր և կրկնի՛ր հետևյալ բառերը՝ դաս, տաս, թաս, կար, գառ, քար, ծառ, սար, զառ, գայլ, ծուկ, ճառ, չար, ցուլ, ջուր, շուն, ժանգ, բադ, պատ, փիղ, խաղ: 	Խթանիչ նյութ՝ նկար 1
d350	Ջրույցը <i>(Մտքերի գաղափարների փոխանակումը սկսելը, շարունակելը և ավարտելը՝ բանավոր, գրավոր խոսքի, ժեստերի լեզվի</i>	1. Հետևե՛լ, թե ինչպես է երեխան սկսում, շարունակում և ավարտում զրույցը:	

	<p>կամ լեզվական այլ միջոցների օգնությամբ՝ ծանոթ կամ անծանոթ մեկ կամ մի քանի անձանց հետ՝ ֆորմալ կամ ոչ ֆորմալ իրավիճակներում: ներառյալ գրույցը սկսելը, շարունակելը և ավարտելը, մեկ կամ ավելի մարդկանց հետ գրուցելը):</p>	<p>2. Զրուցել սեփական փորձառության մասին նկարի հիման վրա:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 23</p>
d4. Շարժունակությունը			
<p>d440</p>	<p>Դաստակի նուրբ շարժումներ կատարելը</p> <p>(Առարկաները բանեցնելուն առնչվող համակարգված գործողություններ կատարելը, առարկաները վերցնելը, բանեցնելը և բաց թողնելը ձեռքի, մատների կամ մեծ մատի օգնությամբ, ինչպես օրինակ՝ սեղանից մեքենադրամներ վերցնելը կամ բռնակը պտտեցնելը՝ ներառյալ վերցնելը, բռնելը, բանեցնելը և բաց թողնելը):</p>	<p>1. 4-5 տարեկաններ՝ Ծեփամածիկով ստացի՛ր 1 մեծ և 1 փոքր գնդակ: Կառուցիր աշտարակ:</p> <p>2. Վերցրո՛ւ փոքր առարկաներն ու դասավորիր (խաղ՝ մոզաիկա):</p> <p>3. Թերթի՛ր գրքի էջերը:</p> <p>4. Բաժանի՛ր թուղթը 2 մասի (տալ մանկական մկրատ):</p> <p>5. Անցկացրո՛ւ 5 երկրաչափական մարմիններն այնպես, որ բոլորը մնան քուղի վրա (3 տարեկանները կարող են անցկացնել 2-3 երկրաչափական մարմիններն):</p> <p>6. Եզրագծի՛ր շրջանը:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ ծեփամածիկ, փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ մոզաիկա</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ գիրք</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ մկրատ, թուղթ</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ քուղ, փայտե փազլ</p> <p>Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 5</p>
<p>d460</p>	<p>Տարբեր վայրերում տեղաշարժվելը</p> <p>(Տարբեր վայրերում կամ իրավիճակներում քայլելը և տեղաշարժվելը, ինչպես օրինակ՝ տան սենյակների միջև, շենքի ներսում կամ քաղաքի փողոցում քայլելը՝ ներառյալ տանը տեղաշարժվելը, տանը սողալը և բարձրանալը, տնից բացի այլ շինություններում, տնից և այլ շինություններից դուրս գտնվող տարածքում քայլելը կամ տեղաշարժվելը):</p>	<p>1. Հետևել երեխայի քայլքին գնահատման ողջ ընթացքում:</p> <p>2. Կարողանո՞ւմ է երեխան մազլցել խաղային կառույցների կամ կահույքի վրա, սողալ:</p> <p>3. Բարձրացի՛ր և իջի՛ր 3 - 5 աստիճան (բազրիքից բռնելով):</p>	
d5. Ինքնասպասարկումը			

<p>d510</p>	<p>Լվացվելը</p> <p><i>(Սեփական մարմինը ամբողջությամբ կամ դրա մասերը լվանալը և չորացնելը, ջրի և համապատասխան լվացող և չորացնող նյութերի կամ մեթոդների օգնությամբ, ինչպես օրինակ՝ լոգանք, ցնցուղ ընդունելը, ձեռքերը և ոտնաթաթերը, երեսը և մազերը լվանալը և սրբիչով չորացնելը՝ ներառյալ մարմնի մասերը, ամբողջ մարմինը լվանալը և չորացնելը՝ բացառությամբ մարմնի մասերը խնամելու (d520), բնական կարիքները հոգալու (d530)):</i></p>	<p>1. Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն լվացվել, չորացնել ձեռքերը, դեմքը՝ օգտագործելով օճառ և սրբիչ:</p>	
<p>d540</p>	<p>Հագնվելը</p> <p><i>(Հագուստը և կոշիկները հագնելուն և հանելուն ուղղված համակարգված գործողություններ և առաջադրանքներ հերթականությամբ կատարելը և կլիմայական ու սոցիալական պայմաններին հեղինակելը, ինչպես օրինակ՝ շապիկներ, կիսաշրջագեստներ, բլուզներ, վարդիքներ, ներքնագգեստ, սարիներ, կիմոնոներ, զուգագուլպաներ, գլխարկներ, ձեռնոցներ, վերարկուներ, կոշիկներ և գուլպաներ, երկարաճիպ կոշիկներ, հողաթափեր և տնային մաշիկներ հագնելը, հարմարեցնելը և հանելը՝ ներառյալ հագուստ և կոշիկներ ու գուլպաներ հագնելը և հանելը, համապատասխան հագուստ ընտրելը):</i></p>	<p>1. Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն հագնել և հանել հագուստի որոշ մասը:</p> <p>2. Կարողանո՞ւմ է երեխան կոճկել կամ արձակել մեծ կոճակները (3 տարեկանների համար): Կարողանո՞ւմ է երեխան կոճկել և արձակել շղթաներ, կոճակներ, որոշ ճարմանդներ (4-5 տարեկանների համար):</p> <p>3. Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել կոշիկները և կոճկել դրանց կաշուն կապիչները (3-4 տարեկանների համար): Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել կոշիկները և կապել դրանց քուղերը (5 տարեկանների համար):</p>	
<p>d550</p>	<p>Ուտելը</p> <p><i>(Մնունդ ստանալու կարիքն զգալը և մատուցված սննդամթերքը ուտելուն ուղղված համակարգված առաջադրանքներ և գործողություններ կատարելը, այն բերանին</i></p>	<p>1. Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն ուտել:</p> <p>2. Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն և ճիշտ օգտվել սպասքի տեսակներից (գրպալ, պատառաքաղ, բաժակ, դանակ):</p>	

<p><i>մուտեցնելը և այն փվյալ մշակույթում ընդունելի եղանակով ուտելը, սննդամթերքը մասերի բաժանելը կամ կտրելը, շեր և թիթեղամաններ բացելը, սեղանի սպասք օգտագործելը, արագ սնվելը, ճաշկերույթի կամ ճաշի մասնակցելը՝ բացառությամբ խմելու (d560)):</i></p>	<p>3. Կարողանո՞ւմ է երեխան ուտելու կարիքի մասին հասկացնել:</p>	
	<p>4. Կարողանո՞ւմ է երեխան ուտելու գործընթացը համապատասխան կերպով իրականացնել (սննդամթերքը մասերի բաժանել կամ կտրատել, սպասքից օգտվել):</p>	

d6. Կենցաղը

d7. Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները

<p>d710 Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերություններ</p> <p><i>(Մարդկանց հետ փոխազդելը փվյալ իրավիճակում և հասարակության համար ընդունելի եղանակով, ինչպես օրինակ՝ համապատասխան դեպքերում հոգատարություն և հարգանք ցուցաբերելը կամ այլ անձանց զգացմունքներին արձագանքելը՝ ներառյալ հարաբերություններում հարգանք, ջերմություն, երախտագիտություն և հանդուրժողականություն ցույց տալը, հարաբերություններում քննադատությանը և սոցիալական ազդակներին արձագանքելը, և հարաբերություններում համապատասխան ֆիզիկական կոնտակտ ունենալը):</i></p>	<p>1. (*) Տես՝ երեխան ընկել է ու լաց է լինում, ի՞նչ կասես նրան (3 տարեկանների համար: Որևէ տիկնիկի կամ փափուկ խաղալիքի օգնությամբ կարող ենք խաղարկել իրավիճակ. տիկնիկը լացում է, ի՞նչ անենք: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կատարում է իրավիճակին համապատասխան գործողություններ՝ օրորում է, շոյում է, մաքրում է աչքերը և այլն (տե՛ս d2501 ծածկագրի 2-րդ առաջադրանքը):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 24, տիկնիկ կամ փափուկ խաղալիք</p>
	<p>2. Նկատողության և սահմանափակումների դեպքում երեխան դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (ենթարկվում է նկատողությանը, ընդունում է նկատողությունը, փորձում է հիմնավորել իր տեսակետը, ցուցաբերում է հասարակության համար ընդունելի արձագանք).</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	
	<p>3. Եթե երեխան ցանկանում է մի իր կամ խաղալիք, որով այդ պահին խաղում է մեկ այլ երեխա, դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (սպասում է իր հերթին, խնդրում է խաղալիքը տալ իրեն, մեծահասակին է դիմում խնդրին լուծում տալու ակնկալիքով).</p> <p>0 միշտ</p>	

		<ul style="list-style-type: none"> 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 	
		<p>4. Օգնություն կամ նվեր ստանալու դեպքում երեխան փորձում է իր երախտագիտությունը ցուցաբերել խոսքով կամ ժեստով (կարելի է երեխային տալ կոնֆետ՝ դիտարկելով նրա արձագանքը).</p> <ul style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 	
<p>d7202</p>	<p>Շփման շրջանակում վարքագիծը կարգավորելը</p> <p><i>(Այլ անձանց հետ շփման մեջ հույզերը և մղումները, լեզվական և ֆիզիկական ագրեսիան կարգավորելը՝ տվյալ իրավիճակում և հասարակության համար ընդունելի եղանակով):</i></p>	<p>1. Այլ անձանց հետ շփման ընթացքում երեխան կարողանում է կառավարել սեփական վարքագիծը և հույզերի դրսևորումները.</p> <ul style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք <p>2. Այլ անձանց հետ շփման ընթացքում երեխան կարողանում է կառավարել ֆիզիկական և խոսքային ագրեսիան.</p> <ul style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 	

d8. Կյանքի հիմնական բնագավառները			
d815	<p>Նախադպրոցական կրթություն</p> <p><i>(Տանը կամ համայնքում իրականացվող՝ համակարգված այնպիսի ուսուցման սկզբնական մակարդակում սովորելը, որի հիմնական նպատակն է երեխային ծանոթացնել դպրոցի նման մի միջավայրի հետ և երեխային նախապարաստել պարտադիր կրթությանը, ինչպես օրինակ՝ մանկապարտեզում կամ նման միջավայրում դպրոցի համար նախապարաստվելիս (օրինակ՝ փանը կամ համայնքային այնպիսի միջավայրում, որի նպատակն է ֆորմալ կրթության համար առողջությունը ամրապնդելը և իմացական, շարժողական (մոտորային), լեզվական և սոցիալական զարգացման և պարաստվածության հմտությունները զարգացնելը):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Արդյո՞ք մասնակցություն և ներգրավվածություն է ցուցաբերում իր տարիքին համապատասխան առաջադրանքների կատարման, խաղեր խաղալու, միջոցառումներին մասնակցելու ժամանակ և այլն: 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 2. Կարողանո՞ւմ է երեխան համագործակցել այլ երեխաների (մանկավարժների) հետ: 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 3. Արդյո՞ք երեխայի զարգացման մակարդակը համապատասխանում է նրա տարիքային զարգացման չափանիշներին: 4. Կարողանո՞ւմ է երեխան պատշաճ կերպով կատարել հանձնարարված հրահանգները կամ առաջադրանքները: 	
d9. Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը			
d9200	<p>Խաղերը</p> <p><i>(Ըստ կանոնների կամ անկանոն կամ չկազմակերպված խաղերում և չպլանավորված ժամանցային միջոցառումներում ներգրավվելը, ինչպես օրինակ՝ շախմատ կամ խաղաքարային խաղեր, սեղանի խաղեր կամ կանոններով խաղեր (օրինակ՝ պահմարոցի) խաղալը՝ բացառությամբ խաղերի մեջ ներգրավվելու (d880)):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Խաղում ենք խաղ՝ «Դոմինո»: 2. Արդյո՞ք երեխան խաղի ընթացքում հետևում է կանոններին. 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Դոմինո»</p>

Լսողության արձանագրություն

Խուլ, թույլ լսող և ժեստերի լեզվով հաղորդակցվող երեխաների հետ արձանագրությունը կիրառելիս սուրդոթարգմանչի ներկայությունը պարտադիր է:

Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար որպես այլընտրանք կիրառել (բ) տարբերակը:

Հարցեր, որոնց դիմաց դրված է մեկ աստղանիշ (*)՝ երեխաներին հնարավորություն տալ մատնախոսությամբ, ժեստերով կամ անհրաժեշտության դեպքում նկարների միջոցով պատասխանելու:

Հարցեր, որոնց դիմաց չկա նշված որևէ տարիքային խումբ՝ կիրառելի են 3-5 տարեկան բոլոր երեխաների համար:

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր		Հարցեր	Անհրաժեշտ նյութեր
d1. Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը			
d110	Դիտելը (նայելը) <i>(Տեսողական ազդակներ ընկալելու նպատակով տեսողության զգայարանը մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ առարկային հեղուկները, մարդկանց դիտելը, սպորտային իրադարձություն, որևէ անձի կամ խաղացող երեխաներին նայելը):</i>	1. Խմբավորի՞ր միևնույն գույները:	Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ
		2. Ի՞նչ կա սենյակում (խնդրել երեխային ցույց տալ սենյակի տարբեր հատվածներում գտնվող կահույքը և առարկաները, դիտարկել, թե երեխան ինչպես է ուսումնասիրում միջավայրը, արդյո՞ք կարող է տեսնել տեսադաշտում գտնվող առարկաները անկախ չափերից, հեռավորությունից, դասավորությունից, թե՞ ֆիքսում է միայն վառ գունավորմամբ և լուսարձակող կամ առավել մոտ գտնվող և մեծ առարկաները):	
		3. Հետևի՞ր շարժվող առարկային (շարժել քուրդ տարբեր ուղղություններով՝ վերև, ներքև, աջ, ձախ):	Խթանիչ նյութ՝ քուրդ
		4. (*) Երեխային առաջարկել նկար և հետևել, թե աչքերից ինչ հեռավորության վրա է պահում (արդյունքը կլինի բարձր, եթե երեխան նկարը պահում է 25-30 սմ հեռավորության վրա և չի անտեսում դրանում պատկերված մանր առարկաները, խոսքով չհաղորդակցվող երեխան մատնանշում է պահանջված պատկերը):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 1
d115	Լսելը	1. Ձայնային ազդակը լսելուն պես գցի՞ր խորանարդիկները տուփի մեջ՝ թմբուկ, ծվծվան, չխկչխկան, շվի, ձայնարձակող մուրճ (ուշադրություն դարձնել, թե ինչպես է երեխան արձագանքում ձայնին):	Խթանիչ նյութ՝ թմբուկ, ծվծվան, չխկչխկան, շվի,

<p>(Լսողական ազդակներ ընկալելու նպատակով լսողության զգայարանը մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ ուղիղ, մարդու ծայն, երաժշտություն, դասախոսություն կամ պատմվածք ունկնդրելը):</p>		<p>ձայնարձակող մուրճ, փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով</p>
	<p>2. (*) Լսի՛ր և կրկնի՛ր հնչեցրած բառերը՝ մատիտ, աղջիկ, խոզ, սեղան, նապաստակ (բառերն արտասանել 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից, բառերն արտասանել 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 2</p>
	<p>3. (*) Լսի՛ր և կրկնի՛ր հնչեցված բառերը՝ կատու, շուն, տուն, մեքենա, կով (բառերն արտասանել 22ուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից, բառերն արտասանել 22ուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 3</p>
	<p>4. Լսի՛ր բնածայները և ցույց տուր համապատասխան նկարը (խոզ, կատու, շուն, մեքենա, ջուր):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ «Ազարակի բնակիչներ» (ատդիոգիրք), նկար 2, 3</p>
	<p>5. (*) Միացնել ձայնագրություն (6 մետր հեռավորությունից), որտեղ աղջիկն ասում է. «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է: Անտառի բոլոր կենդանիները եկել են նրան հյուր, ...», իսկ տղան շարունակում է. «... և նվեր են բերել մի մեծ կարմիր հեծանիվ»: Հարց երեխային՝ ո՞ւմ ծննդյան օրն է, ի՞նչ նվեր էին բերել: (3 տարեկան երեխաների համար՝ «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է, նրան նվեր էին բերել կարմիր հեծանիվ»): Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար ունենալ նապաստակի և կարմիր հեծանվի նկարներ:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ ձայնագրիչ, նկար 4, 2</p>
	<p>6. Լսի՛ր և ծա՛փ տուր՝ ինչպես ես: 4 տարեկան երեխաների համար՝ 4 ծափ (● - ● ● ●), 5 տարեկան երեխաների համար՝ 5 ծափ (● ● - ● ● ●):</p>	

d131 Առարկաների հետ գործողություններ կատարելու միջոցով սովորելը <i>(Մեկ, երկու կամ երկուսից ավելի առարկաներով պարզ գործողությունների, սիմվոլային խաղերի և ձևախաղի միջոցով սովորելը, ինչպես, օրինակ՝ առարկային խփելը, խորանարդիկները բախելը և տրիկոնիկների կամ մեքենաների հետ խաղալը):</i>	1. Հետևել՝ երեխայի գործողություններին՝ խաղալիքների, իրերի կիրառմանը գնահատման ողջ ընթացքում:	
	2. Յուրյ տուր՝ ինչ կարող է անել արջուկը բաժակով, անձեռոցիկով, սանրով:	Խթանիչ նյութ՝ փափուկ խաղալիք արջուկ
	3. Պատրաստի՛ր կամուրջ՝ օգտագործելով տրված խորանարդիկները:	Խթանիչ նյութ՝ փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով
d132 Տեղեկություններ հավաքելը <i>(Անձանց, իրերի և իրադարձությունների մասին փաստեր հավաքելը, ինչպես օրինակ՝ «ինչու», «ինչ», «որտեղ» և «ինչպես» հարցերը տալը, անուններ հարցնելը): Բացառությամբ հասկացություններ սովորելու (d137), հմտություններ ձեռք բերելու (d155):</i>	1. Կարողանո՞ւմ է երեխան տեղեկություններ ստանալու համար հարցեր տալ իր շրջապատում գտնվող նոր առարկաների, երևույթների մասին:	
	2. ա) Երեխային առաջարկել տարբեր առարկաներով փակ տուփ և սպասել նրա արձագանքին: բ) Յո՛ւրյ տուր ճիշտ քարտը (կիրառել այս տարբերակը խոսքով չհաղորդակցող երեխաների համար, նույնիսկ մեկ ճիշտ պատասխանի համար սահմանել 0 միավոր): Ի՞նչ է ուտում արջը: Ո՞րտեղ է ապրում ձուկը: Ո՞ւմ է ուտում աղվեսը հեքիաթում:	Խթանիչ նյութ՝ առարկաներով տուփ, նկար 6
d133 Լեզու սովորելը <i>(Անձանց, առարկաները, իրադարձությունները և զգացմունքները բառերի, խորհրդանիշների, բառակապակցությունների և նախադասությունների միջոցով ներկայացնելու հմտությունը զարգացնելը):</i>	1. Նկարագրի՛ր ինչ է եղել նկարում (երեխան պետք է նկարագրի անձանց, իրադարձությունները, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար և կարող են նշել միայն անձանց, առարկաները):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 7
	2. (*) Նկարագրի՛ր ինչ է զգում (երեխան պետք է նկարագրի զգացմունքները, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան ցույց է տալիս նկար-քարտերի միջոցով):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 7, 5
	3. Նկարագրի՛ր առարկաները (երեխան պետք է նկարագրի առարկայի հատկանիշները, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 8
	4. Նկարագրի՛ր գործողությունը (երեխան պետք է խոսքի կամ խորհրդանիշների միջոցով նկարագրի գործողությունը, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 9
d137 Հասկացություններ սովորելը	1. Ի՞նչ է քո անունը, ազգանունը, քանի՞ տարեկան ես, ո՞ւմ հետ ես ապրում (ովքե՞ր են քո ընտանիքի անդամները), որտե՞ղ ես ապրում (նշում է բնակավայրը, հասցեն):	

	<p><i>(Իրերի, անձանց կամ իրադարձությունների առանձնահատկություններին առնչվող հիմնական կամ բարդ հասկացություններ ըմբռնելու և գործածելու հմտությունը զարգացնելը):</i></p>	<p>3 տարեկան երեխաները կարող են պատասխանել 2-3 հարցի:</p> <p>2. 3 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ մեծ և փոքր առարկաները (երեխային առաջարկել 2 մեծ և 2 փոքր պատկերներ): 4-5 տարեկաններ՝ Խմբավորի՛ր առարկաներն ըստ ձևի, չափի (առաջարկել 3 մեծ, 3 փոքր երկրաչափական պատկերներ):</p> <p>3. 3 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ ուտելի և ոչ ուտելի առարկաների նկարները: 4-5 տարեկաններ՝ Տրված քարտերից առանձնացրո՛ւ մրգերը և բանջարեղենը:</p> <p>4. 3 տարեկաններ՝ Ըստ հրահանգի ցո՛ւյց տուր համապատասխան քարտը (առաջարկել 2 քարտ՝ գիշեր, ցերեկ): 4 տարեկաններ՝ (*) Ասա՛, թե ինչ եղանակ է պատկերված յուրաքանչյուր քարտում (երեխայի առջև դնել տարվա եղանակները պատկերող բոլոր 4 քարտերը, խոսքով չհաղորդակցվող երեխան մատնանշում է պահանջված քարտը):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 11</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Գտիր ստվերը»</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 12.1 12.2</p>
<p>d140</p>	<p>Կարդալ սովորելը</p> <p><i>(Գրավոր նյութերը (այդ թվում՝ Քրայլի այբուբեն և այլ խորհրդանիշներ) սահուն և անսխալ կարդալու հմտությունը զարգացնելը, ինչպես օրինակ՝ նիշեր և այբուբեններ ճանաչելը, գրված բառերը ճիշտ արտասանելը և բառեր ու բառակապակցություններ հասկանալը):</i></p>	<p>1. 3 տարեկաններ՝ Վերցրո՛ւ պատկերազարդ գիրքը և թերթի (ուշադրություն դարձնել՝ ինչպես է երեխան գիրքը պահում):</p> <p>2. 3 տարեկաններ՝ Արդյո՞ք երեխան գիտի, որ գիրքը կարդալու համար է, ձևացնո՞ւմ է, որ կարդում է, նայո՞ւմ է նկարներին, տալի՞ս է հարցեր:</p> <p>3. 4-5 տարեկաններ՝ Ցո՛ւյց տուր՝ որտեղի՞ց պետք է սկսել կարդալ պատմվածքը (հետևում է բնագրին ձախից աջ, վերևից ներքև):</p> <p>4. 4-5 տարեկաններ՝ Քարտերից առանձնացրո՛ւ տառերը (երեխայի առջև դնել երկու թիվ, մեկ թվաբանական նշան, երեք տառ):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ գիրք</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե գրատախտակ հայերեն տառերով</p>

		5. 4-5 տարեկաններ՝ Ո՞ր սլաքն է ցույց տալիս վերև, ներքև:	Խթանիչ նյութ՝ նկար 13
d145	Գրել սովորելը <i>(Ձայներ, բառեր կամ բառակապակցություններ ներկայացնող խորհրդանիշներ (այդ թվում՝ Բրայլի այբուբեն կամ այլ խորհրդանիշներ) արտաբերելու հմտությունը զարգացնելը, ինչպես օրինակ՝ ուղղագրության և քերականական կանոններին հետևելը):</i>	1. Նկարի՞ր գնդակ կամ արև:	
		2. Արդյո՞ք երեխան կիրառում է մատիտը կամ գրիչը, գրելիս ձեռքով պահո՞ւմ է թուղթը, ձևացնո՞ւմ է, որ գրում է:	
		3. Անցի՞ր կետագծերի վրայով: 3 տարեկաններ՝ 1.1, 4-5 տարեկաններ՝ 1.2	Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 1.1, 1.2
		4. 3 տարեկաններ՝ Նկարի՞ր գիծ տնակի ներսում և դրանից դուրս: 4-5 տարեկաններ՝ Նկարի՞ր շրջան տրված գծից վերև, ներքև, գծի սկզբում, գծի վերջում:	Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 2
d150	Հաշվել սովորելը <i>(Թվերով աշխատելու և պարզ ու բարդ մաթեմատիկական գործողություններ կատարելու այնպիսի հմտությունները զարգացնելը, ինչպիսիք են գումարման և հանման մաթեմատիկական նշանները գործածելը և խնդիր լուծելիս ճիշտ մաթեմատիկական գործողություններ կիրառելը):</i>	1. 4-5 տարեկաններ՝ Նշի՞ր թվերի շարքում այն թվերը, որոնք բացակայում են (առաջադրանքը տրվում է թվերի քարտերով, դասավորելով հետևյալ կերպ՝ 1, 2, -, -, 5, 6):	Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 3
		2. (*) 4-5 տարեկաններ՝ Մինչև քանի՞սը կարող ես հաշվել – (ամենաքիչը՝ 1 - 5-ը (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է հաշվել մատների կամ առարկաների միջոցով):	
		3. (*) 3 տարեկաններ՝ Արի՞ հաշվենք, թե քանի՞ աչք, քիթ, ականջ, բերան ունես դու (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է ցույց տալ մատներով): (*) 4-5 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՞ւ 5 մատիտ և դրանցից 2-ը տուր ինձ (երեխայի առջև դնել 8-10 մատիտ (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է ցույց տալ մատներով):	Խթանիչ նյութ՝ գունավոր մատիտներ
		4. (*) Արի՞ հաշվենք, թե քանի՞ ոտք ունի այն աթոռը, որի վրա նստած ես դու: 3 տարեկան երեխաները կարող են չընդհանրացնել (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է ցույց տալ մատներով):	
d160	Ուշադրությունը կենտրոնացնելը	1. Օգնի՞ր գտնել ճիշտ ճանապարհը: 3 տարեկան երեխաների համար նկար 14.1, 4-5 տարեկան երեխաների համար նկար 14.2	Խթանիչ նյութ՝ նկար 14.1, 14.2

	<p>(Կոնկրետ ազդանշանի վրա մտադրված կերպով կենտրոնանալը, ինչպես օրինակ՝ ուշադրությունը շեղող աղմուկի վրա չկենտրոնացնելը):</p>	<p>2. ա) Կրկնի՛ր թվերն այն հերթականությամբ, ինչպես լսեցիր՝ 2, 3, 5, 7, 9: Այժմ լսի՛ր և կրկնի՛ր հակառակ հերթականությամբ՝ 9, 7, 5, 3, 2: (3 տարեկանների համար հնչեցնել 3 թիվ): բ) Դասավորի՛ր նկարներն այնպես, ինչպես ցուցադրված է (Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար: Դասավորել 5 առարկայական նկար, թույլ տալ երեխային մտապահել յուրաքանչյուրի համար 2 վայրկյան, այնուհետև խառնել, 3 տարեկանների համար առաջարկել 3 նկար):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 8</p>
		<p>3. Խաղում ենք գիշեր-ցերեկ:</p>	
		<p>4. Գտի՛ր նկարում 2 պատկերներ, որոնք ամեն ինչով նույնն են:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 15</p>
<p>d163 Մտածելը</p> <p>(Մտքեր, գաղափարներ և պատկերներ ձևակերպելը՝ նպատակաուղղված կամ ոչ նպատակաուղղված կերպով, ինքնուրույն կամ այլոց հետ միասին, մտածելուն առնչվող գործողությունների հետ կապված՝ ինչպես օրինակ՝ միտք արտահայտելը, ձևանալը, բառախաղը, մտացածին բան ստեղծելը, թեորեմ ապացուցելը, մտքերով խաղալը, մտազրոհը, մտասուզվելը (մեղիտացիա), մտորելը, խորհրդածելը կամ խորհելը):</p>	<p>1. Ո՞ր պատկերին է նման գնդակը (փայտե երկրաչափական պատկերներից սեղանին դնել 1 եռանկյուն, 1 քառակուսի, 1 շրջան):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ</p>	
	<p>2. Յո՛ւյց տուր՝ ով ինչ է ուտում:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ «Ո՞վ ի՞նչ է ուտում»</p>	
	<p>3. Ընտրի՛ր տրված 5 տարբեր երկրաչափական պատկերներից 3-ը և տեղադրի՛ր թղթի վրա (երեխայի առջև դնել մեծ ու փոքր քառակուսի, մեծ ու միջին շրջան և 1 միջին եռանկյունի):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 16</p>	
	<p>4. (*) Շարունակիր Կեսօրին լույս է, իսկ գիշե՞րը...: Ե՞րբ ենք ասում «բարի լույս»: Տարվա ո՞ր եղանակին է Նոր տարին: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաներին առաջարկել նկար-քարտեր:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 12.1</p>	
	<p>5. Խաղ «Խելացի եռյակ» (3 տարեկանները կարող են համադրել միայն գույները):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Խելացի եռյակ»</p>	
	<p>6. (*) Շարունակի՛ր նախադասության միտքը (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան պատասխանում է նկար-քարտերի կամ ժեստերի միջոցով). «Գնա՛ հեքիաթի գիրքը բեր, որ (ի՞նչ անենք)...» «Գնա՛ խաղալիքներդ բեր, որ ...» «Կոշիկներդ հագի՛ր, որ...»</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 17</p>	

d 2 Կյանքի հիմնական բնագավառները		
<p>d210 Առանձին առաջադրանքներ կատարելը</p> <p><i>(Առանձին առաջադրանքի մտավոր և ֆիզիկական բաղադրիչներին առնչվող՝ պարզ կամ բարդ և համակարգված գործողություններ կատարելը, ինչպես օրինակ՝ առաջադրանքի կատարումը սկսելը, ժամանակի, տարածության և առաջադրանքի համար նախատեսվող նյութերի օգտագործումը կազմակերպելը, առաջադրանքի կատարման ժամանակը սահմանելը, և առաջադրանքը կատարելը, ավարտելը և դրա արդյունքներն ամրապնդելը՝ ներառյալ պարզ կամ բարդ առաջադրանք կատարելը, առանձին առաջադրանք կատարելն ինքնուրույն կամ խմբով՝ բացառությամբ հմտություններ ձեռք բերելու (d155), խնդիրներ լուծելու (d175), որոշումներ կայացնելու (d177), համալիր առաջադրանքներ կատարելու (d220)):</i></p>	<p>1. Գտի՛ր պատկերների համապատասխան տեղը: 3 տարեկաններ՝ երկրաչափական պատկերներ տախտակով 4-5 տարեկաններ՝ նկար 19</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ նկար 19</p>
	<p>2. Կատարի՛ր առաջադրանքները: 3 տարեկաններ՝ Մատիտները դասավորիր տուփի մեջ: Հավաքիր սեղանին դրված պարագաները: 4-5 տարեկաններ՝ Ծեփամածիկով ստացի՛ր 1 մեծ և 1 փոքր գնդակ: Կառուցիր աշտարակ:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ գունավոր մատիտներ, ծեփամածիկ, փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով</p>
	<p>3. Խաղում ենք խաղ՝ «Դոմինո»</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Դոմինո»</p>
<p>d250 Սեփական վարքագիծը կառավարելը</p> <p><i>(Պարզ կամ բաղադրյալ և համակարգված գործողություններ հետևողական կերպով իրականացնելը՝ ի արձագանք նոր իրավիճակների, անձանց կամ փորձի, ինչպես օրինակ՝ գրադարանում լռություն պահպանելը):</i></p>	<p>1. Արդյո՞ք երեխան պահպանում է ընդհանուր կանոնները (խաղի, խմբասենյակի կանոններ). 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>2. Արդյո՞ք երեխան ցուցաբերում է հարմարվելու ունակություն մի իրավիճակից մյուսին անցնելիս. 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ</p>	

		4 երբեք	
		3. Արդյո՞ք երեխան կառավարում է սեփական վարքագիծն ու հույզերը, եթե հայտնվում է նոր միջավայրում (անձանոթ մարդիկ, տեղանք). 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք	
		4. Արդյո՞ք երեխան կառավարում է սեփական վարքագիծն ու հույզերը, երբ չեն կատարվում իր ցանկությունները. 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք	
d3 Հաղորդակցությունը			
d310	Հաղորդակցվելիս բանավոր հաղորդագրություններ ընկալելը <i>(Բանավոր հաղորդագրությունների բառացի և ենթադրվող իմաստները ընկալելը, ինչպես օրինակ՝ հասկանալը, որ հայտարարությունը փաստ է հաստատում կամ այն պատկերավոր արտահայտություն է, ինչպես օրինակ՝ բանավոր հաղորդագրություններին արձագանքելը և դրանք ընկալելը):</i>	1. Հետևել երեխայի խոսքի ընկալմանը գնահատման ողջ ընթացքում (տե՛ս d 137 հարց 1-ի արդյունքները): 2. (*) 3 տարեկաններ՝ Ինչի՞ համար է մատիտը, ակնոցը, անձրևանոցը, անձեռոցիկը (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է պատասխանել ժեստերի միջոցով): 4-5 տարեկաններ՝ Ցույց տուր գրիչը մատիտով: Ցույց տուր մատիտը գրիչով (սեղանին դնել 1 գրիչ և 1 մատիտ):	Խթանիչ նյութ
d315	Հաղորդակցվելիս ոչ վերբալ հաղորդագրություններ ընկալելը <i>(Ժեստերի, խորհրդանշանների և նկարների միջոցով փոխանցվող հաղորդագրությունների բառացի և</i>	1. Ընկալում է բնական ժեստերը (գնա, արի, ցտեսություն, բարև, խմել, ուտել, քնել, փչել և այլն): 2. Ցույց տուր՝ ո՞վ է ուրախ, տխուր, բարկացած, վախեցած (ուշադրություն դարձնել՝ արդյո՞ք երեխան ընկալում է հույզերն ըստ քարտերի՝ զայրույթ, ուրախություն, տխրություն, վախ):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 5

	<p><i>ենթադրվող իմաստներն ըմբռնելը, ինչպես օրինակ՝ երեխան հոգնած է, երբ փորորում է և աչքերը, կամ փազնապի զանգը նշանակում է, որ հրդեհ է բռնկվել՝ ներառյալ հաղորդակցվելիս ժեստերի լեզուն, ընդհանուր նշանները, խորհրդանշանները, նկարները և լուսանկարներն ընկալելը):</i></p>	<p>3. (*) Նայի՛ր նկարին և ասա, թե ովքեր են պատկերված նկարում և ինչ են անում (4-5 տարեկանների համար բարձր ցուցանիշ է համարվում, երբ երեխան պատասխանում է 4 և ավելի իմաստալից նախադասությամբ, 3 տարեկան երեխան կարող է նշել անձանց, առարկաներ և գործողություններ, խոսքով չհաղորդակցվող երեխան ցույց է տալիս պահանջված պատկերը և գործողությունները):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 1</p>
<p>d330</p>	<p>Խոսելը <i>(Բառացի և ենթադրվող իմաստ ունեցող՝ բանավոր հաղորդագրությունների մաս կազմող բառեր, բառակապակցություններ և առավել երկար պարբերություններ կազմելը և արտաբերելը, ինչպես օրինակ՝ բանավոր խոսքի միջոցով փաստ ներկայացնելը կամ պարմություն պարմելը):</i></p>	<p>1. Հետևե՛լ երեխայի խոսքին, հնչյունների արտաբերմանը գնահատման ողջ ընթացքում:</p> <p>2. Լսի՛ր և կրկնի՛ր հետևյալ բառերը՝ դաս, տաս, թաս, կար, գառ, քար, ծառ, սար, գառ, գայլ, ձուկ, ճառ, չար, ցուլ, ջուր, շուն, ժանգ, բադ, պատ, փիղ, խաղ:</p>	
<p>d335</p>	<p>Ոչ վերբալ հաղորդագրություններ կազմելը <i>(Հաղորդագրություն փոխանցելու նպատակով ժեստեր, խորհրդանշաններ և նկարներ օգտագործելը, ինչպես օրինակ՝ գլուխը թափահարելն ի նշան անհամաձայնության կամ նկար կամ դիագրամ նկարելը՝ փաստ կամ բարդ միտք փոխանցելու համար՝ ներառյալ ժեստերի լեզու, նշաններ, խորհրդանշաններ, նկարներ և լուսանկարներ օգտագործելը):</i></p>	<p>1. Յո՛ւց տուր՝ քանի՞ տարեկան ես: Յո՛ւց տուր՝ ինչպե՞ս կանես, երբ համեղ բան ուտես: Յո՛ւց տուր՝ ինչպե՞ս կանես, եթե ինչ-որ բան չցանկանաս:</p> <p>2. Նայի՛ր նկարների շարքին և ցո՛ւյց տուր համապատասխան նկարը, երբ ուզում ես խմել, ուտել, քնել, ճոճվել, ցատկել, նկարել, հեռուստացույց դիտել:</p> <p>3. Արդյո՞ք հասկացնում է իր ցանկանությունները և պահանջմունքները, օրինակ՝ հագուստը փոխելը, պետքարան գնալը, ցավի առկայությունը:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 22</p>
<p>d360</p>	<p>Հաղորդակցության սարքեր և մեթոդներ օգտագործելը <i>(Հաղորդակցության նպատակով սարքեր, մեթոդներ և այլ միջոցներ օգտագործելը, ինչպես օրինակ՝ ընկերոջը հեռախոսով զանգահարելը՝ ներառյալ հեռահաղորդակցության սարքեր, փայտադրական մեքենաներ և հաղորդակցության մեթոդներ օգտագործելը):</i></p>	<p>1. Արդյո՞ք կարդում է շուրթերից դիմացինի խոսքը հասկանալու համար:</p> <p>2. Արդյո՞ք հաղորդակցվելու համար օգտագործում է նկար-քարտեր:</p> <p>3. Կարողանո՞ւմ է կիրառել, միացնել և անջատել հաղորդակցության սարքեր (կոճակներով, սեղմակներով, անջատիչներով խաղալիքներ, հեռախոս):</p>	

d4 Շարժունակությունը		
d440 Դաստակի նուրբ շարժումներ կատարելը <i>(Առարկաները բանեցնելուն առնչվող համակարգված գործողություններ կատարելը, առարկաները վերցնելը, բանեցնելը և բաց թողնելը ձեռքի, մափների կամ մեծ մափի օգնությամբ, ինչպես օրինակ՝ սեղանից մեքենադարձները վերցնելը կամ բռնակը պտտեցնելը՝ ներառյալ վերցնելը, բռնելը, բանեցնելը և բաց թողնելը):</i>	1. 4-5 տարեկաններ՝ Ծեփամածիկով ստացի՛ր 1 մեծ և 1 փոքր գնդակ: Կառուցիր աշտարակ (տե՛ս d 210 հարց 2-ի արդյունքները):	Խթանիչ նյութ՝ ծեփամածիկ, փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով
	2. Վերցրո՛ւ փոքր առարկաներն ու դասավորիր (խաղ՝ մոզափկա):	Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ մոզափկա
	3. Թերթի՛ր գրքի էջերը (տե՛ս d 140, հարց 1-ի արդյունքները):	Խթանիչ նյութ՝ գիրք
	4. Բաժանի՛ր թուղթը 2 մասի (տալ մանկական մկրատ): 3 տարեկան երեխան կարող է կատարել մկրատով կտրելու փորձեր	Խթանիչ նյութ՝ մկրատ, թուղթ
	5. Անցկացրո՛ւ 5 երկրաչափական մարմիններն այնպես, որ բոլորը մնան քուղի վրա (3 տարեկանները կարող են անցկացնել 2-3 երկրաչափական մարմիններ):	Խթանիչ նյութ՝ քուղ, փայտե փազլ
	6. Եզրագծի՛ր շրջանը (3 տարեկաններ՝ կարող են չպահպանել սահմանները, 4-5 տարեկաններ՝ ուշադրություն դարձնել՝ ինչպես է երեխան բռնում գրիչը կամ մատիտը, տես d145, հարց 2 –ի արդյունքները):	Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 5
d5 Ինքնասպասարկումը		
d510 Լվացվելը <i>(Սեփական մարմինը ամբողջությամբ կամ դրա մասերը լվանալը և չորացնելը, ջրի և համապատասխան լվացող և չորացնող նյութերի կամ մեթոդների օգնությամբ, ինչպես օրինակ՝ լոզանք, ցնցուղ ընդունելը, ձեռքերը և ոտնաթաթերը, երեսը և մազերը լվանալը և սրբիչով չորացնելը՝ ներառյալ մարմնի մասերը, ամբողջ մարմինը լվանալը և չորացնելը՝ բացառությամբ մարմնի մասերը խնամելու (d520), բնական կարիքները հոգալու (d530)):</i>	1. Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն լվանալ, չորացնել ձեռքերը, դեմքը՝ օգտագործելով օճառ և սրբիչ:	

<p>d540</p>	<p>Հագնվելը <i>(Հագուստը և կոշիկները հագնելուն և հանելուն ուղղված համակարգված գործողություններ և առաջադրանքներ հերթականությամբ կատարելը և կլիմայական ու սոցիալական պայմաններին հետևելը, ինչպես օրինակ՝ շապիկներ, կիսաշրջագետսներ, բլուզներ, վարդիքներ, ներքնագետս, սարիներ, կիմոնոներ, զուգագուլպաներ, գլխարկներ, ձեռնոցներ, վերարկուներ, կոշիկներ և գուլպաներ, երկարաճիպք կոշիկներ, հողաթափեր և տնային մաշիկներ հագնելը, հարմարեցնելը և հանելը՝ ներառյալ հագուստ և կոշիկներ ու գուլպաներ հագնելը և հանելը, համապատասխան հագուստ ընտրելը):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 3 տարեկաններ՝ Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել և հանել հագուստի որոշ մասը: 4-5 տարեկաններ՝ Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն հագնել և հանել հագուստը: 3 տարեկաններ՝ Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել գլխարկը և բաճկոնը դուրս գնալիս: 4-5 տարեկաններ՝ Կարողանո՞ւմ է երեխան կոճկել և արձակել շղթաներ, կոճակներ, որոշ ճարմանդներ: Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել կոշիկները և կոճկել դրանց կաչուն կապիչները (3-4 տարեկաններ): Կարողանո՞ւմ է երեխան կապել կոշիկների քուղերը (5 տարեկաններ): 	
<p>d550</p>	<p>Ուտելը <i>(Սնունդ ստանալու կարիքն զգալը և մարտցված սննդամթերքը ուտելուն ուղղված համակարգված առաջադրանքներ և գործողություններ կատարելը, այն բերանին մոտեցնելը և այն փվյալ մշակույթում ընդունելի եղանակով ուտելը, սննդամթերքը մասերի բաժանելը կամ կտրելը, շերտ և թիթեղամաններ բացելը, սեղանի սպասք օգտագործելը, արագ սնվելը, ճաշկերույթի կամ ճաշի մասնակցելը՝ բացառությամբ խմելու (d560)):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> Կարողանո՞ւմ է երեխան ուտելու գործընթացը համապատասխան կերպով իրականացնել՝ սննդամթերքը մասերի բաժանելով (3 տարեկան երեխաների դեպքում՝ ուտում է մասերի բաժանած սնունդը թափափելով): Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն և ճիշտ օգտվել սպասքի տեսակներից՝ գդալ, պատառաքաղ, բաժակ, դանակ (3 տարեկան երեխաների դեպքում՝ օգտվել սպասքի միայն որոշ տեսակներից): Կարողանո՞ւմ է երեխան ուտելու կարիքի մասին հասկացնել: 	
<p>d6. Կենցաղը</p>			

d7. Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները

<p>d710</p>	<p>Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերություններ</p> <p><i>(Մարդկանց հետ փոխազդելը փվյալ իրավիճակում և հասարակության համար ընդունելի եղանակով, ինչպես օրինակ՝ համապատասխան դեպքերում հոգաբարություն և հարգանք ցուցաբերելը կամ այլ անձանց զգացմունքներին արձագանքելը՝ ներառյալ հարաբերություններում հարգանք, ջերմություն, երախտագիտություն և հանդուրժողականություն ցույց տալը, հարաբերություններում քննադատությանը և սոցիալական ազդակներին արձագանքելը, և հարաբերություններում համապատասխան ֆիզիկական կոնտակտ ունենալը):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. (*) Տես՝ երեխան ընկել է ու լաց է լինում, ի՞նչ կասես նրան (3 տարեկանների համար: Որևէ տիկնիկի կամ փափուկ խաղալիքի օգնությամբ կարող ենք խաղարկել իրավիճակ. տիկնիկը լացում է, ի՞նչ անենք: Բտսքով չհաղորդակցվող երեխան կատարում է իրավիճակին համապատասխան գործողություններ՝ օրորում է, շոյում է, մաքրում է աչքերը և այլն): 2. Նկատողության և սահմանափակումների դեպքում երեխան դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (ենթարկվում է նկատողությանը, ընդունում է նկատողությունը, փորձում է հիմնավորել իր տեսակետը, ցուցաբերում է հասարակության համար ընդունելի արձագանք). 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 3. Եթե երեխան ցանկանում է մի իր կամ խաղալիք, որով այդ պահին խաղում է մեկ այլ երեխա, դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (սպասում է իր հերթին, խնդրում է խաղալիքը տալ իրեն, մեծահասակին է դիմում խնդրին լուծում տալու ակնկալիքով). 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 4. Օգնություն կամ նվեր ստանալու դեպքում երեխան փորձում է իր երախտագիտությունը ցուցաբերել խոսքով կամ ժեստով (կարելի է երեխային տալ կոնֆետ՝ դիտարկելով նրա արձագանքը): 	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 24, տիկնիկ կամ փափուկ խաղալիք</p>
--------------------	--	---	---

d8. Կյանքի հիմնական բնագավառները	
d815	<p>Նախադպրոցական կրթություն</p> <p><i>(Տանը կամ համայնքում իրականացվող՝ համակարգված այնպիսի ուսուցման սկզբնական մակարդակում սովորելը, որի հիմնական նպատակն է երեխային ծանոթացնել դպրոցի նման մի միջավայրի հետ և երեխային նախապատրաստել պարտադիր կրթությանը, ինչպես օրինակ՝ մանկապարտեզում կամ նման միջավայրում դպրոցի համար նախապատրաստվելիս (օրինակ՝ տանը կամ համայնքային այնպիսի միջավայրում, որի նպատակն է ֆորմալ կրթության համար առողջությունը ամրապնդելը և իմացական, շարժողական (մոտորային), լեզվական և սոցիալական զարգացման և պատրաստվածության հմտությունները զարգացնելը):</i></p>
	<p>1. Արդյո՞ք մասնակցություն և ներգրավվածություն է ցուցաբերում իր տարիքին համապատասխան առաջադրանքների կատարման, խաղեր խաղալու, միջոցառումներին մասնակցելու ժամանակ և այլն:</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>2. Կարողանո՞ւմ է երեխան համագործակցել այլ երեխաների (մանկավարժների) հետ:</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>3. Արդյո՞ք երեխայի զարգացման մակարդակը համապատասխանում է նրա տարիքային զարգացման չափանիշներին:</p> <p>4. Կարողանո՞ւմ է երեխան պատշաճ կերպով կատարել հանձնարարված հրահանգները կամ առաջադրանքները:</p>
d880	<p>Խաղերի մեջ ներգրավվելը</p> <p><i>(Առարկաներով, խաղալիքներով, նյութերով կամ խաղերով նպատակաուղղված, հետևողական կերպով զբաղվելը՝ ինքնուրույն կամ այլ անձանց հետ միասին):</i></p>
	<p>1. Հետևել երեխայի ինքնուրույն խաղին գնահատման ողջ ընթացքում:</p> <p>2. Հետևել երեխայի համատեղ խաղին գնահատման ողջ ընթացքում:</p>
d9. Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը	

Տեսողության արձանագրություն

Տեսողության խնդիրներ ունեցող երեխաների հետ արձանագրությունը կիրառելիս ապահովել տրիֆլումանկավարժի ներկայություն՝ ըստ անհրաժեշտության:

Չտեսնող երեխաների համար որպես այլընտրանք կիրառել (ρ) տարբերակը:

Հարցեր, որոնց դիմաց դրված է մեկ աստղանիշ (*)՝ չտեսնող երեխաներին հնարավորություն տալ առարկաները շոշափելու, առաջադրանքները բրայլյան այբուբենով կատարելու կամ բանավոր պատասխանելու:

Հարցեր, որոնց դիմաց դրված է երկու աստղանիշ (**)*՝ կիրառելի չեն չտեսնող երեխայի համար:

Հարցեր, որոնց դիմաց չկա նշված որևէ տարիքային խումբ՝ կիրառելի են 3-5 տարեկան բոլոր երեխաների համար:

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր		Հարցեր	Անհրաժեշտ նյութեր
d1. Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը			
d110	Դիտելը (նայելը) <i>(Տեսողական ազդակներ ընկալելու նպատակով տեսողության զգայարանը մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ առարկային հեղուկներ, մարդկանց դիտելը, սպորտային իրադարձություն, որևէ անձի կամ խաղացող երեխաներին նայելը):</i>	1. Խմբավորի՛ր միևնույն գույները:	Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ
		2. Տեղադրի՛ր պատկերները համապատասխան տեղում (3 տարեկանների համար 3 պատկեր, 4-5 տարեկանների համար՝ 9 պատկեր):	Խթանիչ նյութ՝ Սեգենի տախտակ
		3. Հետևի՛ր շարժվող առարկային (շարժել քուղը տարբեր ուղղություններով՝ վերև, նեքև, աջ, ձախ):	Խթանիչ նյութ՝ քուղ
		4. Երեխային առաջարկել նկար և հետևել, թե ինչ հեռավորության վրա է պահում աչքերից (արդյունքը կլինի բարձր, եթե երեխան նկարը պահում է 25-30 սմ հեռավորության վրա և չի անտեսում դրանում պատկերված մանր առարկաները):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 1
		5. Արդյո՞ք երեխան հայացքով հետևում է էկրանին երևացող պատկերին (գովազդ, մուլտֆիլմ և այլն):	
		6. Ի՞նչ կա սենյակում (խնդրել երեխային ցույց տալ սենյակի տարբեր հատվածներում գտնվող կահույքը և առարկաները, դիտարկել, թե երեխան ինչպես է ուսումնասիրում միջավայրը, արդյո՞ք կարողանում է	

		<p>տեսնել տեսադաշտում գտնվող առարկաները անկախ չափերից, հեռավորությունից, դասավորությունից, թե՛ ֆիքսում է միայն վառ գունավորմամբ և լուսարձակող, առավել մոտ գտնվող և մեծ առարկաները):</p>	
		<p>7. Անցկացրո՛ւ 5 երկրաչափական մարմիններն այնպես, որ բոլորը մնան քուղի վրա (3 տարեկանները կարող են անցկացնել 2-3 երկրաչափական մարմիններ):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ քուղ, փայտե փազլ</p>
		<p>8. Գտի՛ր ստվերի համապատասխան պատկերը (3 տարեկան երեխաների համար՝ 3-4 պարզ պատկեր):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Գտիր ստվերը»</p>
<p>d115</p>	<p>Լսելը <i>(Լսողական ազդակներ ընկալելու նպատակով լսողության զգայարանը մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ ուղիղ, մարդու ծայն, երաժշտություն, դասախոսություն կամ պատմվածք ունկնդրելը):</i></p>	<p>1. (*) Լսի՛ր և կրկնի՛ր հնչեցրած բառերը՝ մատիտ, աղջիկ, խոզ, սեղան, նապաստակ (բառերն արտասանել 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից, բառերն արտասանել 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 2</p>
		<p>2. (*) Լսի՛ր և կրկնի՛ր հնչեցված բառերը՝ կատու, շուն, տուն, մեքենա, կով (բառերն արտասանել 22ուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից, բառերն արտասանել 22ուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 3</p>
		<p>3. Լսի՛ր բնածայները և ցույց տուր համապատասխան նկարը (խոզ, կատու, շուն, մեքենա, ջուր):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ «Ազարակի բնակիչներ» (ատղիոգիրք), նկար 2, 3</p>
		<p>4. (*) Միացնել ծայնագրություն (6 մետր հեռավորությունից), որտեղ աղջիկն ասում է. «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է: Անտառի բոլոր կենդանիները եկել են նրան հյուր, ...», իսկ տղան շարունակում է. «... և նվեր են բերել մի մեծ կարմիր հեծանիվ»: Հարց երեխային՝ ո՞ւմ ծննդյան օրն է, ի՞նչ նվեր էին բերել, (3 տարեկան երեխաների համար՝ «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է, նրան նվեր էին բերել կարմիր հեծանիվ»): Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար ունենալ նապաստակի և կարմիր հեծանիվի նկարներ:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 4, 2 ծայնագրիչ</p>

		<p>5. 4-5 տարեկաններ՝ Լսի՛ր և ծա՛փ տուր՝ ինչպես ես: 4 տարեկան երեխաների համար՝ 4 ծափ (● - ● ● ●), 5 տարեկան երեխաների համար՝ 5 ծափ (● ● - ● ● ●):</p>	
<p>d120</p> <p>Այլ զգայարանների նպատակային օգտագործումը</p> <p><i>(Ազդակներ ընկալելու նպատակով օրգանիզմի այլ հիմնական զգայարանները մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես օրինակ՝ մակերևույթի կազմվածքը (տեքստուրան) շոշափելը և շոշափելով զգալը, քաղցրավենիքի համը փորձելը կամ ծաղիկների հոտն առնելը):</i></p>	<p>1. Արդյո՞ք երեխան ցուցաբերում է չափից ավելի հետաքրքրություն կամ հակառակը՝ խուսափում է որոշակի հոտերից, համերից, սննդամթերքից, նյութերից կամ գործվածքներից:</p>		
	<p>2. Արդյո՞ք երեխան նպատակային է օգտագործում հոտառության զգայարանը (հոտ է քաշում ծաղկից, օձանելիքից, սննդից) կամ հակառակը՝ խաղալիքներից, լեզոյի մասնիկներից և այլն:</p>		
	<p>3. Արդյո՞ք երեխան նպատակային է օգտագործում համի զգայարանը (տարբերակում է համերը և զգացողությունները՝ թթու, քաղցր, տաք, սառը) կամ հակառակը՝ փորձում է ուտել ոչ ուտելի նյութեր (հող, ավազ, թուղթ, պոլիէթիլեն) և չի տարբերակում համերն ու զգացողությունները (տաք, սառը):</p>		
	<p>4. Արդյո՞ք երեխան չափազանց սուր է արձագանքում ցավին կամ բոլորովին անտարբեր է նրա նկատմամբ:</p>		
	<p>5. (*) Փակի՛ր աչքերդ և ասա, թե ինչ առարկա է ձեռքումդ (երեխայի առջև դնել մատիտ, ռետին, վրձին, գնդակ, գդալ: Երեխան պետք է փակի աչքերը և շոշափելով գուշակի, թե ինչ իր է իր ձեռքում, և ինչպես են դա օգտագործում: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխան պատասխանում է նկար-քարտերի միջոցով):</p>		Խթանիչ նյութ
<p>d130</p> <p>Ընդօրինակելը</p> <p><i>(Նմանակելը կամ դիմախաղը որպես սովորելու հիմնական բաղադրիչ, ինչպես, օրինակ՝ ընդօրինակելը, դեմքի արտահայտությունը, ժեստը, ձայնը կամ այբուբենի տառերը կրկնօրինակելը՝ ներառյալ գործողությունը կամ վարքագիծն անմիջապես նմանակելը):</i></p>	<p>1. (*) Կրկնօրինակի՛ր ցուցադրված շարժումները (չտեսնող երեխան կրկնօրինակում է տիկնիկի շարժումները՝ զուգակցված մեծահասակի նկարագրությամբ):</p>		
	<p>2. (*) Կրկնօրինակի՛ր համապատասխան հույզը (երեխան կրկնօրինակում է ցուցադրած 3 տարբեր հույզ: Չտեսնող երեխաների համար կիրառել ուռուցիկ քարտեր):</p>		Խթանիչ նյութ՝ նկար 5, հույզեր պատկերող քարտեր
	<p>3. Կրկնօրինակի՛ր կենդանիների ձայները (շուն, կատու, խոզ, կով):</p>		Խթանիչ նյութ՝ «Ազարակի բնակիչներ» (աուդիոգիրք)

d131 Առարկաների հետ գործողություններ կատարելու միջոցով սովորելը <i>(Մեկ, երկու կամ երկուսից ավելի առարկաներով պարզ գործողությունների, սիմվոլային խաղերի և ձևախաղի միջոցով սովորելը, ինչպես, օրինակ՝ առարկային խփելը, խորանարդիկները բախելը և փրկյնիկների կամ մեքենաների հետ խաղալը):</i>	1. Հետևել՝ երեխայի գործողություններին՝ խաղալիքների, իրերի կիրառմանը:	
	2. Ցո՛ւյց տուր՝ ի՞նչ կարող է անել արջուկը բաժակով, անձեռոցիկով, սանրով:	Իսթանիչ նյութ՝ փափուկ խաղալիք արջուկ
	3. Պատրաստի՛ր կամուրջ՝ օգտագործելով տրված խորանարդիկները:	Իսթանիչ նյութ՝ փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով
d133 Լեզու սովորելը <i>(Անձանց, առարկաները, իրադարձությունները և զգացմունքները բառերի, խորհրդանիշների, բառակապակցությունների և նախադասությունների միջոցով ներկայացնելու հմտությունը զարգացնելը):</i>	1. (**) Նկարագրի՛ր ինչ է եղել նկարում (երեխան պետք է նկարագրի անձանց, իրադարձությունները, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար, և կարող են նշել միայն անձանց, առարկաները):	Իսթանիչ նյութ՝ նկար 7
	2. (*) Նկարագրի՛ր ինչ է զգում (երեխան պետք է նկարագրի զգացմունքները, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար, չտեսնող երեխաների համար կիրառել ձայնագրություն՝ լաց, ծիծաղ, զայրույթ):	Իսթանիչ նյութ՝ նկար 7, 5
	3. (*) Նկարագրի՛ր առարկաները (երեխան պետք է նկարագրի առարկայի հատկանիշները, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար, չտեսնող երեխաների համար առաջադրանքն ուղեկցել խոսքով):	Իսթանիչ նյութ՝ նկար 8
	4. (*) Նկարագրի՛ր գործողությունը (երեխան պետք է խոսքի կամ խորհրդանիշների միջոցով նկարագրի գործողությունը, չտեսնող երեխաների համար տալ գործողության խոսքային նկարագիր և գործողությունները խորհրդանշող առարկաներ):	Իսթանիչ նյութ՝ նկար 9
d137 Հասկացություններ սովորելը <i>(Իրերի, անձանց կամ իրադարձությունների առանձնահատկություններին առնչվող հիմնական կամ բարդ հասկացություններ ըմբռնելու և գործածելու հմտությունը զարգացնելը):</i>	1. Ի՞նչ է քո անունը, ազգանունը, քանի՞ տարեկան ես, ո՞ւմ հետ ես ապրում (ովքե՞ր են քո ընտանիքի անդամները), որտե՞ղ ես ապրում (նշում է բնակավայրը, հասցեն): 3 տարեկան երեխաները կարող են պատասխանել 2-3 հարցի:	
	2. 3 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ մեծ և փոքր առարկաները (երեխային առաջարկել 2 մեծ և 2 փոքր առարկաների պատկերներ) 4-5 տարեկաններ՝ Խմբավորի՛ր առարկաներն ըստ ձևի, չափի (առաջարկել 3 մեծ, 3 փոքր երկրաչափական պատկերներ):	Իսթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ

		<p>3. (*) 3 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ ուտելի և ոչ ուտելի առարկաների նկարները (չտեսնող երեխաների համար առաջադրանքն ուղեկցել խոսքով):</p> <p>4-5 տարեկաններ՝ Տրված քարտերից առանձնացրո՛ւ մրգերը և բանջարեղենը (չտեսնող երեխաների համար առաջադրանքն ուղեկցել խոսքով):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 11</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Գտիր ստվերը»</p>
		<p>4. (*) Ասա՛, թե ինչ եղանակ է պատկերված յուրաքանչյուր քարտում (երեխայի առջև դնել տարվա եղանակները պատկերող բոլոր 4 քարտերը, 3 տարեկան երեխաներին առաջարկել 2 քարտ՝ գիշեր, ցերեկ (չտեսնող երեխաների համար քարտերը նկարագրել խոսքով):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 12.1, նկար 12.2</p>
<p>d140</p> <p>Կարդալ սովորելը</p> <p><i>(Գրավոր նյութերը (այդ թվում՝ Բրայլի այբուբեն և այլ խորհրդանիշներ) սահուն և անսխալ կարդալու հմտությունը զարգացնելը, ինչպես օրինակ՝ նիշեր և այբուբեններ ճանաչելը, գրված բառերը ճիշտ արտասանելը և բառեր ու բառակապակցություններ հասկանալը):</i></p>	<p>1. 3 տարեկաններ՝ Վերցրո՛ւ պատկերազարդ գիրքը և թերթի (ուշադրություն դարձնել, թե ինչպես է երեխան գիրքը պահում):</p> <p>2. (*) 3 տարեկաններ՝ Արդյո՞ք երեխան գիտի, որ գիրքը կարդալու համար է, ձևացնո՞ւմ է, որ կարդում է, նայո՞ւմ է նկարներին, տալի՞ս է հարցեր (չտեսնող երեխաների համար կիրառել շոշափվող գիրք):</p> <p>3. (**) 4-5 տարեկաններ՝ Ցո՛ւյց տուր՝ որտեղից պետք է սկսել կարդալ պատմվածքը (կատարում է մեկնաբանություններ, հետևում է բնագրին ձախից աջ, վերևից ներքև):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ գիրք</p>	
	<p>4. (*) 4-5 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ տառերը այս քարտերից (երեխայի առջև դնել երկու թիվ, մեկ թվաբանական նշան, երեք տառ):</p> <p>Չտեսնող երեխաների համար առաջադրանքն ուղեկցել խոսքով. թվարկվածներից որո՞նք են հնչյուններ:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե գրատախտակ հայերեն տառերով</p>	
	<p>5. (*) 4-5 տարեկաններ՝ Ո՞ր սլաքն է ցույց տալիս աջ, ձախ, վերև, ներքև (չտեսնող երեխաների համար կիրառել ուռուցիկ քարտեր կամ փայտից սլաքներ):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 13</p>	
<p>d145</p> <p>Գրել սովորելը</p> <p><i>(Ձայներ, բառեր կամ բառակապակցություններ ներկայացնող խորհրդանիշներ (այդ թվում՝ Բրայլի այբուբեն կամ այլ խորհրդանիշներ) արտաբերելու</i></p>	<p>1. (*) Նկարի՛ր գնդակ կամ արև (չտեսնող երեխաների համար կիրառել կաղապարանախշ):</p> <p>2. (*) Արդյո՞ք երեխան կիրառում է մատիտը կամ գրիչը, գրելիս ձեռքով պահու՞մ է թուղթը, ձևացնո՞ւմ է, որ գրում է (չտեսնող երեխաների համար ըստ անհրաժեշտության կիրառել բրայլյան գրիչ):</p>		

	<p><i>հմտությունը զարգացնելը, ինչպես օրինակ՝ ուղղագրության և քերականական կանոններին հետևելը):</i></p>	<p>3. (*) Անցի՛ր կետագծերի վրայով: 3 տարեկաններ՝ 1.1, 4–5 տարեկաններ՝ 1.2 Չտեսնող երեխաների համար կիրառել տրաֆարետներ և, ըստ անհրաժեշտության՝ բրայլյան գրիչ:</p>	<p>Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 1.1, 1.2</p>
		<p>4. (*) 3 տարեկաններ՝ Նկարի՛ր գիծ տնակի ներսում և դրանից դուրս (չտեսնող երեխաների համար կիրառել տան կաղապար և ըստ անհրաժեշտության կիրառել բրայլյան գրիչ): (*) 4-5 տարեկաններ՝ Նկարի՛ր շրջան տրված գծից վերև, ներքև, գծի սկզբում, վերջում (չտեսնող երեխաների համար գիծը դարձնել շոշափելի (քանոն, երկար մատիտ և այլն)):</p>	<p>Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 2</p>
<p>d150</p>	<p>Հաշվել սովորելը <i>(Թվերով աշխատելու և պարզ ու բարդ մաթեմատիկական գործողություններ կատարելու այնպիսի հմտությունները զարգացնելը, ինչպիսիք են գումարման և հանման մաթեմատիկական նշանները գործածելը և խնդիր լուծելիս ճիշտ մաթեմատիկական գործողություններ կիրառելը):</i></p>	<p>1. 4-5 տարեկաններ՝ (*) Թվերի շարքում նշի՛ր այն թվերը, որոնք բացակայում են (առաջադրանքը տրվում է թվերի քարտերով, դասավորելով հետևյալ կերպ՝ 1, 2, -, -, 5, 6): Չտեսնող երեխաների համար ներկայացնել թվերը բանավոր կամ աուդիո տարբերակով:</p>	<p>Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 3</p>
		<p>2. 4-5 տարեկաններ՝ Մինչև քանի՞սը կարող ես հաշվել – (ամենաքիչը՝ 1 - 5-ը):</p>	
		<p>3. 3 տարեկաններ՝ Արի՛ հաշվենք, թե քանի աչք, քիթ, ականջ, բերան ունես դու: 4-5 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ 5 մատիտ և դրանցից 2-ը տուր ինձ (երեխայի առջև դնել 8-10 մատիտ):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ գունավոր մատիտներ</p>
		<p>4. Արի՛ հաշվենք աթոռի ոտքերը (3 տարեկանները կարող են չընդհանրացնել):</p>	
<p>d155</p>	<p>Հմտություններ ձեռք բերելը <i>(Գործողությունների կամ առաջադրանքների փոխկապակցված խմբերին առնչվող</i></p>	<p>1. Կարողանո՞ւմ է երեխան խաղալ՝ հետևելով խաղի կանոններին:</p>	

	<p>հիմնական և բարդ հմտությունները զարգացնելը՝ այնպիսի հմտությունների ձեռքբերումը սկսելու և շարունակելու համար, ինչպիսիք են գործիքներ կամ խաղալիքներ գործածելը կամ խաղեր խաղալը՝ ներառյալ հիմնական և բարդ հմտություններ ձեռք բերելը՝ բացառությամբ գրել սովորելու (d145) և գրելու (d170), խաղալ սովորելու (d131)):</p>	<p>2. Տիկնիկի քունը տանում է, ի՞նչ անենք, որ քնի (3 տարեկանները կարող են տիկնիկի վրա ցույց տալ գործողությունները):</p> <p>3. Պատրաստի՛ր աշտարակ՝ օգտագործելով տրված խորանարդիկները: (տե՛ս d 131 ծածկագրի առաջադրանք 3-ի արդյունքները):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ տիկնիկ</p>
<p>d160</p>	<p>Ուշադրությունը կենտրոնացնելը (Կոնկրետ ազդանշանի վրա մտադրված կերպով կենտրոնանալը, ինչպես օրինակ՝ ուշադրությունը շեղող աղմուկի վրա չկենտրոնացնելը):</p>	<p>1. (*) Օգնի՛ր գտնել ճիշտ ճանապարհը (չտեսնող երեխաներին տրամադրել շոշափելի գծերով լաբիրինթոս): 3 տարեկանների համար՝ նկար 14.1, 4-5 տարեկանների համար՝ նկար 14.2:</p> <p>2. ա) Կրկնի՛ր թվերն այն հերթականությամբ, ինչպես լսեցիր՝ 2, 3, 5, 7, 9: Այժմ լսի՛ր և կրկնի՛ր հակառակ հերթականությամբ՝ 9, 7, 5, 3, 2: (3 տարեկանների համար հնչեցնել 3 թիվ): բ) Դասավորի՛ր նկարներն այնպես, ինչպես ցուցադրված է (Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար: Դասավորել 5 առարկայական նկար, թույլ տալ երեխային մտապահել յուրաքանչյուրի համար 2 վայրկյան, այնուհետև խառնել, 3 տարեկանների համար առաջարկել 3 նկար):</p> <p>3. Իսաղում ենք գիշեր-ցերեկ:</p> <p>4. (*) Գտի՛ր նկարում 2 պատկերներ, որոնք ամեն ինչով նույնն են: Չտեսնող երեխաների համար կիրառել ուռուցիկ քարտեր:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 14.1, 14.2</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 8</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 15</p>
<p>d163</p>	<p>Մտածելը (Մտքեր, գաղափարներ և պատկերներ ձևակերպելը նպատակաուղղված կամ ոչ նպատակաուղղված կերպով, ինքնուրույն կամ այլոց հետ միասին, մտածելուն առնչվող գործողությունների հետ կապված՝ ինչպես օրինակ՝ միտք արտահայտելը, ձևանալը,</p>	<p>1. (*) Ո՞ր պատկերին է նման գնդակը (չտեսնող երեխաներին հնարավորություն տալ շոշափել երկրաչափական պատկերները):</p> <p>2. (*) Յո՛ւյց տուր՝ ով ինչ է ուտում (չտեսնող երեխաների համար առաջադրանքն ուղեկցել խոսքով):</p> <p>3. (*) Ընտրի՛ր տրված 5 տարբեր երկրաչափական պատկերներից 3-ը և տեղադրի՛ր թղթի վրա (երեխայի առջև դնել մեծ ու փոքր քառակուսի, մեծ</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ «Ո՞վ ի՞նչ է ուտում»</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 16</p>

	<p>բառախաղը, մտացածին բան ստեղծելը, թերթեմ ապացուցելը, մտքերով խաղալը, մտազրոհը, մտասուզվելը (մեղիփացիա), մտորելը, խորհրդածելը կամ խորհելը):</p>	<p>ու միջին շրջան և 1 միջին եռանկյունի): Չտեսնող երեխաների համար թղթի փոխարեն կիրառել փայտե փորվածքով տախտակ:</p> <p>4. Կեսօրին լույս է, իսկ գիշե՞րը...: Ե՛րբ ենք ասում «բարի լույս»: Տարվա ո՞ր եղանակին է Նոր տարին:</p> <p>5. (**) Գտի՛ր ստվերի համապատասխան պատկերը (3 տարեկան երեխաների համար՝ 3-4 պատկեր, տե՛ս d110 ծածկագրի առաջադրանք 9-ի արդյունքները):</p> <p>6. Շարունակի՛ր նախադասությունները. «Գնա՛ հեքիաթի գիրքը բեր, որ (ի՞նչ անենք)...» «Գնա՛ խաղալիքներդ բեր, որ ...» «Կոշիկներդ հագի՛ր, որ ...»</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 12.1</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Խելացի եռյակ»</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 17</p>
<p>d175</p>	<p>Խնդիրներ լուծելը</p> <p>(Հարցադրումների կամ իրավիճակների համար լուծումներ գտնելը՝ հարցերի էությունը որոշելու և վերլուծելու, տարբերակներ և լուծումներ կազմելու, լուծումների հնարավոր արդյունքները գնահատելու և ընտրված լուծումը կատարելու միջոցով, ինչպես օրինակ՝ երկու մարդկանց միջև վեճ լուծելիս՝ ներառյալ պարզ և բարդ խնդիրներ լուծելու հմտությունները՝ բացառությամբ մտածելու (d163), որոշումներ կայացնելու (d177)):</p>	<p>1. Ի՞նչ կանես, եթե՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • սիրելի խաղալիքդ կոտրվի: • խաղալիս գնդակը ծակվի: <p>2. (**) Արի՛ միասին նկարենք, բայց ես թուղթ չունեմ, ի՞նչ անել (երեխայի առջև դնել թուղթ, մկրատ, մատիտներ):</p> <p>3. (*) Նայի՛ր նկարին. ինչպե՛ս կվարվես սովյալ իրավիճակում: Չտեսնող երեխաների համար նկարագրել իրավիճակը:</p> <p>0 անմիջապես տալիս է իրավիճակին համապատասխան ընդունելի պատասխան,</p> <p>1 պահանջվում է հարցի կրկնություն և հավելյալ ժամանակ,</p> <p>2 տրվում են հուշող, ուղղորդող հարցեր,</p> <p>3 մանրամասն տրվում է իրավիճակի նկարագիր և պատասխանի տարբերակներ,</p> <p>4 չի կարողանում պատասխանել</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 18</p>
<p>d2. Ընդհանուր առաջադրանքները և պահանջները</p>			
<p>d210</p>	<p>Առանձին առաջադրանքներ կատարելը</p> <p>(Առանձին առաջադրանքի մտավոր և ֆիզիկական բաղադրիչներին առնչվող՝</p>	<p>1. (*) Գտի՛ր պատկերների համապատասխան տեղը: 3 տարեկաններ՝ երկրաչափական պատկերներ տախտակով 4-5 տարեկաններ՝ նկար 19 Չտեսնող երեխաների համար կիրառել երկրաչափական պատկերներով սեգենի տախտակ:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ, նկար 19</p>

	<p>պարզ կամ բարդ և համակարգված գործողություններ կատարելը, հնչյված օրինակ՝ առաջադրանքի կատարումը սկսելը, ժամանակի, տարածության և առաջադրանքի համար նախատեսվող նյութերի օգտագործումը կազմակերպելը, առաջադրանքի կատարման ժամանակը սահմանելը, և առաջադրանքը կատարելը, ավարտելը և դրա արդյունքներն ամրապնդելը՝ ներառյալ պարզ կամ բարդ առաջադրանք կատարելը, առանձին առաջադրանք կատարելն ինքնուրույն կամ խմբով՝ բացառությամբ հմտություններ ձեռք բերելու (d155), խնդիրներ լուծելու (d175), որոշումներ կայացնելու (d177), համալիր առաջադրանքներ կատարելու (d220)):</p>	<p>2. 3 տարեկաններ՝ Մատիտները դասավորիր տուփի մեջ: Հավաքիր սեղանին դրված պարագաները: 4-5 տարեկաններ՝ Ծեփամածիկով ստացի՛ր 1 մեծ և 1 փոքր գնդակ: Կառուցի՛ր աշտարակ:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ գունավոր մատիտներ, ծեփամածիկ, փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով</p>
<p>d250</p>	<p>Սեփական վարքագիծը կառավարելը (Պարզ կամ բաղադրյալ և համակարգված գործողություններ հեփևողական կերպով իրականացնելը՝ ի արձագանք նոր իրավիճակների, անձանց կամ փորձի, հնչյված օրինակ՝ գրադարանում լռություն պահպանելը):</p>	<p>1. Արդյո՞ք երեխան պահպանում է ընդհանուր կանոնները (խաղի, խմբասենյակի կանոններ). 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>2. Արդյո՞ք երեխան ցուցաբերում է հարմարվելու ունակություն մի իրավիճակից մյուսին անցնելիս. 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>3. Արդյո՞ք երեխան կառավարում է սեփական վարքագիծն ու հույզերը, եթե հայտնվում է նոր միջավայրում (անձանոթ մարդիկ, տեղանք). 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Դոմինո»</p>

		<p>3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>4. Արդյո՞ք երեխան կառավարում է սեփական վարքագիծն ու հույզերը, երբ չեն կատարվում իր ցանկությունները. 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	
d3. Հաղորդակցությունը			
d330	Խոսելը <i>(Բառացի և ենթադրվող իմաստ ունեցող՝ բանավոր հաղորդագրությունների մաս կազմող բառեր, բառակապակցություններ և առավել երկար պարբերություններ կազմելը և արտաբերելը, ինչպես օրինակ՝ բանավոր խոսքի միջոցով փաստ ներկայացնելը կամ պատմություն պատմելը):</i>	<p>1. Հետևել երեխայի խոսքին, հնչյունների արտաբերմանը գնահատման ողջ ընթացքում:</p> <p>2. Լսի՛ր և կրկնի՛ր հետևյալ բառերը՝ դաս, տաս, թաս, կար, գառ, քար, ծառ, սար, գառ, գայլ, ձուկ, ճառ, չար, ցուլ, ջուր, շուն, ժանգ, բադ, պատ, փիղ, խաղ:</p>	
d350	Զրույցը <i>(Մտքերի գաղափարների փոխանակումը սկսելը, շարունակելը և ավարտելը՝ բանավոր, գրավոր խոսքի, ժեստերի լեզվի կամ լեզվական այլ միջոցների օգնությամբ՝ ծանոթ կամ անծանոթ մեկ կամ մի քանի անձանց հետ՝ ֆորմալ կամ ոչ ֆորմալ իրավիճակներում: ներառյալ զրույցը սկսելը, շարունակելը և ավարտելը, մեկ կամ ավելի մարդկանց հետ զրուցելը):</i>	<p>1. Հետևե՛լ, թե ինչպես է երեխան սկսում, շարունակում և ավարտում զրույցը:</p> <p>2. ա) Զրուցել սեփական փորձառության մասին նկարի հիման վրա: բ) Պատմի՛ր քո սիրելի խաղի կամ խաղալիքի մասին (ընթացքում երեխային տալ թեմայից բխող 3-4 հարց):</p>	Խթանիչ նյութ՝ նկար 23
d4. Շարժունակությունը			
d440	Դաստակի նուրբ շարժումներ կատարելը	<p>1. 4-5 տարեկաններ՝ Ծեփամաձիկով ստացի՛ր 1 մեծ և 1 փոքր գնդակ:</p>	Խթանիչ նյութ՝ ծեփամաձիկ, փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով

	<p><i>(Առարկաները բանեցնելուն առնչվող համակարգված գործողություններ կատարելը, առարկաները վերցնելը, բանեցնելը և բաց թողնելը ձեռքի, մատների կամ մեծ մատի օգնությամբ, ինչպես օրինակ՝ սեղանից մեքենայի մասերը վերցնելը կամ բռնակը պտտեցնելը՝ ներառյալ վերցնելը, բռնելը, բանեցնելը և բաց թողնելը):</i></p>	<p>Կառուցիչի աշտարակ (տե՛ս d210 ծածկագրի առաջադրանք 2-ի արդյունքները):</p> <p>2. Վերցրո՛ւ փոքր առարկաներն ու դասավորի՛ր (խաղ մոզակա):</p> <p>3. Թերթի՛ր գրքի էջերը (տե՛ս d140 ծածկագրի առաջադրանք 1-ի արդյունքները):</p> <p>4. Բաժանի՛ր թուղթը 2 մասի (տալ մանկական մկրատ): 3 տարեկան երեխան կարող է կատարել մկրատով կտրելու փորձեր:</p> <p>5. Անցկացրո՛ւ 5 երկրաչափական մարմիններն այնպես, որ բոլորը մնան քուղի վրա (3 տարեկան երեխաները կարող են անցկացնել 2-3 երկրաչափական մարմիններ):</p> <p>6. Եզրագծի՛ր շրջանը (3 տարեկաններ՝ կարող են չպահպանել սահմանները, 4-5 տարեկաններ՝ ուշադրություն դարձնել՝ ինչպես է երեխան բռնում գրիչը կամ մատիտը, տե՛ս d145 ծածկագրի առաջադրանք 2-ի արդյունքները):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ մոզակա</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ գիրք</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ մկրատ, թուղթ</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ քուղ, փայտե փազլ</p> <p>Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 5</p>
<p>d460</p>	<p>Տարբեր վայրերում տեղաշարժվելը</p> <p><i>(Տարբեր վայրերում կամ իրավիճակներում քայլելը և տեղաշարժվելը, ինչպես օրինակ՝ փան սենյակների միջև, շենքի ներսում կամ քաղաքի փողոցում քայլելը՝ ներառյալ փանը տեղաշարժվելը, փանը սողալը և բարձրանալը, փնից բացի այլ շինություններում, փնից և այլ շինություններից դուրս գտնվող փարածքում քայլելը կամ տեղաշարժվելը):</i></p>	<p>1. Հետևել երեխայի քայլքին գնահատման ողջ ընթացքում:</p> <p>2. Կարողանո՞ւմ է երեխան մագլցել խաղային կառույցների կամ կահույքի վրա, սողալ:</p> <p>3. Բարձրացի՛ր և իջի՛ր 3 - 5 աստիճան /բազրիքից բռնելով/:</p>	
<p>d5. Ինքնասպասարկումը</p>			
<p>d510</p>	<p>Լվացվելը</p> <p><i>(Սեփական մարմինը ամբողջությամբ կամ դրա մասերը լվանալը և չորացնելը, ջրի և համապատասխան լվացող և չորացնող նյութերի կամ մեթոդների օգնությամբ, ինչպես օրինակ՝ լոգանք, ցնցուղ ընդունելը,</i></p>	<p>1. Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն լվանալ և չորացնել ձեռքերը, դեմքը՝ օգտագործելով օճառ և սրբիչ:</p>	

	<p>ձեռքերը և ոտնաթաթերը, երեսը և մագերը լվանալը և սրբիչով չորացնելը՝ ներառյալ մարմնի մասերը, ամբողջ մարմինը լվանալը և չորացնելը՝ բացառությամբ մարմնի մասերը խնամելու (d520), բնական կարիքները հոգալու (d530)):</p>	
<p>d540 Հազնվելը</p> <p>(Հագուստը և կոշիկները հազնելուն և հանելուն ուղղված համակարգված գործողություններ և առաջադրանքներ հերթականությամբ կատարելը և կլիմայական ու սոցիալական պայմաններին հետևելը, ինչպես օրինակ՝ շապիկներ, կիսաշրջազգեստներ, բլուզներ, վարտիքներ, ներքնազգեստ, սարիներ, կիմոնոներ, զուգագուլպաներ, գլխարկներ, ձեռնոցներ, վերարկուներ, կոշիկներ և գուլպաներ, երկարաճիտք կոշիկներ, հողաթափեր և տնային մաշիկներ հազնելը, հարմարեցնելը և հանելը՝ ներառյալ հագուստ և կոշիկներ ու գուլպաներ հազնելը և հանելը, համապատասխան հագուստ ընտրելը):</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. 3 տարեկաններ՝ Կարողանում է երեխան հազնել և հանել հագուստի որոշ մասը: 4-5 տարեկաններ՝ Կարողանում է երեխան ինքնուրույն հազնել և հանել հագուստը: 2. Կարողանում է երեխան հազնել գլխարկը և բաճկոնը դուրս գնալիս (3 տարեկանների համար): Կարողանում է երեխան կոճկել և արձակել շղթաներ, կոճակներ, որոշ ճարմանդներ (4-5 տարեկանների համար): 3. Կարողանում է երեխան հազնել կոշիկները և կոճկել դրանց կաչուն կապիչները (3-4 տարեկանների համար): Կարողանում է երեխան կապել կոշիկների քուղերը (5 տարեկանների համար): 	
d6. Կենցաղը		
d7. Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները		
<p>d710 Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերություններ</p> <p>(Մարդկանց հետ փոխազդելը փվյալ իրավիճակում և հասարակության համար ընդունելի եղանակով, ինչպես օրինակ՝ համապատասխան դեպքերում հոգաբարություն և հարգանք ցուցաբերելը կամ այլ անձանց զգացմունքներին արձագանքելը՝ ներառյալ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Տես՝ երեխան ընկել է ու լաց է լինում, ի՞նչ կասես նրան (3 տարեկանների համար: Որևէ տիկնիկի կամ փափուկ խաղալիքի օգնությամբ կարող ենք խաղարկել իրավիճակ. տիկնիկը լացում է, ի՞նչ անենք): 2. Նկատողության և սահմանափակումների դեպքում երեխան դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (ենթարկվում է նկատողությանը, ընդունում է նկատողությունը, փորձում է հիմնավորել իր տեսակետը, ցուցաբերում է հասարակության համար ընդունելի արձագանք). 	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 24, տիկնիկ կամ փափուկ խաղալիք</p>

	<p>հարաբերություններում հարգանք, ջերմություն, երախտագիտություն և հանդուրժողականություն ցույց տալը, հարաբերություններում քննադատությանը և սոցիալական ազդակներին արձագանքելը, և հարաբերություններում համապատասխան ֆիզիկական կոնտակտ ունենալը):</p>	<p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>3. Եթե երեխան ցանկանում է մի իր կամ խաղալիք, որով այդ պահին խաղում է մեկ այլ երեխա, դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (սպասում է իր հերթին, խնդրում է խաղալիքը տալ իրեն, մեծահասակին է դիմում խնդրին լուծում տալու ակնկալիքով)։</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>4. Օգնություն կամ նվեր ստանալու դեպքում երեխան փորձում է իր երախտագիտությունը ցուցաբերել խոսքով կամ ժեստով (կարելի է երեխային տալ կոնֆետ՝ դիտարկելով նրա արձագանքը):</p>	
d8. Կյանքի հիմնական բնագավառները			
<p>d815</p>	<p>Նախադպրոցական կրթություն</p> <p>(Տանը կամ համայնքում իրականացվող՝ համակարգված այնպիսի ուսուցման սկզբնական մակարդակում սովորելը, որի հիմնական նպատակն է երեխային ծանոթացնել դպրոցի նման մի միջավայրի հետ և երեխային նախապատրաստել պարտադիր կրթությանը, ինչպես օրինակ՝ մանկապարտեզում կամ նման միջավայրում դպրոցի համար նախապատրաստվելիս (օրինակ՝ տանը կամ համայնքային այնպիսի միջավայրում, որի նպատակն է ֆորմալ կրթության համար առողջությունը ամրապնդելը և իմացական, շարժողական</p>	<p>1. Արդյո՞ք մասնակցություն և ներգրավվածություն է ցուցաբերում իր տարիքին համապատասխան առաջադրանքների կատարման, խաղեր խաղալու, միջոցառումներին մասնակցելու ժամանակ և այլն:</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>2. Կարողանո՞ւմ է երեխան համագործակցել այլ երեխաների (մանկավարժների) հետ:</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ</p>	

	<i>(մտորային), լեզվական և սոցիալական զարգացման և պատրաստվածության հմտությունները զարգացնելը):</i>	<p>4 երբեք</p> <p>3. Արդյո՞ք երեխայի զարգացման մակարդակը համապատասխանում է նրա տարիքային զարգացման չափանիշներին:</p> <p>4. Կարողանո՞ւմ է երեխան պատշաճ կերպով կատարել հանձնարարված հրահանգները կամ առաջադրանքները:</p>	
d880	<p>Խաղերի մեջ ներգրավվելը</p> <p><i>(Առարկաներով, խաղալիքներով, նյութերով կամ խաղերով նպատակաուղղված, հերևողական կերպով զբաղվելը՝ ինքնուրույն կամ այլ անձանց հետ միասին):</i></p>	<p>1. Հետևել երեխայի ինքնուրույն խաղին գնահատման ողջ ընթացքում:</p> <p>2. Հետևել երեխայի համատեղ խաղին գնահատման ողջ ընթացքում:</p>	
d9. Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը			

Ինտելեկտի (մտավոր) արձանագրություն

Խոսքով չհաղորդակցվող երեխային փալ հնարավորություն ճիշտ փարբերակը մատնանշելու:

Հարցեր, որոնց դրմաց չկա նշված որևէ փարիքային խումբ՝ կիրառելի են 3-5 փարեկան բոլոր երեխաների համար:

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր		Հարցեր	Անհրաժեշտ նյութեր
d1. Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը			
d110	Դիտելը (նայելը) <i>(Տեսողական ազդակներ ընկալելու նպատակով տեսողության զգայարանը մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ առարկային հետևելը, մարդկանց դիտելը, սպորտային իրադարձություն, որևէ անձի կամ խաղացող երեխաներին նայելը):</i>	1. Իմբավորի՛ր միևնույն գույները:	Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ
		2. Ի՞նչ կա սենյակում (խնդրել երեխային ցույց տալ սենյակի տարբեր հատվածներում գտնվող կահույքը և առարկաները, դիտարկել, թե երեխան ինչպես է ուսումնասիրում միջավայրը, արդյո՞ք կարող է տեսնել տեսադաշտում գտնվող առարկաները անկախ չափերից, հեռավորությունից, դասավորությունից, թե՞ ֆիքսում է միայն վառ գունավորմամբ և լուսարձակող առարկաները, առավել մոտ գտնվող և մեծ առարկաները):	
		3. Հետևի՛ր շարժվող առարկային (շարժել քուղը տարբեր ուղղություններով՝ վերև, ներքև, աջ, ձախ):	Խթանիչ նյութ՝ քուղ
		4. (*) Երեխային առաջարկել նկար և հետևել, թե աչքերից ինչ հեռավորության վրա է պահում (արդյունքը կլինի բարձր, եթե երեխան նկարը պահում է 25-30 սմ հեռավորության վրա և չի անտեսում դրանում պատկերված մանր առարկաները, խոսքով չհաղորդակցվող երեխան մատնանշում է պահանջված պատկերը):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 1
d115	Լսելը <i>(Լսողական ազդակներ ընկալելու նպատակով լսողության զգայարանը մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ ուղիղ, մարդու ձայն, երաժշտություն, դասախոսություն կամ պատմվածք ունկնդրելը):</i>	1. (*) Լսի՛ր և կրկնի՛ր հնչեցրած բառերը՝ մատիտ, աղջիկ, խոզ, սեղան, նապաստակ (բառերն արտասանել 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից, բառերն արտասանել 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 2
		2. (*) Լսի՛ր և կրկնի՛ր հնչեցված բառերը՝ կատու, շուն, տուն, մեքենա, կով (բառերն արտասանել շուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի	Խթանիչ նյութ՝ նկար 3

		<p>մեջքի կողմից, բառերն արտասանել շշուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը):</p> <p>3. Լսի՛ր բնածայները և ցույց տուր համապատասխան նկարը (խոզ, կատու, շուն, մեքենա, ջուր):</p> <p>4. (*) Միացնել ձայնագրություն (6 մետր հեռավորությունից), որտեղ աղջիկն ասում է. «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է: Անտառի բոլոր կենդանիները եկել են նրան հյուր, ...», իսկ տղան շարունակում է. «... և նվեր են բերել մի մեծ կարմիր հեծանիվ»: Հարց երեխային՝ ո՞ւմ ծննդյան օրն է, ի՞նչ նվեր էին բերել: (3 տարեկանների համար՝ «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է, նրան նվեր էին բերել կարմիր հեծանիվ»): Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար ունենալ նապաստակի և կարմիր հեծանվի նկարներ:</p> <p>5. 4-5 տարեկաններ՝ Լսի՛ր և ծա՛փ տուր՝ ինչպես ես: 4 տարեկանների համար՝ 4 ծափ (● - ●●●), 5 տարեկանների համար՝ 5 ծափ (●● - ●●●):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ «Ազարակի բնակիչներ» (աուդիոգիրք), նկար 2, 3</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ ձայնագրիչ, նկար 4, 2</p>
<p>d120</p>	<p>Այլ զգայարանների նպատակային օգտագործումը</p> <p><i>(Ազդակներ ընկալելու նպատակով օրգանիզմի այլ հիմնական զգայարանները մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես օրինակ՝ մակերևույթի կազմվածքը (տեքստուրան) շոշափելը և շոշափելով զգալը, քաղցրավենիքի համը փորձելը կամ ծաղիկների հոտն առնելը):</i></p>	<p>1. Արդյո՞ք երեխան ցուցաբերում է չափից ավելի հետաքրքրություն կամ հակառակը՝ խուսափում է որոշակի հոտերից, համերից, սննդամթերքից, նյութերից կամ գործվածքներից:</p> <p>2. Արդյո՞ք երեխան նպատակային է օգտագործում հոտառության զգայարանը (հոտ է քաշում ծաղկից, օձանելիքից, սննդից) կամ հակառակը (խաղալիքներից, լեզոյի մասնիկներից և այլն):</p> <p>3. Արդյո՞ք երեխան նպատակային է օգտագործում համի զգայարանը (տարբերակում է համերը և զգացողությունները՝ թթու, քաղցր, տաք, սառը) կամ հակառակը՝ փորձում է ուտել ոչ ուտելի նյութեր (հող, ավազ, թուղթ, պոլիէթիլեն) և չի տարբերակում համերն ու զգացողությունները (տաք, սառը):</p> <p>4. Արդյո՞ք երեխան չափազանց սուր է արձագանքում ցավին կամ բոլորովին անտարբեր է նրա նկատմամբ:</p>	

		5. (*) Փակի՛ր աչքերդ և ասա, թե ի՞նչ առարկա է ձեռքումդ (երեխայի առջև դնել մատիտ, ռետին, վրձին, գնդակ, գդալ: Երեխան պետք է փակի աչքերը և շոշափելով գուշակի, թե ինչ իր է իր ձեռքում, և ինչպես են դա օգտագործում: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխան պատասխանում է նկար-քարտերի միջոցով):	Խթանիչ նյութ
d130	Ընթրօրինակելը <i>(Նմանակելը կամ դիմախաղը որպես սովորելու հիմնական բաղադրիչ, ինչպես, օրինակ՝ ընթրօրինակելը, դեմքի արտահայտությունը, ժեստը, ձայնը կամ այբուբենի տառերը կրկնօրինակելը՝ ներառյալ գործողությունը կամ վարքագիծն անմիջապես նմանակելը):</i>	1. Կրկնօրինակի՛ր ցուցադրված շարժումները (երեխան կրկնօրինակում է մասնագետի շարժումները):	
		2. Կրկնօրինակի՛ր համապատասխան հույզը (երեխան կրկնօրինակում է ցուցադրված 3 տարբեր հույզ):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 5 հույզեր պատկերող քարտեր
		3. Կրկնօրինակի՛ր կենդանիների ձայները (շուն, կատու, խոզ, կով):	Խթանիչ նյութ՝ «Ազարակի բնակիչներ» (աուդիոգիրք)
d133	Լեզու սովորելը <i>(Անձանց, առարկաները, իրադարձությունները և զգացմունքները բառերի, խորհրդանիշների, բառակապակցությունների և նախադասությունների միջոցով ներկայացնելու հմտությունը զարգացնելը):</i>	1. Նկարագրի՛ր ինչ է եղել նկարում (երեխան պետք է նկարագրի անձանց, իրադարձությունները, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար, և կարող են նշել միայն անձանց, առարկաները):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 7
		2. (*) Նկարագրի՛ր ինչ է զգում (երեխան պետք է նկարագրի զգացմունքները, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխան ցույց է տալիս պահանջված հույզը նկար-քարտերի միջոցով):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 7, 5
		3. Նկարագրի՛ր առարկաները (երեխան պետք է նկարագրի առարկայի հատկանիշները, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 8
		4. Նկարագրի՛ր գործողությունը (երեխան պետք է խոսքի կամ խորհրդանիշների միջոցով նկարագրի գործողությունը, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 9
d137	Հասկացություններ սովորելը <i>(Իրերի, անձանց կամ իրադարձությունների առանձնահատկություններին առնչվող հիմնական կամ բարդ հասկացություններ ըմբռնելու և գործածելու հմտությունը զարգացնելը):</i>	1. Ի՞նչ է քո անունը, ազգանունը, քանի՞ տարեկան ես, ո՞ւմ հետ ես ապրում (ովքե՞ր են քո ընտանիքի անդամները), որտե՞ղ ես ապրում (նշում է բնակավայրը, հասցեն): 3 տարեկանները կարող են պատասխանել 2-3 հարցի:	
		2. 3 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ մեծ և փոքր առարկաները (երեխային առաջարկել 2 մեծ և 2 փոքր պատկերներ)	Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ

		4-5 տարեկաններ՝ Խմբավորի՛ր առարկաներն ըստ ձևի, չափի (առաջարկել 3 մեծ, 3 փոքր երկրաչափական պատկերներ):	
		3. 3 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ ուտելի և ոչ ուտելի առարկաների նկարները: 4-5 տարեկաններ՝ Տրված քարտերից առանձնացրո՛ւ մրգերը և բանջարեղենը:	Խթանիչ նյութ՝ նկար 11 Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Գտիր ստվերը»
		4. (*) Ասա՛, թե ինչ եղանակ է պատկերված յուրաքանչյուր քարտում (երեխայի առջև դնել տարվա եղանակները պատկերող բոլոր 4 քարտերը: 3 տարեկաններին առաջարկել 2 քարտ՝ գիշեր, ցերեկ (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան մատնանշում է պահանջված քարտը):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 12.1, 12.2
d140	Կարդալ սովորելը <i>(Գրավոր նյութերը (այդ թվում՝ Բրայլի այբուբեն և այլ խորհրդանիշներ) սահուն և անսխալ կարդալու հմտությունը զարգացնելը, ինչպես օրինակ՝ նիշեր և այբուբեններ ճանաչելը, գրված բառերը ճիշտ արտասանելը և բառեր ու բառակապակցություններ հասկանալը):</i>	1. 3 տարեկաններ՝ Վերցրո՛ւ պատկերազարդ գիրքը և թերթիք (ուշադրություն դարձնել՝ ինչպես է երեխան գիրքը պահում): 2. 3 տարեկաններ՝ Արդյո՞ք երեխան գիտի, որ գիրքը կարդալու համար է, ձևացնո՞ւմ է, որ կարդում է, նայո՞ւմ է նկարներին, տալի՞ս է հարցեր: 3. 4-5 տարեկաններ՝ Ցո՛ւյց տուր՝ որտեղից պետք է սկսել կարդալ պատմվածքը (կատարում է մեկնաբանություններ, հետևում բնագրին ձախից աջ, վերևից ներքև): 4. 4-5 տարեկաններ՝ Քարտերից առանձնացրո՛ւ տառերը (երեխայի առջև դնել երկու թիվ, մեկ թվաբանական նշան, երեք տառ): 5. 4-5 տարեկաններ՝ Ո՞ր սլաքն է ցույց տալիս վերև, ներքև:	Խթանիչ նյութ՝ գիրք
d145	Գրել սովորելը <i>(Ձայներ, բառեր կամ բառակապակցություններ ներկայացնող խորհրդանիշներ (այդ թվում՝ Բրայլի այբուբեն կամ այլ խորհրդանիշներ) արտաբերելու հմտությունը զարգացնելը,</i>	1. Նկարի՛ր գնդակ կամ արև: 2. Արդյո՞ք երեխան կիրառում է մատիտը կամ գրիչը, գրելիս ձեռքով պահում է թուղթը, ձևացնո՞ւմ է, որ գրում է: 3. Անցի՛ր կետագծերի վրայով: 3 տարեկանների համար՝ 1.1,	Խթանիչ նյութ՝ նկար 13 Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 1.1, 1.2

	<p>ինչպես օրինակ՝ ուղղագրության և քերականական կանոններին հետևելը):</p>	<p>4-5 տարեկանների համար՝ 1.2:</p>	
<p>d150</p>	<p>Հաշվել սովորելը <i>(Թվերով աշխատելու և պարզ ու բարդ մաթեմատիկական գործողություններ կատարելու այնպիսի հմտությունները զարգացնելը, ինչպիսիք են գումարման և հանման մաթեմատիկական նշանները գործածելը և խնդիր լուծելիս ճիշտ մաթեմատիկական գործողություններ կիրառելը):</i></p>	<p>4. 3 տարեկաններ՝ Նկարի՛ր գիծ տնակի ներսում և դրանից դուրս: 4-5 տարեկաններ՝ Նկարի՛ր շրջան տրված գծից վերև, ներքև, գծի սկզբում, վերջում:</p> <p>1. 4-5 տարեկաններ՝ Թվերի շարքում նշի՛ր այն թվերը, որոնք բացակայում են (առաջադրանքը տրվում է թվերի քարտերով՝ դասավորելով հետևյալ կերպ՝ 1, 2, -, -, 5, 6):</p> <p>2. (*) 4-5 տարեկաններ՝ Մինչև քանի՞սը կարող ես հաշվել – (ամենաքիչը՝ 1 - 5-ը (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է հաշվել մատների կամ առարկաների միջոցով):</p> <p>3. (*) 3 տարեկաններ՝ Արի՛ հաշվենք, թե քանի՞ աչք, քիթ, ականջ, բերան ունես դու (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է ցույց տալ մատներով): 4-5 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ 5 մատիտ և դրանցից 2-ը տուր ինձ (երեխայի առջև դնել 8-10 մատիտ (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է ցույց տալ մատներով):</p> <p>4. (*) Արի հաշվենք, թե քանի ոտք ունի այն աթոռը, որի վրա նստած ես դու: 3 տարեկանները կարող են չընդհանրացնել (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է ցույց տալ մատներով):</p>	<p>Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 2</p> <p>Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 3</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ մատիտներ</p>
<p>d160</p>	<p>Ուշադրությունը կենտրոնացնելը <i>(Կոնկրետ ազդանշանի վրա մտադրված կերպով կենտրոնանալը, ինչպես օրինակ՝ ուշադրությունը շեղող աղմուկի վրա չկենտրոնացնելը):</i></p>	<p>1. Օգնի՛ր գտնել ճիշտ ճանապարհը: 3 տարեկանների համար՝ նկար 14.1, 4-5 տարեկանների համար՝ նկար 14.2:</p> <p>2. ա) Կրկնի՛ր թվերն այն հերթականությամբ, ինչպես լսեցիր՝ 2, 3, 5, 7, 9: Այժմ լսի՛ր և կրկնի՛ր հակառակ հերթականությամբ՝ 9, 7, 5, 3, 2: (3 տարեկանների համար հնչեցնել 3 թիվ): բ) Դասավորի՛ր նկարներն այնպես, ինչպես ցուցադրված է (խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար: Դասավորել 5 առարկայական նկար,</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 14.1, 14.2</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 8</p>

		թույլ տալ երեխային մտապահել յուրաքանչյուրի համար 2 վայրկյան, այնուհետև խառնել, 3 տարեկանների համար առաջարկել 3 նկար):	
		3. Խաղում ենք գիշեր-ցերեկ:	
		4. Գտի՛ր նկարում 2 պատկեր, որոնք ամեն ինչով նույնն են:	Խթանիչ նյութ՝ նկար 15
d163	Մտածելը <i>(Մտքեր, գաղափարներ և պատկերներ ձևակերպելը՝ նպատակաուղղված կամ ոչ նպատակաուղղված կերպով, ինքնուրույն կամ այլոց հետ միասին, մտածելուն առնչվող գործողությունների հետ կապված՝ ինչպես օրինակ՝ միտք արտահայտելը, ձևանալը, բառախաղը, մտացածին բան ստեղծելը, թեորեն ապացուցելը, մտքերով խաղալը, մտազրոհը, մտասուզվելը (մեղիտացիա), մտորելը, խորհրդածելը կամ խորհելը):</i>	1. Ո՞ր պատկերն է նման գնդակի (փայտե երկրաչափական պատկերներից սեղանին դնել 1 եռանկյուն, 1 քառակուսի, 1 շրջան):	Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ
		2. Յո՛ւյց տուր՝ ով ինչ է ուտում:	Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ «Ո՞վ ի՞նչ է ուտում»
		3. Ընտրի՛ր տրված 5 տարբեր երկրաչափական պատկերներից 3-ը և տեղադրի՛ր թղթի վրա (երեխայի առջև դնել մեծ ու փոքր քառակուսի, մեծ ու միջին շրջան և 1 միջին եռանկյունի):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 16
		4. (*) Կեսօրին լույս է, իսկ գիշե՛րը...: Ե՛րբ ենք ասում «բարի լույս»: Տարվա ո՞ր եղանակին է Նոր տարին: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաներին առաջարկել նկար-քարտեր:	Խթանիչ նյութ՝ նկար 12.1
		5. Խաղ «Խելացի եռյակ» (3 տարեկանները կարող են համադրել միայն գույները):	Խթանիչ նյութ՝ խաղ խելացի եռյակ
		6. (*) Շարունակի՛ր նախադասության միտքը (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան պատասխանում է նկար-քարտերի կամ ժեստերի միջոցով). «Գնա՛ հեքիաթի գիրքը բեր, որ (ի՞նչ անենք)...» «Գնա՛ խաղալիքներդ բեր, որ ...» «Կոշիկներդ հագի՛ր, որ ...»	Խթանիչ նյութ՝ նկար 17
d175	Խնդիրներ լուծելը <i>(Հարցադրումների կամ իրավիճակների համար լուծումներ գտնելը՝ հարցերի էությունը որոշելու և վերլուծելու, տարբերակներ և լուծումներ կազմելու, լուծումների հնարավոր արդյունքները գնահատելու և ընտրված լուծումը կատարելու միջոցով, ինչպես օրինակ՝ երկու մարդկանց</i>	1. (*) Ի՞նչ կանես, եթե <ul style="list-style-type: none"> խաղալիս գնդակը ծակվի: նկարելիս մատիտը կոտրվի: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխային առաջարկել նկարել՝ տրամադրելով մատիտ, որը սրած չէ, և դրանով հնարավոր չէ նկարել, զուգահեռաբար սեղանին դնել առարկաներ, որոնց մեջ կա նաև սրիչ:	
		2. Արի՛ միասին նկարենք, բայց ես թուղթ չունեմ, ի՞նչ անել (երեխայի առջև դնել թուղթ, մկրատ, մատիտներ):	

	<p><i>միջև վեճ լուծելիս՝ ներառյալ պարզ և բարդ խնդիրներ լուծելու հմտությունները՝ բացառությամբ մտածելու (d163), որոշումներ կայացնելու (d177):</i></p>	<p>3. (*) Նայի՛ր նկարին. ինչպե՛ս կվարվես տվյալ իրավիճակում (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է պատասխանել ժեստերի միջոցով):</p> <p>0 անմիջապես տալիս է իրավիճակին համապատասխան ընդունելի պատասխան,</p> <p>1 պահանջվում է հարցի կրկնություն և հավելյալ ժամանակ,</p> <p>2 տրվում են հուշող, ուղղորդող հարցեր,</p> <p>3 մանրամասն տրվում է իրավիճակի նկարագիր և պատասխանի տարբերակներ,</p> <p>4 չի կարողանում պատասխանել:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 18</p>
d2. Ընդհանուր առաջադրանքները և պահանջները			
<p>d210</p>	<p>Առանձին առաջադրանքներ կատարելը</p> <p><i>(Առանձին առաջադրանքի մտավոր և ֆիզիկական բաղադրիչներին առնչվող՝ պարզ կամ բարդ և համակարգված գործողություններ կատարելը, ինչպես օրինակ՝ առաջադրանքի կատարումը սկսելը, ժամանակի, տարածության և առաջադրանքի համար նախապես սկսող նյութերի օգտագործումը կազմակերպելը, առաջադրանքի կատարման ժամանակը սահմանելը, և առաջադրանքը կատարելը, ավարտելը և դրա արդյունքներն ամրապնդելը՝ ներառյալ պարզ կամ բարդ առաջադրանք կատարելը, առանձին առաջադրանք կատարելն ինքնուրույն կամ խմբով՝ բացառությամբ հմտություններ ձեռք բերելու (d155), խնդիրներ լուծելու (d175), որոշումներ կայացնելու (d177), համալիր առաջադրանքներ կատարելու (d220)):</i></p>	<p>1. Գտի՛ր պատկերների համապատասխան տեղը: 3 տարեկաններ՝ երկրաչափական պատկերներ տախտակով 4-6 տարեկաններ՝ նկար 19</p> <p>2. 3 տարեկաններ՝ Մատիտները դասավորիր տուփի մեջ: Հավաքիր սեղանին դրված պարագաները: 4-5 տարեկաններ՝ Ծեփամածիկով ստացի՛ր 1 մեծ և 1 փոքր գնդակ: Կառուցիր աշտարակ:</p> <p>3. Խաղում ենք խաղ՝ «Դոմինո»</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ, նկար 19</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ գունավոր մատիտներ, ծեփամածիկ, փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Դոմինո»</p>
<p>d250</p>	<p>Սեփական վարքագիծը կառավարելը</p> <p><i>(Պարզ կամ բաղադրյալ և համակարգված գործողություններ հեղուկական կերպով</i></p>	<p>1. Արդյո՞ք երեխան պահպանում է ընդհանուր կանոնները (խաղի, խմբասենյակի կանոններ).</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ</p>	

	<p><i>իրականացնելը՝ ի արձագանք նոր իրավիճակների, անձանց կամ փորձի, ինչպես օրինակ՝ գրադարանում լուսություն պահպանելը):</i></p>	<p>2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>2. Արդյո՞ք երեխան ցուցաբերում է հարմարվելու ունակություն մի իրավիճակից մյուսին անցնելիս. 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>3. Արդյո՞ք երեխան կառավարում է սեփական վարքագիծն ու հույզերը, եթե հայտնվում է նոր միջավայրում (անձանոթ մարդիկ, տեղանք). 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>4. Արդյո՞ք երեխան կառավարում է սեփական վարքագիծն ու հույզերը, երբ չեն կատարվում իր ցանկությունները. 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	
d3. Հաղորդակցությունը			
d310	<p>Հաղորդակցվելիս բանավոր հաղորդագրություններ ընկալելը</p> <p><i>(Բանավոր հաղորդագրությունների բառացի և ենթադրվող իմաստները ընկալելը, ինչպես օրինակ՝ հասկանալը, որ հայրարարությունը փաստ է հաստատում կամ այն պարկերավոր արտահայտություն է, ինչպես</i></p>	<p>1. Հետևել երեխայի խոսքի ընկալմանը գնահատման ողջ ընթացքում (տե՛ս d 137 ծածկագրի առաջադրանք 1-ի արդյունքները):</p> <p>2. (*) 3 տարեկաններ՝ Ինչի՞ համար է մատիտը, ակնոցը, անձրևանոցը, անձեռոցիկը (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է պատասխանել ժեստերի միջոցով): 4-5 տարեկաններ՝</p>	

	օրինակ՝ բանավոր հաղորդագրություններին արծագանքելը և դրանք ընկալելը):	Ցույց տուր գրիչը մատիտով: Ցո՛ւյց տուր մատիտը գրիչով (սեղանին դնել 1 գրիչ և 1 մատիտ):	
d330	Խոսելը <i>(Բառացի և ենթադրվող իմաստ ունեցող՝ բանավոր հաղորդագրությունների մաս կազմող բառեր, բառակապակցություններ և առավել երկար պարբերություններ կազմելը և արտաբերելը, ինչպես օրինակ՝ բանավոր խոսքի միջոցով փաստ ներկայացնելը կամ պարմություն պարմելը):</i>	1. Հետևել երեխայի խոսքին, հնչյունների արտաբերմանը գնահատման ողջ ընթացքում: 2. Լսի՛ր և կրկնի՛ր հետևյալ բառերը՝ դաս, տաս, թաս, կար, գառ, քար, ծառ, սար, գառ, գայլ, ձուկ, ճառ, չար, ցուլ, ջուր, շուն, ժանգ, բադ, պատ, փիղ, խաղ:	
d4. Շարժունակությունը			
d440	Դաստակի նուրբ շարժումներ կատարելը <i>(Առարկաները բանեցնելուն առնչվող համակարգված գործողություններ կատարելը, առարկաները վերցնելը, բանեցնելը և բաց թողնելը ձեռքի, մատների կամ մեծ մատի օգնությամբ, ինչպես օրինակ՝ սեղանից մեքենայի ամրամասեր վերցնելը կամ բռնակը պարզեցնելը՝ ներառյալ վերցնելը, բռնելը, բանեցնելը և բաց թողնելը):</i>	1. 4-5 տարեկաններ՝ Ծեփամածիկով ստացի՛ր 1 մեծ և 1 փոքր գնդակ: Կառուցիր աշտարակ (տե՛ս d210 ծածկագրի առաջադրանք 2-ի արդյունքները): 2. Վերցրո՛ւ փոքր առարկաներն ու դասավորիր (խաղ մոզակա): 3. Թերթի՛ր գրքի էջերը (տե՛ս d140 ծածկագրի առաջադրանք 1-ի արդյունքները): 4. Բաժանի՛ր թուղթը 2 մասի (տալ մանկական մկրատ): 3 տարեկան երեխան կարող է կատարել մկրատով կտրելու փորձեր: 5. Անցկացրո՛ւ 5 երկրաչափական մարմիններն այնպես, որ բոլորը մնան քուղի վրա (3 տարեկանները կարող են անցկացնել 2-3 երկրաչափական մարմիններ): 6. Եզրագծի՛ր շրջանը (3 տարեկաններ՝ կարող են չպահպանել սահմանները, 4-5 տարեկաններ՝ ուշադրություն դարձնել՝ ինչպես է երեխան բռնում գրիչը կամ մատիտը, տե՛ս d145 ծածկագրի առաջադրանք 2-ի արդյունքները):	Խթանիչ նյութ՝ ծեփամածիկ, փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ մոզակա Խթանիչ նյութ՝ գիրք Խթանիչ նյութ՝ մկրատ, թուղթ Խթանիչ նյութ՝ քուղ, փայտե փազլ Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 5
d460	Տարբեր վայրերում տեղաշարժվելը <i>(Տարբեր վայրերում կամ իրավիճակներում քայլելը և տեղաշարժվելը, ինչպես օրինակ՝</i>	1. Հետևել երեխայի քայլքին գնահատման ողջ ընթացքում: 2. Կարողանո՞ւմ է երեխան մազլցել խաղային կառույցների կամ կահույքի վրա, սողալ:	

<p>փան սենյակների միջև, շենքի ներսում կամ քաղաքի փողոցում քայլելը՝ ներառյալ փանը փեղաշարժվելը, փանը սողալը և բարձրանալը, փնից բացի այլ շինություններում, փնից և այլ շինություններից դուրս գտնվող փարածքում քայլելը կամ փեղաշարժվելը):</p>	<p>3. Բարձրացի՛ր և իջի՛ր 3-5 աստիճան (բազրիքից բռնելով):</p>	
<p>d5. Ինքնասպասարկումը</p>		
<p>d510 Լվացվելը <i>(Սեփական մարմինը ամբողջությամբ կամ դրա մասերը լվանալը և չորացնելը, ջրի և համապատասխան լվացող և չորացնող նյութերի կամ մեթոդների օգնությամբ, ինչպես օրինակ՝ լոգանք, ցնցուղ ընդունելը, ձեռքերը և ոտնաթաթերը, երեսը և մազերը լվանալը և սրբիչով չորացնելը՝ ներառյալ մարմնի մասերը, ամբողջ մարմինը լվանալը և չորացնելը՝ բացառությամբ մարմնի մասերը խնամելու (d520), բնական կարիքները հոգալու (d530)):</i></p>	<p>1. Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն լվացվել, չորացնել ձեռքերը, դեմքը՝ օգտագործելով օճառ և սրբիչ:</p>	
<p>d540 Հագնվելը <i>(Հագուստը և կոշիկները հագնելուն և հանելուն ուղղված համակարգված գործողություններ և առաջադրանքներ հերթականությամբ կատարելը և կլիմայական ու սոցիալական պայմաններին հետևելը, ինչպես օրինակ՝ շապիկներ, կիսաշրջագետսփոներ, բլուզներ, վարդիքներ, ներքնագգեստ, սարիներ, կիմոնոներ, զուգագուլպաներ, գլխարկներ, ձեռնոցներ, վերարկուներ, կոշիկներ և գուլպաներ, երկարաճիփք կոշիկներ, հողաթափեր և փնային մաշիկներ հագնելը, հարմարեցնելը և հանելը՝ ներառյալ հագուստ և կոշիկներ ու</i></p>	<p>1. 3 տարեկաններ՝ Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել և հանել հագուստի որոշ մասը: 4-5 տարեկաններ՝ Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն հագնել և հանել հագուստը:</p> <p>2. Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել գլխարկը և բաճկոնը դուրս գնալիս (3 տարեկանների համար): Կարողանո՞ւմ է երեխան կոճկել և արձակել շղթաներ, կոճակներ, որոշ ճարմանդներ (4-5 տարեկանների համար):</p> <p>3. Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել կոշիկները և կոճկել դրանց կաշուն կապիչները (3-4 տարեկան երեխաների համար): Կարողանո՞ւմ է երեխան կապել կոշիկների քուղերը (5 տարեկանների համար):</p>	

	<p>գույպաներ հագնելը և հանելը, համապատասխան հագուստ ընտրելը):</p>		
<p>d550</p>	<p>Ուտելը</p> <p><i>(Մնունդ ստանալու կարիքն զգալը և մատուցված սննդամթերքը ուտելուն ուղղված համակարգված առաջադրանքներ և գործողություններ կատարելը, այն բերանին մոտեցնելը և այն փոխալ մշակույթում ընդունելի եղանակով ուտելը, սննդամթերքը մասերի բաժանելը կամ կտրելը, շերտ և թիթեղամաններ բացելը, սեղանի սպասք օգտագործելը, արագ սնվելը, ճաշկերույթի կամ ճաշի մասնակցելը՝ բացառությամբ խմելու (d560)):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Կարողանո՞ւմ է երեխան ուտելու գործընթացը համապատասխան կերպով իրականացնել՝ սննդամթերքը մասերի բաժանելով (3 տարեկան երեխաների դեպքում՝ ուտում է մասերի բաժանած սնունդը թափփելով): 2. Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն և ճիշտ օգտվել սպասքի տեսակներից՝ գդալ, պատառաքաղ, բաժակ, դանակ (3 տարեկան երեխաների դեպքում՝ օգտվել սպասքի միայն որոշ տեսակներից): 3. Կարողանո՞ւմ է երեխան ուտելու կարիքի մասին հասկացնել: 	
<p>d560</p>	<p>Խմելը</p> <p><i>(Խմելու կարիքն զգալը և ըմպելիքով փարան վերցնելը, այն բերանին մոտեցնելը և ըմպելիքը փոխալ մշակույթում ընդունելի եղանակով խմելը, խմելու համար նախատեսված հեղուկներ խառնելը, մերթ-մերթ խառնելը և լցնելը, շերտ և թիթեղամաններ բացելը, ձողիկով խմելը կամ հոսող ջուր խմելը, ինչպես օրինակ՝ ծորակից կամ աղբյուրից, կուրծք ուտելը: Բացառությամբ ուտելու (d550)):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Կարողանո՞ւմ է երեխան խմել բաժակից առանց հեղուկը թափելու: 2. Կարողանո՞ւմ է երեխան հեղուկը նեղ տարայից ինքնուրույն լցնել լայն տարայի մեջ մի փոքր թափելով (3 տարեկան երեխաների համար): Կարողանո՞ւմ է երեխան հեղուկը նեղ տարայից ինքնուրույն լցնել լայն տարայի մեջ առանց թափելու (4-5 տարեկան երեխաների համար): 3. Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն խմել հոսող ջրից (ցայտաղբյուր, աղբյուր, ծորակ): 4. Կարողանո՞ւմ է երեխան շից ծծակով և/կամ ձողիկով ինքնուրույն հեղուկ խմել: 	
<p>d6. Կենցաղը</p>			

d7. Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները

d710	<p>Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերություններ</p> <p><i>(Մարդկանց հետ փոխազդելը փվյալ իրավիճակում և հասարակության համար ընդունելի եղանակով, ինչպես օրինակ՝ համապատասխան դեպքերում հոգստարություն և հարգանք ցուցաբերելը կամ այլ անձանց զգացմունքներին արձագանքելը՝ ներառյալ հարաբերություններում հարգանք, ջերմություն, երախտագիտություն և հանդուրժողականություն ցույց տալը, հարաբերություններում քննադատությանը և սոցիալական ազդակներին արձագանքելը, և հարաբերություններում համապատասխան ֆիզիկական կոնտակտ ունենալը):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. (*) Տես՝ երեխան ընկել է ու լաց է լինում, ի՞նչ կասես նրան (3 տարեկանների համար: Որևէ տիկնիկի կամ փափուկ խաղալիքի օգնությամբ կարող ենք խաղարկել իրավիճակ. տիկնիկը լացում է, ի՞նչ անենք: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կատարում է իրավիճակին համապատասխան գործողություններ՝ օրորում է, շոյում է, մաքրում է աչքերը և այլն): 2. Նկատողության և սահմանափակումների դեպքում երեխան դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (ենթարկվում է նկատողությանը, ընդունում է նկատողությունը, փորձում է հիմնավորել իր տեսակետը, ցուցաբերում է հասարակության համար ընդունելի արձագանք). <ul style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 3. Եթե երեխան ցանկանում է մի իր կամ խաղալիք, որով այդ պահին խաղում է մեկ այլ երեխա, դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (սպասում է իր հերթին, խնդրում է խաղալիքը տալ իրեն, մեծահասակին է դիմում խնդրին լուծում տալու ակնկալիքով). <ul style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 4. Օգնություն կամ նվեր ստանալու դեպքում երեխան փորձում է իր երախտագիտությունը ցուցաբերել խոսքով կամ ժեստով (կարելի է երեխային տալ կոնֆետ՝ դիտարկելով նրա արձագանքը): 	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 24, տիկնիկ կամ փափուկ խաղալիք</p>
-------------	--	---	---

d8. Կյանքի հիմնական բնագավառները		
d815	<p>Նախադպրոցական կրթություն</p> <p><i>(Տանը կամ համայնքում իրականացվող՝ համակարգված այնպիսի ուսուցման սկզբնական մակարդակում սովորելը, որի հիմնական նպատակն է երեխային ծանոթացնել դպրոցի նման մի միջավայրի հետ և երեխային նախապատրաստել պարտադիր կրթությանը, ինչպես օրինակ՝ մանկապարտեզում կամ նման միջավայրում դպրոցի համար նախապատրաստվելիս (օրինակ՝ փանը կամ համայնքային այնպիսի միջավայրում, որի նպատակն է ֆորմալ կրթության համար առողջությունը ամրապնդելը և իմացական, շարժողական (մոտորային), լեզվական և սոցիալական զարգացման և պատրաստվածության հմտությունները զարգացնելը)):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Արդյո՞ք մասնակցություն և ներգրավվածություն է ցուցաբերում իր տարիքին համապատասխան առաջադրանքների կատարման, խաղեր խաղալու, միջոցառումներին մասնակցելու ժամանակ և այլն: <ul style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 2. Կարողանո՞ւմ է երեխան համագործակցել այլ երեխաների (մանկավարժների) հետ: <ul style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 3. Արդյո՞ք երեխայի զարգացման մակարդակը համապատասխանում է նրա տարիքային զարգացման չափանիշներին: 4. Կարողանո՞ւմ է երեխան պատշաճ կերպով կատարել հանձնարարված հրահանգները կամ առաջադրանքները:
d880	<p>Խաղերի մեջ ներգրավվելը</p> <p><i>(Առարկաներով, խաղալիքներով, նյութերով կամ խաղերով նպատակաուղղված, հետևողական կերպով զբաղվելը՝ ինքնուրույն կամ այլ անձանց հետ միասին):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Հետևել երեխայի ինքնուրույն խաղին գնահատման ողջ ընթացքում: 2. Հետևել երեխայի համատեղ խաղին գնահատման ողջ ընթացքում:
d9. Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը		

Հուզական արձանագրություն

Հարցեր, որոնց դրմաց չկա նշված որևէ տարիքային խումբ՝ կիրառելի են 3-5 տարեկան բոլոր երեխաների համար:

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր	Հարցեր	Անհրաժեշտ նյութեր
d1. Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը		
<p>d110 Դիտելը (նայելը)</p> <p><i>(Տեսողական ազդակներ ընկալելու նպատակով տեսողության զգայարանը մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ առարկային հետևելը, մարդկանց դիտելը, սպորտային իրադարձություն, որևէ անձի կամ խաղացող երեխաներին նայելը):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Խմբավորի՞ր միևնույն գույները: 2. Ի՞նչ կա սենյակում (խնդրել երեխային ցույց տալ սենյակի տարբեր հատվածներում գտնվող կահույքը և առարկաները, դիտարկել, թե երեխան ինչպես է ուսումնասիրում միջավայրը, արդյո՞ք կարող է տեսնել տեսադաշտում գտնվող առարկաները անկախ չափերից, հեռավորությունից, դասավորությունից, թե՞ ֆիքսում է միայն վառ գունավորմամբ և լուսարձակող, առավել մոտ գտնվող և մեծ առարկաները): 3. Հետևի՞ր շարժվող առարկային (շարժել քուղը տարբեր ուղղություններով՝ վերև, ներքև, աջ, ձախ): 4. (*) Երեխային առաջարկել նկար և հետևել, թե այքերից ինչ հեռավորության վրա է պահում (արդյունքը կլինի բարձր, եթե երեխան նկարը պահում է 25-30 սմ հեռավորության վրա և չի անտեսում դրանում պատկերված մանր առարկաները, խոսքով չհաղորդակցվող երեխան մատնանշում է պահանջված պատկերը): 	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ քուղ</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 1</p>
<p>d115 Լսելը</p> <p><i>(Լսողական ազդակներ ընկալելու նպատակով լսողության զգայարանը մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ ուղիղ, մարդու ձայն, երաժշտություն, դասախոսություն կամ պատմվածք ունկնդրելը):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. (*) Լսի՞ր և կրկնի՞ր հնչեցրած բառերը՝ մատիտ, աղջիկ, խոզ, սեղան, նապաստակ (բառերն արտասանել 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից, բառերն արտասանել 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը): 2. (*) Լսի՞ր և կրկնի՞ր հնչեցված բառերը՝ կատու, շուն, տուն, մեքենա, կով (բառերն արտասանել 22ուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից, բառերն արտասանել 22ուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի 	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 2</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 3</p>

		մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը):	
		3. Լսի՛ր բնածայները և ցույց տուր համապատասխան նկարը (խոզ, կատու, շուն, մեքենա, ջուր):	Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ «Ագարակի բնակիչներ» (աուդիոգիրք), նկար 2, 3
		4. (*)Միացնել ձայնագրություն (6 մետր հեռավորությունից), որտեղ աղջիկն ասում է. «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է: Անտառի բույր կենդանիները եկել են նրան հյուր, ...», իսկ տղան շարունակում է. «... և նվեր են բերել մի մեծ կարմիր հեծանիվ»: Հարց երեխային՝ ո՞ւմ ծննդյան օրն է, ի՞նչ նվեր էին բերել: (3 տարեկան երեխաների համար՝ «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է, նրան նվեր էին բերել կարմիր հեծանիվ»): Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար ունենալ նապաստակի և կարմիր հեծանիվի նկարներ:	Խթանիչ նյութ՝ նկար 4, 2, ձայնագրիչ
		5. Լսի՛ր և ծա՛փ տուր՝ ինչպես ես: 4 տարեկան երեխաների համար՝ 4 ծափ (● - ● ● ●), 5 տարեկան երեխաների համար՝ 5 ծափ (● ● - ● ● ●):	
d130	Ընդօրինակելը <i>(Նմանակելը կամ դիմախաղը որպես սովորելու հիմնական բաղադրիչ, ինչպես, օրինակ՝ ընդօրինակելը, դեմքի արտահայտությունը, ժեստը, ձայնը կամ այբուբենի տառերը կրկնօրինակելը՝ ներառյալ գործողությունը կամ վարքագիծն անմիջապես նմանակելը):</i>	1. Կրկնօրինակի՛ր ցուցադրված շարժումները (երեխան ընդօրինակում է մասնագետի շարժումները): 2. Կրկնօրինակի՛ր համապատասխան հույզը (երեխան ընդօրինակում է ցուցադրած 3 տարբեր հույզ): 3. Կրկնօրինակի՛ր կենդանիների ձայները (շուն, կատու, խոզ, կով):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 5, հույզեր պատկերող քարտեր Խթանիչ նյութ՝ «Ագարակի բնակիչներ» (աուդիոգիրք)
d137	Հասկացություններ սովորելը <i>(Իրերի, անձանց կամ իրադարձությունների առանձնահատկություններին առնչվող հիմնական կամ բարդ հասկացություններ</i>	1. Ի՞նչ է քո անունը, ազգանունը, քանի՞ տարեկան ես, ո՞ւմ հետ ես ապրում (ովքե՞ր են քո ընտանիքի անդամները), որտե՞ղ ես ապրում (նշում է բնակավայրը, հասցեն): 3 տարեկանները կարող են պատասխանել 2-3 հարցի: 2. 3 տարեկաններ՝	Խթանիչ նյութ՝ փայտե փաղ

	<p><i>ըմբռնելու և գործածելու հմտությունը զարգացնելը):</i></p>	<p>Առանձնացրո՛ւ մեծ և փոքր առարկաները (երեխային առաջարկել 2 մեծ և 2 փոքր պատկերներ) 4-5 տարեկաններ՝ Խմբավորի՛ր առարկաներն ըստ ձևի, չափի (առաջարկել 3 մեծ, 3 փոքր երկրաչափական պատկերներ):</p>	
		<p>3. 3 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ ուտելի և ոչ ուտելի առարկաների նկարները: 4-5 տարեկաններ՝ Տրված քարտերից առանձնացրո՛ւ մրգերը և բանջարեղենը:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 11 Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Գտիր ստվերը»</p>
		<p>4. (*) Ասա՛, թե ինչ եղանակ է պատկերված յուրաքանչյուր քարտում (երեխայի առջև դնել տարվա եղանակները պատկերող բոլոր 4 քարտերը, 3 տարեկան երեխաներին առաջարկել 2 քարտ՝ գիշեր, ցերեկ (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան մատնանշում է պահանջված քարտը):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 12.1 12.2</p>
<p>d140</p>	<p>Կարդալ սովորելը <i>(Գրավոր նյութերը (այդ թվում՝ Բրայլի այբուբեն և այլ խորհրդանիշներ) սահուն և անսխալ կարդալու հմտությունը զարգացնելը, ինչպես օրինակ՝ նիշեր և այբուբեններ ճանաչելը, գրված բառերը ճիշտ արտասանելը և բառեր ու բառակապակցություններ հասկանալը):</i></p>	<p>1. Վերցրո՛ւ պատկերազարդ գիրքը և թերթիք (ուշադրություն դարձնել՝ ինչպես է երեխան գիրքը պահում):</p> <p>2. Արդյո՞ք երեխան գիտի, որ գիրքը կարդալու համար է, ձևացնո՞ւմ է, որ կարդում է, նայո՞ւմ է նկարներին, տալի՞ս է հարցեր:</p> <p>3. 4-5 տարեկաններ՝ Ցո՛ւյց տուր՝ որտեղից պետք է սկսել կարդալ պատմվածքը (կատարում է մեկնաբանություններ, հետևում է բնագրին ծախից աջ, վերևից ներքև):</p> <p>4. Առանձնացրո՛ւ տառերը այս քարտերից (երեխայի առջև դնել երկու թիվ, մեկ թվաբանական նշան, երեք տառ): Առաջադրանքը նախատեսված է միայն 4-5 տարեկանների համար:</p> <p>5. Ո՞ր սլաքն է ցույց տալիս վերև, ներքև (առաջադրանքը նախատեսված է միայն 4-5 տարեկանների համար):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ գիրք Խթանիչ նյութ՝ փայտե գրատախտակ հայերեն տառերով Խթանիչ նյութ՝ նկար 13</p>
<p>d145</p>	<p>Գրել սովորելը <i>(Ձայներ, բառեր կամ բառակապակցություններ ներկայացնող խորհրդանիշներ (այդ թվում՝ Բրայլի այբուբեն կամ այլ խորհրդանիշներ)</i></p>	<p>1. Նկարի՛ր գնդակ կամ արև:</p> <p>2. Արդյո՞ք երեխան կիրառում է մատիտը կամ գրիչը, գրելիս ձեռքով պահո՞ւմ է թուղթը, ձևացնո՞ւմ է, որ գրում է:</p> <p>3. Անցի՛ր կետագծերի վրայով: 3 տարեկանների համար՝ 1.1</p>	<p>Աշխատանքային տետր՝</p>

	<p><i>արտաբերելու հմտությունը զարգացնելը, ինչպես օրինակ՝ ուղղագրության և քերականական կանոններին հետևելը):</i></p>	<p>4 -5 տարեկանների համար՝ 1.2</p>	<p>Առաջադրանք 1.1, 1.2</p>
		<p>4. 3 տարեկաններ՝ Նկարի՛ր գիծ տնակի ներսում և դրանից դուրս: 4-5 տարեկաններ՝ Նկարի՛ր շրջան տրված գծից վերև, ներքև, գծի սկզբում, վերջում:</p>	<p>Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 2</p>
<p>d150</p>	<p>Հաշվել սովորելը <i>(Թվերով աշխատելու և պարզ ու բարդ մաթեմատիկական գործողություններ կատարելու այնպիսի հմտությունները զարգացնելը, ինչպիսիք են գումարման և հանման մաթեմատիկական նշանները գործածելը և խնդիր լուծելիս ճիշտ մաթեմատիկական գործողություններ կիրառելը):</i></p>	<p>1. 4-5 տարեկաններ՝ Թվերի շարքում նշի՛ր այն թվերը, որոնք բացակայում են (առաջադրանքը տրվում է թվերի քարտերով, դասավորելով հետևյալ կերպ՝ 1, 2, -, -, 5, 6):</p>	<p>Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 3</p>
		<p>2. (*) 4-5 տարեկաններ՝ Մինչև քանի՞սը կարող ես հաշվել – (ամենաքիչը՝ 1 - 5-ը) (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է հաշվել մատների կամ առարկաների միջոցով):</p>	
		<p>3. (*) 3 տարեկաններ՝ Արի՛ հաշվենք, թե քանի աչք, քիթ, ականջ, բերան ունես դու (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է ցույց տալ մատներով): 4-5 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ 5 մատիտ և դրանցից 2-ը տուր ինձ (երեխայի առջև դնել 8-10 մատիտ, խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է ցույց տալ մատներով):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ մատիտներ</p>
		<p>4. (*) Արի հաշվենք, թե քանի ոտք ունի այն աթոռը, որի վրա նստած ես դու (3 տարեկան երեխաները կարող են չընդհանրացնել) (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է ցույց տալ մատներով):</p>	
<p>d160</p>	<p>Ուշադրությունը կենտրոնացնելը <i>(Կոնկրետ ազդանշանի վրա մտադրված կերպով կենտրոնանալը, ինչպես օրինակ՝ ուշադրությունը շեղող աղմուկի վրա չկենտրոնացնելը):</i></p>	<p>1. Օգնի՛ր գտնել ճիշտ ճանապարհը: 3 տարեկանների համար՝ նկար 14.1, 4-5 տարեկանների համար՝ նկար 14.2:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 14.1, 14.2</p>
		<p>2. ա) Կրկնի՛ր թվերն այն հերթականությամբ, ինչպես լսեցիր՝ 2, 3, 5, 7, 9: Այժմ լսի՛ր և կրկնի՛ր հակառակ հերթականությամբ՝ 9, 7, 5, 3, 2: (3 տարեկանների համար հնչեցնել 3 թիվ):</p> <p>բ) Դասավորի՛ր նկարներն այնպես, ինչպես ցուցադրված է (խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար: Դասավորել 5 առարկայական նկար,</p>	

		թույլ տալ երեխային մտապահել յուրաքանչյուրի համար 2 վայրկյան, այնուհետև խառնել, 3 տարեկանների համար առաջարկել 3 նկար):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 8
		3. Խաղում ենք գիշեր-ցերեկ:	
		4. Գտի՛ր նկարում 2 պատկերներ, որոնք ամեն ինչով նույնն են:	Խթանիչ նյութ՝ նկար 15
d163	Մտածելը <i>(Մտքեր, գաղափարներ և պատկերներ ձևակերպելը՝ նպատակաուղղված կամ ոչ նպատակաուղղված կերպով, ինքնուրույն կամ այլոց հետ միասին, մտածելուն առնչվող գործողությունների հետ կապված՝ ինչպես օրինակ՝ միտք արտահայտելը, ձևանալը, բառախաղը, մտացածին բան ստեղծելը, թերեմ ապացուցելը, մտքերով խաղալը, մտազրոհը, մտասուզվելը (մեղիտացիա), մտորելը, խորհրդածելը կամ խորհելը):</i>	1. Ո՞ր պատկերին է նման գնդակը (փայտե երկրաչափական պատկերներից սեղանին դնել 1 եռանկյուն, 1 քառակուսի, 1 շրջան):	Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ
		2. Յո՛ւց տուր՝ ով ինչ է ուտում:	Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ «Ո՞վ ի՞նչ է ուտում»
		3. Ընտրի՛ր տրված 5 տարբեր երկրաչափական պատկերներից 3-ը և տեղադրի՛ր թղթի վրա (երեխայի առջև դնել մեծ ու փոքր քառակուսի, մեծ ու միջին շրջան և 1 միջին եռանկյունի):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 16
		4. (*) Կեսօրին լույս է, իսկ գիշերը...: Ե՞րբ ենք ասում «բարի լույս»: Տարվա ո՞ր եղանակին է Նոր տարին: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաներին առաջարկել նկար-քարտեր:	Խթանիչ նյութ՝ նկար 12.1
		5. Խաղ «Խելացի եռյակ» (3 տարեկանները կարող են համադրել միայն գույները):	Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Խելացի եռյակ»
		6. (*) Շարունակի՛ր նախադասության միտքը (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան պատասխանում է նկար-քարտերի կամ ժեստերի միջոցով). «Գնա՛ հեքիաթի գիրքը բեր, որ (ի՞նչ անենք)...» «Գնա՛ խաղալիքներդ բեր, որ ...» «Կոշիկներդ հագի՛ր, որ ...»	Խթանիչ նյութ՝ նկար 17
d175	Խնդիրներ լուծելը <i>(Հարցադրումների կամ իրավիճակների համար լուծումներ գտնելը՝ հարցերի էությունը որոշելու և վերլուծելու, տարբերակներ և լուծումներ կազմելու, լուծումների հնարավոր արդյունքները</i>	1. (*) Ի՞նչ կանես, եթե՝ <ul style="list-style-type: none"> • նկարելիս մատիտը կտորվի: • խաղալիս գնդակը ծակվի: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխային առաջարկել նկարել՝ տրամադրելով մատիտ, որը սրած չէ, և որով հնարավոր չէ նկարել, զուգահեռաբար սեղանին դնել առարկաներ, որոնց մեջ կա նաև սրիչ:	

	<p>գնահատելու և ընտրված լուծումը կատարելու միջոցով, ինչպես օրինակ՝ երկու մարդկանց միջև վեճ լուծելիս՝ ներառյալ պարզ և բարդ խնդիրներ լուծելու հմտությունները՝ բացառությամբ մտածելու (d163), որոշումներ կայացնելու (d177):</p>	<p>2. Արի՝ միասին նկարենք, բայց ես թուղթ չունեմ, ի՞նչ անել (երեխայի առջև դնել թուղթ, մկրատ, մատիտներ):</p> <p>3. (*) Նայի՛ր նկարին. ինչպե՞ս կվարվես տվյալ իրավիճակում (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է պատասխանել ժեստերի միջոցով): 0 անմիջապես տալիս է իրավիճակին համապատասխան ընդունելի պատասխան, 1 պահանջվում է հարցի կրկնություն և հավելյալ ժամանակ, 2 տրվում են հուշող, ուղղորդող հարցեր, 3 մանրամասն տրվում է իրավիճակի նկարագիր և պատասխանի տարբերակներ, 4 չի կարողանում պատասխանել</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 18</p>
<p>d177</p>	<p>Որոշումներ կայացնելը</p> <p>(Ընտրություն կատարել մի շարք տարբերակներից, իրագործել ընտրված տարբերակը և գնահատել ընտրված տարբերակի արդյունքները, ինչպես օրինակ՝ որոշակի իր ընտրելը և գնելը, կամ մի շարք առաջադրանքների թվից որոշել կատարել անհրաժեշտ մեկ առաջադրանք և այն կատարել՝ բացառությամբ մտածելու (d163), խնդիրներ լուծելու (d175)):</p>	<p>1. Կարողանո՞ւմ է երեխան ընտրություն կատարել՝ որոշել, թե ինչով խաղալ, երբ նրան առաջարկում եք մի քանի խաղ:</p> <p>2. Կարողանո՞ւմ է երեխան ընտրություն կատարել՝ որոշել, թե ինչ պետք է հագնի:</p> <p>3. Կարողանո՞ւմ է երեխան ընտրություն կատարել՝ որոշել, թե ինչ պետք է ուտի:</p> <p>4. Ընտրի՞ր. ո՞րն ես ցանկանում կատարել (երեխային առաջարկել 2 առաջադրանք). Ներկել տրված պատկերը: Խաղալ դոմինո:</p>	<p>Աշխատանքային տեսք 4 Խթանիչ նյութ՝ գիրք, խաղ «Դոմինո»</p>
<p>d2. Ընդհանուր առաջադրանքները և պահանջները</p>			
<p>d210</p>	<p>Առանձին առաջադրանքներ կատարելը</p> <p>(Առանձին առաջադրանքի մտավոր և ֆիզիկական բաղադրիչներին առնչվող՝ պարզ կամ բարդ և համակարգված</p>	<p>1. Գտի՛ր պատկերների համապատասխան տեղը: 3 տարեկաններ՝ երկրաչափական պատկերներ տախտակով 4-5 տարեկաններ՝ նկար 19</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ, նկար 19</p>

	<p>գործողություններ կատարելը, ինչպես օրինակ՝ առաջադրանքի կատարումը սկսելը, ժամանակի, փարածության և առաջադրանքի համար նախատեսվող նյութերի օգտագործումը կազմակերպելը, առաջադրանքի կատարման ժամանակը սահմանելը, և առաջադրանքը կատարելը, ավարտելը և դրա արդյունքներն ամրապնդելը՝ ներառյալ պարզ կամ բարդ առաջադրանք կատարելը, առանձին առաջադրանք կատարելն ինքնուրույն կամ խմբով՝ բացառությամբ հմտություններ ձեռք բերելու (d155), խնդիրներ լուծելու (d175), որոշումներ կայացնելու (d177), համալիր առաջադրանքներ կատարելու (d220)):</p>	<p>2. 3 տարեկաններ՝ Մատիտները դասավորիր տուփի մեջ: Հավաքիր սեղանին դրված պարագաները: 4-5 տարեկաններ՝ Ծեփամածիկով ստացի՛ր 1 մեծ և 1 փոքր գնդակ: Կառուցիր աշտարակ:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ գունավոր մատիտներ, ծեփամածիկ, փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով</p>
		<p>3. Խաղում ենք խաղ՝ «Դոմինո»:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Դոմինո»</p>
<p>d2300 Առօրյա կյանքում առաջնորդվելը <i>(Այլ անձանց ղեկավարությամբ առաջնորդվելը հիմնական առօրյա աշխատանքները կամ պարտականությունները կատարելիս):</i></p>		<p>1. Նայի՛ր նկարին. ի՞նչ է պատահել, ի՞նչ պետք է անի տղան:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 20</p>
		<p>2. Աղջիկը որոշել է լողացնել տիկնիկին: Ի՞նչ պետք է անի:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 21</p>
		<p>3. Մայրիկդ ասում է, որ արդեն քնելու ժամանակն է: Ի՞նչ պետք է անես դու:</p>	
		<p>4. Արդյո՞ք երեխան առաջնորդվում է մեծահասակի (դաստիարակի կամ ծնողի) խորհուրդներով, հրահանգներով, օրինակ՝ դիմում է մեծահասակի օգնությանը հասակակցի հետ վեճը լուծելու համար (3 տարեկան երեխաների համար) կամ հետևում է մեծահասակի առաջարկած տարբերակին՝ առաջացած վեճը լուծելու համար (4-5 տարեկան երեխաների համար):</p>	
<p>d240 Սթրեսը և այլ տեսակի հոգեբանական լարվածությունը կառավարելը <i>(Պարզ կամ բարդ և համակարգված գործողություններ կատարելն այնպիսի հոգեբանական լարվածություն կառավարելու և վերահսկելու համար, որը պահանջվում է զգալի պարտականությունների, սթրեսային</i></p>		<p>1. Երեխային տրվում է առաջադրանք՝ աթոռին նստած մնալով վերցնել սեղանի ծայրին տեղադրված իրը (առաջադրանքի կատարումը պետք է ի սկզբանե անհնար լինի՝ իրը դրվում է այնպիսի հեռավորության վրա, որ այն անհնար է վերցնել առանց կանգնելու):</p>	<p>Խթանիչ նյութ</p>
		<p>2. Արդյո՞ք երեխան կարողանում է հարմարվել փոփոխություններին (միջավայր, իրավիճակ). 0 միջտ</p>	

	<p><i>ու ճգնաժամային իրավիճակների և ուշադրությունը շեղելու հետ կապված առաջադրանքներ կատարելիս, ինչպես օրինակ՝ քննություններ հանձնելը, ծանրաբեռնված երթևեկության մեջ փոխադրամիջոց վարելը, հագնվելը, երբ ծնողները շտապեցնում են, առաջադրանքը որոշակի ժամկետում ավարտելը կամ երեխաների մեծ խմբի մասին հոգ տանելը՝ ներառյալ պարտականություններ կատարելը, սթրեսը և ճգնաժամը կառավարելը):</i></p>	<p>1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>3. Արդյո՞ք երեխան կարողանում է դիտողությունների առկայության դեպքում նորից կենտրոնացնել ուշադրությունը և շարունակել ու ավարտին հասցնել սկսած գործողությունը կամ գործունեությունը. 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>4. Արդյո՞ք երեխան որևէ անհաջողությունից հետո պատրաստ է կրկին կատարել տվյալ գործողությունը. 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	
<p>d2502</p>	<p>Անձանց դիմելը կամ իրավիճակներում մոտեցում դրսևորելը <i>(Վարքագիծը և հույզերի արտահայտումը կառավարելը՝ անձանց հետ համապատասխան շփումը սկսելու կամ որևէ իրավիճակներում մոտեցում դրսևորելու ժամանակ):</i></p>	<p>1. Բացի՞ր տարան (երեխային առաջարկվում է բացել նախապես ամուր փակված տարան կամ շիշը, հետևելով նրա հետագա գործողություններին. արդյո՞ք դիմում է օգնության կամ ընդունում է օգնության առաջարկը:</p> <p>2. Արդյո՞ք երեխան կառավարում է սեփական վարքագիծը և հույզերի արտահայտումն իր համար անցանկալի իրավիճակում հայտնվելիս. 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>1. Արդյո՞ք երեխան որևէ հարցի դեպքում դիմում է (գնահատման միավորներ՝ միշտ-0, հաճախ-1, երբեմն-2, հազվադեպ-3, երբեք-4). • իրեն ծանոթ անձանց • անծանոթներին</p>	<p>Եթանիչ նյութ՝ շիշ</p>

		<p>3. Արդո՞ք երեխան խաղահրապարակում կամ այլ միջավայրում երեխաների հետ շփման նպատակով դրսևորում է նախաձեռնողականություն.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	
d3. Հաղորդակցությունը			
d330	<p>Խոսելը</p> <p><i>(Բառացի և ենթադրվող իմաստ ունեցող՝ բանավոր հաղորդագրությունների մաս կազմող բառեր, բառակապակցություններ և առավել երկար պարբերություններ կազմելը և արտաբերելը, ինչպես օրինակ՝ բանավոր խոսքի միջոցով փաստ ներկայացնելը կամ պատմություն պատմելը):</i></p>	<p>1. Հետևել երեխայի խոսքին, հնչյունների արտաբերմանը գնահատման ողջ ընթացքում:</p> <p>2. Լսի՞ր և կրկնի՞ր հետևյալ բառերը՝ դաս, տաս, թաս, կար, գառ, քար, ծառ, սար, գառ, գայլ, ձուկ, ճառ, չար, ցուլ, ջուր, շուն, ժանգ, բաղ, պատ, փիղ, խաղ:</p>	
d350	<p>Զրույցը</p> <p><i>(Մտքերի գաղափարների փոխանակումը սկսելը, շարունակելը և ավարտելը՝ բանավոր, գրավոր խոսքի, ժեստերի լեզվի կամ լեզվական այլ միջոցների օգնությամբ՝ ծանոթ կամ անծանոթ մեկ կամ մի քանի անձանց հետ՝ ֆորմալ կամ ոչ ֆորմալ իրավիճակներում է ներառյալ զրույցը սկսելը, շարունակելը և ավարտելը, մեկ կամ ավելի մարդկանց հետ զրույցելը):</i></p>	<p>1. Հետևե՛լ, թե ինչպես է երեխան սկսում, շարունակում և ավարտում զրույցը:</p> <p>2. Զրույցել սեփական փորձառության մասին նկարի հիման վրա:</p>	<p>Դիտարկում</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 23</p>
d4. Շարժունակությունը			

d5. Ինքնասպասարկումը

<p>d510</p>	<p>Լվացվելը</p> <p><i>(Սեփական մարմինը ամբողջությամբ կամ դրա մասերը լվանալը և չորացնելը, ջրի և համապատասխան լվացող և չորացնող նյութերի կամ մեթոդների օգնությամբ, ինչպես օրինակ՝ լոգանք, ցնցուղ ընդունելը, ձեռքերը և ոտնաթաթերը, երեսը և մազերը լվանալը և սրբիչով չորացնելը՝ ներառյալ մարմնի մասերը, ամբողջ մարմինը լվանալը և չորացնելը՝ բացառությամբ մարմնի մասերը խնամելու (d520), բնական կարիքները հոգալու (d530)):</i></p>	<p>1. Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն լվանալ, չորացնել ձեռքերը, դեմքը՝ օգտագործելով օճառ և սրբիչ:</p>	
<p>d540</p>	<p>Հագնվելը</p> <p><i>(Հագուստը և կոշիկները հագնելուն և հանելուն ուղղված համակարգված գործողություններ և առաջադրանքներ հերթականությամբ կատարելը և կլիմայական ու սոցիալական պայմաններին հետևելը, ինչպես օրինակ՝ շապիկներ, կիսաշրջագեստներ, բլուզներ, վարդիքներ, ներքնագեստ, սարիներ, կիմոնոներ, զուգագուլպաներ, գլխարկներ, ձեռնոցներ, վերարկուներ, կոշիկներ և գուլպաներ, երկարաճիպ կոշիկներ, հողաթափեր և փնային մաշիկներ հագնելը, հարմարեցնելը և հանելը՝ ներառյալ հագուստ և կոշիկներ ու գուլպաներ հագնելը և հանելը, համապատասխան հագուստ ընտրելը):</i></p>	<p>1. 3 տարեկաններ՝ Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել և հանել հագուստի որոշ մասը: 4-5 տարեկաններ՝ Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն հագնել և հանել հագուստը:</p> <p>2. Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել գլխարկը և բաճկոնը դուրս գնալիս (3 տարեկանների համար): Կարողանո՞ւմ է երեխան կոճկել և արձակել շղթաներ, կոճակներ, որոշ ճարմանդներ (4-5 տարեկանների համար):</p> <p>3. Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել կոշիկները և կոճկել դրանց կաշուն կապիչները (3-4 տարեկան երեխաների համար): Կարողանո՞ւմ է երեխան կապել կոշիկների քուղերը (5 տարեկան երեխաների համար):</p>	
<p>d550</p>	<p>Ուտելը</p> <p><i>(Մնունդ ստանալու կարիքն զգալը և մատուցված սննդամթերքը ուտելուն ուղղված</i></p>	<p>1. Կարողանո՞ւմ է երեխան ուտելու գործընթացը համապատասխան կերպով իրականացնել՝ սննդամթերքը մասերի բաժանելով (3 տարեկանների դեպքում՝ ուտում է մասերի բաժանած սնունդը թափթփելով):</p>	

	<p><i>համակարգված առաջադրանքներ և գործողություններ կատարելը, այն բերանին մոտեցնելը և այն փվյալ մշակույթում ընդունելի եղանակով ուտելը, սննդամթերքը մասերի բաժանելը կամ կտրելը, շերտ և թիթեղամաններ բացելը, սեղանի սպասք օգտագործելը, արագ սնվելը, ճաշկերույթի կամ ճաշի մասնակցելը՝ բացառությամբ խմելու (d560)):</i></p>	<p>2. Կարողանում է երեխան ինքնուրույն և ճիշտ օգտվել սպասքի տեսակներից՝ գդալ, պատառաքաղ, բաժակ, դանակ (3 տարեկանների դեպքում՝ օգտվել սպասքի միայն որոշ տեսակներից):</p>	
<p>d560</p>	<p>Խմելը <i>(խմելու կարիքն զգալը և ըմպելիքով փարան վերցնելը, այն բերանին մոտեցնելը և ըմպելիքը փվյալ մշակույթում ընդունելի եղանակով խմելը, խմելու համար նախատեսված հեղուկներ խառնելը, մերթ-մերթ խառնելը և լցնելը, շերտ և թիթեղամաններ բացելը, ձողիկով խմելը կամ հոսող ջուր խմելը, ինչպես օրինակ՝ ծորակից կամ աղբյուրից, կուրծք ուտելը: բացառությամբ ուտելու (d550)):</i></p>	<p>1. Կարողանում է երեխան խմել բաժակից առանց հեղուկը թափելու:</p> <p>2. Կարողանում է երեխան հեղուկը նեղ տարայից ինքնուրույն լցնել լայն տարայի մեջ մի փոքր թափելով (3 տարեկանների համար): Կարողանում է երեխան հեղուկը նեղ տարայից ինքնուրույն լցնել լայն տարայի մեջ առանց թափելու (4-5 տարեկանների համար):</p> <p>3. Կարողանում է երեխան ինքնուրույն խմել հոսող ջրից (ցայտաղբյուր, աղբյուր, ծորակ):</p> <p>4. Կարողանում է երեխան ինքնուրույն խմել շշից ծծակով և/կամ ձողիկով:</p>	
d6. Կենցաղը			
d7. Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները			
<p>d710</p>	<p>Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերություններ <i>(Մարդկանց հետ փոխազդելը փվյալ իրավիճակում և հասարակության համար ընդունելի եղանակով, ինչպես օրինակ՝ համապատասխան դեպքերում հոգատարություն և հարգանք ցուցաբերելը կամ այլ անձանց զգացմունքների արձագանքելը՝ ներառյալ հարաբերություններում հարգանք, ջերմություն, երախտագիտություն և</i></p>	<p>1. (*) Տես՝ երեխան ընկել է ու լաց է լինում, ի՞նչ կասես նրան (3 տարեկանների համար: Որևէ տիկնիկի կամ փափուկ խաղալիքի օգնությամբ կարող ենք խաղարկել իրավիճակ. տիկնիկը լացում է, ի՞նչ անենք: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կատարում է իրավիճակին համապատասխան գործողություններ՝ օրորում է, շոյում է, մաքրում է աչքերը և այլն):</p> <p>2. Նկատողության և սահմանափակումների դեպքում երեխան դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (ենթարկվում է նկատողությանը, ընդունում է նկատողությունը, փորձում է հիմնավորել իր տեսակետը, ցուցաբերում է հասարակության համար ընդունելի արձագանք).</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 24, տիկնիկ կամ փափուկ խաղալիք</p>

	<p><i>հանդուրժողականություն ցույց տալը, հարաբերություններում քննադատությանը և սոցիալական ազդակներին արձագանքելը, և հարաբերություններում համապատասխան ֆիզիկական կոնֆրակտ ունենալը):</i></p>	<p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>3. Եթե երեխան ցանկանում է մի իր կամ խաղալիք, որով այդ պահին խաղում է մեկ այլ երեխա, դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (սպասում է իր հերթին, խնդրում է խաղալիքը տալ իրեն, մեծահասակին է դիմում խնդրին լուծում տալու ակնկալիքով)։</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	
		<p>4. Օգնություն կամ նվեր ստանալու դեպքում երեխան փորձում է իր երախտագիտությունը ցուցաբերել խոսքով կամ ժեստով (կարելի է երեխային տալ կոնֆետ՝ դիտարկելով նրա արձագանքը)։</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	
<p>d760</p>	<p>Ընտանեկան հարաբերությունները</p> <p><i>(Ազգակցական հարաբերություններ հաստատելը և պահպանելը, ինչպես օրինակ՝ անմիջական ընտանիքի, մերձավոր ազգականների, խնամակալ ու որդեգրող ընտանիքի և խորթ ազգականների հետ, ավելի հեռավոր ազգականների կամ օրինական խնամակալների հետ՝ ներառյալ ծնող-երեխա և երեխա-ծնող հարաբերությունները, քույրերի և</i></p>	<p>1. Նայի՛ր այս տնակներին, պատկերացրու, որ կարմիր տնակը քեզ է պատկանում, այնտեղ շատ գեղեցիկ խաղալիքներ կան, այն լուսավոր, պայծառ տնակ է: Հիմա նայի՛ր սև տնակին. այնտեղ մույթ է և խաղալիքներ չկան: Այժմ ընտրիր, թե քո ընտանիքի անդամներից ում կտանես քեզ հետ կարմիր տնակ, իսկ ում կտեղավորես սև տնակում (երեխային տալ կերպարների քարտեր, սահմանել 0 միավոր, եթե ընտանիքի բոլոր անդամներին տեղավորում է կարմիր տնակում, 1 միավոր, երբ դժվարությամբ, բայց ինքնուրույն որոշում է կայացնում և բոլորին տեղավորում է կարմիր տնակում, 2 միավոր, երբ միայն մասնագետի ուղղորդմամբ է տեղավորում բոլորին կարմիր տնակում, 3 միավոր, երբ</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 25</p>

	<p>եղբայրների և մերձավոր ազգականների հետ հարաբերությունները):</p>	<p>ընտանիքի անդամներից որևէ մեկին տեղավորել է սև տնակում, 4 միավոր, երբ ընտանիքի բոլոր անդամներին տեղավորում է սև տնակում):</p> <p>2. Արդյո՞ք երեխան դրական հուզական արձագանք է ցուցաբերում, երբ մերձավոր ազգականները հյուր են գալիս.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	
d8. Կյանքի հիմնական բնագավառները			
<p>d815</p>	<p>Նախադպրոցական կրթություն</p> <p><i>(Տանը կամ համայնքում իրականացվող՝ համակարգված այնպիսի ուսուցման սկզբնական մակարդակում սովորելը, որի հիմնական նպատակն է երեխային ծանոթացնել դպրոցի նման մի միջավայրի հետ և երեխային նախապատրաստել պարտադիր կրթությանը, ինչպես օրինակ՝ մանկապարտեզում կամ նման միջավայրում դպրոցի համար նախապատրաստվելիս (օրինակ՝ տանը կամ համայնքային այնպիսի միջավայրում, որի նպատակն է ֆորմալ կրթության համար առողջությունը ամրապնդելը և իմացական, շարժողական (մոտորային), լեզվական և սոցիալական զարգացման և պատրաստվածության հմտությունները զարգացնելը)):</i></p>	<p>1. Արդյո՞ք մասնակցություն և ներգրավվածություն է ցուցաբերում իր տարիքին համապատասխան առաջադրանքների կատարման, խաղեր խաղալու, միջոցառումներին մասնակցելու ժամանակ և այլն.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>2. Կարողանո՞ւմ է երեխան համագործակցել այլ երեխաների (մանկավարժների) հետ:</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>3. Արդյո՞ք երեխայի զարգացման մակարդակը համապատասխանում է նրա տարիքային զարգացման չափանիշներին:</p> <p>4. Կարողանո՞ւմ է երեխան պատշաճ կերպով կատարել հանձնարարված հրահանգները կամ առաջադրանքները:</p>	
<p>d880</p>	<p>Խաղերի մեջ ներգրավվելը</p>	<p>1. Հետևել երեխայի ինքնուրույն խաղին գնահատման ողջ ընթացքում:</p>	

<p><i>(Առարկաներով, խաղալիքներով, նյութերով կամ խաղերով նպատակաուղղված, հետևողական կերպով զբաղվելը՝ ինքնուրույն կամ այլ անձանց հետ միասին):</i></p>	<p>2. Հետևել երեխայի համատեղ խաղին գնահատման ողջ ընթացքում:</p>	
<p>d9. Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը</p>		

Վարքի արձանագրություն

Հարցեր, որոնց դրմաց չկա նշված որևէ տարիքային խումբ՝ կիրառելի են 3-5 տարեկան բոլոր երեխաների համար:

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր		Հարցեր	Անհրաժեշտ նյութեր
d1. Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը			
d110	Դիտելը (նայելը) <i>(Տեսողական ազդակներ ընկալելու նպատակով տեսողության զգայարանը մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ առարկային հետևելը, մարդկանց դիտելը, սպորտային իրադարձություն, որևէ անձի կամ խաղացող երեխաներին նայելը):</i>	1. Իմբավորի՞ր միևնույն գույները:	Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ
		2. Ի՞նչ կա սենյակում (խնդրել երեխային ցույց տալ սենյակի տարբեր հատվածներում գտնվող կահույքը և առարկաները, դիտարկել, թե երեխան ինչպես է ուսումնասիրում միջավայրը, արդյո՞ք կարող է տեսնել տեսադաշտում գտնվող առարկաները անկախ չափերից, հեռավորությունից, դասավորությունից, թե՞ ֆիքսում է միայն վառ գունավորմամբ և լուսարձակող, առավել մոտ գտնվող և մեծ առարկաները):	
		3. Հետևի՞ր շարժվող առարկային (շարժել քուղը տարբեր ուղղություններով՝ վերև, ներքև, աջ, ձախ):	Խթանիչ նյութ՝ քուղ
		4. Երեխային առաջարկել նկար և հետևել, թե այքերից ինչ հեռավորության վրա է պահում (արդյունքը կլինի բարձր, եթե երեխան նկարը պահում է 25-30 սմ հեռավորության վրա և չի անտեսում դրանում պատկերված մանր առարկաները խոսքով չհաղորդակցվող երեխան մատնանշում է պահանջված պատկերը):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 1
d115	Լսելը <i>(Լսողական ազդակներ ընկալելու նպատակով լսողության զգայարանը մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ ուղիղ, մարդու ձայն, երաժշտություն, դասախոսություն կամ պատմվածք ունկնդրելը):</i>	1. (*) Լսի՞ր և կրկնի՞ր հնչեցրած բառերը՝ մատիտ, աղջիկ, խոզ, սեղան, նապաստակ (բառերն արտասանել 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից, բառերն արտասանել 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 2
		2. (*) Լսի՞ր և կրկնի՞ր հնչեցված բառերը՝ կատու, շուն, տուն, մեքենա, կով (բառերն արտասանել 22ուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից, բառերն արտասանել 22ուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի	Խթանիչ նյութ՝ նկար 3

		<p>մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը):</p> <p>3. Լսի՛ր բնաձայները և ցույց տուր համապատասխան նկարը (խոզ, կատու, շուն, մեքենա, ջուր):</p> <p>4. (*) Միացնել ձայնագրություն (6 մետր հեռավորությունից), որտեղ աղջիկն ասում է. «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է: Անտառի բոլոր կենդանիները եկել են նրան հյուր, ...», իսկ տղան շարունակում է. «... և նվեր են բերել մի մեծ կարմիր հեծանիվ»: Հարց երեխային՝ ո՞ւմ ծննդյան օրն է, ի՞նչ նվեր էին բերել: (3 տարեկանների համար՝ «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է, նրան նվեր էին բերել կարմիր հեծանիվ»): Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար ունենալ նապաստակի և կարմիր հեծանվի նկարներ:</p> <p>5. 4-5 տարեկաններ՝ Լսի՛ր և ծափ տուր՝ ինչպես ես: 4 տարեկան երեխաների համար՝ 4 ծափ (● - ● ● ●), 5 տարեկան երեխաների համար՝ 5 ծափ (● ● - ● ● ●):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ «Ազարակի բնակիչներ» (աուդիոգիրք), նկար 2, 3</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ ձայնագրիչ, նկար 4, 2</p>
<p>d130</p>	<p>Ընթրիներ</p> <p><i>(Նմանակելը կամ դիմախաղը որպես սովորելու հիմնական բաղադրիչ, ինչպես, օրինակ՝ ընթրիներ, դեմքի արտահայտությունը, ժեստը, ձայնը կամ այբուբենի տարրերը կրկնօրինակելը՝ ներառյալ գործողությունը կամ վարքագիծն անմիջապես նմանակելը):</i></p>	<p>1. Կրկնօրինակի՛ր ցուցադրված շարժումները (երեխան կրկնօրինակում է մասնագետի շարժումները):</p> <p>2. Կրկնօրինակի՛ր համապատասխան հույզը (երեխան կրկնօրինակում է ցուցադրված 3 տարբեր հույզ):</p> <p>3. Կրկնօրինակի՛ր կենդանիների ձայները (շուն, կատու, խոզ, կով):</p>	<p>Խթանիչ նյութ</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 5, հույզեր պատկերող քարտեր</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ «Ազարակի բնակիչներ» (աուդիոգիրք)</p>
<p>d137</p>	<p>Հասկացություններ սովորելը</p> <p><i>(Իրերի, անձանց կամ իրադարձությունների առանձնահատկություններին առնչվող</i></p>	<p>1. Ի՞նչ է քո անունը, ազգանունը, քանի՞ տարեկան ես, ո՞ւմ հետ ես ապրում (ովքե՞ր են քո ընտանիքի անդամները), որտե՞ղ ես ապրում (նշում է բնակավայրը, հասցեն): 3 տարեկան երեխաները կարող են պատասխանել 2-3 հարցի:</p>	

	<p><i>հիմնական կամ բարդ հասկացություններ ըմբռնելու և գործածելու հմտությունը զարգացնելը):</i></p>	<p>2. 3 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ մեծ և փոքր առարկաները (երեխային առաջարկել 2 մեծ և 2 փոքր պատկերներ) 4-5 տարեկաններ՝ Խմբավորի՛ր առարկաներն ըստ ձևի, չափի (առաջարկել 3 մեծ, 3 փոքր երկրաչափական պատկերներ):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ</p>
		<p>3. 3 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ ուտելի և ոչ ուտելի առարկաների նկարները: 4-5 տարեկաններ՝ Տրված քարտերից առանձնացրո՛ւ մրգերը և բանջարեղենը:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 11 Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Գտիր ստվերը»</p>
		<p>4. (*) Ասա՛, թե ինչ եղանակ է պատկերված յուրաքանչյուր քարտում (երեխայի առջև դնել տարվա եղանակները պատկերող բոլոր 4 քարտերը, 3 տարեկաններին առաջարկել 2 քարտ՝ գիշեր, ցերեկ (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան մատնանշում է պահանջված քարտը):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 12.1 նկար 12.2</p>
<p>d140</p>	<p>Կարդալ սովորելը <i>(Գրավոր նյութերը (այդ թվում՝ Բրայլի այբուբեն և այլ խորհրդանիշներ) սահուն և անսխալ կարդալու հմտությունը զարգացնելը, ինչպես օրինակ՝ նիշեր և այբուբեններ ճանաչելը, գրված բառերը ճիշտ արդասանելը և բառեր ու բառակապակցություններ հասկանալը):</i></p>	<p>1. 3 տարեկաններ՝ Վերցրո՛ւ պատկերազարդ գիրքը և թերթիք (ուշադրություն դարձնել՝ ինչպես է երեխան գիրքը պահում):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ գիրք</p>
<p>2. 3 տարեկաններ՝ Արդյո՞ք երեխան գիտի, որ գիրքը կարդալու համար է, ձևացնո՞ւմ է, որ կարդում է, նայո՞ւմ է նկարներին, տալի՞ս է հարցեր:</p>			
<p>3. 4-5 տարեկաններ՝ Ցո՛ւյց տուր՝ որտեղից պետք է սկսել կարդալ պատմվածքը (կատարում է մեկնաբանություններ, հետևում բնագրին ձախից աջ, վերևից ներքև):</p>			
<p>4. 4-5 տարեկաններ՝ Քարտերից առանձնացրո՛ւ տառերը (երեխայի առջև դնել երկու թիվ, մեկ թվաբանական նշան, երեք տառ):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե գրատախտակ հայերեն տառերով</p>		
<p>5. 4-5 տարեկաններ՝ Ո՞ր սլաքն է ցույց տալիս վերև, ներքև (առաջադրանքը նախատեսված է միայն 4-5 տարեկանների համար):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 13</p>		
<p>d145</p>	<p>Գրել սովորելը</p>	<p>1. Նկարի՛ր գնդակ կամ արև:</p>	

	<p><i>(Ձայներ, բառեր կամ բառակապակցություններ ներկայացնող խորհրդանիշներ (այդ թվում՝ Բրայլի այբուբեն կամ այլ խորհրդանիշներ) արտաբերելու հմտությունը զարգացնելը, ինչպես օրինակ՝ ուղղագրության և քերականական կանոններին հետևելը):</i></p>	<p>2. Արդյո՞ք երեխան կիրառում է մատիտը կամ գրիչը, գրելիս ձեռքով պահո՞ւմ է թուղթը, ձևացնո՞ւմ է, որ գրում է:</p> <p>3. Անցի՞ր կետագծերի վրայով: 3 տարեկանների համար՝ 1.1, 4-5 տարեկանների համար՝ 1.2:</p> <p>4. 3 տարեկաններ՝ Նկարի՞ր գիծ տնակի ներսում և դրանից դուրս: 4-5 տարեկաններ՝ Նկարի՞ր շրջան տրված գծից վերև, ներքև, գծի սկզբում, վերջում:</p>	<p>Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 1.1, 1.2</p> <p>Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 2</p>
<p>d150</p>	<p>Հաշվել սովորելը</p> <p><i>(Թվերով աշխատելու և պարզ ու բարդ մաթեմատիկական գործողություններ կատարելու այնպիսի հմտությունները զարգացնելը, ինչպիսիք են գումարման և հանման մաթեմատիկական նշանները գործածելը և խնդիր լուծելիս ճիշտ մաթեմատիկական գործողություններ կիրառելը):</i></p>	<p>1. (*) 4-5 տարեկաններ՝ Թվերի շարքում նշի՞ր այն թվերը, որոնք բացակայում են (առաջադրանքը տրվում է թվերի քարտերով՝ դասավորելով հետևյալ կերպ՝ 1, 2, -, -, 5, 6): 3 տարեկանները կարող են կատարել առաջադրանքը բանավոր (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է ցույց տալ մատներով):</p> <p>2. (*) 4-5 տարեկաններ՝ Մինչև քանի՞սը կարող ես հաշվել – (ամենաքիչը՝ 1 - 5-ը (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է հաշվել մատների կամ առարկաների միջոցով):</p> <p>3. (*) 3 տարեկաններ՝ Արի՞ հաշվենք, թե քանի աչք, քիթ, ականջ, բերան ունես դու (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է ցույց տալ մատներով): 4-5 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՞ւ 5 մատիտ և դրանցից 2-ը տուր ինձ (երեխայի առջև դնել 8-10 մատիտ (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է ցույց տալ մատներով):</p> <p>4. (*) Արի հաշվենք, թե քանի ոտք ունի այն աթոռը, որի վրա նստած ես դու: 3 տարեկանները կարող են չընդհանրացնել (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կարող է ցույց տալ մատներով):</p>	<p>Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 3</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ մատիտներ</p>
<p>d160</p>	<p>Ուշադրությունը կենտրոնացնելը</p>	<p>1. Օգնի՞ր գտնել ճիշտ ճանապարհը: 3 տարեկանների համար՝ նկար 14.1, 4-5 տարեկանների համար՝ նկար 14.2:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 14.1, 14.2</p>

	<p>(Կոնկրետ ազդանշանի վրա մտադրված կերպով կենտրոնանալը, ինչպես օրինակ՝ ուշադրությունը շեղող աղմուկի վրա չկենտրոնացնելը):</p>	<p>2. ա) Կրկնի՛ր թվերն այն հերթականությամբ, ինչպես լսեցիր՝ 2, 3, 5, 7, 9: Այժմ լսի՛ր և կրկնի՛ր հակառակ հերթականությամբ՝ 9, 7, 5, 3, 2: (3 տարեկանների համար հնչեցնել 3 թիվ):</p> <p>բ) Դասավորի՛ր նկարներն այնպես, ինչպես ցուցադրված է (Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար: Դասավորել 5 առարկայական նկար, թույլ տալ երեխային մտապահել յուրաքանչյուրի համար 2 վայրկյան, այնուհետև խառնել, 3 տարեկանների համար առաջարկել 3 նկար):</p>	<p>Էսթանիչ Նյութ՝ նկար 8</p>
		<p>3. Իսաղում ենք գիշեր-ցերեկ:</p>	
<p>d163</p>	<p>Մտածելը</p>	<p>4. Գտի՛ր նկարում 2 պատկեր, որոնք ամեն ինչով նույնն են:</p>	<p>Էսթանիչ Նյութ՝ նկար 15</p>
	<p>(Մտքեր, գաղափարներ և պատկերներ ձևակերպելը՝ նպատակաուղղված կամ ոչ նպատակաուղղված կերպով, ինքնուրույն կամ այլոց հետ միասին, մտածելուն առնչվող գործողությունների հետ կապված՝ ինչպես օրինակ՝ միտք արտահայտելը, ձևանալը, բառախաղը, մտացածին բան ստեղծելը, թերեմ ապացուցելը, մտքերով խաղալը, մտազրոհը, մտասուզվելը (մեղիտացիա), մտորելը, խորհրդածելը կամ խորհելը):</p>	<p>1. Ո՞ր պատկերին է նման գնդակը (փայտե երկրաչափական պատկերներից սեղանին դնել 1 եռանկյուն, 1 քառակուսի, 1 շրջան):</p> <p>2. Յո՛ւյց տուր՝ ով ինչ է ուտում:</p> <p>3. Ընտրի՛ր տրված 5 տարբեր երկրաչափական պատկերներից 3-ը և տեղադրի՛ր թղթի վրա (երեխայի առջև դնել մեծ ու փոքր քառակուսի, մեծ ու միջին շրջան և 1 միջին եռանկյունի):</p> <p>4. (*) Կեսօրին լույս է, իսկ գիշե՞րը...: Ե՞րբ ենք ասում «բարի լույս»: Տարվա ո՞ր եղանակին է Նոր տարին: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաներին առաջարկել նկար-քարտեր:</p> <p>5. Իսաղ «Իսելացի եռյակ» (3 տարեկանները կարող են համադրել միայն գույները):</p> <p>6. Շարունակի՛ր նախադասության միտքը (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան պատասխանում է նկար-քարտերի կամ ժեստերի միջոցով). «Գնա՛ հեքիաթի գիրքը բեր, որ (ի՞նչ անենք)...» «Գնա՛ խաղալիքների բեր, որ ...»</p>	<p>Էսթանիչ Նյութ՝ փայտե փազլ</p> <p>Էսթանիչ Նյութ՝ խաղ՝ «Ո՛վ ի՞նչ է ուտում»</p> <p>Էսթանիչ Նյութ՝ նկար 16</p> <p>Էսթանիչ Նյութ՝ նկար 12.1</p> <p>Էսթանիչ Նյութ՝ խաղ «Իսելացի եռյակ»</p> <p>Էսթանիչ Նյութ՝ նկար 17</p>

		«Կոշիկների հագի՛ր, որ ...»	
d175	Խնդիրներ լուծելը <i>(Հարցադրումների կամ իրավիճակների համար լուծումներ գտնելը՝ հարցերի էությունը որոշելու և վերլուծելու, տարբերակներ և լուծումներ կազմելու, լուծումների հնարավոր արդյունքները գնահատելու և ընտրված լուծումը կատարելու միջոցով, ինչպես օրինակ՝ երկու մարդկանց միջև վեճ լուծելիս՝ ներառյալ պարզ և բարդ խնդիրներ լուծելու հմտությունները՝ բացառությամբ մտածելու (d163), որոշումներ կայացնելու (d177)):</i>	1. (*) Ի՞նչ կանես, եթե <ul style="list-style-type: none"> • խաղալիս գնդակը ծակվի • նկարելիս մատիտը կոտրվի Խոսքով չհաղորդակցվող երեխային առաջարկել նկարել՝ տրամադրելով մատիտ, որը սրած չէ և որով հնարավոր չէ նկարել, զուգահեռաբար սեղանին դնել առարկաներ, որոնց մեջ կա նաև սրիչ:	
		2. Արի՛ միասին նկարենք, բայց ես թուղթ չունեմ, ի՞նչ անել (երեխայի առջև դնել թուղթ, մկրատ, մատիտներ):	
		3. Նայի՛ր նկարին. ինչպե՞ս կվարվես տվյալ իրավիճակում: <ul style="list-style-type: none"> 0 անմիջապես տալիս է իրավիճակին համապատասխան ընդունելի պատասխան, 1 պահանջվում է հարցի կրկնություն և հավելյալ ժամանակ, 2 տրվում են հուշող, ուղղորդող հարցեր, 3 մանրամասն տրվում է իրավիճակի նկարագիր և պատասխանի տարբերակներ, 4 չի կարողանում պատասխանել 	Խթանիչ նյութ՝ նկար 18
d177	Որոշումներ կայացնելը <i>(Ընտրություն կատարել մի շարք տարբերակներից, իրագործել ընտրված տարբերակը և գնահատել ընտրված տարբերակի արդյունքները, ինչպես օրինակ՝ որոշակի իր ընտրելը և գնելը, կամ մի շարք առաջադրանքների թվից որոշել կատարել անհրաժեշտ մեկ առաջադրանք և այն կատարել՝ բացառությամբ մտածելու (d163), խնդիրներ լուծելու (d175)):</i>	1. Կարողանո՞ւմ է երեխան ընտրություն կատարել՝ որոշել, թե ինչով խաղալ, երբ նրան առաջարկում եք մի քանի խաղ:	
		2. Կարողանո՞ւմ է երեխան ընտրություն կատարել՝ որոշել, թե ինչ պետք է հագնի:	
		3. Կարողանո՞ւմ է երեխան ընտրություն կատարել՝ որոշել, թե ինչ պետք է ուտի:	
		4. Ընտրի՞ր՝ ո՞րն ես ցանկանում կատարել (երեխային առաջարկել 2 առաջադրանք). Ներկել տրված պատկերը: Խաղալ դոմինո:	Աշխատանքային տետր 4 Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Դոմինո»
d2. Ընդհանուր առաջադրանքները և պահանջները			
d210	Առանձին առաջադրանքներ կատարելը	1. Գտի՛ր պատկերների համապատասխան տեղը: 3 տարեկաններ՝ երկրաչափական պատկերներ տախտակով 4-5 տարեկաններ՝ նկար 19	Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ, նկար 19

	<p>(Առանձին առաջադրանքի մտավոր և ֆիզիկական բաղադրիչներին առնչվող՝ պարզ կամ բարդ և համակարգված գործողություններ կատարելը, ինչպես օրինակ՝ առաջադրանքի կատարումը սկսելը, ժամանակի, տարածության և առաջադրանքի համար նախատեսվող նյութերի օգտագործումը կազմակերպելը, առաջադրանքի կատարման ժամանակը սահմանելը, և առաջադրանքը կատարելը, ավարտելը և դրա արդյունքներն ամրապնդելը՝ ներառյալ պարզ կամ բարդ առաջադրանք կատարելը, առանձին առաջադրանք կատարելն ինքնուրույն կամ խմբով՝ բացառությամբ հմտություններ ձեռք բերելու (d155), խնդիրներ լուծելու (d175), որոշումներ կայացնելու (d177), համալիր առաջադրանքներ կատարելու (d220)):</p>	<p>2. 3 տարեկաններ՝ Մատիտները դասավորի տուփի մեջ: Հավաքիր սեղանին դրված պարագաները: 4-5 տարեկաններ՝ Ծեփամածիկով ստացի՛ր 1 մեծ և 1 փոքր գնդակ: Կառուցիր աշտարակ:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ գունավոր մատիտներ, ծեփամածիկ, փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով</p>
		<p>3. Խաղում ենք խաղ՝ «Դոմինո»</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Դոմինո»</p>
<p>d230</p>	<p>Առօրյա կյանքում առաջնորդվելը (Այլ անձանց ղեկավարությամբ առաջնորդվելը հիմնական առօրյա աշխատանքները կամ պարտականությունները կատարելիս):</p>	<p>1. Նայի՛ր նկարին. ի՞նչ է պատահել, ի՞նչ պետք է անի տղան: 2. Աղջիկը որոշել է լողացնել տիկնիկին: Ի՞նչ պետք է նա անի: 3. Մայրիկդ ասում է, որ արդեն քնելու ժամանակն է: Ի՞նչ պետք է անես դու: 4. Արդյո՞ք երեխան առաջնորդվում է մեծահասակի (դաստիարակի կամ ծնողի) խորհուրդներով, հրահանգներով, օրինակ՝ հասակակցի հետ վեճը լուծելու համար դիմո՞ւմ է մեծահասակի օգնությանը (3 տարեկանների համար) կամ հետևում է մեծահասակի առաջարկած տարբերակին (4-5 տարեկանների համար):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 20 Խթանիչ նյութ՝ նկար 21</p>
<p>d240</p>	<p>Սթրեսը և այլ տեսակի հոգեբանական լարվածությունը կառավարելը</p>	<p>1. Երեխային տրվում է առաջադրանք՝ աթոռին նստած մնալով վերցնել սեղանի ծայրին տեղադրված իրը (առաջադրանքի կատարումը պետք է ի սկզբանե անհնար լինի. իրը դրվում է այնպիսի հեռավորության վրա, որ այն անհնար է վերցնել առանց կանգնելու):</p>	<p>Խթանիչ նյութ</p>

	<p>(Պարզ կամ բարդ և համակարգված գործողություններ կատարելն այնպիսի հոգեբանական լարվածություն կառավարելու և վերահսկելու համար, որը պահանջվում է զգալի պարտականությունների, սթրեսային ու ճգնաժամային իրավիճակների և ուշադրությունը շեղելու հետ կապված առաջադրանքներ կատարելիս, ինչպես օրինակ՝ քննություններ հանձնելը, ծանրաբեռնված երթևեկության մեջ փոխադրամիջոց վարելը, հագնվելը, երբ ծնողները շտապեցնում են, առաջադրանքը որոշակի ժամկետում ավարտելը կամ երեխաների մեծ խմբի մասին հոգ տանելը՝ ներառյալ պարտականություններ կատարելը, սթրեսը և ճգնաժամը կառավարելը):</p>	<p>2. Արդյո՞ք երեխան կարողանում է հարմարվել փոփոխություններին (միջավայր, իրավիճակ).</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>3. Արդյո՞ք երեխան կարողանում է դիտողությունների առկայության դեպքում նորից կենտրոնացնել ուշադրությունը և շարունակել ու ավարտին հասցնել սկսած գործողությունը կամ գործունեությունը.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>4. Արդյո՞ք երեխան որևէ անհաջողությունից հետո պատրաստ է կրկին կատարել տվյալ գործողությունը.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	
<p>d2501</p>	<p>Պահանջներին արձագանքելը</p> <p>(Վարքագիծը և հույզերի արտահայտումը համապատասխանաբար կառավարելը իրական կամ ընկալվող սպասելիքներին կամ պահանջներին արձագանքելիս):</p>	<p>1. Արդյո՞ք երեխան ենթարկվում է պահանջներին, օրինակ՝ հավաքում է իրերը խաղալուց հետո.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>2. Տես՝ տիկնիկը (կարող է լինել փափուկ խաղալիք) լացում է, ի՞նչ անենք (խաղարկվում է իրավիճակ, որտեղ երեխան պետք է իրավիճակին համապատասխան հուզական և վարքային արձագանք ցուցաբերի):</p>	<p>Էսթանիչ նյութ՝ տիկնիկ</p>

		<p>3. Կանգնի՛ր աթոռի մոտ և մի շարժվիր, որպեսզի ստանաս մրցանակ (30 վայրկյան. հետևել, թե ինչպես է երեխան ենթարկվում պահանջին):</p>	
<p>d2502</p>	<p>Անձանց դիմելը կամ իրավիճակներում մոտեցում դրսևորելը</p> <p><i>(Վարքագիծը և հույզերի արտահայտումը կառավարելը՝ անձանց հետ համապատասխան շփումը սկսելու կամ որևէ իրավիճակներում մոտեցում դրսևորելու ժամանակ):</i></p>	<p>1. Բացի՛ր տարան (երեխային առաջարկվում է բացել նախապես ամուր փակված տարան կամ շիշը): Հետևել՛ երեխայի հետագա գործողություններին. արդյո՞ք դիմում է օգնության կամ ընդունում է օգնության առաջարկը:</p> <p>2. Արդյո՞ք երեխան կառավարում է սեփական վարքագիծը և հույզերի արտահայտումն իր համար անցանկալի իրավիճակում հայտնվելիս.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>3. Արդյո՞ք երեխան որևէ հարցի դեպքում դիմում է (զնահատման միավորներ՝ միշտ-0, հաճախ-1, երբեմն-2, հազվադեպ-3, երբեք-4).</p> <ul style="list-style-type: none"> • իրեն ծանոթ անձանց • անծանոթներին <p>4. Արդո՞ք երեխան խաղահրապարակում կամ այլ միջավայրում երեխաների հետ շփման նպատակով դրսևորում է նախաձեռնողականություն.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ շիշ</p>
<p>d2503</p>	<p>Կանխատեսելի կերպով գործելը</p> <p><i>(Վարքագիծը և հույզերի արտահայտումը կառավարելը՝ պահանջներին կամ սպասելիքներին արձագանքող հետևողական ջանքերի տեսքով):</i></p>	<p>1. Արդո՞ք երեխան գիտակցում է, հասկանում է, կանխատեսում է իր արարքների հետևանքները, օրինակ՝ երբ փչացնում, ջարդում է սեփական կամ ուրիշի իրերը, խաղալիքները.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	

		<p>2. Արդո՞ք երեխան համապատասխան վարքային և հուզական արձագանք է դրսևորում նկատողությանը.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	
		<p>3. Տես՝ տիկնիկը (կարող է լինել փափուկ խաղալիք) լացում է, ի՞նչ անենք (խաղարկվում է իրավիճակ, որտեղ երեխան պետք է իրավիճակին համապատասխան հուզական և վարքային արձագանք ցուցաբերի, տե՛ս d2501 ծածկագրի առաջադրանք 2-ի և d710 ծածկագրի առաջադրանք 1-ի արդյունքները):</p>	Էսթանիչ նյութ՝ տիկնիկ
d3. Հաղորդակցությունը			
d330	Խոսելը <i>(Բառացի և ենթադրվող իմաստ ունեցող՝ բանավոր հաղորդագրությունների մաս կազմող բառեր, բառակապակցություններ և առավել երկար պարբերություններ կազմելը և արտաբերելը, ինչպես օրինակ՝ բանավոր խոսքի միջոցով փաստ ներկայացնելը կամ պարմություն պատմելը):</i>	<p>1. Հետևել երեխայի խոսքին, հնչյունների արտաբերմանը գնահատման ողջ ընթացքում:</p> <p>2. Լսի՛ր և կրկնի՛ր հետևյալ բառերը՝ դաս, տաս, թաս, կար, գառ, քար, ծառ, սար, զառ, գայլ, ձուկ, ճառ, չար, ցուլ, ջուր, շուն, ժանգ, բաղ, պատ, փիղ, խաղ:</p>	
d350	Ջրույցը <i>(Մտքերի գաղափարների փոխանակումը սկսելը, շարունակելը և ավարտելը՝ բանավոր, գրավոր խոսքի, ժեստերի լեզվի կամ լեզվական այլ միջոցների օգնությամբ՝ ծանոթ կամ անծանոթ մեկ կամ մի քանի անձանց հետ՝ ֆորմալ կամ ոչ ֆորմալ իրավիճակներում: ներառյալ զրույցը սկսելը, շարունակելը և ավարտելը, մեկ կամ ավելի մարդկանց հետ զրուցելը):</i>	<p>1. Հետևե՛լ, թե ինչպես է երեխան սկսում, շարունակում և ավարտում զրույցը:</p> <p>2. Ջրուցել սեփական փորձառության մասին նկարի հիման վրա:</p>	Էսթանիչ նյութ՝ նկար 23
d4. Շարժունակությունը			

d5. Ինքնասպասարկումը

<p>d540</p>	<p>Հագնվելը <i>(Հագուստը և կոշիկները հագնելուն և հանելուն ուղղված համակարգված գործողություններ և առաջադրանքներ հերթականությամբ կատարելը և կլիմայական ու սոցիալական պայմաններին հետևելը, ինչպես օրինակ՝ շապիկներ, կիսաշրջագգեստներ, բլուզներ, վարտիքներ, ներքնագգեստ, սարիներ, կիմոնոներ, զուգագուլպաներ, գլխարկներ, ձեռնոցներ, վերարկուներ, կոշիկներ և գուլպաներ, երկարաճիպ կոշիկներ, հողաթափեր և տնային մաշիկներ հագնելը, հարմարեցնելը և հանելը՝ ներառյալ հագուստ և կոշիկներ ու գուլպաներ հագնելը և հանելը, համապատասխան հագուստ ընտրելը):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. 3 տարեկաններ՝ Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել և հանել հագուստի որոշ մասը: 4-5 տարեկաններ՝ Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն հագնել և հանել հագուստը: 2. Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել գլխարկը և բաճկոնը դուրս գնալիս (3 տարեկանների համար): Կարողանո՞ւմ է երեխան կոճկել և արձակել շղթաներ, կոճակներ, որոշ ճարմանդներ (4-5 տարեկանների համար): 3. Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել կոշիկները և կոճկել դրանց կաշուն կապիչները (3-4 տարեկանների համար): Կարողանո՞ւմ է երեխան կապել կոշիկների քուղերը (5 տարեկանների համար): 	
<p>d550</p>	<p>Ուտելը <i>(Մնունդ ստանալու կարիքն զգալը և մատուցված սննդամթերքը ուտելուն ուղղված համակարգված առաջադրանքներ և գործողություններ կատարելը, այն բերանին մոտեցնելը և այն տվյալ մշակույթում ընդունելի եղանակով ուտելը, սննդամթերքը մասերի բաժանելը կամ կտրելը, շեր և թիթեղամաններ բացելը, սեղանի սպասք օգտագործելը, արագ սնվելը, ճաշկերույթի կամ ճաշի մասնակցելը՝ բացառությամբ խմելու (d560)):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Կարողանո՞ւմ է երեխան ուտելու գործընթացը համապատասխան կերպով իրականացնել՝ սննդամթերքը մասերի բաժանելով (3 տարեկան երեխաների դեպքում՝ ուտում է մասերի բաժանած սնունդը թափափելով): 2. Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն և ճիշտ օգտվել սպասքի տեսակներից՝ գդալ, պատառաքաղ, բաժակ, դանակ (3 տարեկան երեխաների դեպքում՝ օգտվել սպասքի միայն որոշ տեսակներից): 3. Կարողանո՞ւմ է երեխան ուտելու կարիքի մասին հասկացնել: 	

d6. Կենցաղը

d7. Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները

<p>d710</p>	<p>Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերություններ</p> <p><i>(Մարդկանց հետ փոխազդելը փվյալ իրավիճակում և հասարակության համար ընդունելի եղանակով, ինչպես օրինակ՝ համապատասխան դեպքերում հոգատարություն և հարգանք ցուցաբերելը կամ այլ անձանց զգացմունքներին արձագանքելը՝ ներառյալ հարաբերություններում հարգանք, ջերմություն, երախտագիտություն և հանդուրժողականություն ցույց տալը, հարաբերություններում քննադատությանը և սոցիալական ազդակներին արձագանքելը, և հարաբերություններում համապատասխան ֆիզիկական կոնտակտ ունենալը):</i></p>	<p>1. (* Տես՝ երեխան ընկել է ու լաց է լինում, ի՞նչ կասես նրան (3 տարեկանների համար: Որևէ տիկնիկի կամ փափուկ խաղալիքի օգնությամբ կարող ենք խաղարկել իրավիճակ. տիկնիկը լացում է, ի՞նչ անենք, (խոսքով չհաղորդակցվող երեխան կատարում է իրավիճակին համապատասխան գործողություններ՝ օրորում է, շոյում է, մաքրում է աչքերը և այլն)):</p> <p>2. Նկատողության և սահմանափակումների դեպքում երեխան դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (ենթարկվում է նկատողությանը, ընդունում է նկատողությունը, փորձում է հիմնավորել իր տեսակետը, ցուցաբերում է հասարակության համար ընդունելի արձագանք).</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>3. Եթե երեխան ցանկանում է մի իր կամ խաղալիք, որով այդ պահին խաղում է մեկ այլ երեխա, դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (սպասում է իր հերթին, խնդրում է խաղալիքը տալ իրեն, մեծահասակին է դիմում խնդրին լուծում տալու ակնկալիքով).</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>4. Օգնություն կամ նվեր ստանալու դեպքում երեխան փորձում է իր երախտագիտությունը ցուցաբերել խոսքով կամ ժեստով (կարելի է երեխային տալ կոնֆետ՝ դիտարկելով նրա արձագանքը).</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	<p>Էսթանիչ Նյութ՝ նկար 24, տիկնիկ կամ փափուկ խաղալիք</p>
--------------------	--	---	--

<p>d760</p>	<p>Ընտանեկան հարաբերությունները</p> <p><i>(Ազգակցական հարաբերություններ հաստատվելը և պահպանելը, ինչպես օրինակ՝ անմիջական ընտանիքի, մերձավոր ազգականների, խնամակալ ու որդեգրող ընտանիքի և խորթ ազգականների հետ, ավելի հեռավոր ազգականների կամ օրինական խնամակալների հետ՝ ներառյալ ծնող-երեխա և երեխա-ծնող հարաբերությունները, քույրերի և եղբայրների և մերձավոր ազգականների հետ հարաբերությունները):</i></p>	<p>1. Նայի՞ր այս տնակներին, պատկերացրու, որ կարմիր տնակը քեզ է պատկանում. այնտեղ շատ գեղեցիկ խաղալիքներ կան, այն լուսավոր, պայծառ տնակ է: Հիմա նայի՞ր սև տնակին. այնտեղ մուգ է և խաղալիքներ չկան: Այժմ ընտրիր, թե քո ընտանիքի անդամներից ում կտանես քեզ հետ կարմիր տնակ, իսկ ում կտեղավորես սև տնակում (երեխային տալ կերպարների քարտեր, սահմանել 0 միավոր, եթե ընտանիքի բոլոր անդամներին տեղավորում է կարմիր տնակում, 1 միավոր, երբ դժվարությամբ, բայց ինքնուրույն որոշում է կայացնում և բոլորին տեղավորում կարմիր տնակում, 2 միավոր, երբ միայն մասնագետի ուղղորդմամբ է տեղավորում բոլորին կարմիր տնակում, 3 միավոր, երբ ընտանիքի անդամներից որևէ մեկին տեղավորել է սև տնակում, 4 միավոր, երբ ընտանիքի բոլոր անդամներին տեղավորում է սև տնակում):</p> <p>2. Արդյո՞ք երեխան դրական հուզական արձագանք է ցուցաբերում, երբ մերձավոր ազգականները հյուր են գալիս.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	<p>Էսթանիչ Նյութ՝ նկար 25</p>
<p>d8. Կյանքի հիմնական բնագավառները</p>			
<p>d815</p>	<p>Նախադպրոցական կրթություն</p> <p><i>(Տանը կամ համայնքում իրականացվող՝ համակարգված այնպիսի ուսուցման սկզբնական մակարդակում սովորելը, որի հիմնական նպատակն է երեխային ծանոթացնել դպրոցի նման մի միջավայրի հետ և երեխային նախապատրաստել պարտադիր կրթությանը, ինչպես օրինակ՝ մանկապարտեզում կամ նման միջավայրում դպրոցի համար նախապատրաստվելիս (օրինակ՝ տանը կամ համայնքային այնպիսի</i></p>	<p>1. Արդյո՞ք մասնակցություն և ներգրավվածություն է ցուցաբերում իր տարիքին համապատասխան առաջադրանքների կատարման, խաղեր խաղալու, միջոցառումներին մասնակցելու ժամանակ և այլն:</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>2. Կարողանո՞ւմ է երեխան համագործակցել այլ երեխաների (մանկավարժների) հետ.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ</p>	

	<p>միջավայրում, որի նպատակն է ֆորմալ կրթության համար առողջությունը ամրապնդելը և իմացական, շարժողական (մոտորային), լեզվական և սոցիալական զարգացման և պատրաստվածության հմտությունները զարգացնելը):</p>	<p>2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>3. Արդյո՞ք երեխայի զարգացման մակարդակը համապատասխանում է նրա տարիքային զարգացման չափանիշներին:</p> <p>4. Հետևել երեխայի առաջադրանքների, հրահանգների կատարմանը գնահատման ողջ ընթացքում:</p>	
d9. Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը			
<p>d9200</p>	<p>Խաղերը</p> <p>(Ըստ կանոնների կամ անկանոն կամ չկազմակերպված խաղերում և չպլանավորված ժամանցային միջոցառումներում ներգրավվելը, ինչպես օրինակ՝ շախմատ կամ խաղաքարային խաղեր, սեղանի խաղեր կամ կանոններով խաղեր (օրինակ՝ պահմպոցի) խաղալը՝ բացառությամբ խաղերի մեջ ներգրավվելու (d880)):</p>	<p>1. Խաղում ենք խաղ՝ «Դոմինո» (տե՛ս d210 ծածկագրի առաջադրանք 3-ի արդյունքները):</p> <p>2. Արդյո՞ք երեխան խաղի ընթացքում հետևում է կանոններին.</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Դոմինո»</p>

Շարժունակության արձանագրություն

Հարցեր, որոնց դիմաց նշված է (*)՝ հնարավորություն տալ շարժունակության դժվարություններ ունեցող երեխային պատասխանել բանավոր կամ ցույց տալ հայացքով:

Հարցեր, որոնց դիմաց նշված է (**)*՝ կիրառելի չեն մանր շարժունակության դժվարություններ ունեցող և խոսքով չհաղորդակցվող երեխայի համար:

խոսքով չհաղորդակցվող երեխաների համար որպես այլընտրանք կիրառել (բ) փարբերակը:

Հարցեր, որոնց դիմաց չկա նշված որևէ փարիքային խումբ՝ կիրառելի են 3-5 փարեկան բոլոր երեխաների համար:

Գործունեության և մասնակցության ծածկագրեր		Հարցեր	Անհրաժեշտ նյութեր
d1. Սովորելը և գիտելիքներ կիրառելը			
d110	Դիտելը (նայելը) <i>(Տեսողական ազդակներ ընկալելու նպատակով փետտողության զգայարանը մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ առարկային հեղուկները, մարդկանց դիմաց, սպորտային իրադարձություն, որևէ անձի կամ խաղացող երեխաներին նայելը):</i>	1. (*) Խմբավորի՞ր միևնույն գույները (շարժունակության դժվարություններ ունեցող երեխան կատարում է առաջադրանքը հայացքով):	Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ
		2. Ի՞նչ կա սենյակում (խնդրել երեխային ցույց տալ սենյակի տարբեր հատվածներում գտնվող կահույքը և առարկաները, դիտարկել, թե երեխան ինչպես է ուսումնասիրում միջավայրը, արդյո՞ք կարող է տեսնել տեսադաշտում գտնվող առարկաները անկախ չափերից, հեռավորությունից, դասավորությունից, թե՞ ֆիքսում է միայն վառ գունավորմամբ և լուսարձակող, առավել մոտ գտնվող և մեծ առարկաները):	
		3. Հետևի՞ր շարժվող առարկային (շարժել քուղը տարբեր ուղղություններով՝ վերև, ներքև, աջ, ձախ):	Խթանիչ նյութ՝ քուղ
		4. (*) Երեխային առաջարկել նկար և հետևել, թե աչքերից ինչ հեռավորության վրա է պահում (արդյունքը կլինի բարձր, եթե երեխան նկարը պահում է 25-30 սմ հեռավորության վրա և չի անտեսում դրանում պատկերված մանր առարկաները, շարժունակության դժվարություններ ունեցող և խոսքով չհաղորդակցվող երեխան հայացքով ցույց է տալիս պահանջված պատկերը):	Խթանիչ նյութ՝ նկար 1
d115	Լսելը <i>(Լսողական ազդակներ ընկալելու նպատակով լսողության զգայարանը</i>	1. (*) Լսի՞ր և կրկնի՞ր հնչեցրած բառերը՝ մատիտ, աղջիկ, խոզ, սեղան, նապաստակ (բառերն արտասանել 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից, բառերն արտասանել 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի	Խթանիչ նյութ՝ նկար 2

	<p><i>մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես, օրինակ՝ ուադիո, մարդու ծայն, երաժշտություն, դասախոսություն կամ պատմվածք ունկնդրելը):</i></p>	<p>մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը):</p> <p>2. (*) Լսի՛ր և կրկնի՛ր հնչեցված բառերը՝ կատու, շուն, տուն, մեքենա, կով (բառերն արտասանել շուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից, բառերն արտասանել շուկով, 6 մետր հեռավորությունից, երեխայի մեջքի կողմից: Խոսքով չհաղորդակցվող և շարժունակության դժվարություններ ունեցող երեխաները միայն մատնանշում են համապատասխան նկարը կամ ցույց են տալիս հայացքով):</p> <p>3. (*) Լսի՛ր բնածայները և ցույց տուր համապատասխան նկարը (խոզ, կատու, շուն, մեքենա, ջուր):</p> <p>4. (*) Միացնել՝ ձայնագրություն (6 մետր հեռավորությունից), որտեղ աղջիկն ասում է. «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է: Անտառի բոլոր կենդանիները եկել են նրան հյուր, ...», իսկ տղան շարունակում է. «... և նվեր են բերել մի մեծ կարմիր հեծանիվ»: Հարց երեխային՝ ո՞ւմ ծննդյան օրն է, ի՞նչ նվեր էին բերել: (3 տարեկանների համար՝ «Այսօր նապաստակի ծննդյան օրն է, նրան նվեր էին բերել կարմիր հեծանիվ»): Շարժունակության դժվարություններ ունեցող և խոսքով չհաղորդակցվող երեխան հայացքով ցույց է տալիս նապաստակի և կարմիր հեծանվի նկարներ:</p> <p>5. 4-5 տարեկաններ՝ (**) Լսի՛ր և ծա՛փ տուր՝ ինչպես ես: 4 տարեկանների համար՝ 4 ծափ (● - ● ● ●), 5 տարեկանների համար՝ 5 ծափ (● ● - ● ● ●):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 3</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ «Ագարակի բնակիչներ» (աուդիոգիրք), նկար 2, 3</p> <p>Խթանիչ նյութ՝ ձայնագրիչ, նկար 4, 2</p>
<p>d131</p>	<p>Առարկաների հետ գործողություններ կատարելու միջոցով սովորելը</p> <p><i>(Մեկ, երկու կամ երկուսից ավելի առարկաներով պարզ գործողությունների, սիմվոլային խաղերի և ձևախաղի միջոցով</i></p>	<p>1. Հետևել երեխայի գործողություններին՝ խաղալիքների, իրերի կիրառմանը գնահատման ողջ ընթացքում:</p> <p>2. Ցույց տուր՝ ինչ կարող է անել արջուկը բաժակով, անձեռոցիկով, սանրով:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ փափուկ խաղալիք արջուկ</p>

	<p><i>սովորելը, ինչպես, օրինակ՝ առարկային խփելը, խորանարդիկները բախելը և տիկնիկների կամ մեքենաների հեպ խաղալը):</i></p>	<p>3. Պատրաստի՛ր կամուրջ՝ օգտագործելով տրված խորանարդիկները:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով</p>
<p>d133</p> <p>Լեզու սովորելը</p> <p><i>(Անձանց, առարկաները, իրադարձությունները և զգացմունքները բառերի, խորհրդանիշների, բառակապակցությունների և նախադասությունների միջոցով ներկայացնելու հմտությունը զարգացնելը):</i></p>	<p>1. Նկարագրի՛ր ինչ է եղել նկարում (երեխան պետք է նկարագրի անձանց, իրադարձությունները, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար, և կարող են նշել միայն անձանց, առարկաները):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 7</p>	
	<p>2. (*) Նկարագրի՛ր ինչ է զգում (երեխան պետք է նկարագրի զգացմունքները, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար, շարժունակության դժվարություններ ունեցող և խոսքով չհաղորդակցվող երեխան հայացքով ցույց է տալիս համապատասխան հույզի նկար-քարտը):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 7, 5</p>	
	<p>3. (*) Նկարագրի՛ր առարկաները (երեխան պետք է նկարագրի առարկայի հատկանիշները, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար, խոսքով չհաղորդակցվող երեխան ցույց է տալիս նկար-քարտերի միջոցով):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 8</p>	
	<p>4. (*) Նկարագրի՛ր գործողությունը (երեխան պետք է խոսքի կամ խորհրդանիշների միջոցով նկարագրի գործողությունը, 3 տարեկանների համար՝ 3 նկար, շարժունակության դժվարություններ ունեցող և խոսքով չհաղորդակցվող երեխան հայացքով ցույց է տալիս համապատասխան նկարը):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 9</p>	
<p>d135</p> <p>Կրկնելու միջոցով սովորելը</p> <p><i>(Իրադարձությունների կամ խորհրդանիշների հաջորդականությունը կրկնելը՝ որպես սովորելու հիմնական բաղադրիչ, ինչպես, օրինակ՝ ժեսուրների միջոցով կամ առանց ժեսուրների տասնյակներով հաշվելու կամ բանաստեղծություն արտասանելու մեջ վարժվելը՝ ներառյալ գործողության կամ վարքագծի հեղուկ նմանակումը):</i></p>	<p>1. Ի՞նչ բանաստեղծություն կամ երգ գիտես:</p>		
<p>2. Արդյո՞ք երեխան հեշտությամբ է սովորում ուսուցանվող նյութը, վարքը, շարժումները (թվեր, ոտանավորներ, պարային շարժումներ, գործողություններ, օրինակ՝ տանը կրկնում է դաստիարակի կամ որևէ մեծահասակի, երեխայի վարքը):</p>			
	<p>3. (*) Երեխային առաջարկել ցույց տալ «լավ», «վատ» և «ավարտ» նշանակող ժեսուր (անհրաժեշտության դեպքում բացատրել դրանց նշանակությունը, ապա խնդրել երեխային ցույց տալ համապատասխան ժեսուր՝ մեծահասակի հրահանգով, շարժունակության դժվարություններ ունեցող և խոսքով չհաղորդակցվող երեխան հայացքով ցույց է տալիս համապատասխան նկարը):</p>		<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 10</p>

<p>d137</p>	<p>Հասկացություններ սովորելը <i>(Իրերի, անձանց կամ իրադարձությունների առանձնահատկություններին առնչվող հիմնական կամ բարդ հասկացություններ ըմբռնելու և գործածելու հմտությունը զարգացնելը):</i></p>	<p>1. Ի՞նչ է քո անունը, ազգանունը, քանի՞ տարեկան ես, ո՞ւմ հետ ես ապրում (ովքե՞ր են քո ընտանիքի անդամները), որտե՞ղ ես ապրում (նշում է բնակավայրը, հասցեն): 3 տարեկան երեխաները կարող են պատասխանել 2-3 հարցի:</p>	
		<p>2. (*) 3 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ մեծ և փոքր առարկաները (երեխային առաջարկել 2 մեծ և 2 փոքր պատկերներ): 4-5 տարեկաններ՝ Խմբավորի՛ր առարկաներն ըստ ձևի, չափի (առաջարկել 3 մեծ, 3 փոքր երկրաչափական պատկերներ):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ</p>
		<p>3. (*) 3 տարեկաններ՝ Առանձնացրո՛ւ ուտելի և ոչ ուտելի առարկաների նկարները: 4-5 տարեկաններ՝ Տրված քարտերից առանձնացրո՛ւ մրգերը և բանջարեղենը:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 11 Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Գտիր սովերը»</p>
		<p>4. (*) 3 տարեկաններ՝ Ըստ հրահանգի ցո՛ւյց տուր համապատասխան քարտը (առաջարկել 2 քարտ՝ գիշեր, ցերեկ): 4 տարեկաններ՝ Ասա՛, թե ինչ եղանակ է պատկերված յուրաքանչյուր քարտում (երեխայի առջև դնել տարվա եղանակները պատկերող բոլոր 4 քարտերը):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 12.1, 12.2</p>
<p>d160</p>	<p>Ուշադրությունը կենտրոնացնելը <i>(Կոնկրետ ազդանշանի վրա մտադրված կերպով կենտրոնանալը, ինչպես օրինակ՝ ուշադրությունը շեղող աղմուկի վրա չկենտրոնացնելը):</i></p>	<p>1. (**) Օգնի՛ր գտնել ճիշտ ճանապարհը: 3 տարեկանների համար՝ նկար 14.1, 4-5 տարեկանների համար՝ նկար 14.2:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 14.1, 14.2</p>
		<p>2. ա) Կրկնի՛ր թվերն այն հերթականությամբ, ինչպես լսեցիր՝ 2, 3, 5, 7, 9: Այժմ լսի՛ր և կրկնի՛ր հակառակ հերթականությամբ՝ 9, 7, 5, 3, 2: (3 տարեկանների համար հնչեցնել 3 թիվ): բ) Դասավորի՛ր նկարներն այնպես, ինչպես ցուցադրված է (դասավորել 5 առարկայական նկար, թույլ տալ երեխային մտապահել յուրաքանչյուրի համար 2 վայրկյան, այնուհետև խառնել, 3 տարեկանների</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 8</p>

		<p>համար առաջարկել 3 նկար, շարժունակության դժվարություններ ունեցող երեխան կարող է հայացքով ցույց տալ):</p>	
		<p>3. (*) Խաղում ենք գիշեր-ցերեկ (շարժունակության դժվարություններ ունեցող երեխան պարզապես բացում և փակում է աչքերը համապատասխան հրահանգը լսելով):</p>	
		<p>4. (*) Գտի՛ր նկարում 2 պատկերներ, որոնք ամեն ինչով նույնն են (շարժունակության դժվարություններ ունեցող երեխային առաջարկել քարտերից ընտրել կրկնվող պատկերը):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 15</p>
<p>d163</p>	<p>Մտածելը <i>(Մտքեր, գաղափարներ և պատկերներ ձևակերպելը՝ նպատակաուղղված կամ ոչ նպատակաուղղված կերպով, ինքնուրույն կամ այլոց հետ միասին, մտածելուն առնչվող գործողությունների հետ կապված՝ ինչպես օրինակ՝ միտք արտահայտելը, ձևանալը, բառախաղը, մտացածին բան ստեղծելը, թեորեն ապացուցելը, մտքերով խաղալը, մտազորհը, մտասուզվելը (մեղիդացիա), մտորելը, խորհրդածելը կամ խորհելը):</i></p>	<p>1. (*) Ո՞ր պատկերին է նման գնդակը (փայտե երկրաչափական պատկերներից սեղանին դնել 1 եռանկյուն, 1 քառակուսի, 1 շրջան):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազլ</p>
	<p>2. (*) Ցո՛ւյց տուր՝ ով ինչ է ուտում:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ «Ո՞վ ի՞նչ է ուտում»</p>	
	<p>3. (*) Ընտրի՛ր տրված 5 տարբեր երկրաչափական պատկերներից 3-ը և տեղադրի՛ր թղթի վրա (երեխայի առջև դնել մեծ ու փոքր քառակուսի, մեծ ու միջին շրջան և 1 միջին եռանկյունի):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 16</p>	
	<p>4. (*) Կեսօրին լույս է, իսկ գիշե՛րը...: Ե՞րբ ենք ասում «բարի լույս»: Տարվա ո՞ր եղանակին է Նոր տարին: Շարժունակության դժվարություններ ունեցող երեխային առաջարկել նկար-քարտեր:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 12.1</p>	
	<p>5. (*) Խաղ «Խելացի եռյակ» (3 տարեկանները կարող են համադրել միայն գույները):</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Խելացի եռյակ»</p>	
	<p>6. (*) Շարունակի՛ր նախադասության միտքը (խոսքով չհաղորդակցվող և շարժունակության դժվարություններ ունեցող երեխան պատասխանում է նկար-քարտերի կամ ժեստերի միջոցով). «Գնա՛ հեքիաթի գիրքը բեր, որ (ի՞նչ անենք)...» «Գնա՛ խաղալիքներիդ բեր, որ ...» «Կոշիկներդ հագի՛ր, որ ...»</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ նկար 17</p>	

d2. Կյանքի հիմնական բնագավառները		
<p>d210 Առանձին առաջադրանքներ կատարելը</p> <p><i>(Առանձին առաջադրանքի մտավոր և ֆիզիկական բաղադրիչներին առնչվող՝ պարզ կամ բարդ և համակարգված գործողություններ կատարելը, ինչպես օրինակ՝ առաջադրանքի կատարումը սկսելը, ժամանակի, տարածության և առաջադրանքի համար նախատեսվող նյութերի օգտագործումը կազմակերպելը, առաջադրանքի կատարման ժամանակը սահմանելը, և առաջադրանքը կատարելը, ավարտելը և դրա արդյունքներն ամրապնդելը՝ ներառյալ պարզ կամ բարդ առաջադրանք կատարելը, առանձին առաջադրանք կատարելն ինքնուրույն կամ խմբով՝ բացառությամբ հմտություններ ձեռք բերելու (d155), խնդիրներ լուծելու (d175), որոշումներ կայացնելու (d177), համալիր առաջադրանքներ կատարելու (d220)):</i></p>	<p>1. (*) Գտի՛ր պատկերների համապատասխան տեղը: 3 տարեկաններ՝ երկրաչափական պատկերներով տախտակ 4-5 տարեկաններ՝ նկար 19</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ փայտե փազ, նկար 19</p>
	<p>2. 3 տարեկաններ՝ Մատիտները դասավորիր տուփի մեջ: Հավաքիր սեղանին դրված պարագաները: 4-5 տարեկաններ՝ Ծեփամածիկով ստացի՛ր 1 մեծ և 1 փոքր գնդակ: Կառուցի՛ր աշտարակ:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ գունավոր մատիտներ, ծեփամածիկ, փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով</p>
	<p>3. (*) Խաղում ենք խաղ՝ «Դոմինո»:</p>	<p>Խթանիչ նյութ՝ խաղ «Դոմինո»</p>
d3. Հաղորդակցությունը		
<p>d310 Հաղորդակցվելիս բանավոր հաղորդագրություններ ընկալելը</p> <p><i>(Բանավոր հաղորդագրությունների բառացի և ենթադրվող իմաստները ընկալելը, ինչպես օրինակ՝ հասկանալը, որ հայտարարությունը փաստ է հաստատում կամ այն պատկերավոր արտահայտություն է, ինչպես օրինակ՝ բանավոր հաղորդագրություններին արձագանքելը և դրանք ընկալելը):</i></p>	<p>1. Հետևել երեխայի խոսքի ընկալմանը գնահատման ողջ ընթացքում (տե՛ս d137 ծածկագրի առաջադրանք 1-ի արդյունքները):</p>	
	<p>2. Ինչի՞ համար է մատիտը, ակնոցը, անձրևանոցը, անձեռոցիկը:</p>	
	<p>3. (***) Ցույ՛ց տուր գրիչը մատիտով: Ցո՛ւյց տուր մատիտը գրիչով (սեղանին դնել 1 գրիչ և 1 մատիտ):</p>	

d330	Խոսելը <i>(Բառացի և ենթադրվող իմաստ ունեցող՝ բանավոր հաղորդագրությունների մաս կազմող բառեր, բառակապակցություններ և առավել երկար պարբերություններ կազմելը և արտաբերելը, ինչպես օրինակ՝ բանավոր խոսքի միջոցով փաստ ներկայացնելը կամ պատմություն պատմելը):</i>	1. Հետևել երեխայի խոսքին, հնչյունների արտաբերմանը գնահատման ողջ ընթացքում:	
		2. Լսի՛ր և կրկնի՛ր հետևյալ բառերը՝ դաս, տաս, թաս, կար, գառ, քար, ծառ, սար, զառ, գայլ, ձուկ, ճառ, չար, ցուլ, ջուր, շուն, ժանգ, բադ, պատ, փիղ, խաղ:	
d4. Շարժունակությունը			
d410	Մարմնի հիմնական դիրքը փոխելը <i>(Որևէ դիրք ընդունելը կամ այդ դիրքը փոխելը և մեկ տեղից մյուսը տեղափոխվելը, ինչպես օրինակ՝ մեկ կողքից մյուսը շրջվելը, նստելը, կանգնելը, մահճակալի վրա պառկելու համար աթոռից վեր կենալը, ծնկի իջնելը կամ կքանստելը և այդ դիրքերը փոխելը):</i>	1. Կանգնած դիրքից շրջվի՛ր և նայի՛ր հետևի պատին:	
		2. Բարձրացրո՛ւ հատակին դրված առարկան և տո՛ւր ինձ:	
		3. Կքանստի՛ր և կանգնի՛ր (խաղ՝ «Թզուկ-հսկա»):	
		4. Նստի՛ր գորգի վրա և առաջ արի՛ հենվելով ծնկների վրա:	
		5. Կարողանո՞ւմ է կանգնել պառկած դիրքից, պառկած դիրքում շրջվել մեկ կողքից մյուսը, ընդունել երեսնիվար պառկած դիրք:	
d420	Տեղափոխվելը <i>(Մեկ մակերեսից մեկ այլ մակերես տեղաշարժվելը, ինչպես օրինակ՝ նստարանի երկայնքով սահելը կամ մահճակալից աթոռ տեղաշարժվելն առանց մարմնի դիրքը փոխելու՝ ներառյալ նստած կամ պառկած ժամանակ տեղափոխվելը):</i>	1. Տեղափոխվի՛ր երկրորդ աթոռի վրա:	
		2. Աթոռից տեղափոխվի՛ր գորգի վրա:	
		3. (**) Կարողանո՞ւմ է երեխան անվասայլակից տեղափոխվել զուգարանակոնքին կամ մեքենայի նստատեղին (կիրառելի չէ, եթե երեխան կարողանում է քայլել):	
d430	Առարկաներ բարձրացնելը և տանելը <i>(Որևէ առարկա բարձրացնելը կամ ինչ–որ մի բան մեկ տեղից մյուս տեղ տանելը, ինչպես օրինակ՝ գավաթ կամ խաղալիք բարձրացնելիս, կամ փուփ կամ երեխա մեկ սենյակից մյուսը տանելիս):</i>	1. Վերցրո՛ւ խաղալիքը և տո՛ւր ինձ (տե՛ս d410 ծածկագրի առաջադրանք 2-ի արդյունքները):	
		2. Տեղափոխի՛ր առարկան սեղանից գետնի վրա:	
		3. Քնեցրո՛ւ տիկնիկին (գործողությունը կատարել բազումների օգնությամբ):	

		4. Կարողանո՞ւմ է տեղափոխել առակաները կամ խաղալիքները ձեռքերի, ուսերի, մեջքի օգնությամբ, օրինակ՝ ուսապարկ, պայուսակ:	
d440	Դաստակի նուրբ շարժումներ կատարելը <i>(Առարկաները բանեցնելուն առնչվող համակարգված գործողություններ կատարելը, առարկաները վերցնելը, բանեցնելը և բաց թողնելը ձեռքի, մատների կամ մեծ մատի օգնությամբ, ինչպես օրինակ՝ սեղանից մեքենադարձները վերցնելը կամ բռնակը պտտեցնելը՝ ներառյալ վերցնելը, բռնելը, բանեցնելը և բաց թողնելը):</i>	1. 4-5 տարեկաններ՝ Ծեփամածիկով ստացի՛ր 1 մեծ և 1 փոքր գնդակ: Կառուցիր աշտարակ (տե՛ս d210 ծածկագրի առաջադրանք 2-ի արդյունքները):	Խթանիչ նյութ՝ ծեփամածիկ, փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով
		2. Վերցրո՞ւ փոքր առարկաներն ու դասավորիր (խաղ՝ մոզահիկա):	Խթանիչ նյութ՝ խաղ՝ մոզահիկա
		3. Թերթի՛ր գրքի էջերը:	Խթանիչ նյութ՝ գիրք
		4. Բաժանի՛ր թուղթը 2 մասի (տալ մանկական մկրատ):	Խթանիչ նյութ՝ մկրատ, թուղթ
		5. Անցկացրո՞ւ 5 երկրաչափական մարմիններն այնպես, որ բոլորը մնան քուղի վրա (3 տարեկանները կարող են անցկացնել 2-3 երկրաչափական մարմին):	Խթանիչ նյութ՝ քուղ, փայտե փազլ
		6. Եզրագծի՛ր շրջանը (3 տարեկաններ՝ կարող են չպահպանել սահմանները, 4-5 տարեկաններ՝ ուշադրություն դարձնել՝ ինչպես է երեխան բռնում գրիչը կամ մատիտը):	Աշխատանքային տետր՝ Առաջադրանք 5
d445	Դաստակը և բազուկն օգտագործելը <i>(Դաստակի և բազուկի օգնությամբ՝ առարկաները տեղաշարժելու կամ դրանք բանեցնելու համար պահանջվող համակարգված գործողություններ կատարելը, ինչպես օրինակ՝ դռների բռնակները պտտեցնելը կամ որևէ առարկա նետելը կամ բռնելը):</i>	1. Հետևե՛լ երեխայի դաստակի շարժումներին գնահատման ընթացքում:	
		2. Բռնի՛ր նետվող գնդակը և նետի՛ր դեպի ինձ, գցի՛ր վեր, ապա՝ բռնի՛ր (գնդակը նետել երեխայից 1,5 մ հեռավորությունից):	Խթանիչ նյութ՝ գնդակ
		3. Բացի՛ր շիշը՝ պտտելով խցանը:	Խթանիչ նյութ՝ շիշ
		4. Հրի՛ր սեղանին դրված առարկաները (մատիտ, գրիչ և այլն):	Խթանիչ նյութ՝ մատիտ, գրիչ
		5. Վերցրո՞ւ սեղանի անկյունում դրված մատիտը:	Խթանիչ նյութ՝ մատիտ
d450	Քայլելը <i>(Որևէ մակերեսի երկայնքով ուղքով տեղաշարժվելը, այնպես որ մեկ ուրիշաթաթ միշտ լինի գեպինին, ինչպես օրինակ՝ զբոսնելիս, դանդաղ քայլելիս, դեպի առաջ</i>	1. Կարող՞ է երեխան քայլել տանը, մանկապարտեզում, հանրային վայրերում:	
		2. Կարող՞ է երեխան քայլել երկար տարածություն. օրինակ՝ զբոսնել, ուղքով գնալ տնից մանկապարտեզ, մանկապարտեզից տուն:	

	<p><i>քայլելիս, հեղ-հեղ գնալիս կամ մի կողմ քայլելիս՝ ներառյալ ուղիղ կարծ կամ երկար տարածություններ անցնելը, տարբեր մակերեսների վրա քայլելը, խոչընդոտները քայլելով շրջանցելը):</i></p>	<p>3. Կարող է երեխան քայլել խոտածածկ, ձյունածածկ մակերեսների կամ ավազի վրայով:</p>	
		<p>4. Քայլի՛ր առաջ, հետ և կողք քայլերով:</p>	
<p>d460</p>	<p>Տարբեր վայրերում տեղաշարժվելը</p> <p><i>(Տարբեր վայրերում կամ իրավիճակներում քայլելը և տեղաշարժվելը, ինչպես օրինակ՝ տան սենյակների միջև, շենքի ներսում կամ քաղաքի փողոցում քայլելը՝ ներառյալ տանը տեղաշարժվելը, տանը սողալը և բարձրանալը, տնից բացի այլ շինություններում, տնից և այլ շինություններից դուրս գտնվող տարածքում քայլելը կամ տեղաշարժվելը):</i></p>	<p>1. Հետևել երեխայի քայլքին գնահատման ողջ ընթացքում:</p>	
		<p>2. Կարողանո՞ւմ է երեխան մագլցել խաղային կառույցների կամ կահույքի վրա, սողալ:</p>	
		<p>3. Բարձրացի՛ր և իջի՛ր 3 - 5 աստիճան (բազրիքից բռնելով):</p>	
<p>d5. Ինքնասպասարկումը</p>			
<p>d510</p>	<p>Լվացվելը</p> <p><i>(Սեփական մարմինը ամբողջությամբ կամ դրա մասերը լվանալը և չորացնելը, ջրի և համապատասխան լվացող և չորացնող նյութերի կամ մեթոդների օգնությամբ, ինչպես օրինակ՝ լոգանք, ցնցուղ ընդունելը, ձեռքերը և ոտնաթաթերը, երեսը և մազերը լվանալը և սրբիչով չորացնելը՝ ներառյալ մարմնի մասերը, ամբողջ մարմինը լվանալը և չորացնելը՝ բացառությամբ մարմնի մասերը խնամելու (d520), բնական կարիքները հոգալու (d530)):</i></p>	<p>1. Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն լվանալ և չորացնել ձեռքերը, դեմքը՝ օգտագործելով օճառ և սրբիչ:</p>	
<p>d540</p>	<p>Հագնվելը</p> <p><i>(Հագուստը և կոշիկները հագնելուն և հանելուն ուղղված համակարգված</i></p>	<p>1. 3 տարեկաններ՝ Կարողանո՞ւմ է երեխան հագնել և հանել հագուստի որոշ մասը: 4-5 տարեկաններ՝ Կարողանո՞ւմ է երեխան ինքնուրույն հագնել և հանել հագուստը:</p>	

	<p>գործողություններ և առաջադրանքներ հերթականությամբ կատարելը և կլիմայական ու սոցիալական պայմաններին հետևելը, հնչյալ սորինակ՝ շապիկներ, կիսաշրջազգեստներ, բլուզներ, վարտիքներ, ներքնազգեստ, սարիներ, կիմոնոներ, զուգագուլպաներ, գլխարկներ, ձեռնոցներ, վերարկուներ, կոշիկներ և գուլպաներ, երկարաճիպ կոշիկներ, հողաթափեր և տնային մաշիկներ հագնելը, հարմարեցնելը և հանելը՝ ներառյալ հագուստ և կոշիկներ ու գուլպաներ հագնելը և հանելը, համապատասխան հագուստ ընտրելը):</p>	<p>2. Կարողանում է երեխան հագնել գլխարկը և բաճկոնը դուրս գնալիս (3 տարեկանների համար): Կարողանում է երեխան կոճկել և արձակել շղթաներ, կոճակներ, որոշ ճարմանդներ (4-5 տարեկանների համար):</p> <p>3. Կարողանում է երեխան հագնել կոշիկները և կոճկել դրանց կաշուն կապիչները (3-4 տարեկանների համար): Կարողանում է երեխան կապել կոշիկների քուղերը (5 տարեկանների համար):</p>	
<p>d550</p>	<p>Ուտելը</p> <p>(Մնունդ ստանալու կարիքն զգալը և մատուցված սննդամթերքը ուտելուն ուղղված համակարգված առաջադրանքներ և գործողություններ կատարելը, այն բերանին մոտեցնելը և այն տվյալ մշակույթում ընդունելի եղանակով ուտելը, սննդամթերքը մասերի բաժանելը կամ կտրելը, շերտ և թիթեղամաններ բացելը, սեղանի սպասք օգտագործելը, արագ սնվելը, ճաշկերույթի կամ ճաշի մասնակցելը՝ բացառությամբ խմելու (d560)):</p>	<p>1. Կարողանում է երեխան ուտելու գործընթացը համապատասխան կերպով իրականացնել՝ սննդամթերքը մասերի բաժանելով (3 տարեկան երեխաների դեպքում՝ ուտում է մասերի բաժանած սնունդը թափափելով):</p> <p>2. Կարողանում է երեխան ինքնուրույն և ճիշտ օգտվել սպասքի տեսակներից՝ գրպա, պատառաքաղ, բաժակ, դանակ (3 տարեկան երեխաների դեպքում՝ օգտվել սպասքի միայն որոշ տեսակներից):</p> <p>3. Կարողանում է երեխան ուտելու կարիքի մասին հասկացնել:</p>	
<p>d560</p>	<p>Խմելը</p> <p>(Խմելու կարիքն զգալը և ըմպելիքով տարան վերցնելը, այն բերանին մոտեցնելը և ըմպելիքը տվյալ մշակույթում ընդունելի եղանակով խմելը, խմելու համար նախատեսված հեղուկներ խառնելը, մերթ-մերթ խառնելը և լցնելը, շերտ և թիթեղամաններ բացելը, ձողիկով խմելը կամ հոսող ջուր խմելը, հնչյալ սորինակ՝ ծորակից</p>	<p>1. Կարողանում է երեխան խմել բաժակից առանց հեղուկը թափելու:</p> <p>2. Կարողանում է երեխան հեղուկը նեղ տարայից ինքնուրույն լցնել լայն տարայի մեջ մի փոքր թափելով (3 տարեկանների համար): Կարողանում է երեխան հեղուկը նեղ տարայից ինքնուրույն լցնել լայն տարայի մեջ առանց թափելու (4-5 տարեկանների համար):</p> <p>3. Կարողանում է երեխան ինքնուրույն խմել հոսող ջրից (ցայտաղբյուր, աղբյուր, ծորակ):</p> <p>4. Կարողանում է երեխան ինքնուրույն խմել շշից ձեռնարկով և/կամ ձողիկով:</p>	

	<p>կամ աղբյուրից, կուրծք ուրելը: բացառությամբ ուրելու (d550)):</p>	
d6. Կենցաղը		
<p>d710</p>	<p>Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերություններ</p> <p><i>(Մարդկանց հետ փոխազդելը փվյալ իրավիճակում և հասարակության համար ընդունելի եղանակով, ինչպես օրինակ՝ համապատասխան դեպքերում հոգատարություն և հարգանք ցուցաբերելը կամ այլ անձանց զգացմունքներին արձագանքելը՝ ներառյալ հարաբերություններում հարգանք, ջերմություն, երախտագիտություն և հանդուրժողականություն ցույց փալը, հարաբերություններում քննադատությանը և սոցիալական ազդակներին արձագանքելը, և հարաբերություններում համապատասխան ֆիզիկական կոնտակտ ունենալը):</i></p>	<p>1. (*) Տես՝ երեխան ընկել է ու լաց է լինում, ի՞նչ կասես նրան (3 տարեկանների համար: Որևէ տիկնիկի կամ փափուկ խաղալիքի օգնությամբ կարող ենք խաղարկել իրավիճակ. տիկնիկը լացում է, ի՞նչ անենք: Շարժունակության դժվարություններ ունեցող երեխան հայացքով ցույց է տալիս համապատասխան գործողությունը):</p> <p>2. Նկատողության և սահմանափակումների դեպքում երեխան դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (ենթարկվում է նկատողությանը, ընդունում է նկատողությունը, փորձում է հիմնավորել իր տեսակետը, ցուցաբերում է հասարակության համար ընդունելի արձագանք).</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>3. Եթե երեխան ցանկանում է մի իր կամ խաղալիք, որով այդ պահին խաղում է մեկ այլ երեխա, դրսևորում է իրավիճակին համապատասխան արձագանք (սպասում է իր հերթին, խնդրում է խաղալիքը տալ իրեն, մեծահասակին է դիմում խնդրին լուծում տալու ակնկալիքով).</p> <p>0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք</p> <p>4. Օգնություն կամ նվեր ստանալու դեպքում երեխան փորձում է իր երախտագիտությունը ցուցաբերել խոսքով կամ ժեստով (կարելի է երեխային տալ կոնֆետ՝ դիտարկելով նրա արձագանքը):</p>

Խթանիչ նյութ՝ նկար 24, տիկնիկ կամ փափուկ խաղալիք

d8. Կյանքի հիմնական բնագավառները

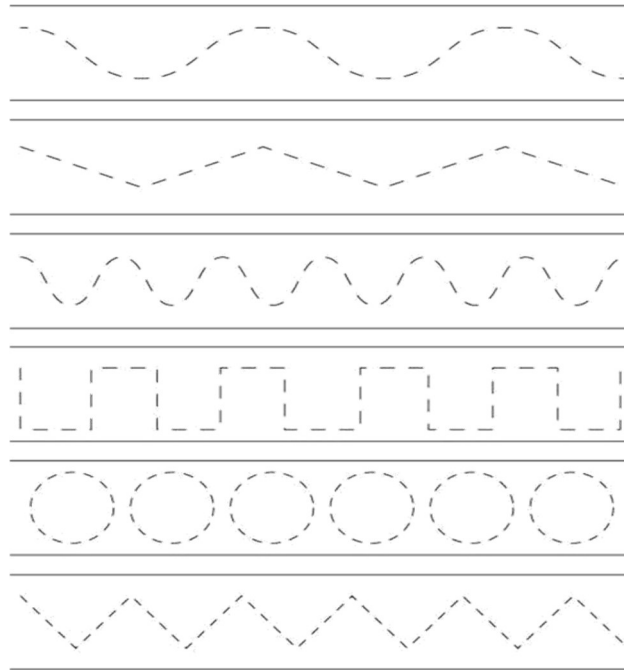
<p>d815</p>	<p>Նախադպրոցական կրթություն</p> <p><i>(Տանը կամ համայնքում իրականացվող՝ համակարգված այնպիսի ուսուցման սկզբնական մակարդակում սովորելը, որի հիմնական նպատակն է երեխային ծանոթացնել դպրոցի նման մի միջավայրի հետ և երեխային նախապատրաստել պարտադիր կրթությանը, ինչպես, օրինակ՝ մանկապարտեզում կամ նման միջավայրում դպրոցի համար նախապատրաստվելիս (օրինակ՝ փանը կամ համայնքային այնպիսի միջավայրում, որի նպատակն է ֆորմալ կրթության համար առողջությունը ամրապնդելը և իմացական, շարժողական (մոտորային), լեզվական և սոցիալական զարգացման և պատրաստվածության հմտությունները զարգացնելը):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Արդյո՞ք մասնակցություն և ներգրավվածություն է ցուցաբերում իր տարիքին համապատասխան առաջադրանքների կատարման, խաղեր խաղալու, միջոցառումներին մասնակցելու ժամանակ և այլն: <ul style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 2. Կարողանո՞ւմ է երեխան համագործակցել այլ երեխաների (մանկավարժների) հետ: <ul style="list-style-type: none"> 0 միշտ 1 հաճախ 2 երբեմն 3 հազվադեպ 4 երբեք 3. Արդյո՞ք երեխայի զարգացման մակարդակը համապատասխանում է նրա տարիքային զարգացման չափանիշներին: 4. Կարողանո՞ւմ է երեխան պատշաճ կերպով կատարել հանձնարարված հրահանգները կամ առաջադրանքները: 	
<p>d880</p>	<p>Խաղերի մեջ ներգրավվելը</p> <p><i>(Առարկաներով, խաղալիքներով, նյութերով կամ խաղերով նպատակաուղղված, հետևողական կերպով զբաղվելը՝ ինքնուրույն կամ այլ անձանց հետ միասին):</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Հետևել երեխայի ինքնուրույն խաղին գնահատման ողջ ընթացքում: 2. Հետևել երեխայի համատեղ խաղին գնահատման ողջ ընթացքում: 	

d9. Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը

ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՏԵՏՐ

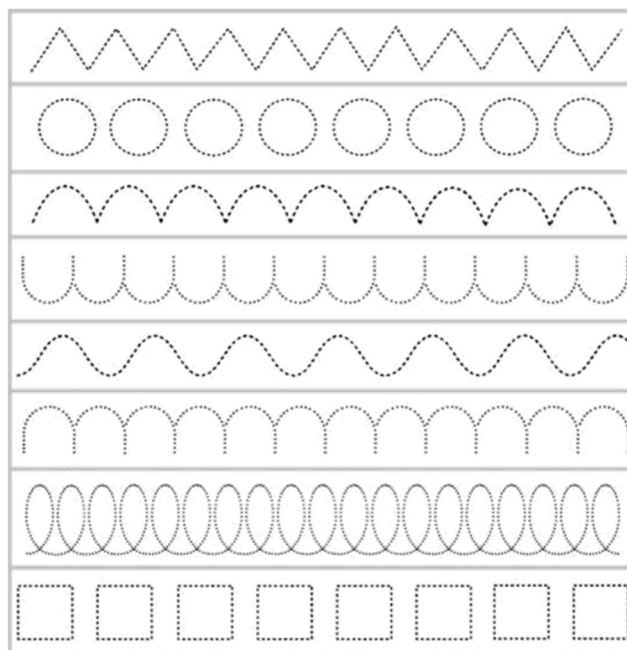
d145

Առաջադրանք 1. (3 տարեկաններ)

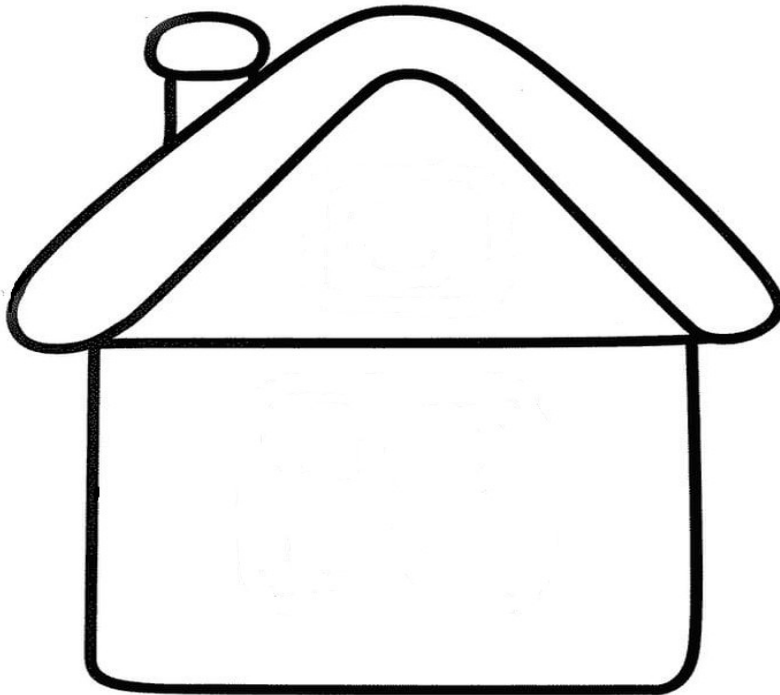
d145

Առաջադրանք 1. (4-5 տարեկաններ).

d145

Առաջադրանք 2. (3 տարեկաններ)

d145

Առաջադրանք 2. (4-5 տարեկաններ)

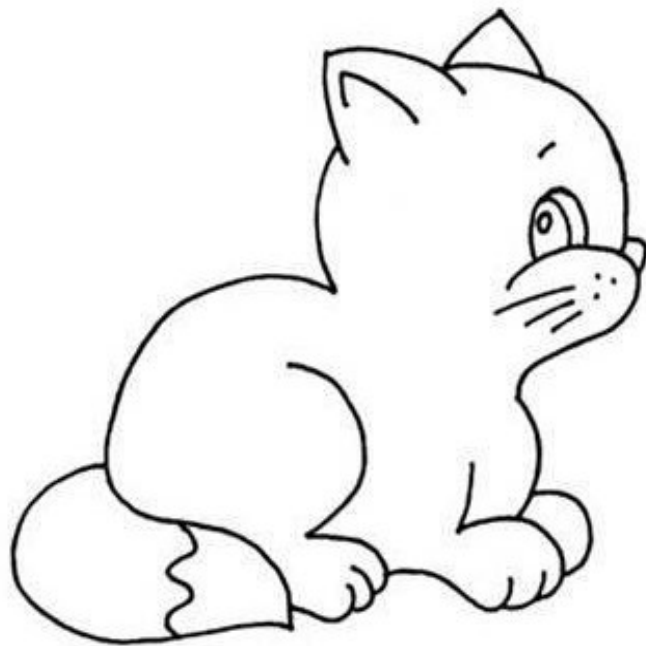

d150

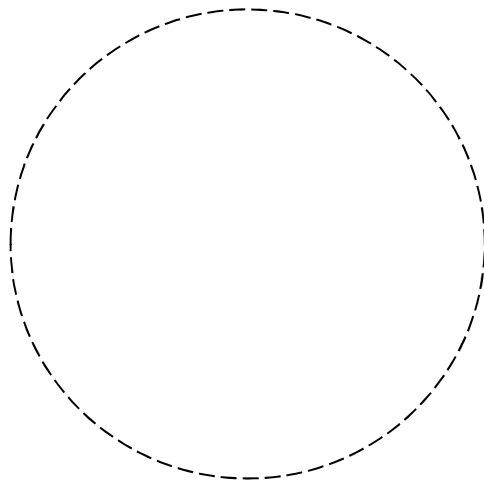
Առաջադրանք 3. (4-5 տարեկաններ)

1, 2, —, —, 5, 6

d177
Առաջադրանք 4.

d440
Առաջադրանք 5.

ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿԱՐԻՔԻ

ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔԱԿԱԶՄԻ

ԽԹԱՆԻՉ ՆՅՈՒԹԵՐ

ՆԿԱՐ - ՔԱՐՏԵՐ

d110

Նկար 1

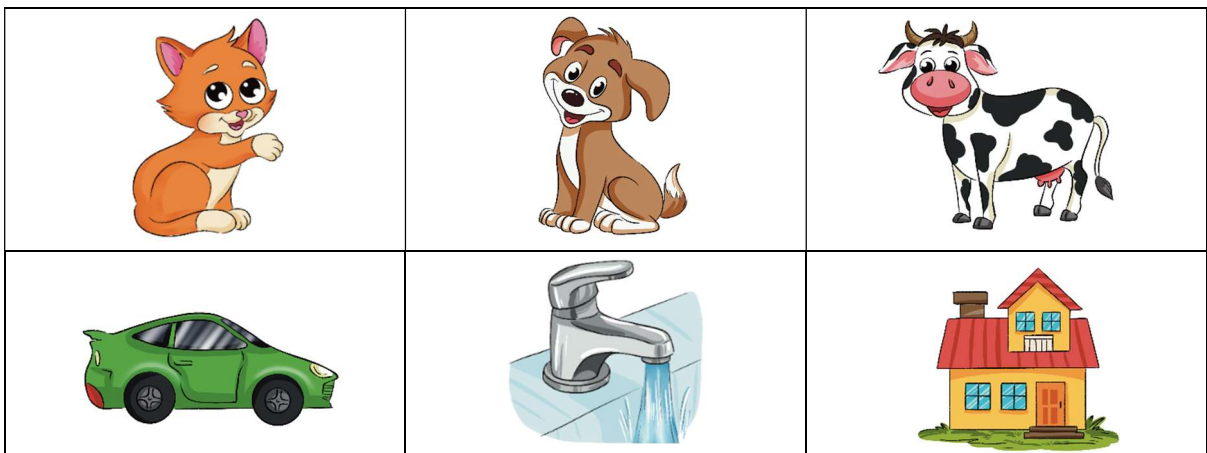
d115

Նկար 2

d115

Նկար 3

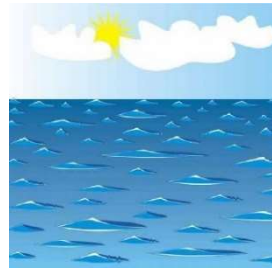
d115
Նկար 4

d130
Նկար 5

d132
Նկար 6

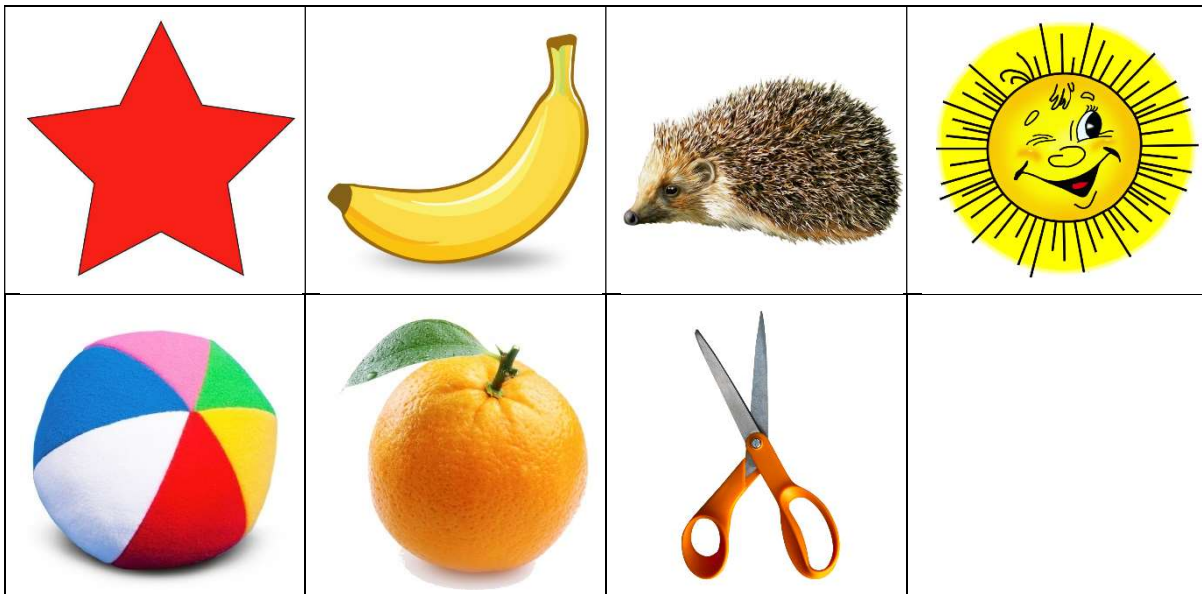
d133
Նկար 7

d133

Նկար 8

d133

Նկար 9

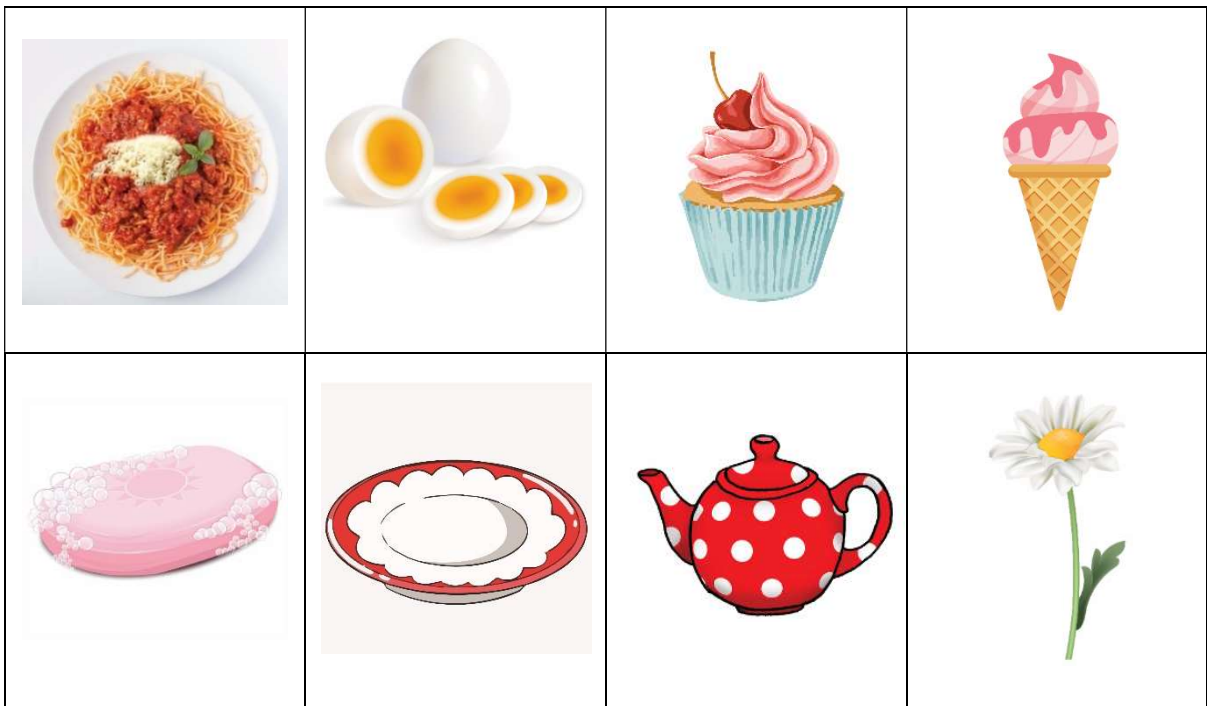
d135

Նկար 10

d137

Նկար 11

d137

Նկար 12.1

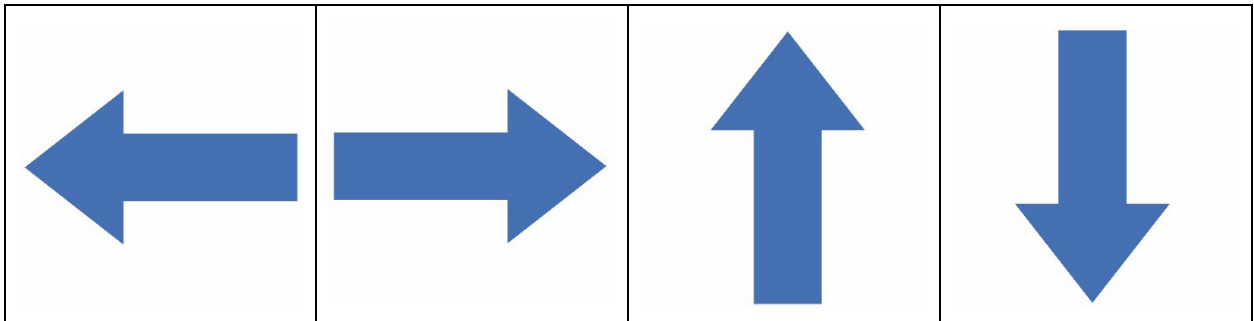
d137

Նկար 12.2

d140

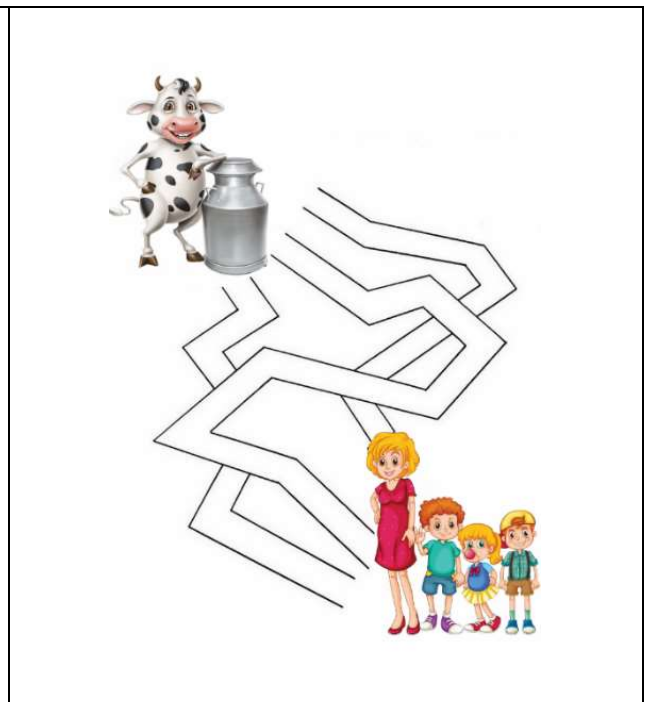
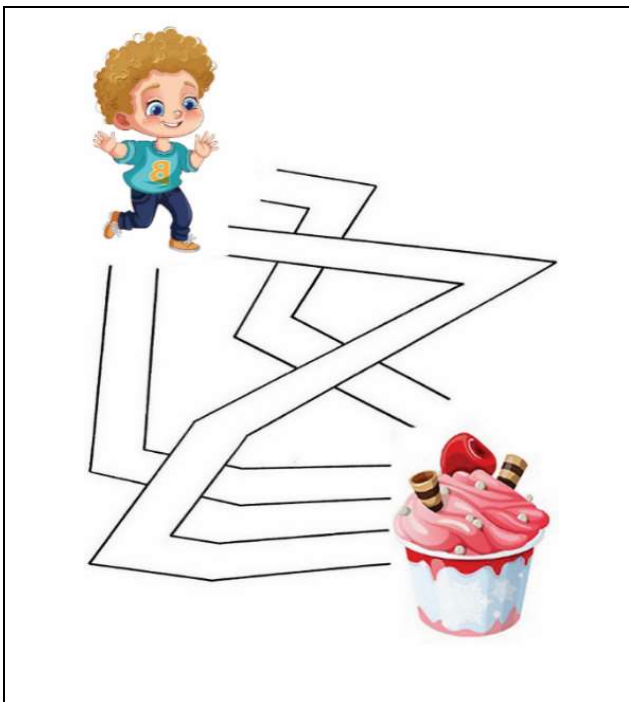
Նկար 13

d160

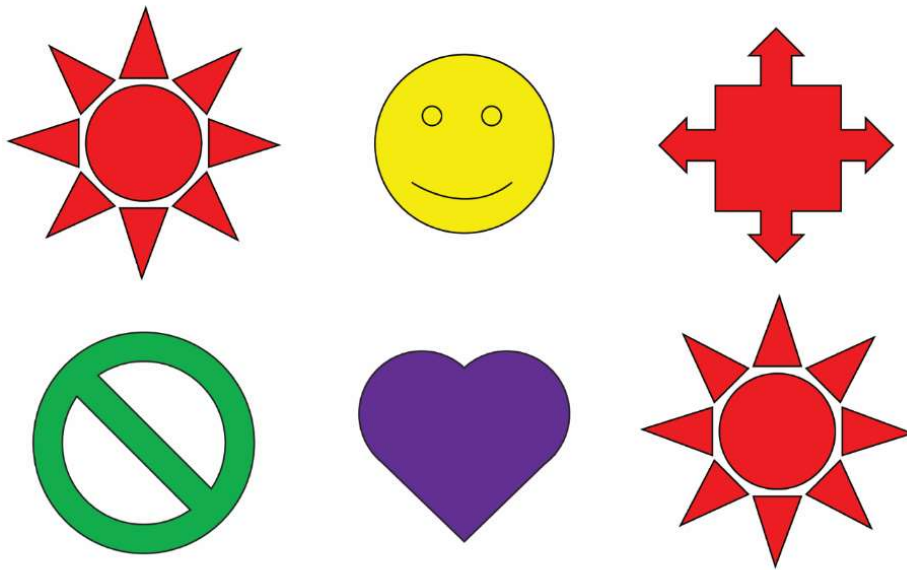
Նկար 14.1

Նկար 14.2

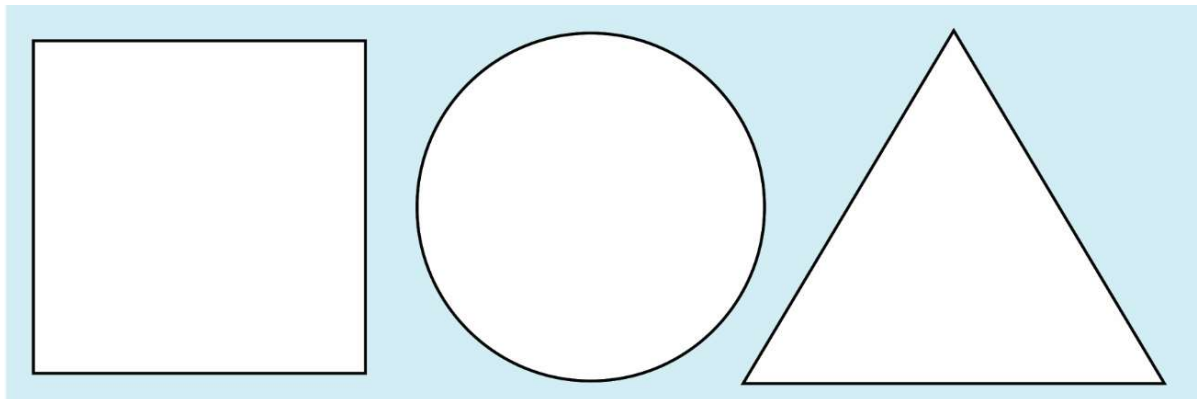
d160

Նկար 15

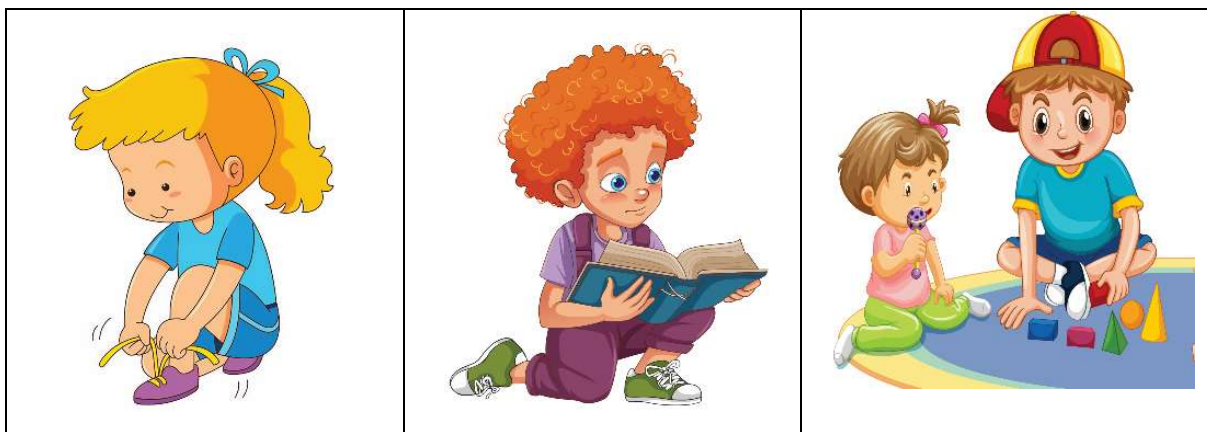
d163

Նկար 16

d163

Նկար 17

d175
Նկար 18

d 210
Նկար 19

d230
Նկար 20

d230

Նկար 21

d335

Նկար 22

d350

Նկար 23

d710

Նկար 24

d760

Նկար 25

Նկար 25-ի առանձին բաղադրիչներ

ԽԱՂԵՐ ԵՎ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐ

←←	Անվանում	Նկարագիր	Նկար
1.	Փայտե փազլ	Փայտե հիմքի վրա հավաքվող փազլ՝ կազմված փայտե ուղղանկյուններից և քառակուսիներից:	
2.	Փայտե գրատախտակ հայերեն տառերով	Երկկողմ գրատախտակ՝ իր կավիճներով և գունանշիչով: Գունանշիչը նախատեսված է գրատախտակի սպիտակ, ողորկ երեսի համար: Տուփի մեջ ներառված են գունավոր երկրաչափական պատկերներ, թվեր, գործողությունների նշաններ, հայերեն տառեր:	
3.	Գտիր ստվերը	Խաղը ներառում է մրգերի գունավոր նկար-քարտեր և դրանց համապատասխան ստվերներ: Չափը՝ 26x17,5x3,5սմ	
4.	Ձայնագրիչ	Ձայնագրիչ Sony ICD-PX240 4GB	
5.	Խաղ՝ ագարակի բնակիչներ	Խաղը ծանոթացնում է 10 ընտանի կենդանիների և ագարակի հետ: Ունի ձայնային էֆեկտներ:	
6.	Փայտե կոնստրուկտոր փոքրիկ ամանիկով	Տարբեր չափի և ձևի փայտե դետալներից բաղկացած հավաքածուն հնարավորություն են տալիս ստանալ հետաքրքիր աշտարակներ:	
7.	Խելացի եռյակ	Տուփը ներառում է 10 փազլ-եռյակ: Յուրաքանչյուր եռյակ հավաքվում է ըստ համապատասխան գույնի և պատկերի:	

8.	Ո՞վ ի՞նչ է ուտում:	Խաղը բաղկացած է ստվարաթղթի քարտերից, որոնք բաժանված են 2 մասի: Մի մասի վրա պատկերված է կենդանի, իսկ մյուս մասի վրա այն, ինչ նա ուտում է:	
9.	Դոմինո	Փայտե դոմինո կենդանիների պատկերներով:	
10.	Խաղ՝ մոզահիկա	Պլաստմասե մոզահիկան ներառում է խաղադաշտ և ուռուցիկ մանր գունավոր տարրեր, որոնցից կարելի է ստանալ գունավոր պատկերներ:	
11.	Չխկչխկան	Պլաստմասե չխկչխկան բռնակով:	
12.	Թմբուկ	Երաժշտական գործիք	
13.	Շվի	Երաժշտական գործիք, փայտե մանկական շվի: Չափը՝ 20 սմ:	
14.	Մուրճիկ	Ձայն արձակող այս մուրճիկն ունի հարմարավետ բռնակ: Ցանկացած մակերևույթի հարվածելիս մուրճն արձակում է զվարճալի հնչյուններ:	

15.	Ծվծվան	Ռեզինե սենսորային գունավոր ծվծվան գնդակների հավաքածու՝ 9-ը 1-ում:	
16.	Փափուկ խաղալիք արջուկ	Փափուկ խաղալիք արջուկ՝ ժապավենով: Չափը՝ 30սմ:	
17.	Սպասքի պարագաներ (հավաքածու)	Նյութը պլաստմաս	
18.	Գնդակ	Ֆուտբոլի գնդակ Պատրաստման նյութ՝ բնական կաուչուկ: Չափս՝ 20x20x20 սմ	
19.	Մկրատ	Երկարությունը՝ 19 սմ	
20.	Գունավոր մատիտներ	1 տուփ ԳՈՒՆԱՎՈՐ ՄԱՏԻՏ BRAUBERG, 12 ԳՈՒՅՆ	
21.	Քուղ	Հաստ գունավոր քուղ	
22.	Ծեփամածիկ	1 տուփ ՊԼԱՍՏԻԼԻՆ BRAUBERG 8 ԳՈՒՅՆ	
23.	Դիմակ նապաստակի	Թղթից կամ կտորից	

ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐ

Հարցաշարում ներառված յուրաքանչյուր առաջադրանք և որակիչ գնահատվում է 0-4 սանդղակով, որտեղ 0-ն համապատասխանում է «խնդիր չկա», 1-ը՝ «թեթև խնդիր», 2-ը՝ «միջին խնդիր», 3-ը՝ «ծանր խնդիր», իսկ 4-ը՝ «խորը խնդիր» աստիճաններին:

ժ 1. Սովորելը և գիտելիքը կիրառելը

Այս բաժինը ներառում է զգայարանների նպատակային օգտագործումը, սովորելը, ձեռք բերած գիտելիքները կիրառելը, մտածելը, խնդիրներ լուծելը և որոշումներ կայացնելը:

Զգայարանների նպատակային օգտագործումը (d110-d129)

Դիտարկել, թե ինչպես է երեխան նպատակային և ոչ նպատակային օգտագործում իր զգայարանները՝ դիպելը (նայելը), լսելը և այլն (համ, հոտ, շոշափելիք) (d110-d129):

0 միավոր - Երեխան տեսողական, լսողական և այլ զգայարանների միջոցով լիովին ընկալում է արտաքին ազդակները և կարողանում է դրանք կիրառել նպատակաուղղված (մտադրված, կամային) կերպով (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 0–4% դեպքերում ունի սխալվելու հնարավորություն):

1 միավոր - Երեխան տեսողական, լսողական և այլ զգայարանների միջոցով ազդակների ընկալման համար երբեմն ունենում է առաջադրանքները կամ հարցերը կրկնելու կարիք (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 5–24% դեպքերում ունի ուղղորդման կարիք):

2 միավոր - Երեխան տեսողական, լսողական և այլ զգայարանների միջոցով ազդակների ընկալման համար ունենում է օժանդակող սարքերի, սարքավորումների կարիք (ակնոց, լսողական սարք) կամ արտաքին ազդակների ընկալման համար որոշակի աջակցության կարիք (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 25–49% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

3 միավոր - Երեխան տեսողական, լսողական և այլ զգայարանների միջոցով ազդակների ընկալման համար մշտապես ունենում է ուղղորդման, օգնության կարիք (ֆիզիկական, խոսքային): Տեսողական, լսողական և այլ զգայարանների միջոցով առարկաները, գործողություններն ընկալելիս ունենում է դժվարություններ՝ առանց խոսքային հրահագնի չի նայում պահանջվող առարկային կամ առաջադրանքին, չի արձագանքում ձայնային ազդակներին, չի օգտագործում այլ զգայարանները շրջակա աշխարհը ճանաչելու համար: Հաճախ նկատվում են տեսողական, լսողական ընկալման խնդիրներ՝ առարկան ամբողջական չի ընկալում, չի տարբերակում հեռու, մոտ, ծանոթ, անծանոթ ձայները (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 50–95%

	<p>դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p> <p>4 միավոր - Երեխան տեսողական, լսողական և այլ զգայարանների միջոցով չի կարողանում ընկալել շրջակա աշխարհը՝ մարդկանց, ծանոթ և անծանոթ առարկաները (ընդհանրապես չի տեսում), չի կարողանում լսել, ընկալել, վերլուծել տարբեր բնույթի ձայները (ընդհանրապես չի լսում), չի կարողանում այլ զգայարանների միջոցով ճանաչել շրջակա աշխարհը (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 96–100% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p>
<p>Սովորելու հիմնական կարողությունը (d130-d159)</p>	
<p><i>Դիտարկել, թե ինչպես է երեխան կիրառում իր սովորելու հիմնական կարողությունները՝ ընդօրինակելը, լեզու սովորելը, հասկացություններ սովորելը, կարդալ սովորելը, գրել սովորելը, հաշվել սովորելը, հմտություններ ձեռք բերելը և այլն (d130-d159):</i></p>	<p>0 միավոր – Երեխան կարողանում է ինքնուրույն, առանց որևէ դժվարության կիրառել սովորելու հիմնական կարողությունները. յուրացնել հասկացությունները, ընդօրինակել գործողությունները, կրկնել խոսքը, հեգել և կապակցել բառերը, սովորել թվերը, կատարել պարզ թվաբանական և բառեր, խորհրդանիշներ գրելու հետ կապված գործողությունները (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 0–4% դեպքերում ունի սխալվելու հնարավորություն):</p> <p>1 միավոր - Երեխան կարողանում է ինքնուրույն, սակայն փոքր-ինչ դժվարությամբ կամ ուղղորդմամբ (խոսքային հուշում, սխեմաներ, գործիքներ, ուսումնասօժանդակ նյութեր և այլն) կիրառել սովորելու հիմնական կարողությունները. սովորել, յուրացնել հասկացություններ, ընդօրինակել գործողությունները, հեգել և կապակցել բառերը, սովորել թվերը, կատարել պարզ թվաբանական և բառեր, խորհրդանիշներ գրելու հետ կապված գործողությունները (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 5–24% դեպքերում ունի ուղղորդման կարիք):</p> <p>2 միավոր – Երեխան ունենում է դժվարություններ հիմնական կարողությունները կիրառելիս՝ գործողություններն ընդօրինակելիս, հասկացությունները սովորելիս, յուրացնելիս, բառերը հեգելիս և կապակցելիս, թվերը սովորելիս, պարզ թվաբանական և բառեր, խորհրդանիշներ գրելու հետ կապված գործողություններ կատարելիս, և առաջադրանքների պարզեցման ու անձի որոշակի աջակցության կարիք է առաջանում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 25–49 % դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p> <p>3 միավոր - Երեխան գործողություններն ընդօրինակելիս, հասկացությունները սովորելիս, բառերը հեգելիս և կապակցելիս, թվերը սովորելիս ունենում է զգալի դժվարություններ և առաջադրանքների պարզեցման և մշտական ուղղորդման, աջակցության կարիք՝ ֆիզիկական, խոսքային (առաջադրանքների, գործողությունների</p>

	<p>կատարման 50–95% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p> <p>4 միավոր - Երեխան չի կարողանում սովորել հասկացություններ, ընդօրինակել գործողությունները, հեգել և կապակցել բառերը, սովորել թվերը նույնիսկ ամբողջական աջակցության պարագայում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 96–100% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p>
<p>Գիտելիքը կիրառելը (d160-d179)</p>	
<p><i>Դիտարկել, թե ինչպես է երեխան կիրառում իր գիտելիքները՝ ուշադրության կենտրոնացումը, մտածելու գործընթացը, կարդալը, գրելը, հաշվելը, խնդիրներ լուծելը, որոշումներ կայացնելը և այլն (d160-d179):</i></p>	<p>0 միավոր - Երեխան կարողանում է ինքնուրույն, առանց դժվարության կենտրոնացնել և պահպանել ուշադրությունը պահանջվող գործողության և առաջադրանքի վրա, մտածել (համեմատել, հակադրել, դասակարգել, տրամաբանել, երևակայել և այլն), կարդալ և վերարտադրել կարդացածի իմաստը, գրել, կատարել մաթեմատիկական հաշվարկներ, գտնել խնդիրների իրավիճակային լուծումներ, կայացնել որոշումներ և մեկնաբանել այն (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 0-4% դեպքերում ունի սխալվելու հնարավորություն):</p> <p>1 միավոր - Երեխան կարողանում է ինքնուրույն, սակայն փոքր-ինչ դժվարությամբ կամ ուղղորդմամբ (հուշում, սխեմաներ, գործիքներ, ուսումնասօժանդակ նյութեր և այլն) կենտրոնացնել և պահպանել ուշադրությունը պահանջվող գործողության և առաջադրանքի վրա, մտածել (համեմատել, հակադրել, դասակարգել, տրամաբանել, երևակայել և այլն), կարդալ և վերարտադրել կարդացածի իմաստը, գրել՝ պահպանելով սահմանված կանոնները, կատարել մաթեմատիկական հաշվարկներ, գտնել խնդիրների իրավիճակային լուծումներ, կայացնել որոշումներ և մեկնաբանել դրանք (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 5–24% դեպքերում ունի ուղղորդման կարիք):</p> <p>2 միավոր - Երեխան պահանջվող գործողության և առաջադրանքի վրա ուշադրությունը կենտրոնացնելիս և պահպանելիս, մտածելիս (համեմատել, հակադրել, դասակարգել, տրամաբանել, երևակայել և այլն), գրելիս, կարդալիս և կարդացածի իմաստը վերարտադրելիս, մաթեմատիկական հաշվարկներ կատարելիս, խնդիրների իրավիճակային լուծումներ գտնելիս, որոշումներ կայացնելիս և մեկնաբանելիս ունենում է դժվարություններ, և կարիք է լինում առաջադրանքների պարզեցման ու անձի որոշակի աջակցության (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 25–49% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p> <p>3 միավոր - Երեխան պահանջվող գործողության և առաջադրանքի վրա ուշադրությունը կենտրոնացնելիս և պահպանելիս, մտածելիս (համեմատել, հակադրել, դասակարգել, տրամաբանել, երևակայել և այլն), գրելիս, կարդալիս և կարդացածի իմաստը վերարտադրելիս, մաթեմատիկական հաշվարկներ կատարելիս, խնդիրների</p>

	<p>իրավիճակային լուծումներ գտնելիս, որոշումներ կայացնելիս և մեկնաբանելիս ունենում է զգալի դժվարություններ և առաջադրանքների պարզեցման ու մշտական ուղղորդման, աջակցության կարիք (ֆիզիկական, խոսքային), (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 50–95% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p> <p>4 միավոր - Երեխան չի կարողանում կենտրոնացնել և պահպանել ուշադրությունը պահանջվող գործողության և առաջադրանքի վրա, մտածել (համեմատել, հակադրել, դասակարգել, տրամաբանել, երևակայել և այլն), գրել, կարդալ և վերարտադրել կարդացածի իմաստը, կատարել մաթեմատիկական հաշվարկներ, գտնել խնդիրների իրավիճակային լուծումներ, կայացնել որոշումներ և մեկնաբանել դրանք նույնիսկ ամբողջական աջակցության պարագայում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 96–100% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p>
--	--

d 2. Ընդհանուր առաջադրանքները և պահանջները

Այս բաժինը ներառում է առանձին կամ համալիր առաջադրանքներ կատարելու, առօրյա կյանքը կազմակերպելու և սթրեսը կառավարելու հմտությունները:

<p><i>Դիտարկել, թե ինչպես է երեխանը կատարում առանձին կամ համալիր առաջադրանքները, ինչպես է կազմակերպում և իրականացնում իր առօրյան, ինչպես է կառավարում իր վարքը և հույզերը սթրեսային իրավիճակներում:</i></p>	<p>0 միավոր – Երեխան կարողանում է ինքնուրույն, առանց որևէ դժվարության նպատակաուղղված կերպով կատարել առանձին և համալիր առաջադրանքները, պլանավորել, կառավարել և իրականացնել իր առօրյա կյանքը, սթրեսային և ճգնաժամային իրավիճակներում հարմարվել և կառավարել սեփական վարքագիծն ու հույզերը (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 0–4% դեպքերում կարող են նկատվել դժվարություններ):</p> <p>1 միավոր - Երեխան կարողանում է ինքնուրույն, սակայն փոքր-ինչ դժվարությամբ կամ ուղղորդմամբ (խոսքային հուշում, սխեմաներ, գործիքներ, ուսումնասօժանդակ նյութեր և այլն) նպատակաուղղված կատարել առանձին և համալիր առաջադրանքները, պլանավորել, կառավարել և իրականացնել իր առօրյա կյանքը, կառավարել սեփական վարքագիծն ու հույզերը սթրեսային, ճգնաժամային իրավիճակներում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 5–24% դեպքերում ունի ուղղորդման կարիք):</p> <p>2 միավոր - Երեխան հաճախ դժվարանում է նպատակաուղղված կերպով ինքնուրույն կատարել առանձին և համալիր առաջադրանքները կամ կատարել միայն պարզ առաջադրանքները, դժվարանում է պլանավորել, կառավարել և իրականացնել իր առօրյա կյանքը կամ կարողանում է պահպանել ոչ բոլոր բաղադրիչները՝ պլանավորում է, բայց չի կարողանում իրագործել կամ հակառակը, գործողությունները կատարելիս կարիք է</p>
---	--

լինում առաջադրանքների պարզեցման (անձի ոչ մշտական աջակցություն, հարմարեցված պարագաներ): Դժվարանում է հարմարվել և կառավարել սեփական վարքագիծն ու հույզերը սթրեսային, ճգնաժամային իրավիճակներում, հաճախ ունենում է անձի որոշակի աջակցության կարիք (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 25–49% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

3 միավոր - Երեխան նպատակաուղղված կերպով առանձին և համալիր առաջադրանքները կատարելիս, առօրյա կյանքը պլանավորելիս, կառավարելիս և իրականացնելիս, սթրեսային և ճգնաժամային իրավիճակներում հարմարվելիս և սեփական վարքագիծն ու հույզերը կառավարելիս ունենում է զգալի դժվարություններ, և առաջադրանքների պարզեցման, հարմարեցված պարագաների, անձի մշտական ուղղորդման, աջակցության կարիք կա (ֆիզիկական, խոսքային), (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 50–95% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

4 միավոր - Երեխան չի կարողանում նպատակաուղղված կերպով կատարել առանձին և համալիր առաջադրանքները, պլանավորել, կառավարել և իրականացնել իր առօրյա կյանքը, ճգնաժամային և սթրեսային իրավիճակներում հարմարվել և կառավարել սեփական վարքագիծն ու հույզերը, նույնիսկ անձի կամ հարմարեցված պարագաների ամբողջական աջակցության պարագայում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 96–100% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

d 3. Հաղորդակցությունը
 Այս բաժինը ներառում է լեզվական միջոցների, նշանների և խորհրդանշանների միջոցով հաղորդակցվելու ընդհանուր և հատուկ հատկանիշները՝ ներառյալ հաղորդագրություններ ընկալելը և արտաբերելը, զրույց վարելը և հաղորդակցության սարքեր ու մեթոդներ օգտագործելը:

Խոսքի ընկալում (d310-d329)

Դիտարկել, թե ինչպես է երեխան ընկալում գրավոր, բանավոր և ոչ խոսքային հաղորդագրությունների ուղիղ և փոխաբերական իմաստները:

0 միավոր – Երեխան առանց որևէ դժվարության ընկալում է գրավոր և բանավոր պարզ և բարդ հրահանգները, ուղիղ և փոխաբերական իմաստ արտահայտող բառերը, արտահայտությունները և մտքերը, ինչպես նաև ժեստերի, խորհրդանիշների, նկարների ուղիղ և փոխաբերական իմաստները (դեմքի արտահայտություններ, մարմնի շարժումներ, ծայնային ազդակներ, սիմվոլներ), (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 0–4% դեպքերում կարող են նկատվել դժվարություններ):

1 միավոր - Երեխան ինքնուրույն, սակայն փոքր-ինչ դժվարությամբ կամ ուղղորդմամբ (խոսքային հուշում, հրահանգի կրկնում) ընկալում է գրավոր և բանավոր պարզ և բարդ հրահանգները, ուղիղ և փոխաբերական իմաստ արտահայտող բառերը, արտահայտությունները և մտքերը, ինչպես նաև ժեստերի, խորհրդանիշների,

	<p>նկարների ուղիղ և փոխաբերական իմաստները (դեմքի արտահայտություններ, մարմնի շարժումներ, ծայնային ազդակներ, սիմվոլներ), (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 5–24% դեպքերում ունի ուղղորդման կարիք):</p> <p>2 միավոր - Երեխան հաճախ դժվարանում է ընկալել գրավոր և բանավոր պարզ և բարդ հրահանգները կամ ընկալում է պարզեցված, ոչ շատ արագ, հստակ, հասկանալի խոսքը, ուղիղ և փոխաբերական իմաստ արտահայտող պարզ բառերը, արտահայտությունները և մտքերը, ինչպես նաև սահմանափակ քանակությամբ ժեստերի, խորհրդանիշների, նկարների ուղիղ և փոխաբերական իմաստները: Ունի անձի ոչ մշտական աջակցության, հարմարեցված պարագաների, ուսումնասովորական նյութերի, առաջադրանքների, հրահանգների պարզեցման կարիք (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 25–49% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p> <p>3 միավոր - Երեխան գրավոր և բանավոր պարզ և բարդ հրահանգները, ուղիղ և փոխաբերական իմաստ արտահայտող բառերը, արտահայտությունները և մտքերը, ինչպես նաև ժեստերի, խորհրդանիշների, նկարների ուղիղ և փոխաբերական իմաստները (դեմքի արտահայտություններ, մարմնի շարժումներ, ծայնային ազդակներ, սիմվոլներ) ընկալելիս ունենում է զգալի դժվարություններ, և անհրաժեշտ է հրահանգների, խոսքի պարզեցում, խոսքին զուգահեռ այլընտրանքային ոչ խոսքային մեթոդների և միջոցների կիրառում, անձի մշտական ուղղորդում և աջակցություն (ֆիզիկական, խոսքային), (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 50–95% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p> <p>4 միավոր - Երեխան չի կարողանում ընկալել գրավոր և բանավոր անգամ պարզ հրահանգները, ուղիղ և փոխաբերական իմաստ արտահայտող բառերը, ինչպես նաև ժեստերը, խորհրդանիշները, նկարները (դեմքի արտահայտություններ, մարմնի շարժումներ, ծայնային ազդակներ, սիմվոլներ), նույնիսկ անձի ամբողջական աջակցության կամ այլընտրանքային ոչ խոսքային մեթոդների ու միջոցների կիրառման պարագայում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 96–100% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p>
Խոսքի արտաբերում (d330-d349)	
<p><i>Դիտարկել երեխայի գրավոր, բանավոր և ոչ խոսքային հաղորդագրություններ կազմելը և փոխանցելը՝</i></p>	<p>0 միավոր – Երեխան առանց որևէ դժվարության շարահյուսորեն ճիշտ կառուցված գրավոր և բանավոր խոսքի միջոցով կազմում և արտաբերում է իմաստ արտահայտող բառեր, արտահայտություններ, համառոտ և ընդարձակ նախադասություններ, ներկայացնում է պատմություններ, փաստեր, ինչպես նաև մտքեր փոխանցելու նպատակով կիրառում է ոչ խոսքային հաղորդակցման միջոցներ: Խոսքի արտաբերումը սահուն</p>

*արտաբերման
ունակություններ,
պատմություններ պատմել,
մտքերը գրավոր և ոչ
խոսքային տարբերակով
շարադրել:*

և հասկանալի է (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 0–4% դեպքերում կարող են նկատվել դժվարություններ):

1 միավոր - Երեխան ինքնուրույն, սակայն փոքր-ինչ դժվարությամբ կամ ուղղորդմամբ գրավոր և բանավոր շարահյուսորեն ճիշտ կառուցված խոսքի միջոցով կազմում և արտաբերում է իմաստ արտահայտող բառեր, արտահայտություններ, համառոտ և ընդարձակ նախադասություններ, ներկայացնում է պատմություններ, փաստեր, ինչպես նաև մտքեր փոխանցելու նպատակով կիրառում է ոչ խոսքային հաղորդակցման միջոցներ: Խոսքը հասկանալի է, սակայն երբեմն կարող են նկատվել խոսքային դադարներ, ջղաձգումներ, ինչպես նաև մտքերի գրավոր կամ բանավոր արտահայտման ժամանակ կարող են նկատվել 1-3 հնչյունի կամ մեկ հնչյունախմբի արտաբերման դժվարություններ, փոխարինումներ կամ առանձին հնչյուններն արտաբերում է ճիշտ, սակայն գրավոր կամ բանավոր խոսքում կարիք ունի ամրապնդման (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 5–24% դեպքերում ունի ուղղորդման կարիք):

2 միավոր - Երեխան հաճախ դժվարանում է գրավոր և բանավոր շարահյուսորեն ճիշտ կառուցված խոսքի միջոցով ներկայացնել իմաստ արտահայտող պատմություններ, փաստեր, կազմել և արտաբերել բարդ ընդարձակ նախադասություններ: Խոսքը դժվար հասկանալի է անձանոթների համար, նկատվում են հնչյունախմբերի բացակայություններ, աղավաղումներ, փոխարինումներ, վանկային տեղափոխություններ, ինչը կարող է արտացոլվել նաև գրավոր խոսքում: Նկատվում են խոսքի սահունության, տեմպի և ռիթմի խանգարումներ, խոսքային դադարներ, ջղաձգումներ: Երեխայի բառապաշարը սահմանափակ է, հաճախ հաղորդակցվում է պարզ նախադասություններով, նկատվում է ոչ ճիշտ կառուցված շարահյուսություն:

Ոչ խոսքային հաղորդակցման միջոցներով կարողանում է փոխանցել պարզ գործողություններ: Ունի անձի ոչ մշտական աջակցության, այլընտրանքային հաղորդակցման մեթոդների և միջոցների, ուսումնասովանական նյութերի կիրառման կարիք (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 25–49% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

3 միավոր - Երեխան ունի մտքերը գրավոր, բանավոր կազմելու և բառերի, բառակապակցությունների, նախադասությունների միջոցով իմաստալից արտահայտելու զգալի դժվարություններ: Խոսքը դժվար հասկանալի է նույնիսկ ծանոթների համար, խոսքում առկա են հնչյունախմբերի բացակայություններ, աղավաղումներ, փոխարինումներ, վանկային տեղափոխություններ, հաղորդակցվում է մեկ-երկու բառով, շարահյուսորեն սխալ կառուցված, իմաստ չարտահայտող արտահայտություններով, պարզ համառոտ

	<p>նախադասություններով: Նկատվում են խոսքի սահունության, տեմպի և ռիթմի խանգարումներ, խոսքային դադարներ, ջղաձգումներ: Գրավոր խոսքը գրեթե անհասականալի է կամ ընդհանրապես բացակայում է: Ոչ խոսքային հաղորդակցման միջոցներով կարողանում է փոխանցել առօրյայում հաճախ կիրառվող մի քանի պարզ գործողություններ: Երեխան մշտապես ունի անձի ուղղորդման և աջակցության (ֆիզիկական, խոսքային), այլընտրանքային հաղորդակցման մեթոդների, միջոցների և ուսումնասովանդակ նյութերի կիրառման կարիք (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 50–95% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p> <p>4 միավոր - Երեխան չի կարողանում նույնիսկ պարզ բառերի միջոցով մտքերը գրավոր կամ բանավոր արտահայտել, խոսքի արտաբերումը լիովին բացակայում է, կամ առկա են որոշ ձայնարկումներ: Չի կարողանում ոչ խոսքային հաղորդակցման միջոցներով փոխանցել որևէ տեղեկատվություն՝ նույնիսկ անձի ամբողջական աջակցության կամ այլընտրանքային ոչ խոսքային մեթոդների և միջոցների կիրառման պարագայում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 96–100% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p>
<p>Չրոյցը և հաղորդակցության սարքերի ու մեթոդների օգտագործումը (d350-d369)</p>	
<p><i>Դիտարկել, թե ինչպես է երեխան բանավոր, գրավոր կամ հաղորդակցման այլընտրանքային տարբերակներով սկսում, շարունակում և ավարտում զրոյցը սեփական կամ զրուցակցի նախաձեռնությամբ, ինչպես է մտքեր և գաղափարներ փոխանակում, մասնակցում քննարկումներին, օգտագործում սարքեր, մեթոդներ և այլ միջոցներ</i></p>	<p>0 միավոր – Երեխան առանց որևէ դժվարության իր նախաձեռնությամբ կամ ըստ պահանջի սկսում, շարունակում և ավարտում է զրոյցը թեմայի շրջանակում, մասնակցում է քննարկումներին, արտահայտում սեփական տեսակետը, հաղորդակցման նպատակով կիրառում սարքեր, մեթոդներ կամ այլ միջոցներ՝ հեռախոս, համակարգիչ, գրասալիկ, ժեստ, գրավոր հաղորդակցում և այլն (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 0–4% դեպքերում կարող են նկատվել դժվարություններ):</p> <p>1 միավոր - Երեխան ինքնուրույն, սակայն որոշակի դժվարությամբ կամ ուղղորդմամբ նախաձեռնում կամ ըստ պահանջի սկսում, շարունակում և ավարտում է զրոյցը թեմայի շրջանակում, ընդգրկվում է քննարկումներին, արտահայտում է սեփական տեսակետը (կարող է խոսել ուշացումով կամ ուղղորդող հուշումից հետո), հաղորդակցման նպատակով կիրառում է սարքեր, մեթոդներ կամ այլ միջոցներ՝ հեռախոս, համակարգիչ, գրասալիկ, ժեստ, գրավոր հաղորդակցում և այլն (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 5–24% դեպքերում ունի ուղղորդման կարիք):</p> <p>2 միավոր - Երեխան հաճախ դժվարանում է իր նախաձեռնությամբ կամ ըստ պահանջի թեմայի շրջանակում սկսել, շարունակել և ավարտել զրոյցը կամ կարողանում է պահպանել ոչ բոլոր բաղադրիչները՝ սկսում է, բայց դժվարանում է պահպանել զրոյցի ընթացքը կամ հակառակը, խոսքը կառուցում է ոչ ճիշտ շարահյուսությամբ,</p>

հաղորդակցության նպատակով:

բառապաշարն աղքատիկ է: Ընդգրկվում է քննարկումներին, արտահայտում է սեփական տեսակետը ուղղորդող հարցադրումների, ուսումնասօժանդակ նյութերի կիրառման պարագայում, հաղորդակցման նպատակով կիրառում է սարքեր, մեթոդներ կամ այլ միջոցներ՝ հեռախոս, համակարգիչ, գրասալիկ, ժեստ, գրավոր հաղորդակցում՝ անձի ոչ մշտական աջակցությամբ (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 25–49% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

3 միավոր - Երեխան ունի բանավոր, գրավոր կամ հաղորդակցման այլընտրանքային տարբերակներով սեփական կամ այլ անձի նախաձեռնությամբ զրույց կամ երկխոսություն սկսելու, շարունակելու և ավարտելու, քննարկումներին մասնակցելու, հաղորդակցման սարքեր, մեթոդներ և այլ միջոցներ օգտագործելու զգալի դժվարություններ: Գրեթե չի կարողանում նախաձեռնել իրավիճակին համապատասխան հաղորդակցություն կամ ըստ պահանջի սկսում, բայց չի կարողանում թեմայի շրջանակում շարունակել կառուցել խոսքը: Քննարկումներին մասնակցում է՝ արտահայտելով պարզ մտքեր, բառեր, բառակապակցություններ, որոք հիմնականում կապակցված չեն, կամ խոսքում կարող են նկատվել իմաստ չարտահայտող, քննարկման թեմային չվերաբերող արտահայտություններ: Հաղորդակցման նպատակով կիրառում է միայն այն սարքերը, մեթոդները կամ միջոցները, որոնց տիրապետման հմտությունները երկարատև ուսուցանվել են՝ հեռախոս, համակարգիչ, գրասալիկ, ժեստ, գրավոր հաղորդակցում և այլն: Նկատվում են խոսքի սահունության, տեմպի և ռիթմի խանգարումներ, խոսքային դադարներ, ջղաձգումներ, խոսքը հիմնականում անհասկանալի է նույնիսկ ծանոթների համար: Գրավոր խոսքը գրեթե անհասկանալի է կամ ընդհանրապես բացակայում է: Ոչ խոսքային հաղորդակցման միջոցներով կարողանում է փոխանցել առօրյայում հաճախ կիրառվող մի քանի պարզ գործողություններ: Երեխան մշտապես ունի անձի ուղղորդման և աջակցության (ֆիզիկական, խոսքային), այլընտրանքային հաղորդակցման մեթոդների, միջոցների և ուսումնասօժանդակ նյութերի կիրառման կարիք (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 50–95% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

4 միավոր - Երեխան չի կարողանում մասնակցել պարզ երկխոսություններին, քննարկումներին կամ ոչ խոսքային հաղորդակցման միջոցներով փոխանցել որևէ տեղեկատվություն՝ նույնիսկ անձի ամբողջական աջակցության կամ այլընտրանքային ոչ խոսքային մեթոդների և միջոցների կիրառման պարագայում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 96–100% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

Ժ 4. Շարժունակությունը

Այս բաժինը ներառում է տեղաշարժվելը՝ մարմնի դիրքը կամ գտնվելու վայրը փոխելու կամ մեկ տեղից մյուսը տեղափոխվելու միջոցով, առարկաներ տանելը տեղաշարժելու կամ բանեցնելու միջոցով, քայլելը, վազելը կամ բարձրանալը, ինչպես նաև փոխադրման տարբեր ձևերից օգտվելը:

Մարմնի դիրքը փոխելը և պահպանելը (d410, d420), քայլելը և տեղաշարժվելը (d450-d469), փոխադրամիջոցով տեղաշարժվելը (d470)

Դիտարկել, թե ինչպես է երեխան որևէ դիրք ընդունում կամ այդ դիրքը փոխում, ինչպես է մի տեղից մյուսը տեղափոխվում, ինչպես է քայլում կամ այլ եղանակով տեղափոխվում, ինչպես է տարբեր վայրերում փոխադրամիջոցներով տեղաշարժվում:

0 միավոր - Երեխան ինքնուրույն, առանց դժվարության կարողանում է մարմնի որևէ դիրք ընդունել, դիրքը փոխել կանգնած, պառկած, նստած, կքանստած, ծնկի իջած վիճակներում, ինչպես նաև մեկ հարթությունից տեղափոխվել մեկ այլ հարթություն նստած, պառկած դիրքերից: Կարողանում է խոչընդոտները շրջանցելով քայլել, զբոսնել, ոտքով կարճ կամ երկար տարածություններ անցնել, ինչպես նաև տեղաշարժվել այլ եղանակով՝ սողալ, մագլցել, ցատկել, վազել, լողալ, գլորվել և այլն: Առանց որևէ դժվարության կարողանում է որպես ուղևոր տեղափոխվել տրանսպորտային միջոցներով (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 0–4% դեպքերում ունի ուղղորդման կարիք):

1 միավոր – Երեխան փոքր-ինչ դժվարությամբ, բայց՝ ինքնուրույն, երբեմն՝ հենվելով կամ բռնվելով, կարողանում է ընդունել և փոխել մարմնի դիրքը կանգնած, պառկած, նստած, կքանստած, ծնկի իջած վիճակներում, ինչպես նաև մեկ հարթությունից մեկ այլ հարթություն տեղափոխվել նստած, պառկած դիրքերից: Կարողանում է խոչընդոտները շրջանցելով քայլել, զբոսնել, ոտքով կարճ կամ երկար տարածություններ անցնել, ինչպես նաև տեղաշարժվել այլ եղանակով՝ սողալ, մագլցել, ցատկել, վազել, լողալ, գլորվել և այլն, երբեմն ունենում է հավասարակշռության պահպանման դժվարություններ, կամ նրա մոտ նկատվում է դանդաղկոտություն, սակայն ինքնուրույն կարողանում է կառավարել և հաղթահարել դժվարությունները: Կարողանում է որպես ուղևոր տեղաշարժվել տրանսպորտային միջոցներով՝ աստիճանները բարձրանալ, նստել և իջնել (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 5–24% դեպքերում ունի ուղղորդման կարիք):

2 միավոր - Երեխան ունենում է օժանդակող սարքերի, սարքավորումների կամ այլ անձի ոչ մշտական աջակցության կարիք մարմնի որոշակի դիրք ընդունելու, կանգնած, պառկած, նստած, կքանստած, ծնկի իջած վիճակներում մարմինը տեղափոխելու համար, ինչպես նաև մեկ հարթությունից մեկ այլ հարթություն տեղափոխվելիս: Քայլում և տեղաշարժվում է դանդաղ և որոշ օգնող հարմարանքների միջոցով, օրինակ՝ պրոթեզ, քայլակ, օրթեզ կամ այլ անձի աջակցությամբ, ինքնուրույն տեղաշարժվում է քայլակով միայն

	<p>հարմարեցված միջավայրում՝ ընդարձակ, առանց խոչընդոտների տարածության մեջ: Ուտքով կարողանում է քայլել կարճ տարածություններ, շրջանցել ոչ բոլոր խոչընդոտները, ինչպես նաև տեղաշարժվել այլ եղանակով՝ սողալ, մագլցել, ցատկել, վազել, լողալ, գլորվել և այլն, սակայն հիմնականում ունենում է հավասարակշռության պահպանման դժվարություններ: Որպես ուղևոր՝ տրանսպորտային միջոցներում ունի հարմարեցված փոխադրամիջոցի կամ անձի օգնության կարիք (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 25–49% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p> <p>3 միավոր - Երեխան փոխում է մարմնի դիրքը քայլակով կանգնած, պառկած, նստած վիճակներում, ինչպես նաև մի հարթությունից մեկ այլ հարթություն տեղափոխվում է մեծ դժվարությամբ (գլորվում է փորի վրա պառկած վիճակում, սողում է առաջ, հենվում է ձեռքերի կամ որևէ ամուր մակերսի վրա) և այլ անձի, օգնող, օժանդակող հարմարանքների մշտական աջակցությամբ, օրինակ՝ տեղաշարժում է իր մարմինը միայն որոշ օգնող հարմարանքների միջոցով՝ սայլակ, քայլակ, օրթեգ, պրոթեգ և այլն: Հաճախ հատակին նստած դիրքը և հավասարակշռությունը պահելու համար անհրաժեշտ է իրանի հենարան և որոշ օգնող հարմարանքներ: Ինքնուրույն տեղաշարժվում է սայլակով (էլեկտրական կամ ձեռքով կառավարվող) միայն հարմարեցված միջավայրում՝ հարթ, ընդարձակ, առանց խոչընդոտների տարածություն (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 50–95% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p> <p>4 միավոր – Երեխան առհասարակ չի կարողանում փոխել մարմնի հիմնական դիրքը, միշտ գտնվում է պառկած, նստած (հենված) վիճակում, չի կարողանում տեղափոխվել (չի տեղաշարժում իր մարմինը նույնիսկ լիովին հարմարեցված միջավայրում): Նստած է սայլակի վրա, չի կառավարում մարմինը, չի պահում գլուխը. օգնող հարմարանքների միջոցով անհրաժեշտ է պահել երեխայի գլուխը և հավասարակշռությունը, նրան գրկած են տեղաշարժում կամ տեղաշարժվում է սայլակով՝ այլ անձի անմիջական աջակցությամբ, քանի որ կրում է կորսետ և նույնիսկ շրջվելու համար ֆիզիկական աջակցության կարիք ունի (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 95-100% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):</p>
Առարկաներ տանելը, տեղաշարժելը և բանեցնելը (d430-d449)	
<p><i>Դիտարկել, թե ինչպես է երեխան աշխատում մանր և խոշոր առարկաներով, ինչպես է կառավարում ձեռքի</i></p>	<p>0 միավոր - Երեխան ինքնուրույն, առանց դժվարության կարողանում է կառավարել դաստակի, ձեռքի և մատների նուրբ շարժումները, կարողանում է բռնել մեծ և փոքր առարկաներ, քաշել, հրել, բարձրացնել և տեղափոխել առարկաները, օգտագործել երկու ձեռքերը համակարգված գործողություններ կատարելիս, մկրատով կտրել, քուղերը կապել, օգտագործել սպասքի պարագաները, կատարել գրելու, ներկելու</p>

և մարմնի նուրբ շարժումները, դաստակի և բազկի համակարգված շարժումները, ինչպես է օգտագործում երկու ձեռքերը: Մասնավորապես դիտարկել, թե ինչպես է բռնում, քաշում, ձգում, հրում, վերցնում, բարձրացնում, տեղափոխում առարկաները, ինչպես է բռնում կավիճը, մատիտը, գրիչը և կատարում համապատասխան շարժումներ, ինչպես է աշխատում մկրատով, ծեփում, կոճկում և արձակում մեծ ու մանր կոճակները, կապում կամ արձակում կոշկաքուղը:

համակարգված շարժումներ (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 0–4% դեպքերում ունի ուղղորդման կարիք):

1 միավոր – Երեխան փոքր-ինչ դժվարությամբ, բայց ինքնուրույն կարողանում է կառավարել դաստակի, բազկի, ձեռքի և մատների նուրբ շարժումները, կարողանում է բռնել մեծ և փոքր առարկաներ, քաշել, հրել, բարձրացնել և տեղափոխել առարկաները, օգտագործել երկու ձեռքերը՝ կատարելով համակարգված գործողություններ, սակայն ունենում է որոշ սահմանափակումներ մանր, ծանր և փխրուն առարկաներով գործողություններ կատարելիս, ինչպես նաև նվազում է գործողության կատարման որակը (ճկունություն) և/կամ արագությունը, որի պատճառը կարող է լինել ձեռքերի, մատների լարվածությունը, թուլությունը կամ դողը: Գործողությունների սահմանափակումները չեն խոչընդոտում երեխայի ինքնուրույնությանը առօրյայում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 5–24% դեպքերում ունի ուղղորդման կարիք):

2 միավոր - Երեխան դժվարությամբ է կառավարում դաստակի, ձեռքի և մատների նուրբ շարժումները, կարողանում է հրել, հարվածել՝ ավելի շատ ուժ գործադրելով, բարձրացնել և տեղաշարժել խոշոր առարկաները՝ օգտագործելով երկու ձեռքերը միասին, որը պայմանավորված է ձեռքերի, մատների զգալի լարվածությամբ, թուլությամբ կամ դողով, կարող է նկատվել աջ կամ ձախ ձեռքի գերակայություն: Ձեռքի մատների նուրբ շարժումները և համակարգումը տուժած են: Հաճախ մանր առարկաներով գործողություններ կատարելիս կարիք ունի հարմարեցված պարագաների (հաստ մատիտ, հարմարեցված գրիչ, մկրատ), ինչպես նաև մատիտը կամ գրիչը բռնում է միայն իրեն հարմար տարբերակով՝ ներկելիս դուրս է գալիս պատկերի ուրվագծի սահմաններից, ձեռքի և դաստակի կոորդինացված շարժումներով գծում/նկարում է՝ օգտագործելով թղթի ամբողջ մակերեսը: Գործողությունների սահմանափակումները հիմնականում չեն խոչընդոտում առօրյայում երեխայի ինքնուրույնությանը (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 25–49% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

3 միավոր – Երեխայի մոտ նկատվում է մանր առարկաները բռնելու, հրելու, հարվածելու, տեղափոխելու մեծ դժվարություններ՝ պայմանավորված դաստակի արտահայտված դողի, ձեռքերի մկանային լարվածության կամ թուլության հետ: Կարողանում է ձեռքերով հրել, շարժել միայն ավելի խոշոր առարկաները (գնդակ գլորել), բռնել, բարձրացնել միայն իրեն հարմարեցված իրերը, երկու ձեռքերն օգտագործել խոշոր առարկան բռնած պահելու համար: Չի կարողանում ինքնուրույն բռնել մատիտը, գրիչը, անձի անմիջական աջակցության դեպքում

(ձեռքը բռնած) մատիտը բռնում է ամբողջ ձեռքի ավուլ և կատարում գրելու կամ նկարելու անկանոն շարժումներ (խզբզում է): Լավագույն դեպքում կարողանում է կատարել պարզ գործողություններ ֆիզիկական աջակցությամբ, օրինակ՝ կոճակ սեղմել: Գործողությունների սահմանափակումները հիմնականում խոչընդոտում են երեխայի ինքնուրույնությանը առօրյայում, անհրաժեշտ է շարունակական ֆիզիկական աջակցություն, հարմարեցված դիրք, աջակցող սարքավորումներ և տեխնոլոգիաներ (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 50–95% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

4 միավոր – Երեխան առհասարակ չի կարողանում կատարել դաստակի, ձեռքի և մատների նուրբ շարժումներ՝ բռնել մեծ և փոքր առարկաներ, քաշել, հրել, շարժել բարձրացնել, տեղափոխել: Դաստակի, ձեռքի և մատների շարժումները համակարգված չեն, կատարում է անորոշ շարժումներ: Չի կարողանում երկու ձեռքերով բռնել նույնիսկ ավելի խոշոր, հարմարեցված առարկաները, անհրաժեշտ է մշտական ֆիզիկական աջակցություն (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 95-100% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

d 5. Ինքնասպասարկումը

Այս բաժինը ներառում է սեփական անձի խնամքը, լվացվելը և սրբվելը, մարմինը և մարմնի մասերը խնամելը, հագնվելը, ուտելը, խմելը և առողջությանը հետևելը (d 510- d 571):

Դիտարկել, թե ինչպես է երեխան հետևում սեփական առողջությանը և կատարում ինքնասպասարկմանն ուղղված գործողությունները, ինչպես է սոցիալական նորմերին և եղանակին համապատասխան հագուստը նսրում:

0 միավոր - Տարիքին համապատասխան զարգացած են ինքնասպասարկման հմտությունները: Երեխան ինքնուրույն, առանց որևէ դժվարության կարողանում է հոգալ բնական կարիքները, կատարել հանվելու, հագնելու, լվացվելու, ուտելու, խմելու հետ կապված բոլոր գործողությունները, ինչպես նաև հետևում է սեփական առողջությանը և անվտանգությանը (գործողությունների կատարման 0–4% դեպքերում ունի ուղղորդման կարիք):

1 միավոր – Երեխան փոքր-ինչ դժվարությամբ, բայց ինքնուրույն կարողանում է հետևել սեփական առողջությանն ու անվտանգությանը, հոգալ բնական կարիքները և խնամել մարմնի մասերը (երբեմն հուշելու կարիք է լինում), կատարել ինքնասպասարկմանն ուղղված գործողությունները. ինքնուրույն սնվում է, սակայն՝ անփոյթ ու դանդաղ, հանվելու, հագնվելու, կոճակները կոճկելու, կոշիկների քուղերը կապելու համար պահանջվում է ավելի երկար ժամանակ ու ջանք գործադրել (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 5–24% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

2 միավոր - Երեխան դժվարությամբ է կարողանում հետևել սեփական առողջությանն ու անվտանգությանը, հոգալ բնական կարիքները և խնամել մարմնի մասերը, կատարել ինքնասպասարկմանն ուղղված

գործողությունները (հաճախ հուշման, ուղղորդման կարիք է լինում). կարողանում է լվացվել, հետևել սեփական հիգիենային և հոգալ բնական կարիքները մասնակի օգնությամբ կամ կատարում է դրանց հետ կապված պարզ գործողությունները, ինքնուրույն սնվում է, սակայն՝ անփոյթ ու շատ դանդաղ, կարողանում է հանել և հագնել այնպիսի հագուստներ, որոնք չունեն ճարմանդներ, փոքր կոճակներ, կարողանում է կոճկել միայն մեծ կոճակները, կոշիկների քուղերը կապելիս պահանջվում է մեծահասակի օգնություն և ավելի երկար ժամանակ ու ջանք: Գործողությունների սահմանափակումները հիմնականում չեն խոչընդոտում երեխայի ինքնուրույնությանը առօրյայում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 25–49% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

3 միավոր – Երեխայի մոտ նկատվում են արտահայտված դժվարություններ սեփական առողջության, անվտանգության, բնական կարիքները, ինչպես նաև մարմնի խնամքի մասին հոգալիս: Ինքնասպասարկմանն ուղղված գործողությունները կատարելիս հաճախ կարիք է լինում այլ անձի անմիջական աջակցության. երեխան մեկնում է ձեռքերը դեպի հոսող ջուրը, վերցնում է սրբիչը, սակայն լվացվելուն ուղղված գործողություններ չի կատարում, կրում է տակդիր, կարող է արտահայտել իր պահանջմունքը, բայց դրան ուղղված գործողությունները կատարելիս ունի մշտական ուղղորդման կարիք, սնվում է հիմնականում ձեռքերով, չի կարողանում ինքնուրույն և ճիշտ բռնել, կիրառել գդալը, բաժակը կամ բռնում է ձեռքի ամբողջ ավոլ և կատարում չհամակարգված շարժումներ (ուտում և խմում է անփոյթ կամ սնունդը բերանին չի հասցնում), օգտվում է սպասքից անձի անմիջական աջակցության դեպքում (ձեռքը բռնած): Հանում և հագնում է հագուստի միայն մի մասը և/կամ կատարում է օգնող գործողություններ: Լավագույն դեպքում կարողանում է կատարել պարզ, չհամակարգված գործողություններ ֆիզիկական աջակցությամբ, օրինակ՝ ոտքը դնել կոշիկի մեջ: Գործողությունների սահմանափակումները հիմնականում խոչընդոտում են երեխայի ինքնուրույնությանը առօրյայում, անհրաժեշտ են շարունակական ֆիզիկական աջակցություն, հարմարեցված պարագաներ, աջակցող սարքավորումներ և տեխնոլոգիաներ (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 50–95% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

4 միավոր – Երեխան առհասարակ չի կարողանում հոգալ բնական կարիքները, կատարել հանվելու, հագնելու, լվացվելու, ուտելու, խմելու հետ կապված բոլոր գործողությունները, ինչպես նաև հետևել սեփական առողջությանը և անվտանգությանը (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 95–100% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

Ժ 6. Կենցաղը

Այս բաժինը ներառում է կենցաղային և ամենօրյա գործողությունների ու առաջադրանքների կատարումը, այդ թվում՝ սննդամթերք, հագուստ և առաջին անհրաժեշտության այլ պարագաներ ձեռք բերելը, տունը մաքրելը, անձնական և կենցաղային իրերի մասին հոգ տանելը և այլ անձանց օգնելը (ժ 620, ժ 630, ժ 640, ժ 650, ժ 660):

Դիտարկել, թե ինչպես է երեխան տարիքին համապատասխան վարում առօրյա կենցաղային կյանքը՝ գնումներ կատարել, կերակուր պատրաստել, տնային գործեր կատարել, հոգ տանել կենցաղային իրերի և այլ անձանց մասին:

0 միավոր – Երեխան կարողանում է ինքնուրույն, առանց որևէ դժվարության նպատակաուղղված կերպով ընտրել՝ գներն ու որակական հատկանիշները համեմատելով, գնել և տեղափոխել անհրաժեշտ կենցաղային իրեր, վճարումներ կատարել որոշակի ծառայությունների համար (կոմունալների վճարում), սեփական անձի կամ այլ անձանց համար պարզ կամ բաղադրյալ կերակուրների պատրաստումը պլանավորել, կազմակերպել, իրականացնել, մատուցել, նաև օգնել նշված գործողությունների կատարման ընթացքում կամ դրանց կատարմանն ուղղված ցուցումներ տալ, ինչպես նաև հետևել կացարանի մաքրությանը՝ անհրաժեշտության դեպքում օգտագործելով կենցաղային տեխնիկա, սարքավորումներ, ընդգրկվել տնային գործերի կատարման, հագուստի, սպասքի խնամքի ապահովման գործընթացներում (մաքրել, լվանալ, սրբել, չորացնել, աղբը թափել): Կարողանում է նաև խնամել, վերանորոգել կենցաղային իրերը, հոգ տանել ընտանի կենդանիների, բույսերի մասին, օգնել այլ անձանց ինքնասպասարկման, տեղաշարժման, հաղորդակցման գործընթացներում, ինչպես նաև մտահոգվել և հոգ տանել նրանց ինքնազգացողության, խնամքի մասին (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 0–4% դեպքերում կարող են նկատվել դժվարություններ):

1 միավոր – Երեխան փոքր-ինչ դժվարությամբ, բայց ինքնուրույն կարողանում է ընտրել՝ գներն ու որակական հատկանիշները համեմատելով, գնել և տեղափոխել անհրաժեշտ կենցաղային իրեր, վճարումներ կատարել որոշակի ծառայությունների համար (կոմունալների վճարում), սեփական անձի կամ այլ անձանց համար պարզ կամ բաղադրյալ կերակուրների պատրաստումը պլանավորել, կազմակերպել, իրականացնել, մատուցել և/կամ օգնել նշված գործողությունների կատարման ընթացքում, ինչպես նաև հետևել կացարանի մաքրությանը՝ անհրաժեշտության դեպքում օգտագործելով կենցաղային տեխնիկա, սարքավորումներ, ընդգրկվել տնային գործերի կատարման, հագուստի, սպասքի խնամքի ապահովման գործընթացներում (մաքրել, լվանալ, սրբել, չորացնել, աղբը թափել): Կարողանում է նաև խնամել, վերանորոգել կենցաղային իրերը, հոգ տանել ընտանի կենդանիների, բույսերի մասին, օգնել այլ անձանց ինքնասպասարկման, տեղաշարժման, հաղորդակցման գործընթացներում, ինչպես նաև մտահոգվել և հոգ տանել նրանց ինքնազգացողության, խնամքի մասին: Վերոնշյալ գործողությունների կատարման ժամանակ երեխան ունի հուշման, ուղղորդման կարիք՝ խոսք, ոչ

խոսքային միջոցներ, նկարներ, սխեմաներ և այլն (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 5–24% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

2 միավոր – Երեխան հիմնականում դժվարանում է նպատակաուղղված կերպով ինքնուրույն կատարել կենցաղային և ամենօրյա գործողությունները՝ ստանալով անձի հաճախակի աջակցություն (հաջորդական քայլերի ուղղորդում, հարմարեցված պարագաներ, հաճախակի խոսքային կամ մասնակի ֆիզիկական աջակցություն, ոչ խոսքային միջոցներով տրվող հուշումներ, նկարներ, սխեմաներ և այլն) կարողանում է ընտրել, գնել և տեղափոխել անհրաժեշտ կենցաղային իրեր, պատրաստել պարզ կերակուրներ և/կամ օգնել նշված գործողությունների կատարման ընթացքում, ինչպես նաև հետևել կացարանի մաքրությանը՝ անհրաժեշտության դեպքում օգտագործելով կենցաղային տեխնիկա, սարքավորումներ, ընդգրկվել տնային գործերի կատարման, հագուստի, սպասքի խնամքի ապահովման գործընթացներում (մաքրել, վանալ, սրբել, չորացնել, աղբը թափել): Կարողանում է նաև խնամել, վերանորոգել կենցաղային իրերը, հոգ տանել ընտանի կենդանիների, բույսերի մասին, օգնել այլ անձանց ինքնասպասարկման, տեղաշարժման, հաղորդակցման գործընթացներում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 25–49% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

3 միավոր – Երեխայի մոտ նկատվում են արտահայտված դժվարություններ, ինչի արդյունքում պահանջվող գործողություններից որևէ բաղադրիչ իրականացնելու համար ունի այլ անձի կամ հարմարեցված պարագաների մշտական աջակցության կարիք: Կարողանում է ընտրել (ցույց տալ), գնել որոշ իրեն ծանոթ իրեր՝ ըստ տրված ցուցումների, մշտական աջակցությամբ տաքացնել, մատուցել պատրաստված կերակուրը և/կամ օգնել նշված գործողությունների կատարման ընթացքում, ինչպես նաև առանձին, պարզ գործողություններով հավաքել սեփական իրերը՝ անհրաժեշտության դեպքում օգտագործելով կենցաղային տեխնիկա, սարքավորումներ, ընդգրկվել տնային գործերի կատարման գործընթացներում (մաքրել սեղանը, հատակը, հավաքել աղբը): Այլ անձի հետ համատեղ կարողանում է իրականացնել կենցաղային իրերի, ընտանի կենդանիների, բույսերի խնամքի հետ կապված որևէ պարզ գործողություն, օգնել այլ անձանց՝ կատարելով պարզ ցուցումները, օրինակ՝ բաժակը տալ, հագուստը բերել և այլն (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 50–95% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

4 միավոր – Երեխան առհասարակ չի կարողանում իրականացնել կենցաղային և ամենօրյա նույնիսկ ամենապարզ գործողություններ, ինչի արդյունքում ունի այլ անձի ամբողջական աջակցության կարիք

(առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 95-100% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

Վ 7. Միջանձնային շփումը և հարաբերությունները

Այս բաժինը ներառում է այլ անձանց հետ հիմնական և բարդ փոխհարաբերություններ ձևավորելը, հաստատելը և պահպանելը, ինչպես նաև շփման ընթացքում իրավիճակին համապատասխան վարքագիծն ու հույզերը կառավարելը և վերահսկելը հասարակության համար ընդունելի եղանակով:

Ընդհանուր միջանձնային փոխհարաբերություններ (Վ710, Վ720)

Դիտարկել, թե ինչպես է երեխան այլ մարդկանց հետ փոխհարաբերություններում ցուցաբերում հարգանք, հոգատարություն և հանդուրժողականություն, ինչպես նաև շփում հաստատում և պահպանում՝ դրսևորելով իրավիճակին համապատասխան հույզեր ու վարքագիծ:

0 միավոր – Երեխան հիմնական և բարդ միջանձնային փոխհարաբերություններ հաստատելիս, համապատասխան իրավիճակում հարաբերությունները պահպանելիս և հասարակության կողմից ընդունելի եղանակով հարաբերությունները կառավարելիս դժվարություններ չունի: Կարողանում է այլ անձանց զգացմունքներին արձագանքել իրավիճակին համապատասխան՝ դրսևորելով հարգանք և ջերմ հարաբերություններ, երախտագիտություն և հանդուրժողականություն, ինչպես նաև համարժեք արձագանքել քննադատությանը և ցուցաբերել քննադատական մտածողություն հարաբերություններում: Հասարակության համար ընդունելի եղանակով հույզերն ու վարքագիծն իրավիճակին համապատասխան դրսևորելիս դժվարություններ չեն նկատվում. կարողանում է այլ անձանց հետ կարճատև և երկարատև շփում հաստատել ու պահպանել, ինչպես նաև գիտակցել և պահպանել իր և նրանց միջև սոցիալական տարածությունը՝ մշակույթային նորմերին համապատասխան (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 0–4% դեպքերում կարող են նկատվել դժվարություններ):

1 միավոր – Երեխան ինքնուրույն, սակայն փոքր-ինչ դժվարությամբ կամ ուղղորդմամբ կարողանում է հաստատել և պահպանել հիմնական և բարդ միջանձնային փոխհարաբերություններ: Կարողանում է այլ անձանց զգացմունքներին արձագանքել իրավիճակին համապատասխան՝ դրսևորելով հարգանք և ջերմ հարաբերություններ, երախտագիտություն և հանդուրժողականություն, ինչպես նաև համարժեք արձագանքել քննադատությանը և ցուցաբերել քննադատական մտածողություն հարաբերություններում: Հասարակության համար ընդունելի եղանակով հույզերն ու վարքագիծն իրավիճակին համապատասխան դրսևորելիս, այլ անձանց հետ կարճատև և երկարատև շփում հաստատելիս ու պահպանելիս, ինչպես նաև իր և նրանց միջև սոցիալական տարածություն պահպանելիս երբեմն ունենում է ուղղորդման և/կամ վերահսկման անհրաժեշտություն (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 5–24% դեպքերում ունի ուղղորդման կարիք):

2 միավոր - Երեխան հիմնական և բարդ միջանձնային փոխհարաբերություններ ձևավորելիս, պահպանելիս, հասարակության կողմից ընդունելի եղանակով հարաբերությունները կարգավորելիս, ինչպես նաև դրանք դադարեցնելիս հաճախ ունենում է դժվարություններ. կարող է դրսևորել անկանխատեսելի ու իրավիճակին անհամապատասխան վերաբերմունք, հիմնականում շփվում է իրեն ծանոթ անձանց հետ, կարողանում է հարաբերություններում ցուցաբերել հարգանք, ջերմություն, երախտագիտություն, սակայն դժվարանում է ընդունել կարծիքների անհամաձայնությունը և դրանց համարժեք արձագանքել: Դժվարանում է նաև հասարակության կողմից ընդունելի ձևով շփվել, պահպանել սոցիալական տարածություն: Հույզերն իրավիճակին համապատասխան դրսևորելիս, տվյալ իրավիճակում և հասարակության համար ընդունելի եղանակով վարքը կառավարելիս հաճախ ունենում է բազմակի ուղղորդումների, ուսումնամեթոդական, հոգեբանական և մանկավարժական աջակցության կարիք (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 25–49% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

3 միավոր - Երեխան ունի զգալի դժվարություններ ծանոթ և անծանոթ անձանց հետ շփում հաստատելիս և պահպանելիս, դժվարանում է անգամ դրսևորել հարգանք և ջերմություն, երախտագիտություն: Երեխան գրեթե միշտ չի կարողանում համարժեք արձագանքել իրեն կամ այլ անձանց ուղղված նկատողությանը, քննադատությանը, օրինակ՝ անտարբեր է կամ շատ բուռն է արձագանքում դրանց: Հիմնականում դժվարանում է դրսևորել իրավիճակին համապատասխան վարքագիծ և հույզեր, ինչպես նաև պահպանել սոցիալական տարածություն իր և այլ անձանց միջև: Երեխան այլ անձանց հետ շփվելու ընթացքում համապատասխան վարքագիծ դրսևորելու համար մշտապես ունենում է այլ անձի ֆիզիկական, խոսքային, ուսումնամեթոդական, հոգեբանական և մանկավարժական աջակցության կարիք (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 50–95% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

4 միավոր - Երեխան չի կարողանում հաստատել և պահպանել անգամ հիմնական միջանձնային փոխհարաբերություններ. չի շփվում ծանոթ անձանց հետ, չի կարողանում հույզերն ու վարքագիծն իրավիճակին համապատասխան դրսևորել նույնիսկ այլ անձի մշտական և ամբողջական աջակցության դեպքում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 96–100% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

Կոնկրետ միջանձնային հարաբերություններ (d730, d740, 760)

*Դիտարկել երեխայի՝ ծանոթ
և անծանոթ անձանց հետ
ֆորմալ և ոչ ֆորմալ
հարաբերություններում
դրսևորվող շփման և
հաղորդակցման
առանձնահատկությունները:*

0 միավոր - Երեխան ծանոթ և անծանոթ անձանց հետ կոնկրետ նպատակով ժամանակավոր կամ մշտական ֆորմալ և ոչ ֆորմալ կապեր հաստատելիս և պահպանելիս չունի դժվարություններ, նախաձեռնող է, կարողանում է պահպանել հասարակական նորմերը: Երեխան առանց դժվարության կարողանում է հաստատել և պահպանել ընտանեկան և ազգակցական հարաբերություններ: Անհրաժեշտության դեպքում աջակցություն ստանալու և տրամադրելու նպատակով դիմում է ընտանիքի անդամներին, ազգականներին, ծանոթ և անծանոթ անձանց (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 0–4% դեպքերում կարող են նկատվել դժվարություններ):

1 միավոր - Երեխան ինքնուրույն, սակայն փոքր-ինչ դժվարությամբ, կարողանում է ծանոթ և անծանոթ անձանց հետ կոնկրետ նպատակով ժամանակավոր կամ մշտական ֆորմալ և ոչ ֆորմալ կապեր հաստատել, պահպանել, սակայն երբեմն այլ անձի խոսքային ուղղորդման կամ վերահսկման կարիք է լինում: Անհրաժեշտության դեպքում նվազագույն ուղղորդմամբ կարողանում է դիմել ընտանիքի անդամներին, ազգականներին, ծանոթ և անծանոթ անձանց՝ աջակցություն ստանալու և տրամադրելու նպատակով (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 5–24% դեպքերում ունի ուղղորդման կարիք):

2 միավոր - Երեխան ծանոթ և անծանոթ անձանց հետ կոնկրետ նպատակով ժամանակավոր կամ մշտական ֆորմալ և ոչ ֆորմալ կապեր հաստատելիս և պահպանելիս հաճախ ունենում է դժվարություններ. շփման մեջ նախաձեռնող չէ, որոշակի աջակցության՝ բազմակի խոսքային, մասնագիտական և ուսումնամեթոդական ուղղորդումների կարիք ունի: Անհրաժեշտության դեպքում դժվարությամբ է դիմում ընտանիքի անդամներին, ազգականներին, ծանոթ և անծանոթ անձանց աջակցություն ստանալու և տրամադրելու նպատակով (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 25–49% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

3 միավոր - Երեխան ծանոթ և անծանոթ անձանց հետ ժամանակավոր կամ մշտական ֆորմալ և ոչ ֆորմալ կապեր հաստատելիս և պահպանելիս ունենում է զգալի դժվարություններ՝ հիմնականում անտարբեր է, չի ցանկանում շփում հաստատել և հաղորդակցվել, անհրաժեշտ է այլ անձի մշտական ուղղորդում և մասնագիտական աջակցություն: Անգամ խիստ անհրաժեշտության դեպքում ինքնուրույն չի դիմում ընտանիքի անդամներին, ազգականներին, ծանոթ և անծանոթ անձանց կամ դիմում է միայն կոնկրետ անձանց՝ աջակցություն ստանալու և տրամադրելու նպատակով (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 50–95% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

4 միավոր - Երեխան բոլորովին չի կարողանում ծանոթ և անծանոթ անձանց հետ ժամանակավոր կամ մշտական կապեր հաստատել և պահպանել անգամ այլ անձի ամբողջական աջակցության դեպքում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 96–100% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

Ճ 8. Կյանքի հիմնական բնագավառները

Այս բաժինը ներառում է կրթության, խաղային գործունեության մեջ ներգրավվելը, ինչպես նաև տնտեսական գործարքներ կատարելը (ճ815, ճ820, ճ860, ճ880):

Դիտարկել, թե ինչպես է երեխան ներգրավվում և մասնակցում խաղային և ուսումնական գործընթացներին, կատարում հանձնարարված առաջադրանքները, տնտեսական գործարքները, տնօրինում գումարը:

0 միավոր - Երեխան առանց որևէ դժվարության կարողանում է ներգրավվել նախադպրոցական (տարիքին համապատասխան զարգացած են իմացական գիտելիքները և հմտությունները, ունի պատրաստվածություն դպրոց հաճախելու համար) և դպրոցական կրթության մեջ (հաշվառված է ուսումնական հաստատությունում և պատշաճ կերպով հաճախում է դպրոց, տարիքին համապատասխան ստանում է ակադեմիական գիտելիքներ), կատարել ֆորմալ և ոչ ֆորմալ կրթությանն առնչվող պարտականությունները, առաջադրանքները, ներգրավվում է խմբային առաջադրանքներին և համագործակցում է այլ անձանց հետ: Կարողանում է տարիքին համապատասխան կատարել տնտեսական գործարքներ՝ կատարել գնումներ, վերահսկել դրամը: Մասնակցում է խաղային գործողություններին ինքնուրույն կամ այլ երեխաների հետ՝ նպատակաուղղված կերպով կիրառելով նյութերը, առարկաները, խաղալիքները (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 0–4% դեպքերում կարող են նկատվել դժվարություններ):

1 միավոր – Երեխան փոքր-ինչ դժվարությամբ, բայց ինքնուրույն կարողանում է ներգրավվել նախադպրոցական (տարիքին համապատասխան զարգացած են տարրական իմացական գիտելիքները և հմտությունները, ունի պատրաստվածություն դպրոց հաճախելու համար) և դպրոցական կրթության մեջ (հաշվառված է ուսումնական հաստատությունում և հաճախում է դպրոց, տարիքին համապատասխան ստանում է ակադեմիական գիտելիքներ, սակայն որոշ առարկաների ծրագրի շրջանակներում ուսումնական նյութը յուրացնելիս կարիք է ունենում ուղղորդման կամ հավելյալ ժամանակի տրամադրման): Կարողանում է մեծահասակի վերահսկողությամբ, երբեմն խոսքային ուղղորդմամբ կատարել ֆորմալ և ոչ ֆորմալ կրթությանն առնչվող պարտականությունները, առաջադրանքները, ներգրավվել խմբային առաջադրանքներին և համագործակցել այլ անձանց հետ: Կարողանում է կատարել գնումներ, սակայն դրամը տնտեսելիս և նպատակային կերպով օգտագործելիս կարիք է ունենում վերահսկողության: Մասնակցում է խաղային

գործողություններին ինքնուրույն կամ այլ երեխաների հետ՝ նպատակաուղղված կերպով կիրառելով նյութերը, առարկաները, խաղալիքները, երբեմն ունենալով ուղղորդման անհրաժեշտություն (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 5–24% դեպքերում կարող են նկատվել դժվարություններ):

2 միավոր – Երեխան նախադպրոցական (տարիքին համապատասխան զարգացած չեն տարրական իմացական գիտելիքները և հմտությունները, չունի բավարար պատրաստվածություն դպրոց հաճախելու համար) և դպրոցական (հաշվառված է ուսումնական հաստատությունում և հաճախում է դպրոց, սակայն դժվարանում է ստանալ տարիքին համապատասխան ակադեմիական գիտելիքներ, առարկաների ծրագրի շրջանակներում ուսումնական նյութը դժվարանում է յուրացնել, կարիք է ունենում մասնագետի օգնության և հավելյալ ժամանակի տրամադրման) կրթության գործընթացներին ներգրավվելիս հաճախ ունենում է զգալի դժվարություններ: Հաճախ այլ անձի որոշակի օգնությամբ կարողանում է մասամբ կատարել ֆորմալ և ոչ ֆորմալ կրթությանն առնչվող պարտականությունները, առաջադրանքները, ներգրավվել խմբային առաջադրանքների կատարման գործընթացում և համագործակցել այլ անձանց հետ: Կարողանում է կատարել գնումներ հստակ գումարի սահմաններում կամ օգտվելով նախապես կազմված գնումների ցանկից, դժվարանում է դրամը տնտեսելիս և հաճախ նաև նպատակային կերպով օգտագործելիս: Խաղային գործողություններին ինքնուրույն կամ այլ երեխաների հետ մասնակցելիս, նյութերը, առարկաները, խաղալիքները նպատակաուղղված կիրառելիս ունենում է որոշակի աջակցության կարիք (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 25–49% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

3 միավոր – Երեխայի մոտ նկատվում են արտահայտված դժվարություններ նախադպրոցական (տարիքին համապատասխան զարգացած չեն տարրական նվազագույն իմացական գիտելիքները և հմտությունները, չունի բավարար պատրաստվածություն դպրոց հաճախելու համար) և դպրոցական (հաշվառված է ուսումնական հաստատությունում, սակայն կարող են նկատվել ցածր հաճախելիություն կամ ներգրավվածություն դասապրոցեսներին, տարիքին համապատասխան դժվարանում է ստանալ ակադեմիական գիտելիքներ, դժվարությամբ է յուրացնում անգամ ուսումնական պարզ նյութը, հասկացությունները, մասնագետի մշտական աջակցության կարիք է ունենում) կրթության գործընթացներին ներգրավվելիս: Դժվարանում է կատարել ֆորմալ և ոչ ֆորմալ կրթությանն առնչվող պարզ առաջադրանքները, գործողությունները, ներգրավվել խմբային առաջադրանքների կատարման գործընթացներին և համագործակցել այլ անձանց հետ: Դժվարանում է կատարել գնումներ անգամ հստակ գումարի սահմաններում, չի կարողանում դրամը նպատակային կերպով

օգտագործել: Խաղային գործողություններին մասնակցում է այլ անձի մշտական ներգրավվածության դեպքում, նպատակաուղղված կերպով կիրառում է սահմանափակ քանակությամբ առարկաներ, խաղալիքներ: Վերոնշյալ գործողությունների կատարման և ներգրավման համար անհրաժեշտ է մշտական, ամբողջական աջակցություն, ոչ խոսքային միջոցներ, նկարներ, սխեմաներ և ուսումնամեթոդական այլ նյութերի տրամադրում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 50–95% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

4 միավոր – Երեխայի մոտ նկատվում են զգալի դժվարություններ նախադպրոցական (առհասարակ չունի պատրաստվածություն դպրոց հաճախելու համար) և դպրոցական (ընդհանրապես չունի ներգրավվածություն դասապրոցեսին) կրթության գործընթացներին ներգրավվելիս: Չի կարողանում կատարել անգամ պարզ առաջադրանքները, գործողությունները, ներգրավվել խմբային առաջադրանքների կատարման ընթացքին և համագործակցել այլ անձանց հետ նույնիսկ այլ անձի ամբողջական միջամտությամբ: Չունի պատկերացում դրամի վերաբերյալ: Չի կարողանում ինքնուրույն զբաղվել որևէ խաղային գործունեությամբ կամ ներգրավվել խմբային խաղերին, ինչպես նաև նպատակաուղղված կերպով չի կիրառում առարկաներ, խաղալիքներ անգամ մշտական, ամբողջական աջակցության դեպքում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 95-100% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

d 9. Համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքը
 Այս բաժնում ներկայացված են երեխաների ներգրավվածությունը համայնքային, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքի բոլոր ոլորտներում և դրա համար պահանջվող հմտությունները (d910, d920):

Դիտարկել, թե ինչպես է երեխան մասնակցություն ցուցաբերում համայնքային ֆորմալ և ոչ ֆորմալ միավորումներին, հասարակական կյանքին առնչվող արարողություններին, տարաբնույթ

0 միավոր - Երեխան կարողանում է ինքնուրույն, առանց որևէ դժվարության ներգրավվել համայնքի, սոցիալական կյանքի բոլոր ոլորտներում, հասարակական ակումբներում կամ էթնիկական տարբեր խմբերում, ծիսակատարություններին, արարողություններին, ինչպիսիք են հարսանիքները, մկրտությունները և այլ տոները: Կարողանում է նաև մասնակցություն ցուցաբերել խաղահրապարակներում, այգիներում, փողոցում կամ հասարակական այլ վայրերում կազմակերպվող միջոցառումներին: Երեխան առանց որևէ միջամտության մասնակցում է խաղային, ժամանցային, սպորտային, մշակութային միջոցառումներին՝ այցելելով պատկերասրահներ, թանգարաններ, կինոթատրոններ կամ թատրոններ, ինչպես նաև մասնակցություն է ցուցաբերում դպրոցական և համայնքային մրցակցային օլիմպիադաներին, սպորտային իրադարձություններին միայնակ կամ խմբի կազմում: Երեխան ունի սիրելի զբաղմունք և նախասիրություններ և կարողանում է ինքնուրույն ներգրավվել դրանց առնչվող միջոցառումներին, ինչպես օրինակ՝ նկարների, մետաղադրամների,

հավաքույթներին, ինչպես նաև ցանկացած տեսակի խաղային, սպորտային և ժամանցային միջոցառումներին:

քարերի հավաքածուներ կազմելը, արվեստի կամ արհեստի խմբակներ հաճախելը: Մասնակցում է նաև առօրյա հանդիպումներին՝ ընկերներ, ազգականներ (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 0–4% դեպքերում կարող են նկատվել դժվարություններ):

1 միավոր - Երեխան կարողանում է ինքնուրույն, սակայն փոքր-ինչ դժվարությամբ կամ ուղղորդմամբ (հիշեցում, հուշում՝ հայացքով, ժեստով կամ խոսքով) ներգրավվել համայնքի, սոցիալական կյանքի բոլոր ոլորտներում, հասարակական ակումբներում կամ էթնիկական տարբեր խմբերում, ծիսակատարություններին, արարողություններին, ինչպիսիք են հարսանիքները, մկրտությունները և այլ տոները: Կարողանում է նաև մասնակցություն ցուցաբերել խաղահրապարակներում կամ հասարակական այլ վայրերում կազմակերպվող միջոցառումներին: Երեխան երբեմն մեծահասակի ուղղորդմամբ մասնակցում է խաղային, ժամանցային, սպորտային, մշակութային միջոցառումներին՝ այցելելով պատկերասրահներ, թանգարաններ, կինոթատրոններ կամ թատրոններ, ինչպես նաև մասնակցություն է ցուցաբերում դպրոցական և համայնքային մրցակցային օլիմպիադաներին, սպորտային իրադարձություններին միայնակ կամ խմբի կազմում: Երեխան ունի սիրելի զբաղմունք և նախասիրություններ և կարողանում է ինքնուրույն, սակայն մեծահասակի վերահսկողությամբ ներգրավվել դրանց առնչվող միջոցառումներում, ինչպես օրինակ՝ նկարների, մետաղադրամների, քարերի հավաքածուներ կազմելը, արվեստի կամ արհեստի խմբակներ հաճախելը: Մասնակցում է նաև առօրյա հանդիպումներին՝ ընկերներ, ազգականներ (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 5–24% դեպքերում ունի ուղղորդման կարիք):

2 միավոր - Երեխան հաճախ դժվարանում է նպատակաուղղված կերպով ինքնուրույն ներգրավվել համայնքային, սոցիալական կյանքի բոլոր ոլորտներում, հաճախ ունենում է որոշակի աջակցության կարիք հասարակական ակումբներում կամ էթնիկական տարբեր խմբերում, ծիսակատարություններին, արարողություններին (ամուսնություններ, մկրտություններ և այլն) մասնակցություն ցուցաբերելու համար: Դժվարանում է նաև ինքնուրույն մասնակցություն ցուցաբերել խաղահրապարակներում կամ հասարակական այլ վայրերում կազմակերպվող միջոցառումներին, սպորտային իրադարձություններին, կարողանում է մասնակցել խաղային, ժամանցային, սպորտային, մշակութային միջոցառումներին և այցելել պատկերասրահներ, թանգարաններ, կինոթատրոններ կամ թատրոններ միայն մեծահասակի ուղեկցությամբ կամ ստանալով այլ անձի համապատասխան ցուցումներն ու ուղղորդումները: Երեխան ունի սիրելի զբաղմունք և նախասիրություններ, սակայն հաճախ դժվարանում է ինքնուրույն ներգրավվել դրանց հետ կապված միջոցառումներում, ինչպես օրինակ՝ նկարների, մետաղադրամների, քարերի հավաքածուներ կազմելը, արվեստի կամ արհեստի խմբակներ հաճախելը: Մասնակցում է առօրյա հանդիպումներին՝ ընկերներ,

ազգականներ, միայն մեծահասակի ոչ մշտական աջակցությամբ (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 25–49% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

3 միավոր - Երեխան ունի համայնքային, սոցիալական կյանքի տարբեր իրադարձություններում, խմբերում ներգրավվելու և մասնակցություն ցուցաբերելու կայուն դժվարություններ: Հասարակական միջոցառումներում, արարողություններում (ամուսնություններ, մկրտություններ և այլն) նվազագույն մասնակցություն ցուցաբերելու համար ունի այլ անձի մշտական աջակցության կարիք: Առանց այլ անձի զգալի աջակցության դժվարանում է անգամ մասնակցություն ցուցաբերել խաղահրապարակներում կազմակերպվող խաղային, ժամանցային, սպորտային իրադարձություններին, կարողանում է այցելել համայնքային հասարակական կամ մշակութային վայրեր միայն մեծահասակի մշտական ուղեկցությամբ և աջակցությամբ: Երեխան հիմնականում չի ցուցաբերում նախասիրություններ կամ սովորականից շատ է սևեռվում դրանց վրա: Մասնակցում է առօրյա հանդիպումներին՝ ընկերներ, ազգականներ, միայն մեծահասակի մշտական ուղեկցությամբ և աջակցությամբ՝ հաճախ չներգրավվելով կազմակերպված միջոցառումներում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 50–95% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

4 միավոր – Երեխան առհասարակ չի կարողանում ներգրավվել համայնքում, կյանքի սոցիալական և քաղաքացիական բնագավառներում կազմակերպվող միջոցառումներին, ինչի արդյունքում ունի այլ անձի ամբողջական աջակցության կարիք ցանկացած տեսակի խաղային, ժամանցային միջոցառումներին տարրական մասնակցություն ցուցաբերելու համար, որը չի ենթադրում դրա համար պահանջվող գործողությունների և առաջադրանքների կատարում (առաջադրանքների, գործողությունների կատարման 95-100% դեպքերում ունի աջակցության կարիք):

1. «Նախադպրոցական կրթության մասին» ՀՀ օրենք:
2. ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի 2023 թվականի դեկտեմբերի 20-ի 0-6 տարեկան երեխաների կրթության և զարգացման կազմակերպման մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների տրամադրման կարգը սահմանելու մասին N 34-Ն հրաման:
3. «Ֆունկցիոնալության, հաշմանդամության և առողջության միջազգային դասակարգում. երեխաներ և երիտասարդներ. ՖՄԴ-ԵԵ» Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպություն, © Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպություն 2007:

Սվաջյան Ա. Հ. Աղամյան Հ. Ա., Մարգարյան Լ. Հ., Գարեգինյան Ա. Ա.,
Մուրադյան Ռ. Մ, Գրիգորյան Օ. Կ.

**ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿԱՐԻՔԻ
ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑ ԵՎ ԳՈՐԾԻՔԱԿԱԶՄ**

3-5 տարիքային խումբ

ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

Տառատեսակը՝ GHEA Grapalat: Չափը՝ 21,0 x 29,7:
Տպագրությունը՝ օֆսեթ: Տպաքանակը՝ 200:
Տպագրված է «Էդիթ Պրինտ» հրատարակչությունում, Երևան, Դ.Մալյան փողոց 43

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱՓՈՓՈՒՄԻ
ԿԵՆՏՐՈՆ

© Հանրապետական մանկավարժափոփոխության կենտրոն (ՀԱԿ)

- [Facebook.com/hmkyerevan](https://www.facebook.com/hmkyerevan)
- [Instagram.com/hmk_yerevan](https://www.instagram.com/hmk_yerevan)
- [YouTube.com/hmkyerevan](https://www.youtube.com/hmkyerevan)

- hmkentron.yerevan@gmail.com
- hmk.am

© Միավորված ազգերի կազմակերպության մանկական հիմնադրամ (ՅՈՒՆԻՍԵՖ)

- [Facebook.com/UNICEFArmenia](https://www.facebook.com/UNICEFArmenia)
- [X.com/UNICEFArmenia](https://www.x.com/UNICEFArmenia)
- [Instagram.com/UNICEF_Armenia](https://www.instagram.com/UNICEF_Armenia)
- [YouTube.com/UNICEFArmenia](https://www.youtube.com/UNICEFArmenia)

- yerevan@unicef.org
- unicef.am

